

แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580

สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580

พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤษภาคม 2561

จำนวน 500 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ สำนักงานนโยบายและแผนการอุดมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
328 ถนนศรีอยุธยา แขวงทุ่งพญาไท
เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร 10400

พิมพ์ที่ บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด
90/6 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 34/2
ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงอรุณอมรินทร์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700
โทรศัพท์ 0 2424 3249, 0 2424 3252
โทรสาร 0 2424 3249, 0 2424 3252

คำนำ

การอุดมศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการผลิตและพัฒนากำลังคน สร้างงานวิจัยและนวัตกรรมขั้นสูง เป็นแหล่งที่สร้างองค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาประเทศ เช่นในหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วจะนำศักยภาพของอุดมศึกษามาเป็นกำลังสำคัญของการขับเคลื่อน นอกจากนี้คุณภาพของการอุดมศึกษายังเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของการวัดขีดความสามารถในการแข่งขัน และทุกประเทศในโลกให้ความสำคัญกับการพัฒนาการอุดมศึกษาของประเทศอย่างจริงจัง

นโยบายของรัฐบาล ประสงค์ต้องการขับเคลื่อนประเทศสู่ Thailand 4.0 ให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง รวมทั้งกับดักของความไม่เท่าเทียมกันของคนในชาติ เพื่อให้ประเทศมีศักยภาพที่สามารถแข่งขันได้บนเวทีโลก จึงจำเป็นต้องพัฒนากำลังคน เทคโนโลยี นวัตกรรม รวมทั้งสร้างองค์ความรู้ ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นของประเทศไทยมีอัตลักษณ์ความเป็นไทย บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง บทบาทของอุดมศึกษาจึงเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญในการผลักดันนโยบายดังกล่าว โดยนำทั้ง 4 พันธกิจ ที่ประกอบด้วย การผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การวิจัยและพัฒนา การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มาสนับสนุน ดังนั้นการจะทำให้ 4 พันธกิจสามารถสนับสนุนการพัฒนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ อุดมศึกษาต้องปฏิรูปตนเองไปพร้อมกับการปฏิรูปประเทศ

แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ได้นำเสนอรูปแบบในการปฏิรูปอุดมศึกษาเพื่อกำหนดบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในฐานะ Service Provider และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในฐานะ Regulator & Facilitator ให้ชัดเจน มียุทธศาสตร์หลัก และพิมพ์เขียวของการเปลี่ยนแปลงการอุดมศึกษาของประเทศ ที่มองในทุกมิติของการพัฒนาทั้งผลผลิตที่เกิดจากอุดมศึกษามีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ และกลไกการขับเคลื่อนในระบบอุดมศึกษาที่จะสร้างคุณภาพในการบริหาร เกิดธรรมาภิบาล สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วน รวมทั้งการนำดิจิทัลเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ในอุดมศึกษาอย่างจริงจัง โดยหวังว่าอุดมศึกษาจะสามารถบรรลุเป้าหมาย Quality, Efficiency, Equity และ Relevancy ให้กับประเทศและสังคม

ผมในฐานะตัวแทนของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ขอขอบคุณคณะกรรมการ และอนุกรรมการ รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) จนเสร็จสมบูรณ์ และหวังว่าแผนฉบับนี้จะเป็นแนวทางการขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษาให้มาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

(นายสุภัทร จำปาทอง)

เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา

บทสรุปผู้บริหาร

1. การวางแผนอุดมศึกษาระยะยาว คือ แผนกำหนดทิศทางหรือแผนชี้้นำ เพื่อการพัฒนาอุดมศึกษาในระยะยาว ประกอบด้วย แผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2533 - 2547) และแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 - 2565) จากการประเมินผลที่ผ่านมาพบว่า แผนอุดมศึกษาระยะยาว ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และมองอนาคตร่วมกัน และมองเห็นทิศทางร่วมกัน แต่สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง สามารถจัดทำแผนพัฒนาของตนเองอย่างอิสระและมีเสรีภาพทางวิชาการ ทำให้ภาพรวมของการพัฒนาอุดมศึกษาไม่สอดคล้องกับทิศทางระยะยาวที่กำหนด ในการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งอยู่ในยุคสมัยของการปฏิรูปประเทศในทุก ๆ ด้าน จึงกำหนดหลักการพื้นฐานและแนวคิดในการจัดทำแผนที่มุ่งหวังให้**อุดมศึกษาเป็นหัวรถจักรในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ปฏิรูปการอุดมศึกษาทั้งระบบ และสร้างโอกาสในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาทั้งระบบของประเทศ** จากแนวคิดดังกล่าวแผนอุดมศึกษาระยะยาวต้องให้ค่านิยม “อุดมศึกษา” ใหม่ให้ชัดเจน โดยอุดมศึกษาต้องเป็นสมองของประเทศ ในการคิดวิเคราะห์เชิงรุก มีทฤษฎี มีตรรกะ สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม แสวงหาทางเลือกใหม่ และสร้างรากฐานการวิจัยเพื่อขับเคลื่อนชุมชนและสังคมในการพัฒนาประเทศ แผนต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบอุดมศึกษา ทั้งการปรับโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ

2. จากการทบทวนบทบัญญัติทางกฎหมาย นโยบาย และยุทธศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ Thailand 4.0 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ต่างมุ่งสร้างปัจจัยเพื่อเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศไปในทิศทางเดียวกัน โดยยึดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีเป็นหลัก ด้วยการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจผ่านการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ การสร้างสังคมที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง การยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์สู่ศตวรรษที่ 21 และการปกป้องสิ่งแวดล้อมจากการกำหนด 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต New Engine of Growth จึงทำให้เป้าหมายและทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาในอนาคตมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ในบริบทของอุดมศึกษาไทยได้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2558 มีสถาบันอุดมศึกษา (การศึกษาหลังมัธยมศึกษาตอนปลาย) จำนวน 1,095 แห่ง ประกอบด้วย สถาบันในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและในสังกัดกระทรวงอื่น ในปี พ.ศ. 2559 มีนักศึกษาทุกระดับ ทุกสถาบัน จำนวน 2.3 ล้านคน นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72) ศึกษาในสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีนักศึกษาเพียงร้อยละ 28 ศึกษาในสาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ อัตราการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามมาตรฐานของ UNESCO พบว่าจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรวัย 18-22 ปี ในปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 49 สูงกว่าประเทศฟิลิปปินส์ (ร้อยละ 35) และประเทศมาเลเซีย (ร้อยละ 44) ในด้านบุคลากร พบว่าบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน ในปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนทั้งสิ้น 205,582 คน เป็นสายวิชาการ 74,249 คน และสายสนับสนุน 131,333 คน และมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ บุคลากรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93) เป็นพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีข้าราชการอยู่ทั้งสิ้นประมาณ 13,871 คน หรือประมาณร้อยละ 7 เมื่อพิจารณาการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ พบว่าร้อยละ 71 ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ร้อยละ 20 ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยละ 8 ดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ และมีเพียงร้อยละ 1 ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ ในด้านงบประมาณ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้รับเงินงบประมาณแผ่นดินอุดหนุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปี พ.ศ. 2552 จำนวน 68,133 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2560 จำนวน 115,293 ล้านบาท ในขณะที่จำนวนนักศึกษารวมคงที่

4. ศักยภาพด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยไทย มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งผลิตผลงานวิจัย และผลงานทางวิชาการหลักของประเทศ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาล ว่ามีกลไกในการสนับสนุนอย่างไร ในปี พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้เสนอ**โครงการศูนย์ความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี** และได้จัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศรวม 11 ศูนย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2543 - 2560 ได้ผลิตผลงานวิจัยรวม 9,322 เรื่อง ตีพิมพ์ระดับนานาชาติ 7,011 เรื่อง และในประเทศ 2,311 เรื่อง สามารถผลิตนักวิชาการระดับปริญญาโท 7,060 คน ระดับปริญญาเอก 1,602 คน และระดับหลังปริญญาเอกอีก 103 คน ในระหว่างปี พ.ศ. 2554 - 2558 ได้จัดทำ**โครงการมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ** เป็นโครงการส่งเสริมมหาวิทยาลัย 9 แห่ง ให้พัฒนาสู่มหาวิทยาลัยระดับโลก และพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ด้วย แม้ว่าโครงการนี้จะได้รับเงินอุดหนุนต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด แต่ผลการดำเนินงานช่วยสร้างงานวิจัยและนักวิจัยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยในภาพรวมแล้ว พบว่าร้อยละ 90 ของผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการมาจากมหาวิทยาลัยเพียง 20 แห่ง และในจำนวนนี้พบว่ามีร้อยละ 72.3 เป็นผลงานของมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง ข้อมูลบ่งชี้ถึงคุณภาพของงานวิจัย เช่น Citation Index การจดสิทธิบัตร หรือทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนา Platform การวิจัยในมหาวิทยาลัยเพื่อตอบสนองวาระแห่งชาติ และการสร้างเครือข่ายการวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมและตอบสนองต่อปัญหาเศรษฐกิจและสังคม (Research University Network) ได้มีการวิเคราะห์และรวบรวมไว้ด้วยแล้ว

5. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาอุดมศึกษา ประกอบด้วย แนวโน้มสภาพแวดล้อมที่สำคัญ 10 ประการ ได้แก่ แนวโน้มสภาพแวดล้อมภายนอก 5 ประการ คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและสังคม แนวโน้มและโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศ โลกาภิวัตน์ การปรับเปลี่ยนบทบาทภาครัฐและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แนวโน้มสภาพแวดล้อมภายในระดับอุดมศึกษา 5 ประการ คือ คุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา การเข้าถึงบริการอุดมศึกษา ความเท่าเทียมและความเป็นธรรม ประสิทธิภาพการบริหาร และการตอบสนองกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง ผลการวิเคราะห์พบว่า แนวโน้มสภาพแวดล้อมทั้ง 10 ประการนั้น มีผลกระทบต่อการพัฒนาอุดมศึกษาในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้การกำหนดทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาอาจผันแปรไปตามแนวโน้มแต่ละด้าน ทั้งที่เป็นโอกาสและอุปสรรค ตลอดจนจุดแข็งและจุดอ่อนของระบบอุดมศึกษา ดังนั้นการวางแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี จึงมุ่งไปที่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ ประกอบด้วย การปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาของอุดมศึกษา (Re-Oriented) การปรับยุทธศาสตร์อุดมศึกษา (Re-Profiling) การปรับโครงสร้างการดำเนินงาน (Re-Structure) และการจัดองค์กรใหม่ (Re-Organization)

6. การกำหนดเป้าหมายเชิงหลักการของแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี สะท้อนให้เห็นเจตนารมณ์ เพื่อให้ระบบอุดมศึกษาเป็นกลไกสำคัญเพื่อการพัฒนาประเทศ ประกอบด้วย เป้าหมายด้านคุณภาพ หมายถึง คุณภาพบัณฑิต คุณภาพการวิจัยและนวัตกรรม การพัฒนาสู่ความเป็นเลิศระดับโลก เป้าหมายด้านประสิทธิภาพ หมายถึง การบริหารแบบมืออาชีพ การบริหารต้นทุนคุณภาพ ประสิทธิภาพการผลิตบัณฑิต ธรรมภิบาล และประสิทธิภาพการวิจัยและการสร้างนวัตกรรม เป้าหมายด้านความเสมอภาค หมายถึง โอกาสและความหลากหลายของผู้รับบริการ กลไกการพัฒนากลุ่มผู้ด้อยโอกาส และการระดมทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา เป้าหมายด้านการตอบสนองบทบาทที่เปลี่ยนแปลง หมายถึง การปรับตัวของการผลิตบัณฑิตเข้าสู่ความต้องการที่เหมาะสม การลดช่องว่างทักษะของบัณฑิตกับความต้องการของนายจ้าง ความสัมพันธ์กับภาคการผลิตและชุมชน การสร้างงาน การเป็นผู้ประกอบการ และการมีงานทำ และการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนสามารถใช้ประโยชน์จากการวิจัยและนวัตกรรม

7. แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และยุทธศาสตร์หลัก 6 ประการ ซึ่งเป็นการนำเสนอทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาในภาพรวม ที่สถาบันอุดมศึกษาและฝ่ายบริหารจะใช้เป็นหลักการทำงานร่วมกันในการวางแผนอุดมศึกษาให้ตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ ดังนี้

วิสัยทัศน์ “อุดมศึกษาไทยเป็นแหล่งสร้างปัญญาให้สังคม นำทางไปสู่การเปลี่ยนแปลง สร้างนวัตกรรม ความรู้ งานวิจัย ที่เสนอทางเลือกและแก้ปัญหา เพื่อการพัฒนาประเทศ และสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อยกระดับมาตรฐานการอุดมศึกษาให้เทียบเคียงกับประเทศพัฒนาแล้ว
2. เพื่อสนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมอย่างกว้างขวางและครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกภาคการผลิต
3. เพื่อสนับสนุนการเคลื่อนย้ายทางสังคม (Social Mobility)
4. เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการกำกับดูแลระบบอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความเป็นอิสระในการบริหารตนเอง

ยุทธศาสตร์หลัก 6 ประการ

- ยุทธศาสตร์ที่ 1** อุดมศึกษาเป็นแหล่งพัฒนากำลังคนและสร้างเสริมศักยภาพทั้งทักษะความคิด และการรู้จักคิด เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วยเป้าหมาย 5 ประการ และตัวชี้วัดหลัก 3 ตัว
- ยุทธศาสตร์ที่ 2** การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพนักศึกษา เสริมสร้างความรู้ และทักษะทางอาชีพ ให้พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ประกอบด้วยเป้าหมาย 3 ประการ และตัวชี้วัดหลัก 2 ตัว
- ยุทธศาสตร์ที่ 3** เสริมสร้างสมรรถนะหลักของอุดมศึกษาไทยให้เป็นแหล่งพัฒนาต่อยอดความสามารถ ในการใช้ความรู้ สร้างผลงานวิจัย ค้นหาคำตอบที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ในการแก้ปัญหา และพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ประกอบด้วยเป้าหมาย 4 ประการ และตัวชี้วัดหลัก 3 ตัว
- ยุทธศาสตร์ที่ 4** อุดมศึกษาเป็นแหล่งสนับสนุนการสร้างงานและนำความรู้ไปแก้ปัญหา ผ่านความร่วมมือกับภาคเอกชนและท้องถิ่น ประกอบด้วยเป้าหมาย 3 ประการ และตัวชี้วัดหลัก 2 ตัว
- ยุทธศาสตร์ที่ 5** ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และมีระบบการกำกับดูแลที่รับผิดชอบต่อผลการดำเนินการของมหาวิทยาลัยในทุกด้าน ประกอบด้วยเป้าหมาย 4 ประการ และตัวชี้วัดหลัก 2 ตัว
- ยุทธศาสตร์ที่ 6** ปรับระบบโครงสร้างการตรวจสอบ การจัดสรรงบประมาณ และการติดตาม รายงานผลที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยเป้าหมาย 5 ประการ และตัวชี้วัดหลัก 2 ตัว

8. แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี ส่วนที่ 2 คือ การวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นการจัดระบบ อุดมศึกษาใหม่ โดยเน้นบทบาทภาครัฐ ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบอุดมศึกษา (Regulators) ซึ่งจะต้องแสดงบทบาท ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่วนสถาบันอุดมศึกษาคือผู้ที่ต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่โดยอิสระและเสรีภาพทางวิชาการ ให้เกิดผลผลิตตามคุณภาพมาตรฐานที่กำหนด

การจัดระบบอุดมศึกษาใหม่ คือ การปรับบทบาทภาครัฐ ให้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและมาตรฐาน การอุดมศึกษาที่ชัดเจน ให้การสนับสนุนทรัพยากรด้วยระบบที่มีประสิทธิภาพ และทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบ ประเมินผลด้วยระบบข้อมูลและหลักฐานที่เชื่อถือได้

การวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลง คือ เริ่มต้นจากการปรับปรุงกฎระเบียบให้เกิดระบบอุดมศึกษาใหม่ ด้วยการบูรณาการภารกิจของภาครัฐ ร่วมกันทำหน้าที่กำกับดูแลระบบอุดมศึกษา โดยมีรายละเอียดประกอบด้วยการเปลี่ยนแปลง 8 ด้าน คือ

ประเด็นที่เป็นผลลัพธ์ของระบบอุดมศึกษา 3 ประเด็น

- โอกาสการเข้าถึงอุดมศึกษาและความเป็นธรรม
- สมรรถนะของบัณฑิต
- การวิจัย นวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ประเด็นระบบการขับเคลื่อนอุดมศึกษา 5 ประเด็น

- การสร้างเสริมบุคลากรคุณภาพสูง
- การบริหารและธรรมาภิบาล
- ความมั่นคงทางการเงินในระบบอุดมศึกษา
- ภาศึภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน
- อุดมศึกษาดิจิทัล

ประเด็นการเปลี่ยนแปลงทั้ง 8 ประเด็น ได้กำหนดวัตถุประสงค์ กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง และแนวทางการดำเนินงานเป็นกรอบกว้าง ๆ สำหรับการบูรณาการกรอบอำนาจหน้าที่ขององค์กรภาครัฐ ที่ต้องแสดงบทบาทนำ ในการสร้างระบบอุดมศึกษาใหม่ให้มีประสิทธิภาพ โดยมีข้อสมมติฐานว่า ถ้าระบบอุดมศึกษาใหม่มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพแล้ว ไม่ว่าจะความต้องการในการพัฒนาประเทศจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม สถาบันอุดมศึกษา จะสามารถตอบสนองและเป็นกลไกของรัฐ เพื่อการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายได้

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 ความเป็นมา เหตุผล หลักการ	1
บทที่ 2 บริบทของอุดมศึกษา	15
บทที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาอุดมศึกษา	55
บทที่ 4 เจตนารมณ์ วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย	83
บทที่ 5 การวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลง	101
บรรณานุกรม	128
ภาคผนวก	133
● คำสั่งคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ 1/2558 เรื่อง การแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)	134
● คำสั่งคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ 5/2559 เรื่อง แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) (เพิ่มเติม)	136
● คำสั่งคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ 27/2559 เรื่อง แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) (เพิ่มเติม)	137
● คำสั่งคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ 16/2558 เรื่อง การแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการจัดทำร่างแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574)	138
● คำสั่งคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ 28/2559 เรื่อง แต่งตั้ง อนุกรรมการจัดทำร่างแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) (เพิ่มเติม)	139

สารบัญแผนภาพ

	หน้า	
แผนภาพ 1.1	ความสัมพันธ์ของแผนอุดมศึกษา	3
แผนภาพ 1.2	หลักการพื้นฐานการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว	4
แผนภาพ 1.3	บทบาทของอุดมศึกษาที่ต่อวิสัยทัศน์ชาติ	8
แผนภาพ 1.4	การยกขีดความสามารถในกลุ่มเป้าหมาย	9
แผนภาพ 1.5	5 กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมาย	9
แผนภาพ 1.6	คุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ของเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs)	13
แผนภาพ 1.7	10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย	14
แผนภาพ 2.1	102 ปี การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา	16
แผนภาพ 2.2	รูปแบบการศึกษาของไทย	17
แผนภาพ 2.3	จำนวนสถาบันอุดมศึกษา จำแนกตามประเภทและสังกัด	18
แผนภาพ 2.4	การกระจายตัวของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหน่วยงานอื่น	18
แผนภาพ 2.5	จำนวนนักศึกษาในระบบอุดมศึกษาทุกระดับและทุกสังกัด ปีการศึกษา พ.ศ. 2552 - 2559	19
แผนภาพ 2.6	จำนวนนักศึกษาในระบบอุดมศึกษาทุกระดับและทุกสังกัด ปีการศึกษา พ.ศ. 2559	19
แผนภาพ 2.7	จำนวนนักศึกษาระดับอนุปริญญา หรือ ประกาศนียบัตรเทียบเท่าอนุปริญญา ปีการศึกษา พ.ศ. 2559 จำแนกตามสังกัด	20
แผนภาพ 2.8	จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าทุกสังกัด ปีการศึกษา พ.ศ. 2559	20
แผนภาพ 2.9	จำนวนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทุกสังกัด ปีการศึกษา พ.ศ. 2559	20
แผนภาพ 2.10	จำนวนประชากรอายุ 18-22 ปี เปรียบเทียบกับจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 - 2559	21

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

	หน้า
แผนภาพ 2.11 จำนวนนักศึกษาจำแนกตาม 3 กลุ่มสาขาวิชาและ ISCED ปี พ.ศ. 2551 และ ปี พ.ศ. 2558 ทุกระดับการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	22
แผนภาพ 2.12 เปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2552 และปีการศึกษา พ.ศ. 2560	23
แผนภาพ 2.13 จำนวนนักศึกษารวมจำแนกตาม 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับนโยบาย Thailand 4.0	24
แผนภาพ 2.14 สัดส่วนของประชากรช่วงอายุ 18 – 22 ปี ที่เข้าสู่อุดมศึกษาของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2559	25
แผนภาพ 2.15 เปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาไทยที่ไปศึกษาต่ออย่างต่างประเทศกับจำนวนนักศึกษา ต่างประเทศที่เข้ามาศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2551 – 2557	26
แผนภาพ 2.16 จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษาเปรียบเทียบกับ ประเทศต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2557	26
แผนภาพ 2.17 จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในสังกัด และกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ. 2546 - 2559	27
แผนภาพ 2.18 จำนวนนักศึกษาที่กู้ยืม กยศ. ของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2557 - 2559	27
แผนภาพ 2.19 จำนวนบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา ปี พ.ศ. 2555 - 2560	28
แผนภาพ 2.20 จำนวนบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามประเภทบุคลากรที่เป็นข้าราชการ กับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาที่ไม่ได้เป็นข้าราชการ ปี พ.ศ. 2560	28
แผนภาพ 2.21 จำนวนบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามประเภทสถาบัน ปี พ.ศ. 2560	28
แผนภาพ 2.22 บุคลากรสายวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2560	29

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

	หน้า	
แผนภาพ 2.23	บุคลากรสายวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษาและตำแหน่งทางวิชาการ ปีการศึกษา พ.ศ. 2560	29
แผนภาพ 2.24	งบประมาณสถาบันอุดมศึกษาเทียบกับจำนวนนักศึกษารวมทุกระดับการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	30
แผนภาพ 2.25	สัดส่วนของงบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรให้กับกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันอุดมศึกษา ปี พ.ศ. 2560	30
แผนภาพ 2.26	เปรียบเทียบงบประมาณด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยกับประเทศต่าง ๆ พ.ศ. 2556	31
แผนภาพ 2.27	การพัฒนาของศูนย์ความเป็นเลิศในระยะต่าง ๆ	33
แผนภาพ 2.28	ข้อมูลผลงานตีพิมพ์ระดับนานาชาติของ 16 มหาวิทยาลัยไทยจาก Scopus Database ปี พ.ศ. 2548 - 2552 ซึ่ง สกอ. ใช้ในการคัดเลือกมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ	34
แผนภาพ 2.29	ข้อมูลผลงานตีพิมพ์ระดับนานาชาติในประเทศไทย จาก Scival ปี พ.ศ. 2554 - 2559	36
แผนภาพ 2.30	ข้อมูลผลงานตีพิมพ์ระดับนานาชาติของ 20 มหาวิทยาลัย	37
แผนภาพ 2.31	ผลการเปรียบเทียบจำนวนสิ่งตีพิมพ์ทางวิชาการของมหาวิทยาลัยของไทย จากฐานข้อมูล ISI, SCOPUS และ TCI (ธันวาคม 2559)	39
แผนภาพ 2.32	ผลการเปรียบเทียบจำนวนการอ้างอิงของสิ่งตีพิมพ์ทางวิชาการของมหาวิทยาลัยไทย จากฐานข้อมูล ISI, SCOPUS และ TCI (ธันวาคม 2559)	40
แผนภาพ 2.33	ข้อมูลการยื่นจดสิทธิบัตรจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ (พ.ศ. 2559)	41
แผนภาพ 2.34	รายละเอียดด้านคำขอสิทธิบัตร จำนวนสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนและความหลากหลายของประเภทสิทธิบัตรที่ยื่นคำขอ (ข้อมูลจากฐานข้อมูลนานาชาติ Patent Lens มกราคม 2560)	42
แผนภาพ 2.35	Platform ตามวาระของชาติ	43
แผนภาพ 2.36	เครือข่าย Research University Network หรือ RUN	44
แผนภาพ 2.37	ความร่วมมือด้านการวิจัยของเครือข่ายมหาวิทยาลัย Research University Network	45

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

	หน้า	
แผนภาพ 2.38	จำนวนสิทธิบัตรจำแนกตามประเภทที่ยื่นจดทะเบียนในประเทศไทยโดยมหาวิทยาลัย	46
แผนภาพ 2.39	อัตราส่วนร้อยละของสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และสิทธิบัตรการออกแบบที่ยื่นจดทะเบียนโดยมหาวิทยาลัย	46
แผนภาพ 2.40	ระดับของ Technology Readiness ในห่วงโซ่การผลิตรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	47
แผนภาพ 2.41	เครือข่ายของระบบบริหารการวิจัยของแต่ละ Innovation Hub	48
แผนภาพ 2.42	เครือข่ายของระบบบริหารการวิจัยกลุ่ม Agriculture and Food	49
แผนภาพ 2.43	เครือข่ายของระบบบริหารการวิจัยกลุ่ม Ageing Society	49
แผนภาพ 2.44	เครือข่ายของระบบบริหารการวิจัยกลุ่ม Smart City	50
แผนภาพ 2.45	เครือข่ายของระบบบริหารการวิจัยกลุ่ม Smart Energy	50
แผนภาพ 2.46	เครือข่ายของระบบบริหารการวิจัยกลุ่ม Creative Economy	51
แผนภาพ 2.47	ผลการดำเนินงานในช่วง 1 ปีแรก หลังจากได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยประเภท Translational Research และบริษัท Startup	51
แผนภาพ 2.48	ผลงานวิจัยเด่นของโครงการ Innovation Hub	52
แผนภาพ 3.1	10 แนวโน้มที่มีผลกระทบต่ออุดมศึกษา	56
แผนภาพ 3.2	สัดส่วนของประชากรไทยอายุต่ำกว่า 15 ปี เปรียบเทียบกับประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป ระหว่างปี ค.ศ. 2010 – 2040	57
แผนภาพ 3.3	ร้อยละของการขยายตัวของประชากรโลก ตั้งแต่ ค.ศ. 1951 - 2015	57
แผนภาพ 3.4	ร้อยละของการขยายตัวของประชากรไทย ตั้งแต่ ค.ศ. 1952 – 2017	57
แผนภาพ 3.5	การจัดอันดับความเหลื่อมล้ำของโลก ปี ค.ศ. 2016	58
แผนภาพ 3.6	ข้อมูลเปรียบเทียบระยะเวลาของแต่ละประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์	58
แผนภาพ 3.7	นิยาม คำว่า “ผู้สูงอายุ”	58
แผนภาพ 3.8	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาปัจจุบัน พ.ศ. 2540 - 2558 (พันล้านบาท)	59
แผนภาพ 3.9	อันดับ GDP ประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2558	59
แผนภาพ 3.10	ภาพรวมการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 1 - 10	59

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

	หน้า
แผนภาพ 3.11 การจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของ IMD พ.ศ. 2560	59
แผนภาพ 3.12 5 อุตสาหกรรมเดิม และ 5 อุตสาหกรรมใหม่แห่งอนาคต	60
แผนภาพ 3.13 The Evolution of Globalization	61
แผนภาพ 3.14 KOF Index of Globalization 2017	61
แผนภาพ 3.15 อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้านดิจิทัลของประเทศไทย ค.ศ. 2013 – 2017	65
แผนภาพ 3.16 การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจำแนกตามภูมิศาสตร์ ค.ศ. 2016	65
แผนภาพ 3.17 Industrial 4.0	65
แผนภาพ 3.18 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย พ.ศ. 2556 – 2559	65
แผนภาพ 3.19 ร้อยละของประชากรไทยตั้งแต่อายุ 6 ปี ขึ้นไปที่ใช้ ICT ตั้งแต่ พ.ศ. 2555 - 2559	66
แผนภาพ 3.20 ร้อยละของจำนวนหลักสูตรที่ QA ผ่านการกำกับมาตรฐานระดับหลักสูตร	67
แผนภาพ 3.21 จำนวนนักศึกษาใหม่ทุกระดับในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปี พ.ศ. 2550 - 2557	69
แผนภาพ 3.22 ปริมาณโครงสร้างประชากรไทย ปี พ.ศ. 2537 เทียบกับปี พ.ศ. 2557	70
แผนภาพ 3.23 สัดส่วนนักศึกษาชายต่อนักศึกษาหญิง ปีการศึกษา พ.ศ. 2558	71
แผนภาพ 3.24 เปรียบเทียบจำนวนผู้ว่างงาน จำแนกตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ	71
แผนภาพ 3.25 จำนวนคนจน จำแนกตามวุฒิการศึกษา พ.ศ. 2560	71
แผนภาพ 3.26 Global Innovation Index 2017	75
แผนภาพ 3.27 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของอุดมศึกษาในอนาคต	77
แผนภาพ 3.28 การขับเคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลง	78
แผนภาพ 5.1 การจัดระบบอุดมศึกษาใหม่	103
แผนภาพ 5.2 แผนเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Blueprint for Changes)	104
แผนภาพ 5.3 กรณีตัวอย่าง การสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่	111
แผนภาพ 5.4 กรณีตัวอย่าง University Re-positioning Building blocks	114

สารบัญัติสาร

	หน้า
ตาราง 2.1 ร้อยละอัตราการเข้าเรียนจำแนกตามระดับการศึกษา	17
ตาราง 2.2 อัตราส่วนผู้เรียนในระบบอุดมศึกษาต่อประชากร 100,000 คน	25
ตาราง 2.3 งบประมาณโครงการมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ	35
ตาราง 2.4 ข้อมูลผลงานตีพิมพ์ระดับนานาชาติของ 20 มหาวิทยาลัย	37
ตาราง 3.1 QS World University Rankings 2016/17	61
ตาราง 3.2 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ ในจีนและอาเซียน ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2561	75

ความเป็นมา เหตุผล หลักการ

01

ความเป็นมา เหตุผล หลักการ

ความเป็นมา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีพันธกิจหลักสำคัญตามกฎหมายในการจัดทำแผนเพื่อการพัฒนาอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งแผนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางของการขับเคลื่อนอุดมศึกษาทั้ง 4 พันธกิจ ประกอบด้วย การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สามารถนำมาใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มศักยภาพ บนทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด รองรับบริบทของโลกและของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

การจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ได้มีการดำเนินการจัดทำแล้วจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ แผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2533 - 2547) มีเจตนารมณ์สำคัญที่จะให้เป็นแผนเชิงรุกไปสู่อนาคต เพื่อให้อุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมสภาพสังคมที่พึงประสงค์และสอดคล้องทันต่อแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของประเทศ และให้เป็นแผนแม่บทกำกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะ 5 ปี โดยกำหนดให้การปฏิบัติการหลักของอุดมศึกษาอยู่ภายใต้หลักการร่วม 3 ประการ คือ การกระจายโอกาสและความเสมอภาค ความมีประสิทธิภาพ ความมีคุณภาพและความเป็นเลิศ เนื่องจากประเทศไทยจะผูกโยงกับนานาชาติมากขึ้น จึงเพิ่มหลักการร่วมพื้นฐานอีกประการหนึ่ง คือ ความเป็นนานาชาติของอุดมศึกษา

สำหรับกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 - 2565) มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความตระหนักในสภาพปัญหาอุดมศึกษาของประเทศ ความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันพัฒนาอุดมศึกษาของประเทศ โดยมีกรอบทิศทางและแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนร่วมกัน เพื่อให้ระบบอุดมศึกษาเป็นรากฐานสำคัญ และสนับสนุนการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ต่อไป

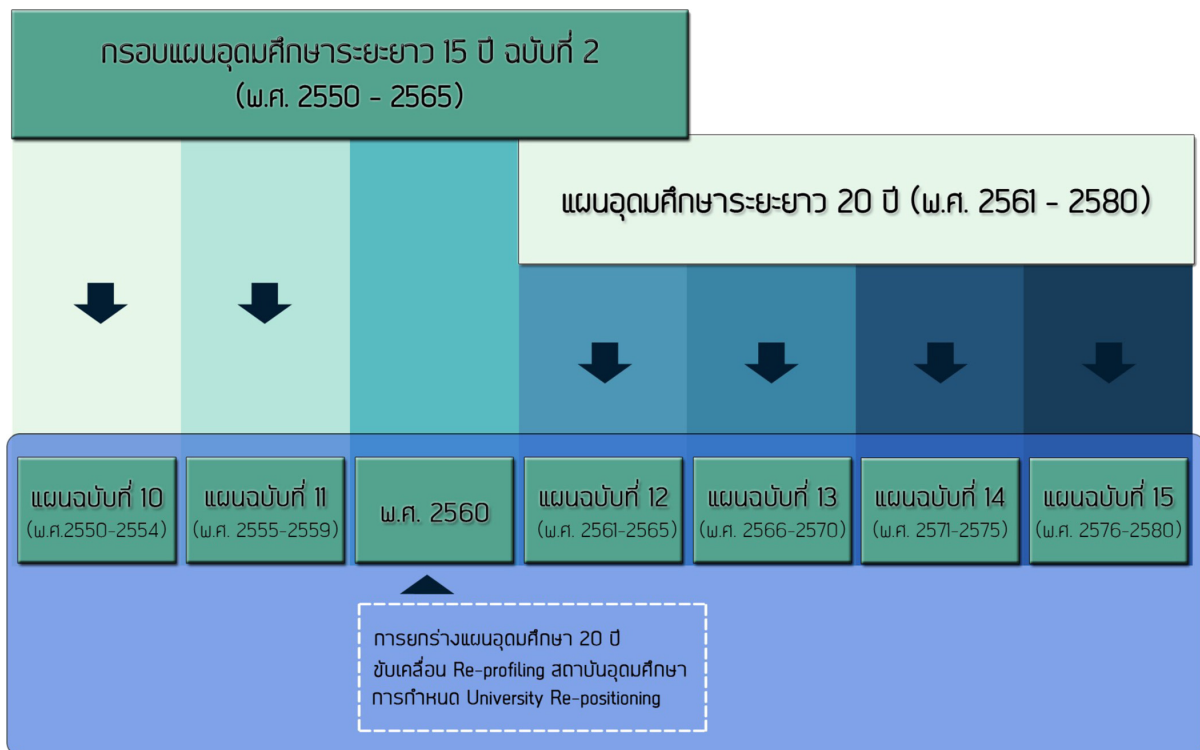
กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 - 2565) จึงเป็นแผนที่นำทางของระบบอุดมศึกษา ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาสถาบันต่อไป แผนฉบับนี้ได้กำหนดประเด็น ทิศทางและนโยบายไว้ 9 ประเด็น คือ รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน ธรรมภิบาลและการบริหารจัดการอุดมศึกษา บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การเงินอุดมศึกษา การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา เครือข่ายอุดมศึกษา การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้

แผนอุดมศึกษาระยะยาวทั้ง 2 ฉบับ จึงมีลักษณะเป็นแผนชี้นำ หรือแผนที่กำหนดทิศทาง (Direction Plan) เป็นการสร้างความเข้าใจความตระหนักของสภาพแวดล้อมภายนอก ปัญหาภายในระบบอุดมศึกษา เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษานำไปประกอบการวางแผนของตนเองให้สอดคล้องกับแนวทางที่กำหนด จากการประเมินผลกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 - 2565) ชี้ให้เห็นว่า ประชาคมอุดมศึกษารับรู้และนำไปประกอบการจัดทำแผนพัฒนาของแต่ละสถาบันอยู่ในระดับต่ำมาก ประกอบกับ ประเทศไทยในปัจจุบันกำลังอยู่ในยุคของการปฏิรูปเพื่อนำพาประเทศก้าวข้ามปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และประเทศไทย 4.0

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ในขณะนั้น) และเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงได้ดำริให้มีการทบทวนกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 - 2565) ซึ่งขณะนั้นอยู่ในระหว่างครึ่งแผน เพื่อพัฒนาเป็นแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) และกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่มีลักษณะ Rolling Plan ให้สามารถทบทวน กำหนดทิศทาง วางภาพอนาคต และพิจารณาผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างรอบคอบ มีประสิทธิภาพ แผนที่จัดทำขึ้นจะต้องมีความยืดหยุ่นต่อการปรับเปลี่ยนให้สามารถรองรับบริบทใหม่ ๆ และจะใช้เป็นแผนแม่บทของแผนระยะ 5 ปี จำนวน 3 แผน ได้แก่ แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 12 ฉบับที่ 13 และ ฉบับที่ 14 ตามลำดับ แผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 จะเป็นแผนแม่บทในการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ของการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งประเทศ รวมทั้งเป็นกรอบในการจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้นเพื่อให้การจัดทำแผนเป็นไปตามแนวทางที่ตั้งไว้ คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้มีคำสั่งที่ 1/2558 ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 แต่งตั้งคณะกรรมการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ทำหน้าที่ทบทวนกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 - 2565) ดำเนินการวางกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) พร้อมรับฟังความคิดเห็น และกำหนดประเด็นที่ส่งผลต่อการอุดมศึกษา รวมทั้งมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) เพื่อให้การจัดทำร่างแผนดังกล่าวมีความครอบคลุมทุกมิติของปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งผลกับการอุดมศึกษา สามารถนำมาใช้ขับเคลื่อนอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการพิจารณาของคณะกรรมการจัดทำร่างแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) ได้เห็นชอบการปรับช่วงเวลาของแผนจากระยะ 15 ปี เป็น 20 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

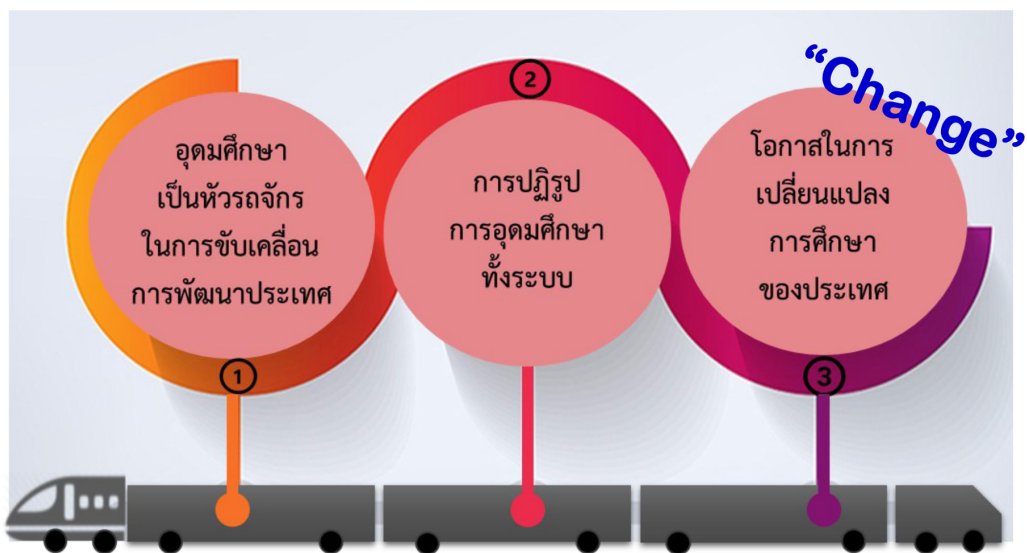

แผนภาพ 1.1 ความสัมพันธ์ของแผนอุดมศึกษา

หลักการพื้นฐานและแนวคิดการจัดทำแผน

คณะกรรมการการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้พิจารณาและวางกรอบแนวทางของแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี ควรสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงระบบอุดมศึกษาของไทยทั้งระบบ มากกว่าพิจารณาแค่แนวโน้ม และการนำไปใช้เพื่อการจัดตั้งงบประมาณ แต่ต้องเป็นการพิจารณาบทบาทเพื่อสนับสนุนทิศทางการพัฒนาประเทศ และความคาดหวังที่เกิดขึ้นของประชาชนต่ออุดมศึกษา ผ่านกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความเห็นพ้องร่วมกัน จนนำไปสู่การปรับบทบาท และยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา การจัดทำแผนอุดมศึกษาจึงถูกกำหนดบนหลักการพื้นฐาน 3 ประการ และ 8 แนวคิดการจัดทำแผน ดังนี้

หลักการพื้นฐานการจัดทำแผน 3 ประการ

แผนภาพ 1.2 หลักการพื้นฐานการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว

- 1 อุดมศึกษาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (New Growth Engine) หมายถึง อุดมศึกษาต้องสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในฐานะเป็นมันสมอง และกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ชัดเจนผ่านการวิเคราะห์บริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายนอกและภายใน และที่ส่งผลกระทบต่อประเทศและการอุดมศึกษา เพื่อให้เป็นแผนยุทธศาสตร์อย่างแท้จริง
- 2 ปฏิรูประบบอุดมศึกษาบนแนวคิดให้อุดมศึกษาเป็นหัวรถจักรในการปรับการศึกษาทั้งระบบ หมายถึง บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในฐานะเป็นหน่วยงานที่มีทรัพยากร มุ่งองค์ความรู้ มีศักยภาพ ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับการศึกษาระดับอื่น เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมในการหาความรู้ และนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาสู่ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างมีคุณภาพ และการพัฒนาจะต้องไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง
- 3 เป็นช่วงเวลาและโอกาสสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาของประเทศ หมายถึง การใช้โอกาสของการปฏิรูปประเทศตามแนวทางที่รัฐบาลได้วางไว้ มาใช้เป็นเครื่องมือ และกลไกหนึ่งของการพัฒนารูปแบบใหม่ของการอุดมศึกษารองรับบริบทใหม่ของประเทศไปพร้อมกัน เพื่อให้อุดมศึกษาสามารถขับเคลื่อนทั้ง 2 แนวคิดดังกล่าวข้างต้นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมทั้งสร้างความยอมรับจากทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนในการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา

แนวคิดการจัดทำแผน 8 ประการ

- 1** แผนต้องกำหนดนิยามอุดมศึกษาใหม่ที่ชัดเจน ให้อุดมศึกษาเป็นสมองในการคิดวิเคราะห์เชิงรุก มีทฤษฎี มีตรรกะ สามารถสร้างนวัตกรรม แสวงหาทางเลือกใหม่ และสร้างฐานการวิจัย เพื่อขับเคลื่อนชุมชนและสังคมในการพัฒนา ประเทศ
- 2** แผนต้องครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาระดับ อุดมศึกษาทุกกลุ่มทุกสังกัด สร้างการมีส่วนร่วม จากประชาคมอุดมศึกษาและทุกภาคส่วน ในสังคมรวมทั้งเชื่อมโยงกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษา กับหน่วยงานโยบายด้าน การศึกษา
- 3** แผนต้องให้อุดมศึกษาขับเคลื่อนการพัฒนา ประเทศ ในฐานะเป็นสมองและต้องกำหนด ทิศทางให้ชัดเจน การกำหนดบริบทโดยพิจารณา จากผลกระทบที่เกิดกับอุดมศึกษาไม่ใช่ ผลกระทบที่เกิดกับประเทศ จะทำให้แผน ดังกล่าวกลายเป็นแผนตั้งรับของอุดมศึกษา ไม่สอดคล้องกับหลักการที่จะให้อุดมศึกษาเป็น กลไกในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ
- 4** แผนต้องมีลักษณะ Proactive มีวิสัยทัศน์เชิงรุก มีกลยุทธ์/มาตรการที่ชัดเจนมีการจัดลำดับ ความสำคัญของกิจกรรมโดยเน้นยุทธศาสตร์ที่ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในภาพรวม เพื่อให้ อุดมศึกษาเข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนา ประเทศ และออกแบบการศึกษาตั้งแต่ระดับ ปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาจนถึง ระดับอุดมศึกษา
- 5** แผนต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบอุดมศึกษา ทั้งการปรับโครงสร้างอำนาจหน้าที่และระบบ การจัดสรรทรัพยากร รวมทั้งทบทวนการจัด กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้ทำหน้าที่ตอบสนอง ต่อประเทศ สังคม ชุมชน และท้องถิ่น
- 6** แผนต้องมีลักษณะที่ยืดหยุ่นสามารถปรับตัวได้ ตลอดเวลา เพื่อให้รองรับแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลง ของบริบทโลก รองรับสังคมพหุวัฒนธรรมและ เทคโนโลยีใหม่
- 7** แผนต้องสร้างองค์ความรู้ สร้างทักษะ สร้างคน ให้กับภาคการผลิตและภาคสังคม ชุมชน ท้องถิ่น ตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วน พื้นที่ และประเทศ บนศักยภาพที่สอดคล้องเหมาะสม ให้เกิดการพัฒนารอบด้านทุกมิติ
- 8** แผนควรทบทวนสภาพแวดล้อม วิเคราะห์ ข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายใน ที่ส่งผลกระทบต่ออุดมศึกษา เช่น การเข้าสู่สังคม ผู้สูงอายุ ทรัพยากร กฎหมาย กฎระเบียบ และ โครงสร้างที่ไม่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จ และ นำผลการประเมินแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 มาเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำ แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พร้อมทั้ง พิจารณาความเหมาะสมของโครงสร้างแผนและ การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

ความสัมพันธ์กับบทบัญญัติทางกฎหมาย นโยบาย และยุทธศาสตร์ของแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เหตุผลสำคัญที่กำหนดให้การจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 3 และคณะกรรมการจัดทำร่างแผนฯ มีมติให้ปรับช่วงเวลาของแผนจาก 15 ปี เป็น 20 ปี นอกจากความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) แล้ว ยังรวมถึงความสัมพันธ์ของแผนกับทิศทางการปฏิรูปประเทศ ซึ่งถูกกำหนดไว้ตั้งแต่รัฐธรรมนูญ นโยบายสำคัญต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดแนวทางสำหรับการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เกิดการศึกษาเป็นกลไกการสร้างคนที่มีคุณภาพมาขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 20 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 ประกอบด้วย 16 หมวด 279 มาตรา โดยมีประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยงกับการศึกษาประกอบด้วย

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะในวรรคสองเป็นการแยกบทบาทหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาทางด้านวิชาการกับสาขาวิชาชีพไม่ให้ไปก้าวก่ายกัน

หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 ให้รัฐจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการ ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยรัฐมีหน้าที่กำกับส่งเสริม สนับสนุนให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ อย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการ และตรวจสอบให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

การศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เชี่ยวชาญตามความถนัดของตน รับผิดชอบ ต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รัฐต้องจัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา

เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุน หรือใช้กลไกทางภาษี รวมทั้งให้ผู้บริจาคเข้ากองทุนได้ประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวต้องกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นอิสระและกำหนดให้มีการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 76 ให้ความสำคัญระบบการบริหารราชการในทุกระดับให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และการใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 257 ดำเนินการปฏิรูปประเทศเพื่อบรรลุเป้าหมาย 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสมดุลระหว่างพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ
2. สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ
3. ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

และมาตรา 258 ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ 11 ด้าน โดยด้านการศึกษาถูกกำหนดจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรา 54 ประกอบด้วย

1. ให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย
2. จัดทำกฎหมายจัดตั้งกองทุนทางการศึกษา ให้แล้วเสร็จ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ
3. ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครู อาจารย์ ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู

4. ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด และปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติ และระดับพื้นที่

ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งอุดมศึกษาสามารถนำพันธกิจเพื่อสนับสนุนในมิติต่าง ๆ ของการพัฒนาการศึกษาในระดับอื่นของประเทศ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดไว้ใน มาตรา 65 ให้รัฐบาลต้องจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อใช้เป็นทิศทางการบริหารประเทศในช่วงระยะเวลา 20 ปี รวมทั้งออกเป็นพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 โดยกำหนดในหมวด 1 มาตรา 5 ให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน อันจะก่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่า 20 ปี ส่งผลให้ทุกแผนรวมทั้งแผนอุดมศึกษาระยะยาวจะต้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว

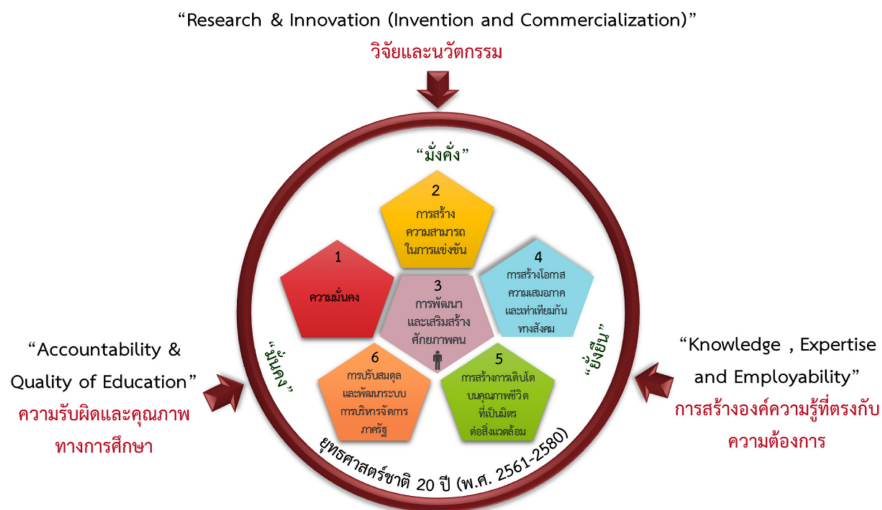
แผนยุทธศาสตร์ชาติกำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

<p>ความมั่นคง</p> 	<ul style="list-style-type: none"> ● การมีความมั่นคงปลอดภัย จากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง ● ประเทศ มีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่เข้มแข็ง เป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล ● สังคม มีความปรองดองและความสามัคคี สามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชน มีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่น ● ประชาชน มีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต มีที่อยู่อาศัย และความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ● ฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ
<p>ความมั่งคั่ง</p> 	<ul style="list-style-type: none"> ● ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ยกกระดับเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น ● เศรษฐกิจมีความสามารถในการแข่งขันสูง สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ สร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคต และเป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาค ทั้งการค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ มีบทบาทสำคัญ ในระดับภูมิภาคและระดับโลก เกิดสายสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างมีพลัง ● ความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่อง ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
<p>ความยั่งยืน</p> 	<ul style="list-style-type: none"> ● การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่ไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศน์ ● การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก ซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร เสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ● มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อการพัฒนาในทุกระดับอย่างสมดุล มีเสถียรภาพ และยั่งยืน ● ประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์หลักสำคัญ 6 ข้อ ที่ถ่ายทอดจากวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย

- 1 **ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง** : รักษาความสงบภายในประเทศ พัฒนาศักยภาพการป้องกันประเทศ บูรณาการความร่วมมือกับต่างประเทศ และปกป้องผลประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ
- 2 **ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน** : พัฒนาภาคการผลิตและบริการ พัฒนาผู้ประกอบการ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ
- 3 **ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพมนุษย์** : ปฏิรูปการเรียนรู้ พัฒนาค้นตลอดช่วงชีวิต คนไทยที่มีคุณธรรม มีวินัย เคารพกฎหมาย มีทักษะในศตวรรษที่ 21 สร้างสุขภาวะที่ดี และความอยู่ดีมีสุข
- 4 **ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม** : สร้างความมั่นคงในชีวิต และทรัพย์สิน สร้างโอกาสเข้าถึงบริการทางสังคม และความเสมอภาค
- 5 **ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม** : อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ วางระบบการจัดการน้ำอย่างบูรณาการ พัฒนาพลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 6 **ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ** : ระบบบริหารราชการแบบบูรณาการ พัฒนาข้าราชการมืออาชีพต่อต้านการทุจริต ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบให้มีความชัดเจน ทันสมัย

บทบาทของอุดมศึกษาที่ต่อวิสัยทัศน์ชาติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

แผนภาพ 1.3 บทบาทของอุดมศึกษาที่ต่อวิสัยทัศน์ชาติ

อุดมศึกษาสามารถนำพันธกิจสนับสนุนการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องการเห็นประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน บนความรับผิดชอบและมีคุณภาพทางการศึกษา การสร้างงานวิจัยและนวัตกรรมที่ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศสามารถนำไปสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งการสร้างองค์ความรู้ที่ตรงกับความต้องการของภาคสังคม ชุมชน ท้องถิ่น และภาคการผลิตจริง เพื่อให้บทบาทของอุดมศึกษามีส่วนในการนำประเทศหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางไปสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง สามารถลดความเหลื่อมล้ำ ทั้งทางสังคม และเศรษฐกิจของคนไทย ในฐานะอุดมศึกษาเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

การขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0

นโยบายของรัฐบาลต้องการขับเคลื่อนประเทศให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศรายได้สูง รวมทั้งหลุดพ้นกับดักความไม่เท่าเทียมกันของคนในชาติไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยใช้โมเดล Thailand 4.0 ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไปสู่ Value Base Economy หรือการขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรม ใช้ความได้เปรียบในความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม มาเป็นกลไกในการพัฒนาประเทศ

จากวิวัฒนาการของการพัฒนาประเทศจาก Thailand 1.0 : ประเทศเกษตรกรรม ไปสู่ Thailand 2.0 : ประเทศอุตสาหกรรมเบา ไปสู่ Thailand 3.0 : ประเทศอุตสาหกรรมหนัก จนไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา คือ Thailand 4.0 ที่ประกอบด้วย

1. เปลี่ยนจากสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้านวัตกรรม
2. เปลี่ยนจากขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์
3. เปลี่ยนจากเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น

วัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ Thailand 4.0

1. การสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนผ่านการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายที่จะเพิ่มงบประมาณทางการวิจัยและพัฒนาให้เป็นร้อยละ 4 ของ GDP เพิ่มอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นร้อยละ 5 - 6 ภายในระยะเวลา 5 ปี และเพิ่มรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรจาก 15,000 บาทต่อเดือนไปเป็น 43,000 บาทต่อเดือนภายในปี พ.ศ. 2575
2. การสร้างสังคมที่อยู่ดีมีสุข เป็นสังคมที่ไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง ยกระดับขีดความสามารถของคนในสังคมให้เข้มแข็ง โดยลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (วัดผลจาก Gini Coefficient) จาก 0.465 ในปี พ.ศ. 2556 เป็น 0.36 ในปี พ.ศ. 2575 ตามมาตรฐาน OECD ปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบสวัสดิการสังคมเต็มรูปแบบใน 20 ปี รวมทั้งพัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรยุคใหม่ (Smart Farmer) 20,000 คนทั่วประเทศภายใน 5 ปี

แผนภาพ 1.4 การยกระดับขีดความสามารถในกลุ่มเป้าหมาย

3. การยกระดับคุณภาพคนให้สูงขึ้น โดยพัฒนาให้คนไทยมีสมรรถนะเทียบเคียงกับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 และคนไทยในยุค Thailand 4.0 จะมีดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Thailand HDI) จาก 0.722 ไปเป็น 0.8 ติดอยู่ในอันดับ 50 ประเทศภายใน 10 ปี รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาของไทยอย่างน้อย 5 แห่ง ถูกจัดอยู่ใน 100 สถาบันอุดมศึกษาระดับโลกภายในระยะเวลา 20 ปี

4. การปกป้องสิ่งแวดล้อม เป็นสังคมที่พัฒนาอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหาคาการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เป็นสังคมคาร์บอนต่ำ โดยมีเป้าหมายการพัฒนา 10 เมืองนำอยู่ระดับโลก รวมทั้งเพิ่มความปลอดภัยและลดความเสี่ยงจากการก่อการร้าย

การเติมเต็มด้วยวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนา แล้วต่อยอดความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเป็น “5 กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมาย”

แผนภาพ 1.5 5 กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมาย

รัฐบาลกำหนดทิศทางการพัฒนา Thailand 4.0 ภายใต้

- หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย 5 วาระ
- วาระที่ 1 : การเตรียมคนไทย 4.0 ให้พร้อมก้าวสู่โลกที่หนึ่ง
  - วาระที่ 2 : การพัฒนาคลัสเตอร์เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมแห่งอนาคต
  - วาระที่ 3 : การบ่มเพาะผู้ประกอบการและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม
  - วาระที่ 4 : การเสริมความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในประเทศผ่าน 18 กลุ่มจังหวัด และ 77 จังหวัด
  - วาระที่ 5 : การบูรณาการอาเซียน เชื่อมประเทศไทยสู่ประชาคมโลก

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นแผนระยะ 5 ปี เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่จะเป็แผนแม่บทหลักของประเทศ โดยมีหลักการสำคัญของแผนประกอบด้วย 1. **หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** เพื่อให้เกิดการบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติ สมเหตุสมผล มีความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน และการบริหารจัดการที่ดี 2. **หลักคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา** เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมจริยธรรม 3. **หลักวิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ** เพื่อสนับสนุนการสร้าง “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ให้เกิดขึ้นในประเทศ และเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว 4. **หลักเป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ. 2579** เพื่อสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่มั่นคงและยั่งยืน เป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ เป็นคนที่มีวินัย เรียนรู้ตลอดชีวิต มีสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์แข็งแรง และเป็นระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนฐานนวัตกรรมนำดิจิทัล 5. **หลักการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำ** เพื่อลดกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำ เพิ่มชนชั้นกลางโดยขับเคลื่อนการเจริญเติบโตบนฐานภูมิปัญญาและนวัตกรรม และ 6. **หลักการนำแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ภายใน 5 ปี** เพื่อนำกลไกประชารัฐมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน รวมทั้งนำการพัฒนาแบบบูรณาการโดยเฉพาะประเด็นสำคัญให้บรรลุเป้าหมายของแผน

เป้าหมายรวมของการพัฒนา ประกอบด้วย

1. คนไทยมีลักษณะคนไทยที่สมบูรณ์
2. ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจนลดลง
3. ระบบเศรษฐกิจเข้มแข็งและแข่งขันได้
4. ทูทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงทางอาหารและน้ำ
5. มีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย สังคมปลอดภัย สามัคคี สร้างภาพลักษณ์ที่ดี และเพิ่มความเชื่อมั่นของนานาชาติต่อประเทศไทย
6. มีระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ กระจายอำนาจและมีส่วนร่วมของประชากร

ยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับประเทศ 10 ยุทธศาสตร์

1. **การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ :** คนไทยมีค่านิยมที่ดี มีทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 และมีสุขภาพะที่ดี
2. **การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม :** โอกาสทางสังคมเศรษฐกิจของผู้มีรายได้น้อย ร้อยละ 40 ของประเทศ และสร้างชุมชนเข้มแข็ง
3. **การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน :** รายได้ต่อหัวสูงขึ้น ส่งเสริมฐานการผลิตเดิมและใหม่ให้เข้มแข็ง มีวินัยทางการเงินการคลัง
4. **การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน :** ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ บริหารจัดการน้ำ สิ่งแวดล้อม และมลพิษ รองรับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น
5. **การเสริมสร้างความมั่นคงของชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน :** ปกป้องสถาบัน เสริมสร้างความมั่นคงภายใน และความร่วมมือกับมิตรประเทศ
6. **การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริต ประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย :** ภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสม และการบริหารจัดการที่ดี มีธรรมาภิบาล
7. **การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ :** พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่ง การค้า ความมั่นคงทางพลังงาน ขยายบริการด้านดิจิทัลทั่วประเทศ
8. **การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม :** สร้างความเข้มแข็ง และโอกาสในการเข้าถึงของคนทุกกลุ่มทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้งบูรณาการให้ไปในทิศทางเดียวกัน
9. **การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ** กระจายโอกาสการพัฒนาไปยังภูมิภาค และพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่
10. **ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา :** ใช้ประโยชน์จากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579

คณะรัฐมนตรี เห็นชอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2560 โดยจัดทำเป็นแผนระยะ 20 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กำหนดแนวคิดหลักสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) เพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) รวมทั้งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) แผนการศึกษาแห่งชาติ กำหนดวิสัยทัศน์ให้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิต อย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติได้วางเป้าหมายไว้ 2 ด้าน คือ

- ==> เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs)
- ==> เป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) 5 ประการ
  1. ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access)
  2. ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน อย่างเท่าเทียม (Equity)
  3. ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถ เติบโตตามศักยภาพ (Quality)
  4. ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency)
  5. ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy)

แผนการศึกษาแห่งชาติประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ยุทธศาสตร์ 1	ยุทธศาสตร์ 2	ยุทธศาสตร์ 3
การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ	การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ	การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
ยุทธศาสตร์ 4	ยุทธศาสตร์ 5	ยุทธศาสตร์ 6
การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา	การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการ

ตัวชี้วัดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่น

- งานวิจัยได้รับการตีพิมพ์ในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 40)
- จำนวนโครงการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ใช้พัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น (1,200 โครงการ)
- ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อผู้จบการศึกษาเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 100)
- ระดับความสามารถการใช้ภาษาอังกฤษของบัณฑิตตามมาตรฐาน CEFR สูงขึ้น (ระดับ C)
- อัตราการมีงานทำภายใน 1 ปี ของผู้จบอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 90)
- สัดส่วนผู้เรียนเอกชนสูงขึ้น เมื่อเทียบกับรัฐ (50 : 50)
- จำนวนสถาบันอุดมศึกษาไทยที่ได้รับการจัดอันดับในภาพรวมอยู่ใน 200 อันดับแรกของโลก (7 แห่ง) โดย QS World University Rankings
- สัดส่วนผู้เรียนสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต่อผู้เรียนสาขาสังคมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี (50 : 50)

รายงานคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา

เรื่อง แผนการปฏิรูประบบอุดมศึกษา

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปช.) ได้จัดทำรายงานเรื่อง แผนการปฏิรูปอุดมศึกษา โดยกำหนดสภาพปัญหาและกำหนดข้อเสนอแนะทางในการปฏิรูป ดังนี้

สภาพปัญหา

สถาบันอุดมศึกษามีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการเปิดสอนหลักสูตรที่ตอบสนองตลาด และผู้เรียนที่ประสงค์ต้องการปริญญาบัตร ผู้สอนใช้เทคนิคการสอนที่ไม่ทันสมัย ขาดการพัฒนาตนเอง เปิดสอนในสาขาวิชาที่ไม่มีความถนัด ทำให้ผลิตบัณฑิตที่ไม่มีคุณภาพ ขาดการพัฒนาในสาขาที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญ ไม่มีการจัดกลุ่มสถาบันเพื่อการจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ของแต่ละสถาบัน รวมทั้งความพยายามให้สถาบันอุดมศึกษาอยู่ในรูปแบบมาตรฐานเดียวกัน ทำให้ขาดความเข้มข้นขององค์ความรู้ มุ่งเน้นไปที่การหาผลประโยชน์ทางการเงิน ทำให้คุณภาพบัณฑิตตกต่ำ ส่งผลต่อคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในระยะยาว นอกจากนี้ ควรจะมีการคาดการณ์ถึงการที่ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และจะเกิดการลดจำนวนของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา

แนวทางในการปฏิรูปอุดมศึกษา

1. การปฏิรูประบบการอุดมศึกษาในส่วนของรัฐ จัดแบ่งกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ให้สอดคล้องกับศักยภาพและการตอบสนองต่อเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย 1. มหาวิทยาลัยวิจัย 2. มหาวิทยาลัยเชี่ยวชาญเฉพาะ 3. มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาประเทศ 4. สถาบันเฉพาะทาง 5. สถาบันการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 6. สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาเอกชน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณการกำกับดูแล การติดตามประเมินผล ให้สอดคล้องเหมาะสมกับภารกิจของแต่ละกลุ่มมหาวิทยาลัย และรัฐควรมีความชัดเจนในด้านนโยบาย ไม่ออกกฎหมายที่ขัดแย้งกัน เน้นการนำธรรมาภิบาลใช้ในการบริหาร มีมาตรการจูงใจผู้มีความรู้ความสามารถในการเข้าสู่อุดมศึกษา

2. การปฏิรูประบบการอุดมศึกษาในส่วนของสถาบันอุดมศึกษา โดยขับเคลื่อนทั้ง 4 พันธกิจของสถาบันที่มีคุณภาพ อยู่บนความมีอิสระทางวิชาการ เน้นการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ บริหารสถาบันอุดมศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน มีระบบการบริหารงานบุคคลที่เป็นมาตรฐาน มีค่าตอบแทนที่เหมาะสมเพื่อจูงใจผู้มีความรู้ความสามารถเข้าสู่อุดมศึกษา จัดทำหลักสูตรที่ไม่เน้นการตลาดเพียงอย่างเดียว แต่ตอบสนองต่อภาคการผลิตจริง และตามความเชี่ยวชาญ โดยใช้เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ขั้นสูงให้ความสำคัญกับการสร้างงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งเชื่อมโยงกับสังคม ท้องถิ่น และวัฒนธรรมไทย

3. การปฏิรูปโครงสร้างระบบการอุดมศึกษา การแยกการดูแลการอุดมศึกษาของประเทศออกจากกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตรงประเด็นมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมทางวิชาการ และเอื้อต่อการพัฒนาบุคลากรสายวิชาการ รวมทั้งภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาต้องตอบสนองต่อเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยการสร้างองค์ความรู้ และการพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ

4. การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แยกการกำกับดูแลคุณภาพการศึกษา ออกจากการประกันคุณภาพการศึกษา และเน้นการประเมินเพื่อการพัฒนา สร้างความเข้าใจในหลักการของ QA กับบุคลากรในสถาบัน การประเมินต้องไม่เพิ่มภาระทางเอกสารให้กับสถาบัน และคุณสมบัติของผู้ประเมินต้องมีมาตรฐานเป็นมืออาชีพ เข้าใจบริบทของอุดมศึกษาเป็นอย่างดี รวมทั้งบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจะประเมินตามคำร้องของสถาบัน เพื่อยืนยันผลการประเมินตนเอง

5. การสร้างความเข้มแข็ง และความเป็นมืออาชีพในการบริหารจัดการภายในสถาบันอุดมศึกษา ความสามารถของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปภายในสถาบันอุดมศึกษา ทำให้เกิดการบริหารด้านการเงิน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การรักษาและการแสวงหาบุคลากรสายวิชาการที่มีคุณภาพ การสร้างหลักสูตรบูรณาการที่เป็นอัตลักษณ์ และทันยุคสมัย ตลอดจนความเป็น Globalization ของสถาบันอุดมศึกษา ต้องอาศัยผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีความเป็นมืออาชีพ และมีธรรมาภิบาล

ข้อเสนอแนะทางขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการอุดมศึกษา

1. การจัดตั้งคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่ดูแลสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะการจัดสรรงบประมาณ มีคณะกรรมการ

ไม่เกิน 30 คน และมีคณะอนุกรรมการ 5 ชุด ทำหน้าที่ประสานงานกับสถาบันอุดมศึกษาที่ได้มีการจัดกลุ่มประเภทสถาบันไว้ทั้ง 5 กลุ่มดังกล่าวข้างต้น

2. การจัดการอบรมผู้บริหารและกรรมการสภามหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มทักษะความรู้และความชำนาญในการบริหารจัดการกิจการของมหาวิทยาลัย

3. การจัดทำคลังเตอร์มมหาวิทยาลัยตามภูมิภาค เพื่อรองรับความแตกต่างหลากหลายทางชีวภาพ และวัฒนธรรม เพื่อให้งานวิจัย รวมทั้งการบริการวิชาการตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่และชุมชน สามารถพัฒนาเอกลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับงานนวัตกรรม ส่งผลให้การจัดสรรงบประมาณเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยแบ่งออกเป็น 6 คลัสเตอร์ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้

คุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบด้วย

- 3Rs : การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetic's)
- 8Cs : ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving)
- ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation)
- ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – Cultural Understanding)
- ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership)
- ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy)
- ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy)
- ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

แผนภาพ 1.6 คุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ของเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs)

นโยบายการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 เห็นชอบข้อเสนอของกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ข้อเสนอ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย : กลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth) ภายใต้หลักการ ประเทศไทยสามารถผลักดันการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ใน 2 รูปแบบ ได้แก่ 5 อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ (First S - Curve) ประกอบด้วย อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Next Generation Automotive) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (Smart Electronics) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวรายได้ดี และกลุ่มท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ (Affluent Medical and Wellness Tourism) อุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ (Agriculture and Biotechnology) อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร (Food for The Future) และ 5 อุตสาหกรรมอนาคต (New S - Curve) ประกอบด้วย หุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม (Robotics) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (Aviation and Logistics) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ (Biofuels and Biochemical) อุตสาหกรรมดิจิทัล (Digital) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hubs) เพื่อให้ 10 อุตสาหกรรมเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนานโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งมีความจำเป็นต้องเตรียมกำลังคนในทุกระดับทั้งการผลิตและพัฒนาให้มีศักยภาพ และปริมาณรองรับการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศ รวมทั้งสร้างสังคมแห่งนวัตกรรมให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง

แผนภาพ 1.7 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย

คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มีคำสั่งเรื่อง การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ (Eastern Economic Corridor) ประกอบด้วยพื้นที่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง และจังหวัดอื่นที่ติดต่อกันหรือเกี่ยวข้องกัน ให้เกิดการใช้ประโยชน์ของอสังหาริมทรัพย์ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างบูรณาการ เกิดการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การสาธารณสุข การศึกษา ดังนั้น EEC จึงเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างรอบด้าน ที่จะเพิ่มรายได้ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต และยกระดับขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศ โดยใช้เป็นตัวอย่างในการผลักดันนโยบาย Thailand 4.0 ในการดึงดูดนักลงทุนที่มีศักยภาพเข้ามาลงทุนใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย

บริบทของ อุดมศึกษา

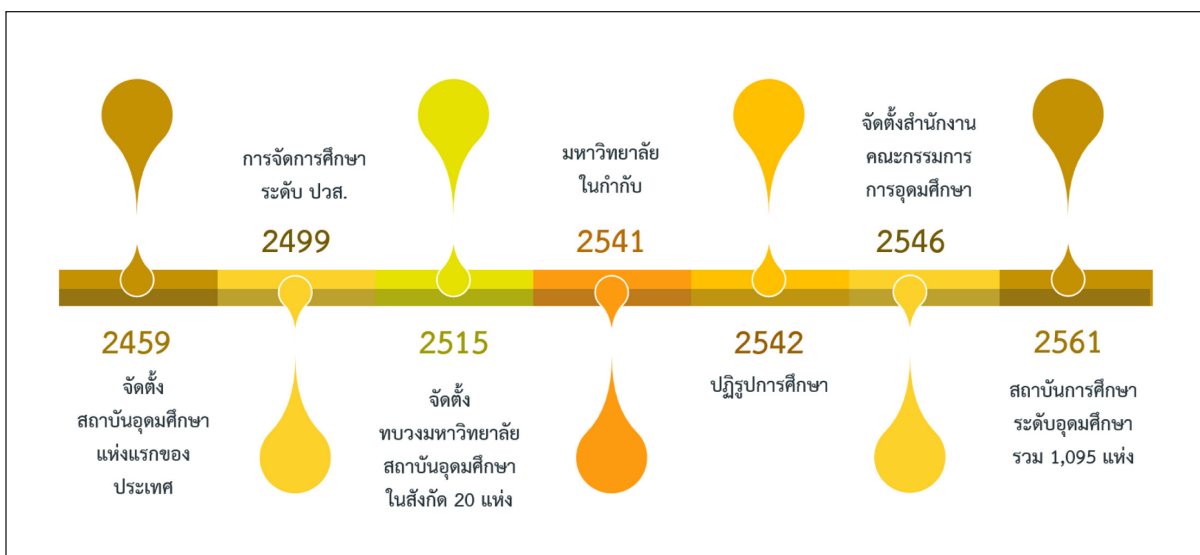
02

บริบทของอุดมศึกษา

102 ปี การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ในแบบมหาวิทยาลัยตามแบบสากลจัดขึ้นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2459 รวมระยะเวลาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 102 ปี มีวิวัฒนาการของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา มาอย่างต่อเนื่อง จนถึงการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ เมื่อปี พ.ศ. 2542 เพื่อให้การจัดการศึกษาเกิดความเชื่อมโยงกัน ทุกระดับการศึกษาภายใต้กระทรวงเดียวกันคือกระทรวง ศึกษาธิการ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาครอบคลุม การศึกษาตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปริญญาตรี โท และเอก หรือเทียบเท่ากระจายอยู่ใน หลายหน่วยงาน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษาจะเป็นหน่วยหลักที่กำกับดูแลการจัดการ การศึกษาระดับอุดมศึกษาในสายวิชาชีพ และสายวิชาการ ตามลำดับ โดยในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาระดับ อุดมศึกษาทั้งในและนอกกระทรวงศึกษาธิการรวมทั้งสิ้น 1,095 แห่ง มีผู้เรียนรวมทั้งสิ้นประมาณ 2.4 ล้านคน (ข้อมูลปีการศึกษา พ.ศ. 2558)

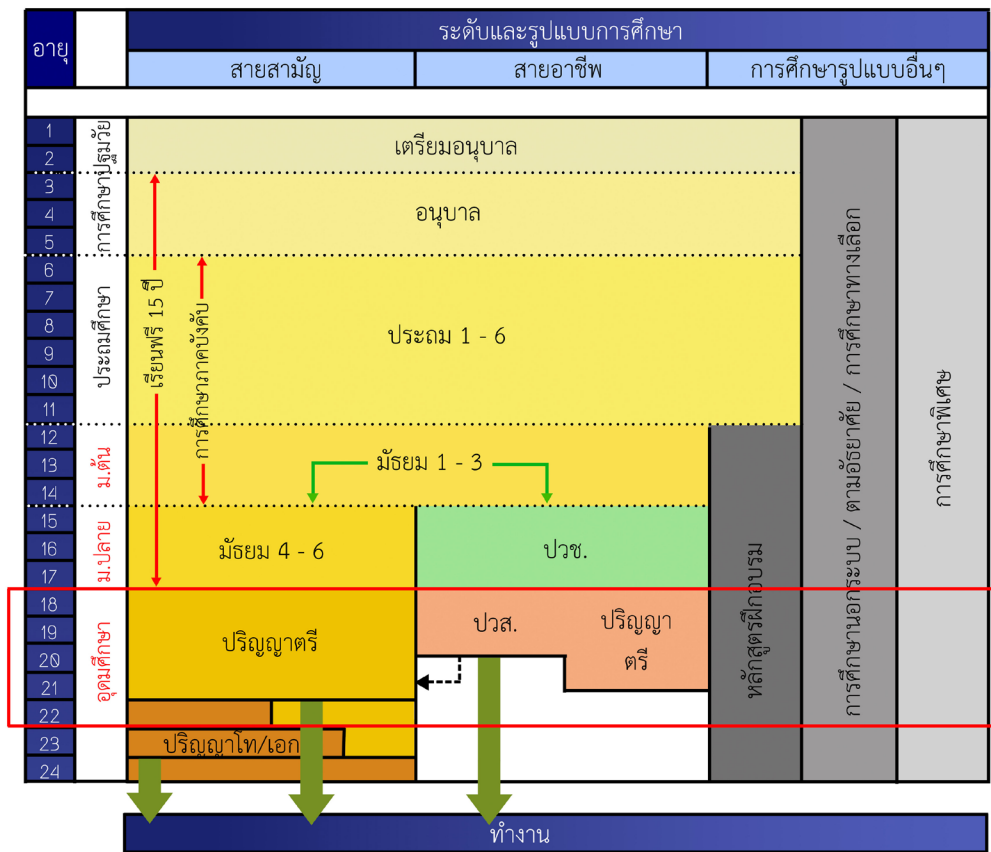
การขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษาของไทยสามารถ จำแนกออกเป็น 4 ช่วงระยะของการพัฒนา ที่มีจุดเน้น ในการผลิตกำลังคนแตกต่างกันตามบริบทของการพัฒนา ประเทศในขณะนั้น โดยใน**ระยะที่ 1** สถาบันอุดมศึกษา ยังมีอยู่เพียงไม่กี่แห่งจะเน้นการผลิตบัณฑิตเพื่อ ตอบสนองความต้องการกำลังคนระดับสูงในภาครัฐ เพื่อ เข้ารับราชการเป็นหลัก **ระยะที่ 2** เป็นการกระจายโอกาส ทางการศึกษาไปยังภูมิภาค เกิดการจัดตั้งสถาบัน อุดมศึกษาขึ้นในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศ **ระยะที่ 3** เป็นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อมวลชน มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดในรูปแบบของ ตลาดวิชา เพื่อรองรับความต้องการศึกษาในระดับ อุดมศึกษา โดยมีจำนวนผู้จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพิ่มขึ้น และ**ปัจจุบันระยะที่ 4** เป็นช่วงสำคัญ เป็นช่วง ของการรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ที่จะใช้ศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาในฐานะแหล่งที่รวม องค์ความรู้สร้างงานวิจัยและนวัตกรรม เพื่อขับเคลื่อน การพัฒนาประเทศให้หลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลาง

แผนภาพ 2.1 102 ปี การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

รูปแบบการศึกษาของไทยและร้อยละอัตราการเข้าเรียนจำแนกตามระดับการศึกษา เทียบกับจำนวนประชากรในแต่ละช่วงวัย ปีการศึกษา พ.ศ. 2552 - 2559

ประเทศไทยมีผู้เรียนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ทุกระดับการศึกษาและทุกสังกัดหน่วยงานตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ. 2552 - 2559 มีผู้เรียนรวมเฉลี่ยปีละประมาณ 17.9 ล้านคน คิดเป็นประมาณร้อยละ 28 ของประชากรทั้งประเทศ เป็นผู้เรียนในระบบโรงเรียน 13.5 ล้านคน นอกระบบโรงเรียน 4.4 ล้านคนโดยประมาณ และเป็นผู้เรียนในระบบอุดมศึกษาทุกสังกัดปีการศึกษา พ.ศ. 2559 ประมาณ 2.3 ล้านคน แบ่งเป็นระดับ ปวส. อนุปริญญา และปริญญาตรี 2.1 ล้านคน ระดับบัณฑิตศึกษา 1.8 แสนคน โดยมีผู้จบการศึกษาจากทั้งสองระดับที่เข้าสู่ระบบงานเฉลี่ยปีละ 3.9 แสนคน

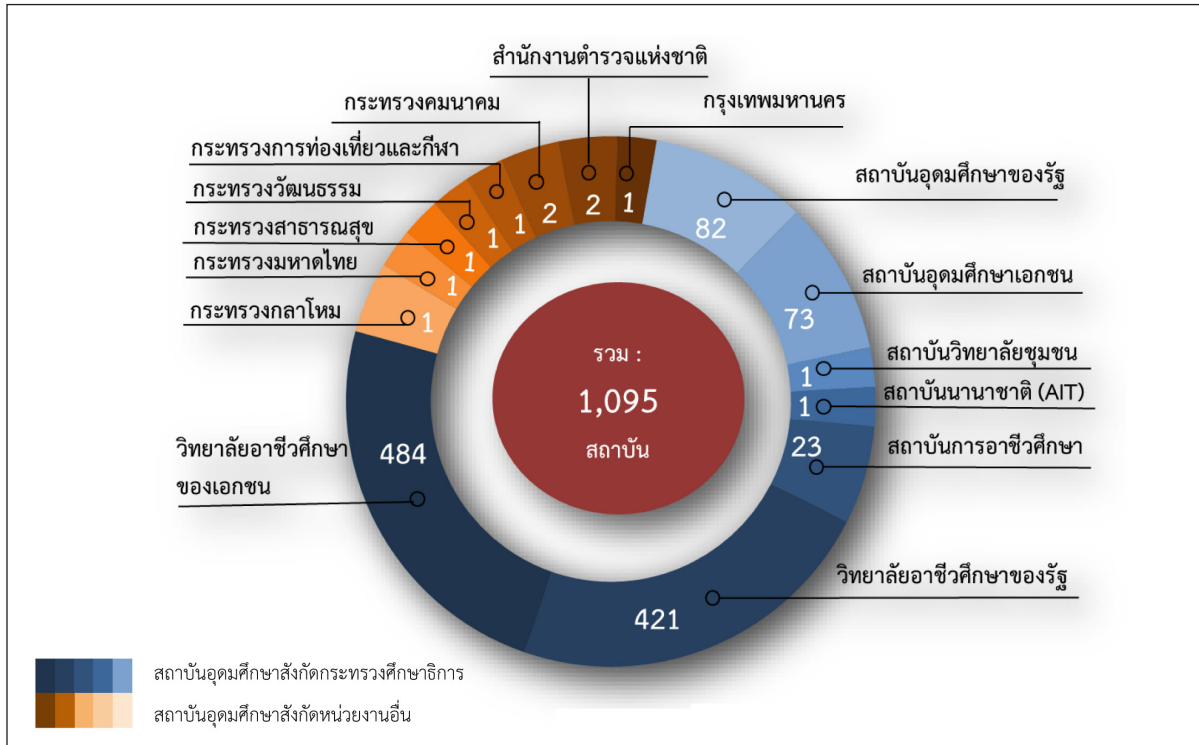

แผนภาพ 2.2 รูปแบบการศึกษาของไทย

ปี	ก่อนประถม (อายุ 3-5 ปี)	ประถม (อายุ 6-11 ปี)	ม.ต้น (อายุ 12-14 ปี)	ม.ปลาย (อายุ 15-17 ปี)	อุดมศึกษา (อายุ 18-22 ปี) (ต่ำกว่าป.ตรี/ป.ตรี)
2552	74.3	104.0	94.9	69.5	44.8
2553	76.0	104.3	103.6	71.7	44.8
2554	76.8	103.5	98.4	72.2	45.9
2555	76.7	103.4	97.1	72.7	44.6
2556	76.0	102.7	96.7	75.1	44.9
2557	72.9	102.2	97.1	77.1	43.6
2558	73.8	102.4	98.7	78.4	44.9
2559	74.5	102.7	96.8	70.8	44.4

ตาราง 2.1 ร้อยละอัตราการเข้าเรียนจำแนกตามระดับการศึกษา

สถาบันอุดมศึกษา จำแนกตามประเภทและสังกัด

แผนภาพ 2.3 จำนวนสถาบันอุดมศึกษา จำแนกตามประเภทและสังกัด

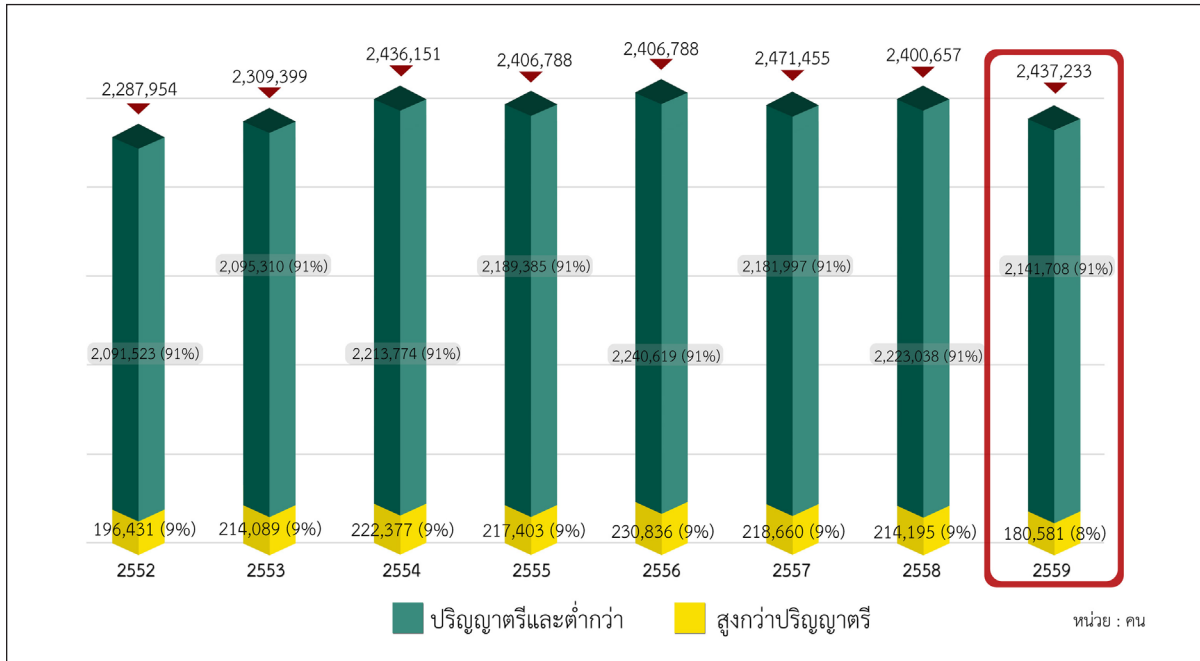
การกระจายตัวของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและหน่วยงานอื่นที่มีการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป

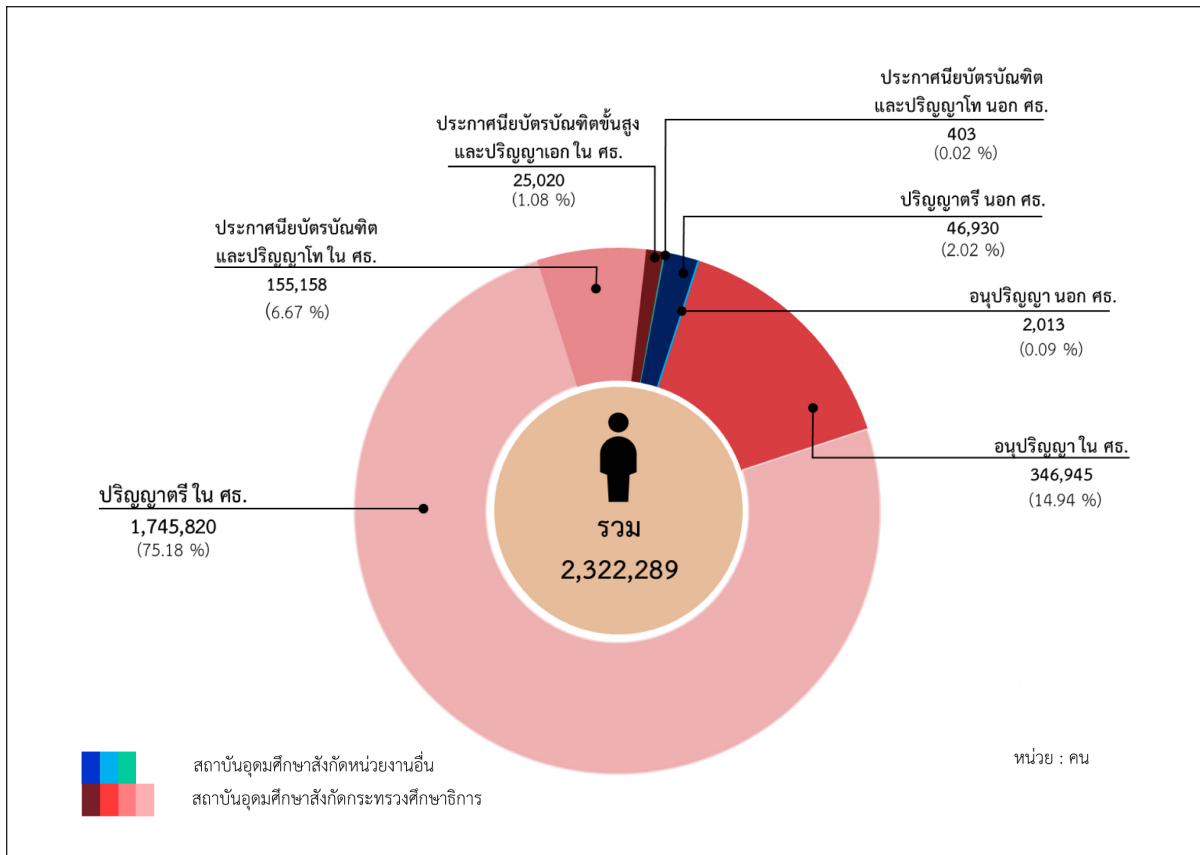
แผนภาพ 2.4 การกระจายตัวของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและหน่วยงานอื่น

จำนวนนักศึกษาในระบบอุดมศึกษาทุกระดับและทุกสังกัด ปีการศึกษา พ.ศ. 2552 – 2559

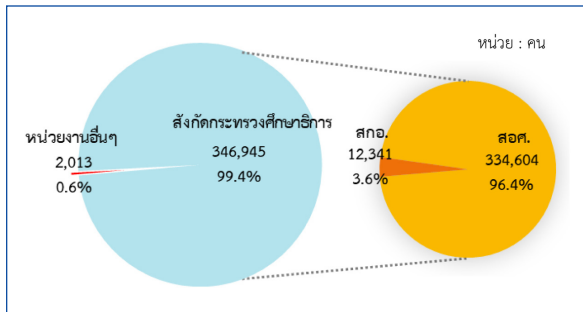
แผนภาพ 2.5 จำนวนนักศึกษาในระบบอุดมศึกษาทุกระดับและทุกสังกัด ปีการศึกษา พ.ศ. 2552 - 2559

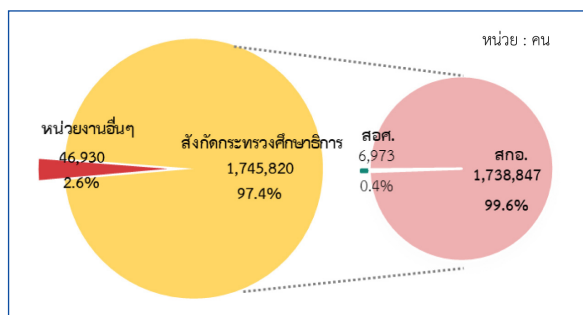
แผนภาพ 2.6 จำนวนนักศึกษาในระบบอุดมศึกษาทุกระดับและทุกสังกัด ปีการศึกษา พ.ศ. 2559

จำนวนนักศึกษาในสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่น จำแนกตามระดับการศึกษา ปี พ.ศ. 2559

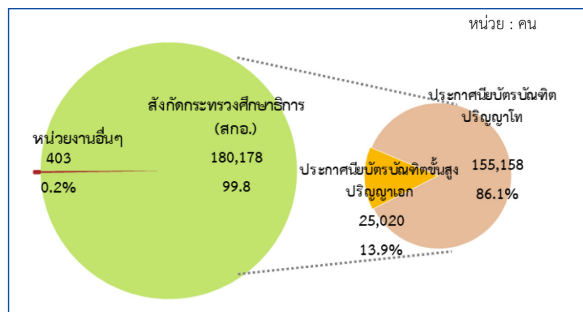
ศักยภาพในการรองรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่น จำแนกเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วยระดับต่ำกว่าปริญญา ระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีผู้เรียนในระบบการศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2559 มีสัดส่วนระดับต่ำกว่าปริญญาตรี : ระดับปริญญาตรี : ระดับสูงกว่าปริญญาตรี เป็น 15 : 77 : 8 โดยมีรายละเอียดในแต่ละระดับ ดังนี้

แผนภาพ 2.7 จำนวนนักศึกษาระดับอนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าอนุปริญญา ปีการศึกษา พ.ศ. 2559 จำแนกตามสังกัด

แผนภาพ 2.8 จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าทุกสังกัด ปีการศึกษา พ.ศ. 2559

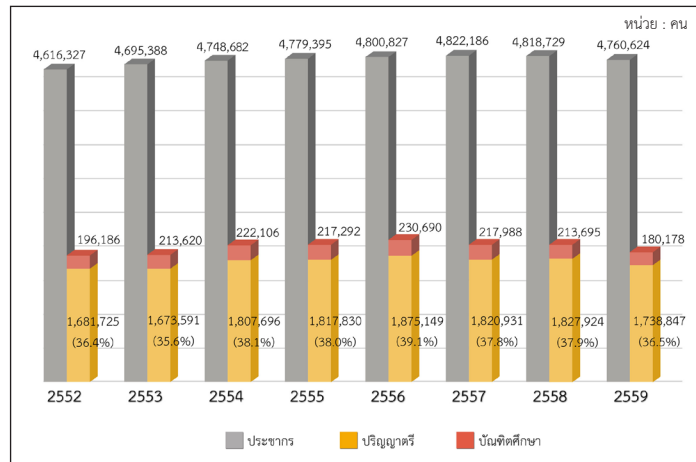
แผนภาพ 2.9 จำนวนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทุกสังกัด ปีการศึกษา พ.ศ. 2559

จำนวนนักศึกษาระดับอนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าอนุปริญญาปีการศึกษา พ.ศ. 2559 ทุกสังกัด รวมทั้งสิ้น 3.47 แสนคน เป็นนักศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานอื่น 2,013 คน คิดเป็นเพียงร้อยละ 0.6 หากพิจารณาหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่จัดการศึกษาระดับดังกล่าว พบว่ามีนักศึกษาในสังกัด สอศ. จำนวน 3.35 แสนคน หรือคิดเป็นร้อยละ 96.4 (ปัจจุบันได้ออนสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนในสังกัด สช. ไปรวมกับสังกัด สอศ. แล้ว) และในสังกัด สกอ. จำนวน 0.12 แสนคน คิดเป็นร้อยละ 3.6 ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนในระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าทั้งในสถาบันของรัฐและเอกชนคิดเป็นร้อยละ 99.4 หรือประมาณ 3.47 แสนคน

จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าทุกสังกัด ปีการศึกษา พ.ศ. 2559 รวมทั้งสิ้น 1.79 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 77.2 ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งหมด 2.32 ล้านคน โดยจำแนกเป็นนักศึกษาในสังกัดหน่วยงานอื่น 46,930 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6 และหากพิจารณาเฉพาะในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการพบว่ามีนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัด สกอ. จำนวน 1.74 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 99.6 และเป็นนักศึกษาในสังกัด สอศ. จำนวน 6,973 คน คิดเป็นเพียงร้อยละ 0.4 ดังนั้น สกอ. จึงเป็นหน่วยหลักในการผลิตกำลังคนระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าให้กับประเทศ โดยมีผลจบการศึกษาเฉลี่ยประมาณปีละ 2.5 แสนคนโดยประมาณ

จำนวนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาปีการศึกษา พ.ศ. 2559 ประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาโท ประกาศนียบัตรบัณฑิต ปริญญาเอก และประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง รวมทั้งสิ้น 1.81 แสนคน เป็นนักศึกษาที่อยู่ในสังกัดอื่นจำนวน 403 คน คิดเป็นเพียงร้อยละ 0.2 โดยการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการจะอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัด สกอ. ทั้งหมดในฐานะหน่วยงานผลิตบัณฑิตระดับสูงจำแนกเป็น ปริญญาโท ประกาศนียบัตรบัณฑิต จำนวน 1.55 แสนคน คิดเป็นร้อยละ 86.1 และเป็นระดับปริญญาเอก ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง จำนวน 25,020 คน คิดเป็นร้อยละ 13.9

จำนวนประชากรอายุ 18-22 ปี เปรียบเทียบกับจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 - 2559

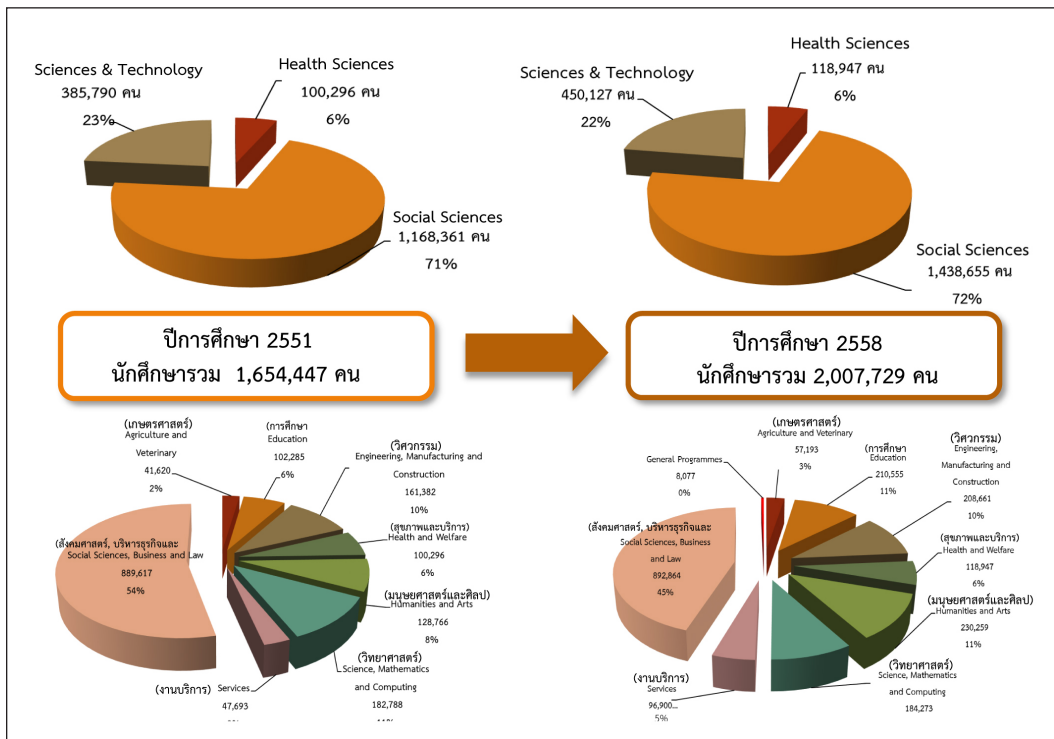

แผนภาพ 2.10 จำนวนประชากรอายุ 18 - 22 ปี เปรียบเทียบกับจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 - 2559

จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัด สกอ. เปรียบเทียบกับจำนวน ประชากรวัยเรียนช่วงอายุ 18-22 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 - 2559 หากพิจารณาการขยายตัวของประชากรในช่วงวัยดังกล่าว พบว่า มีอัตราการขยายตัวที่ลดลง จนส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2559 มีจำนวนประชากรลดลงในเชิงปริมาณอย่างเห็นได้ชัด เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2558 จาก 4.82 ล้านคน ไปเป็น 4.76 ล้านคน แสดงให้เห็นว่าอัตราการทดแทนของประชากร ในช่วงอายุ 18-22 ปี เริ่มมีทิศทางที่ลดลงและคาดว่าจะทวี ความรุนแรงขึ้นในอนาคต โดยกลุ่มอายุดังกล่าวถือเป็นกลุ่ม เป้าหมายหลัก (Age Group) ของการศึกษาระดับอุดมศึกษา และหากพิจารณาจำนวนนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัด สกอ. ระดับปริญญาตรี ซึ่งมีผู้เรียนคิดเป็นประมาณร้อยละ 98 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งประเทศ พบว่ามีนักศึกษา ระดับปริญญาตรีเฉลี่ยตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ. 2552 - 2559 อยู่ประมาณร้อยละ 37.4 ของประชากรช่วงอายุ 18-22 ปี โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนถึงปีการศึกษา พ.ศ. 2556 และเริ่มมี สัดส่วนนักศึกษาต่อประชากรลดลง จากร้อยละ 39.1 ในปี พ.ศ. 2556 ไปเป็นร้อยละ 37.8 , ร้อยละ 37.9 และร้อยละ 36.5 ในปี พ.ศ. 2557 พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2559 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการลดลงของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัด สกอ. มีทิศทางสอดคล้อง กับการลดลงของประชากรช่วงวัย 18-22 ปี เช่นกัน แต่ ยังคงอัตรานักศึกษาในระดับปริญญาตรีในช่วง 5 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2555 - 2559 ของสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐ และเอกชนรวมอยู่ที่ประมาณ 1.8 ล้านคน ขณะที่จำนวน นักศึกษารวมในระดับบัณฑิตศึกษาของ ปี พ.ศ. 2552 เทียบกับ

ปี พ.ศ. 2559 มีการลดลงร้อยละ 8.2 โดยมีสัดส่วนเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนนักศึกษารวมระดับบัณฑิตศึกษา : นักศึกษารวมระดับปริญญาตรีเป็น 11 : 89 ซึ่งในช่วง 8 ปี มีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของทั้งสองระดับการศึกษาอยู่ในระดับ ที่น้อยมาก แต่มีแนวโน้มของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาลดลง จาก 2.18 แสนคนในปี พ.ศ. 2557 ไปเป็น 2.14 แสนคน และ 1.80 แสนคนในปี พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2559 ตามลำดับ การที่กลุ่มเป้าหมายหลักมีแนวโน้มลดลง ส่งผลกระทบกับ ขีดความสามารถในการรับนักศึกษาเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา และเพื่อยังคงประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าที่ภาครัฐลงทุนไปแล้ว ยังสถาบันอุดมศึกษา อาจจำเป็นต้องพิจารณาทบทวนกลุ่ม เป้าหมายใหม่ซึ่งอยู่นอกกลุ่มเป้าหมายหลัก (Non Age Group) และไม่อยู่ในช่วงอายุ 18-22 ปี เพื่อทดแทนจำนวน ผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งจะได้ใช้ศักยภาพของสถาบัน อุดมศึกษาที่มีอยู่อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งหากไม่สามารถ ทบทวน ปรับเปลี่ยนแนวทางหรือกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้าง จุดเน้นของสถาบันได้ อาจจะนำไปสู่การชะลอการขยายตัว และการยุบรวมสถาบันอุดมศึกษาในที่สุด จากข้อมูลจำนวน ผู้เรียนในระบบอุดมศึกษาทุกสังกัด ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรี ปี พ.ศ. 2552 - 2559 ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 18-22 ปี แสดงให้เห็นว่าในช่วงระยะเวลา 8 ปี มีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ร้อยละ 46 ของประชากรช่วงวัยดังกล่าว หรือปรับเปลี่ยน เพียงเล็กน้อย และหากนำจำนวนนักศึกษาในระดับบัณฑิต ศึกษามาพิจารณาร่วมด้วยจะพบว่าจำนวนนักศึกษาในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษาในปี พ.ศ. 2559 คิดเป็นร้อยละ 49 ของประชากรกลุ่มเป้าหมาย หรือ ประมาณ 2.3 ล้านคน

จำนวนนักศึกษาจำแนกตาม 3 กลุ่มสาขาวิชาและ ISCED ปี พ.ศ. 2551 และ ปี พ.ศ. 2558
ทุกระดับการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

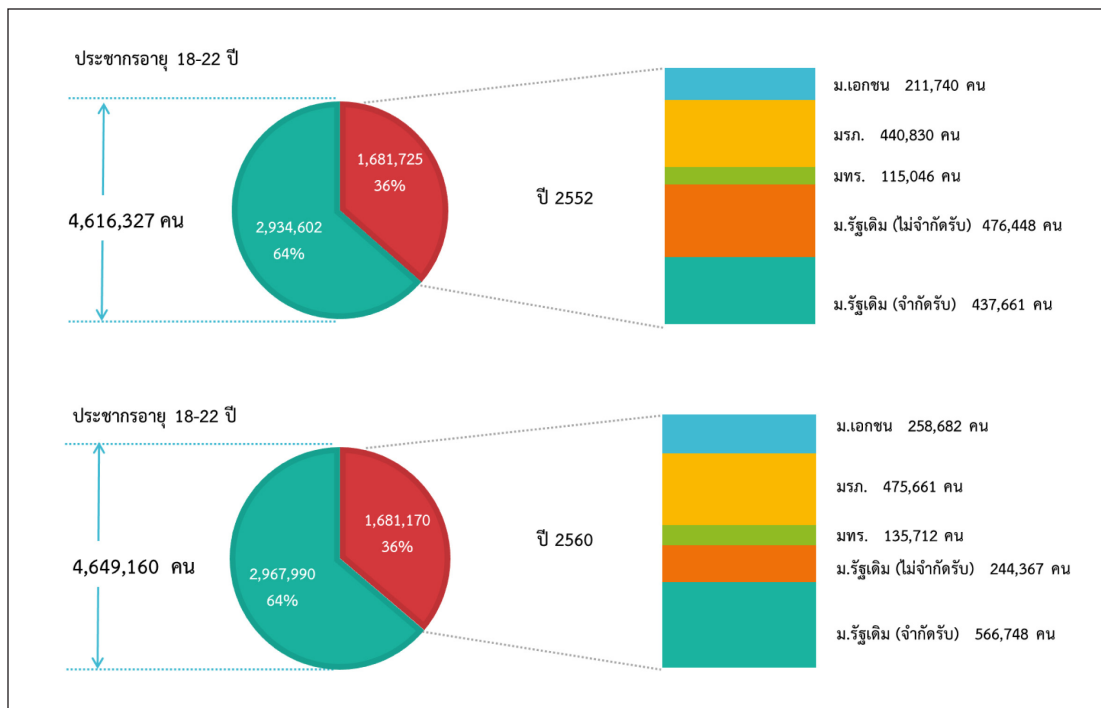
แผนภาพ 2.11 จำนวนนักศึกษาจำแนกตาม 3 กลุ่มสาขาวิชาและ ISCED ปี พ.ศ. 2551 และ ปี พ.ศ. 2558 ทุกระดับการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

จำนวนนักศึกษารวมในสถาบันอุดมศึกษาสังกัด สกอ. ปีการศึกษา พ.ศ. 2551 เปรียบเทียบกับปีการศึกษา พ.ศ. 2558 พบว่ามีจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นจาก 1.65 ล้านคน เป็น 2.0 ล้านคน โดยมีอัตราการขยายตัวคิดเป็นร้อยละ 16 หากเปรียบเทียบการขยายตัวของประชากรช่วงอายุ 18 - 22 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในช่วงเวลาเดียวกัน มีอัตราการขยายตัวเพียงร้อยละ 4 แสดงให้เห็นว่าโอกาสของผู้เรียนที่เข้าสู่ระบบอุดมศึกษาเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับการขยายตัวของประชากรช่วงอายุดังกล่าว และหากพิจารณาสัดส่วนผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาจาก 3 กลุ่มสาขาวิชาหลักประกอบด้วย Science & Technology : Health Science : Social Science ในปี พ.ศ. 2551 และ พ.ศ. 2558 เป็น 23 : 6 : 71 และ 22 : 6 : 72 การขยายตัวเพิ่มขึ้นของผู้เรียนด้าน Social Science คิดเป็นร้อยละ 23 ด้าน Science & Technology และ Health Science เพิ่มขึ้นร้อยละ 16 และ 18 ทำให้สัดส่วนผู้เรียนด้าน Social Science เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 และด้าน Science & Technology ลดลง ร้อยละ 1 ในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นเป้าหมายของภาครัฐที่ต้องการเพิ่มสัดส่วนในกลุ่มดังกล่าว และหากนำการจัดกลุ่มของ ISCED ในช่วงปีเดียวกันคือ

ปีการศึกษา พ.ศ. 2551 เปรียบเทียบกับปีการศึกษา พ.ศ. 2558 เพื่อพิจารณาสัดส่วนสาขาวิชาที่มีการเปลี่ยนแปลง ถึงแม้จะมีจำนวนผู้เรียนเพิ่มขึ้นในเชิงปริมาณทุกสาขาวิชา แต่พบว่าสัดส่วนของสาขาวิชาสุขภาพและบริการ และสาขาวิชาวิศวกรรม ถือว่ามีสัดส่วนคงที่อยู่ที่ร้อยละ 6 และร้อยละ 10 ตามลำดับ สาขาวิชาที่มีสัดส่วนการขยายตัวเพิ่มขึ้นคือสาขาวิชาด้านมนุษยศาสตร์และศิลป์ จากร้อยละ 8 ในปี พ.ศ. 2551 เป็นร้อยละ 11 ในปี พ.ศ. 2558 และสาขาวิชาด้านการบริการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3 เป็นร้อยละ 5 โดยเฉพาะสาขาวิชาด้านการศึกษาขยายตัวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6 เป็นร้อยละ 11 และเป็นสาขาวิชาที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นสูงสุดคิดเป็น 2 เท่าของปี พ.ศ. 2551 อาจเกิดจากนโยบายของรัฐในการผลิตครูมืออาชีพ ซึ่งประกันการมีงานทำให้กับผู้ร่วมโครงการ ทำให้มีผู้สนใจเข้าเรียนสูงขึ้น ขณะที่สาขาวิชาที่มีสัดส่วนของผู้เรียนลดลงคือสาขาวิชาสังคมศาสตร์, บริหารธุรกิจและกฎหมายลดลงจากร้อยละ 54 ในปี พ.ศ. 2551 เป็นร้อยละ 45 ในปี พ.ศ. 2558 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ลดลงจากร้อยละ 11 ในปี พ.ศ. 2551 เป็นร้อยละ 9 ในปี พ.ศ. 2558

เปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2552 และปีการศึกษา พ.ศ. 2560

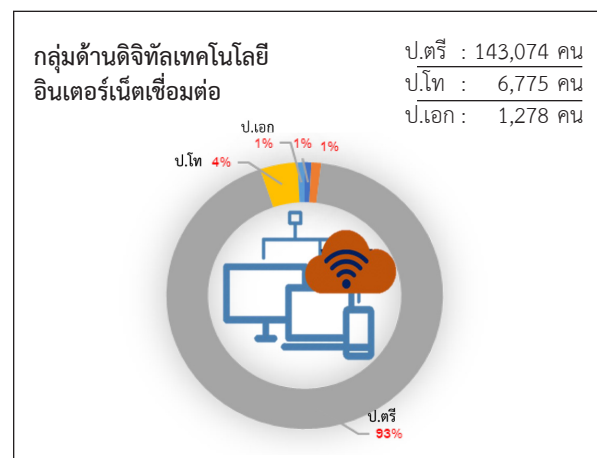
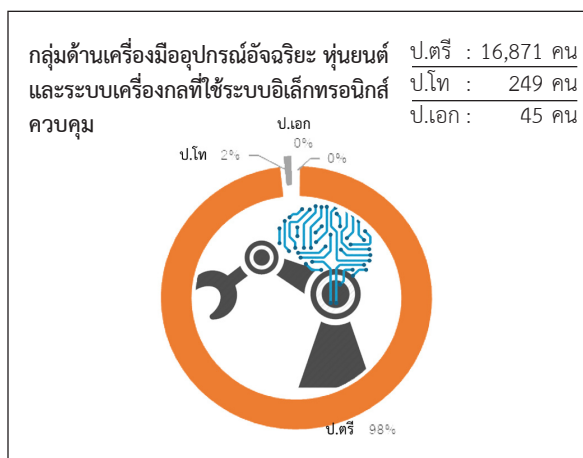
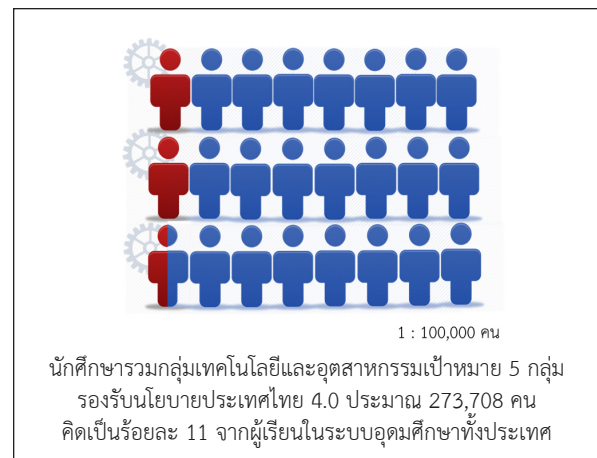
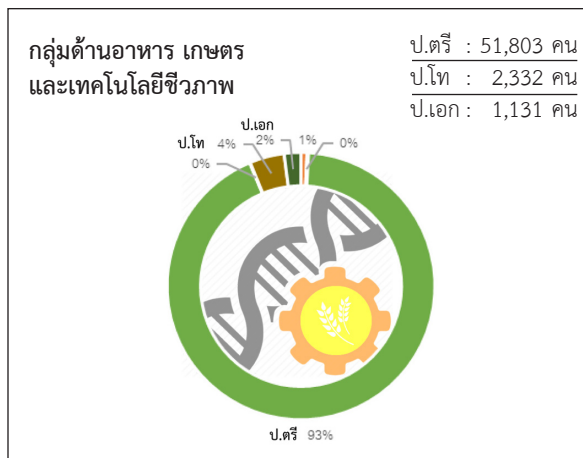
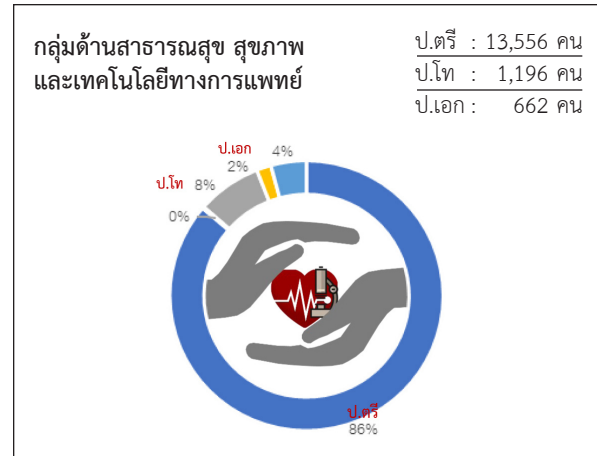
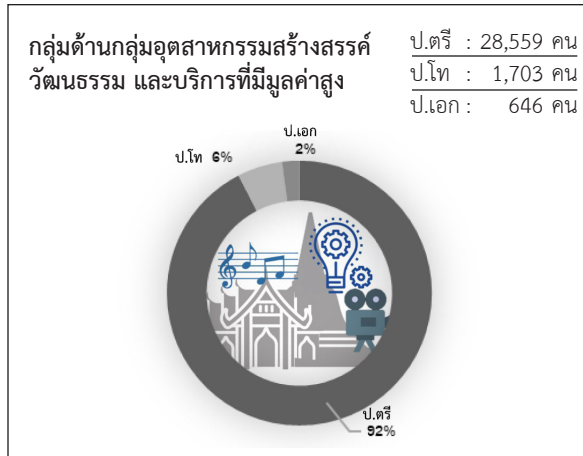

แผนภาพ 2.12 เปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2552 และปีการศึกษา พ.ศ. 2560

การลดลงของนักศึกษารวมระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาสังกัด สกอ. ปีการศึกษา พ.ศ. 2552 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2560 ลดลงคิดเป็นร้อยละ 0.03 และคิดเป็นร้อยละ 36.2 ของประชากรอายุ 18-22 ปี ซึ่งหากพิจารณาโดยจำแนกสถาบันอุดมศึกษาออกเป็น 5 กลุ่มสถาบัน เพื่อพิจารณาสัดส่วนของนักศึกษาในแต่ละกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเอกชน : กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ : กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล : กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแบบไม่จำกัดรับ : กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแบบจำกัดรับ โดยมีสัดส่วนในปี พ.ศ. 2552 เป็น 13 : 26 : 7 : 28 : 26 และในปี พ.ศ. 2560 เป็น 15 : 28 : 8 : 15 : 34 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในปี พ.ศ. 2560 จำนวนนักศึกษาที่เพิ่มขึ้น กระจายอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาประเภทจำกัดรับเป็นหลัก ขณะที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐแบบไม่จำกัดรับซึ่ง

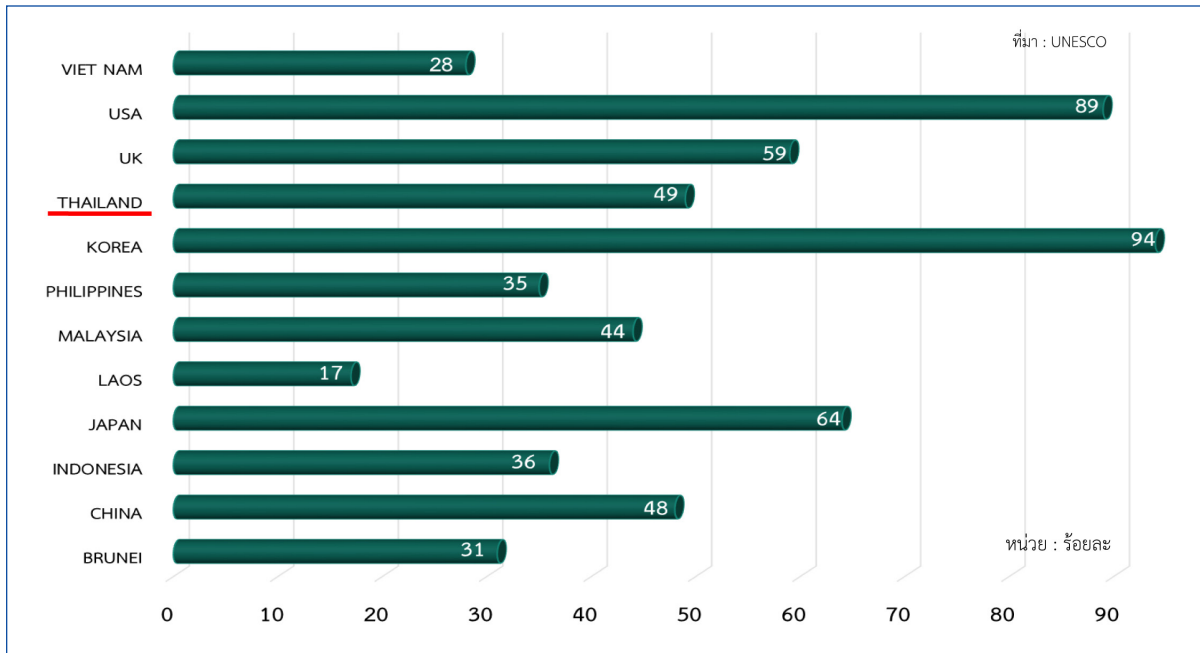
เป็นสถาบันประเภทที่จะสร้างโอกาสทางการศึกษาให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษามีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงปริมาณและสัดส่วนที่ลดลง และหากพิจารณา ร้อยละของการขยายตัวของทั้ง 5 กลุ่มสถาบัน เปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2552 กับ พ.ศ. 2560 จะพบว่า กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเอกชนขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 22 มหาวิทยาลัยราชภัฏขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 18 และสถาบันอุดมศึกษาอุดมศึกษาของรัฐแบบจำกัดรับขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 29 มีเพียงสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแบบไม่จำกัดรับ ขยายตัวลดลงร้อยละ 49 แสดงให้เห็นว่าการขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษาประเภทจำกัดรับ มาจากการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เข้าสู่ระบบปิดเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2552 จนส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาประเภทไม่จำกัดรับมีนักศึกษาลดลงอย่างเห็นได้ชัด

จำนวนนักศึกษารวมจำแนกตาม 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับนโยบาย Thailand 4.0

แผนภาพ 2.13 จำนวนนักศึกษารวมจำแนกตาม 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับนโยบาย Thailand 4.0

สัดส่วนของประชากรช่วงอายุ 18–22 ปี ที่เข้าสู่อุดมศึกษาของประเทศไทย
เปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2559

แผนภาพ 2.14 สัดส่วนของประชากรช่วงอายุ 18–22 ปี ที่เข้าสู่อุดมศึกษาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2559

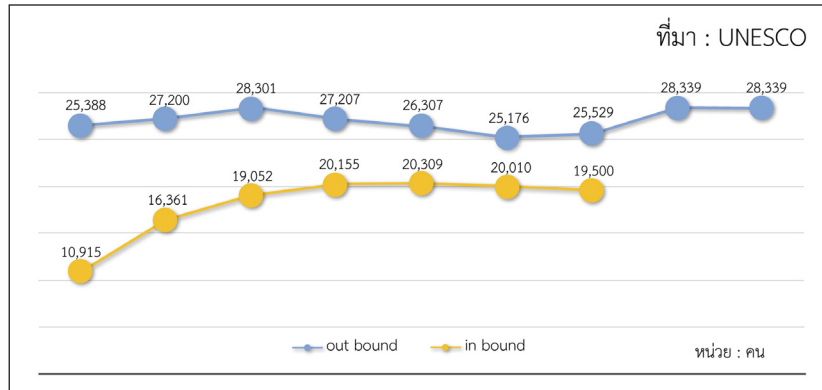
จากข้อมูลเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลของ UNESCO สัดส่วนประชากรช่วงอายุ 18–22 ปี ที่เข้าสู่ระบบอุดมศึกษาในปี พ.ศ. 2559 ของประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 49 หากเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มสมาชิกประชาคมอาเซียนพบว่าประเทศไทยมีอัตราการเข้าสู่ระบบอุดมศึกษาสูงสุด (ไม่ปรากฏข้อมูลประเทศสิงคโปร์ในฐานข้อมูลของ UNESCO) และมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับประเทศจีนร้อยละ 48 ขณะที่ประเทศเกาหลีใต้มีสัดส่วนของการเข้าสู่อุดมศึกษาของประชากรช่วงอายุ 18-22 ปี ถึงร้อยละ 94 ซึ่งสูงกว่าประเทศสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ซึ่งมีผู้อยู่ในระบบอุดมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 89 และ 64 ตามลำดับ แม้ประเทศไทยจะมีผู้เรียนในอุดมศึกษาที่จัดได้ว่าอยู่ในระดับสูงประเทศหนึ่งของโลกโดยมีสัดส่วนประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรวัย 18-22 ปี ก็ตาม แต่การจะขับเคลื่อนนโยบายของรัฐเพื่อให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ยังจำเป็นต้องให้ความสำคัญการผลิตบัณฑิตทั้งในมิติเชิงปริมาณและคุณภาพไปพร้อมกันเพื่อให้ทัดเทียมกับนานาชาติ หรือประเทศพัฒนาแล้วในโลก

อัตราส่วนผู้เรียนในระบบอุดมศึกษาต่อประชากร 100,000 คน

ประเทศ/ปี	ที่มา : UNESCO				
	2550	2551	2552	2553	2554
ไทย	3,638	3,732	3,618	3,565	3,592
มาเลเซีย	3,774	3,627	3,709	3,790	2,876
เวียดนาม	2,286	2,496	2,503	2,462	2,912
ญี่ปุ่น	3,013	3,049	3,055	3,041	-

ตารางที่ 2.2 อัตราส่วนผู้เรียนในระบบอุดมศึกษาต่อประชากร 100,000 คน

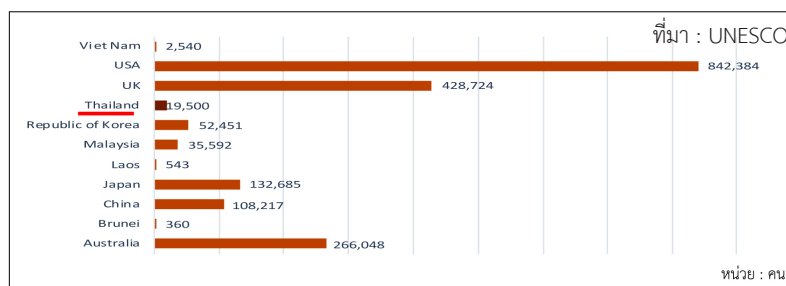
เปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาไทยที่ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศกับจำนวนนักศึกษาต่างประเทศที่เข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2551 - 2557

แผนภาพ 2.15 เปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาไทยที่ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศกับจำนวนนักศึกษาต่างประเทศที่เข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2551 - 2557

จำนวนนักศึกษาไทยที่ออกไปศึกษาต่อยังต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาจากข้อมูลของ UNESCO พบว่าในช่วง 9 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 - 2559 มีอัตราเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 27,000 คน/ปี โดยมีทิศทางลดลงในช่วงปี พ.ศ. 2555 - 2557 เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจโลกและประเทศขยายตัวลดลง ประกอบกับประเทศไทยประสบปัญหาอุทกภัยรุนแรงในช่วงปี พ.ศ. 2554 ยิ่งส่งผลกระทบต่อทิศทางการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งหากพิจารณาจากรายงานภาวะเศรษฐกิจไทยของธนาคารแห่งประเทศไทยในช่วงปีดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเกิดภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว อาจส่งผลต่ออัตราการการศึกษาต่อยังต่างประเทศของนักศึกษาไทยในช่วง พ.ศ. 2555 - 2557 จนเริ่มมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นของจำนวนนักศึกษาไทยที่ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จากสภาวะเศรษฐกิจของประเทศที่เริ่มปรับตัวดีขึ้น ขณะที่ การขยายตัวของนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวเป็นอย่างมากในช่วงปี พ.ศ. 2551 - 2554 จนมาอยู่ที่ระดับประมาณ 20,000 คน/ปี และเริ่มมีทิศทางลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 สอดรับกับจำนวนนักศึกษาไทยที่ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ลดลงจากผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจโลกชะลอตัวเช่นกัน

จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2557

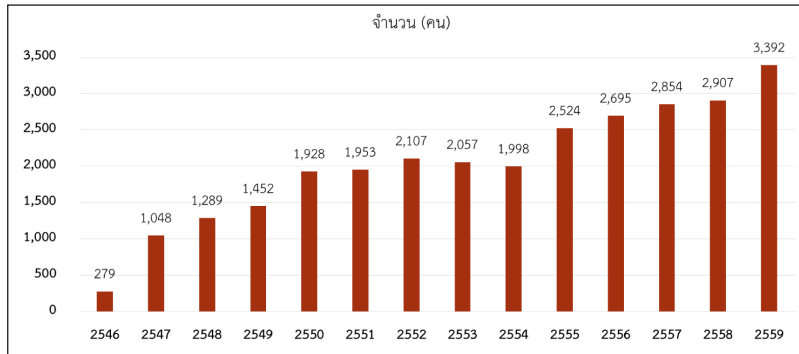
แผนภาพ 2.16 จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2557

หากพิจารณาจำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 มีนักศึกษาต่างชาติรวมทั้งสิ้น 19,500 คน เปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซียที่มีนักศึกษาต่างชาติรวมทั้งสิ้น 35,592 คน ซึ่งมากกว่าประเทศไทยเกือบ 2 เท่าและจัดได้ว่าประเทศไทยมีจำนวนนักศึกษาต่างชาติต่ำมากเมื่อเทียบกับการขยายตัวของระบบอุดมศึกษาที่มีผู้เรียนถึงร้อยละ 53 ของประชากรช่วงอายุ 18-22 ปี การกำหนดเป้าหมายการเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาในภูมิภาค หรือการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาจากหน่วยงานต่าง ๆ ของโลก ตัวชี้วัดสำคัญคือการยอมรับทางด้านชื่อเสียง ซึ่งจำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทยเป็นตัวชี้วัดตัวหนึ่งที่วัดความสำเร็จดังกล่าว สถาบันอุดมศึกษาไทยจะต้องทบทวนการจัดทำหลักสูตรภาษาต่างประเทศหรือการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถาบันการศึกษาชั้นนำของโลก เพื่อดึงดูดผู้เรียนจากต่างประเทศเข้ามาศึกษาต่อ รวมทั้งเพื่อชดเชยผู้เรียนในประเทศที่มีแนวโน้มลดลง

การขยายโอกาสทางการศึกษา

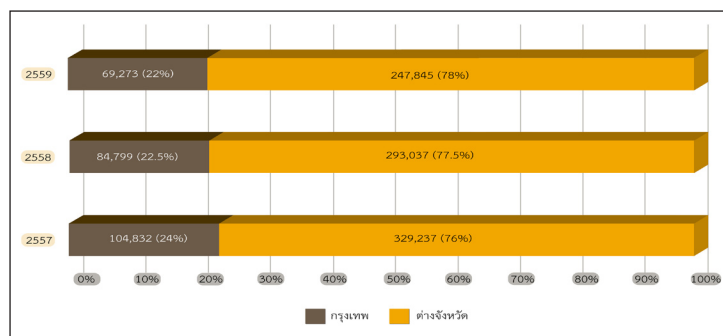
จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในสังกัดและกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ. 2546 - 2559

แผนภาพ 2.17 จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในสังกัดและกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ. 2546 - 2559

การจัดการศึกษาให้กับนักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 - 2559 พบว่ามีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภายหลังการบังคับใช้ พ.ร.บ. การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามกฎหมายที่กำหนด ส่งผลให้อัตราการเข้าสู่อุดมศึกษาของผู้พิการเพิ่มขึ้นโดยมีอัตราการขยายตัวจากปี พ.ศ. 2551 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2559 คิดเป็นร้อยละ 75 และมีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นการขยายโอกาสสำหรับผู้ด้อยโอกาสในสถาบันอุดมศึกษา

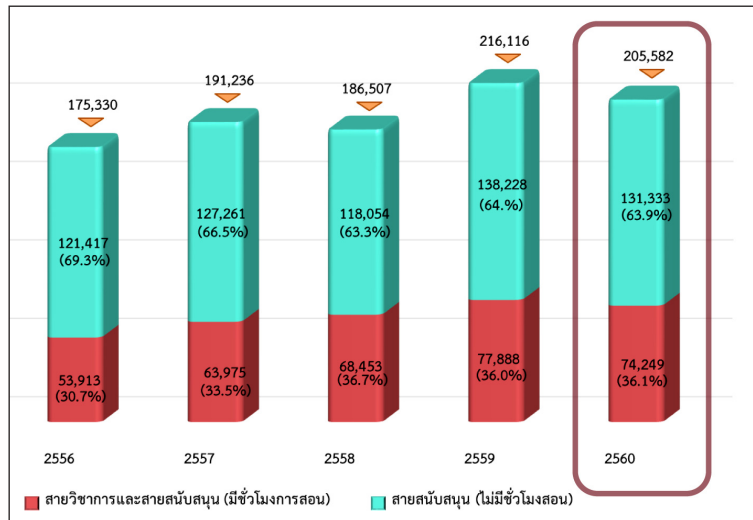
จำนวนนักศึกษาที่กู้ยืม กยศ. ของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2557 - 2559

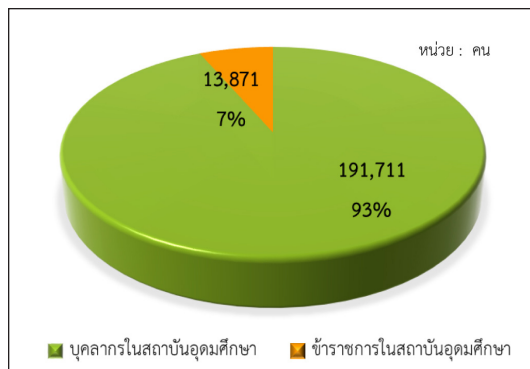
แผนภาพ 2.18 จำนวนนักศึกษาที่กู้ยืม กยศ. ของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2557 - 2559

การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สำคัญคือการจัดกองทุนกู้ยืมทางการศึกษาให้กับผู้ประสงค์ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยในปีการศึกษา พ.ศ. 2557 - 2559 พบว่าจำนวนนักศึกษาที่กู้ยืมในภาพรวมมีจำนวนลดลงร้อยละ 27 โดยมีสัดส่วนของนักศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : นักศึกษาในต่างจังหวัด เปลี่ยนแปลงจากปี พ.ศ. 2557 ซึ่งอยู่ที่ 24 : 76 ไปเป็น 22 : 78 ในปี พ.ศ. 2559 ทั้งนี้อัตราการลดลงของนักศึกษาผู้กู้ยืม กยศ. ในพื้นที่กรุงเทพมหานครคิดเป็นร้อยละ 34 ขณะที่ในพื้นที่ต่างจังหวัดมีการกู้ยืม กยศ. ลดลงร้อยละ 25 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีสถานะทางครอบครัว และโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่ดีกว่า และไม่ประสงค์จะกู้ยืม กยศ. ถึงแม้ภาพรวมของนักศึกษาที่กู้ยืม กยศ. จะเริ่มลดลง แต่การปรับ กยศ. ไปสู่ Demand Side Financing ก็จะเป็นประโยชน์ในการตอบสนองต่อทิศทางการผลิตบัณฑิตที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ และการมีงานทำของบัณฑิตในอนาคต

จำนวนบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษารัฐและเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปี พ.ศ. 2555 - 2560

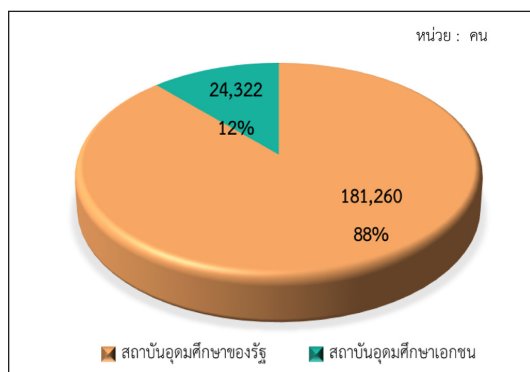

แผนภาพ 2.19 จำนวนบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษารัฐและเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปี พ.ศ. 2555 - 2560

แผนภาพ 2.20

จำนวนบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามประเภทบุคลากรที่เป็นข้าราชการกับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาที่ไม่ได้เป็นข้าราชการ ปี พ.ศ. 2560

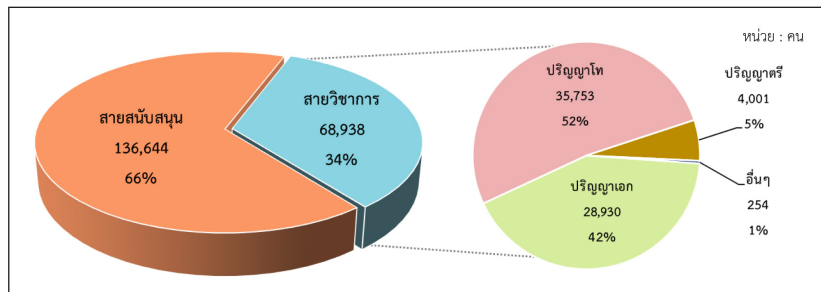

แผนภาพ 2.21

จำนวนบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามประเภทสถาบัน ปี พ.ศ. 2560

บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาทั้งรัฐและเอกชนประกอบด้วยสายวิชาการและสายสนับสนุนที่มีชั่วโมงการสอนและช่วยสอน และสายสนับสนุนที่ไม่มีชั่วโมงสอนในช่วงปี พ.ศ. 2555 - 2560 มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในสายวิชาการและสายสนับสนุนที่มีชั่วโมงการสอนปี พ.ศ. 2558 จาก 68,453 คน ไปเป็น 74,249 คน ในปี พ.ศ. 2560 คน โดยมีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 8 และมีสัดส่วนระหว่างสายวิชาการ : สายสนับสนุนเป็น 36 : 64 หรือคิดเป็น สายวิชาการ 1 คนต่อสายสนับสนุน 1.77 คน โดยประมาณ ทั้งนี้หากพิจารณาประเภทบุคลากรที่อยู่ในระบบอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาปี พ.ศ. 2560 พบว่ามีข้าราชการเหลืออยู่ในสถาบันอุดมศึกษาเพียงร้อยละ 7 ของบุคลากรในระบบอุดมศึกษาทั้งหมด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพจากสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดของรัฐ ไปเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่ ที่มีบุคลากรจำนวนมาก ทำให้แนวโน้มจำนวนข้าราชการลดลงอย่างต่อเนื่อง หากพิจารณาจำนวนบุคลากรจากประเภทของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ : สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน จะมีสัดส่วนอยู่ที่ 88 : 12 ซึ่งแสดงว่าบุคลากรส่วนใหญ่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และไม่ได้มีสถานภาพเป็นข้าราชการ หากพิจารณาจำนวนนักศึกษารวมในสถาบันอุดมศึกษา จะพบว่าร้อยละ 84 อยู่ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ส่งผลให้การขยายตัวของบุคลากรในสถาบันของรัฐมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่ในอนาคตจำนวนผู้เรียนในระบบอุดมศึกษาเริ่มลดลง อาจส่งผลกระทบต่องบประมาณที่ขอรับสนับสนุนเพิ่มขึ้นเพื่อใช้เป็นค่าตอบแทนของบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต

บุคลากรสายวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2560

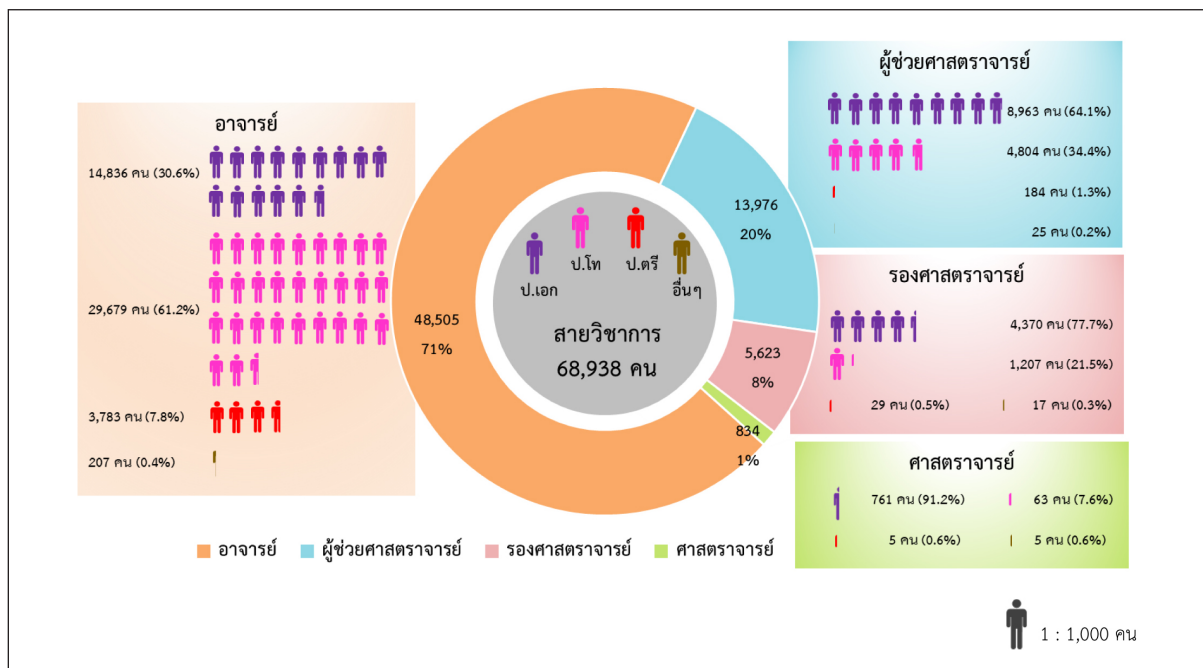

แผนภาพ 2.22 บุคลากรสายวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2560

บุคลากรสายวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาและมีตำแหน่งทางวิชาการคิดเป็นร้อยละ 34 ของจำนวนบุคลากรทั้งหมดในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน โดยจำแนกระดับการศึกษาของบุคลากรสายวิชาการ ระดับปริญญาเอก : ปริญญาโท : ปริญญาตรี : อื่น ๆ เป็น 42 : 52 : 5 : 1 และมีสัดส่วนทางวิชาการ อาจารย์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ : รองศาสตราจารย์ : ศาสตราจารย์ เป็น 71 : 20 : 8 : 1 ตามลำดับ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าบุคลากรสายวิชาการซึ่งเป็นสายหลักที่ทำหน้าที่สอนในสถาบันอุดมศึกษาจะมีความรู้ในระดับบัณฑิตศึกษาถึงร้อยละ 99 ของบุคลากรสายวิชาการทั้งหมด โดยเฉพาะระดับปริญญาเอก ซึ่งมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 42 ของบุคลากรสายวิชาการ แต่ขณะที่ตำแหน่งทางวิชาการของสายวิชาการส่วนใหญ่ ยังอยู่ในระดับอาจารย์ถึงร้อยละ 71 จึงจำเป็นที่สถาบันอุดมศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาอาจารย์โดยเฉพาะการเพิ่มคุณวุฒิระดับปริญญาเอกของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาให้เพิ่มขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการสร้างผลงานวิจัยเพื่อยกระดับตำแหน่งทางวิชาการให้เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

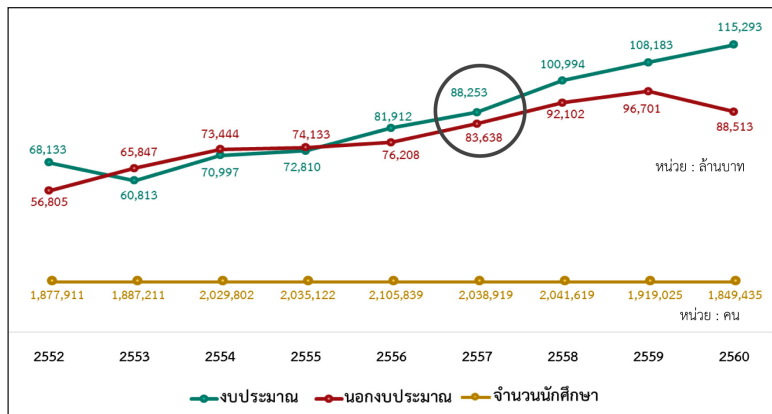
นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับกรอบเวลาของการเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการ ซึ่งผูกกับการประเมินคุณภาพบุคลากร และควรเข้มงวดกับ Enforcement ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาประกาศเป็นบรรทัดฐานขึ้น

บุคลากรสายวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษาและตำแหน่งทางวิชาการ ปีการศึกษา พ.ศ. 2560

แผนภาพ 2.23 บุคลากรสายวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษาและตำแหน่งทางวิชาการ ปีการศึกษา พ.ศ. 2560

งบประมาณสถาบันอุดมศึกษาเทียบกับจำนวนนักศึกษารวมทุกระดับการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา
ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

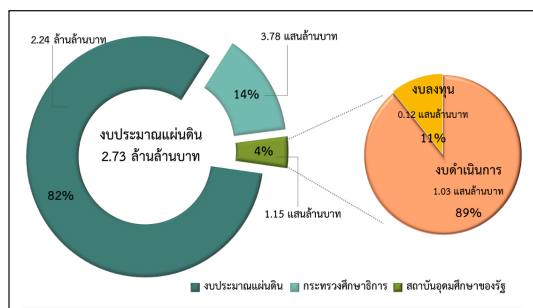

แผนภาพ 2.24 งบประมาณสถาบันอุดมศึกษาเทียบกับจำนวนนักศึกษารวมทุกระดับการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

หากพิจารณาจากค่าใช้จ่ายเคลื่อนสำคัญคืองบประมาณแผ่นดินที่รัฐจัดสรรให้กับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 - 2560 มีทิศทางเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 สถาบันอุดมศึกษาได้รับจัดสรรงบประมาณรวม 68,133 ล้านบาท และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ได้รับจัดสรรงบประมาณรวมที่ 115,293 ล้านบาท ทำให้งบประมาณแผ่นดินปี พ.ศ. 2560 ของสถาบันอุดมศึกษามีอัตราการขยายตัวคิดเป็นร้อยละ 69 ของงบประมาณปี พ.ศ. 2552 นอกจากงบประมาณแผ่นดินที่สถาบันอุดมศึกษาได้รับแล้ว ยังประกอบด้วยเงินนอกงบประมาณ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษานำมาใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอน โดยคิดเป็นอัตราส่วนประมาณ 1:1 เมื่อเทียบกับงบประมาณภาครัฐ ส่งผลทำให้งบประมาณรวมปี พ.ศ. 2560 ที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาอยู่ที่ 203,806 ล้านบาทโดยประมาณ ซึ่งหากพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับจำนวนนักศึกษาที่เข้าสู่สถาบันอุดมศึกษาเริ่มมีจำนวนลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ขณะที่งบประมาณที่จัดสรรให้สถาบันอุดมศึกษายังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และหากเปรียบเทียบการขยายตัวของงบประมาณกับการขยายตัวของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาที่มีทิศทางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จะมีแนวทางไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่างบประมาณที่เพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งจะอยู่ที่ค่าตอบแทนให้กับบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา

สัดส่วนของงบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรให้กับกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันอุดมศึกษา

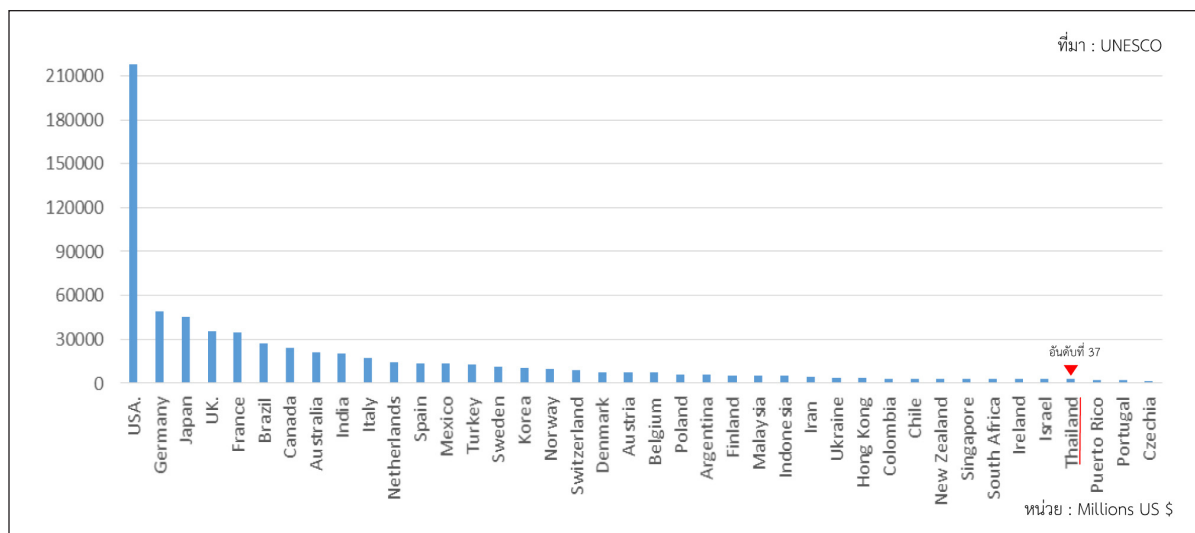
ปี พ.ศ. 2560

แผนภาพ 2.25 สัดส่วนของงบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรให้กับกระทรวงศึกษาธิการและ สถาบันอุดมศึกษา ปี พ.ศ. 2560

กระทรวงศึกษาธิการได้รับจัดสรรงบประมาณในปี พ.ศ. 2560 รวม 4.93 แสนล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18 ของงบประมาณแผ่นดินปี พ.ศ. 2560 ที่วงเงิน 2.73 ล้านล้านบาท โดยสถาบันอุดมศึกษาของรัฐได้รับงบประมาณรวมทั้งสิ้น 1.15 แสนล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 4 ของงบประมาณแผ่นดิน จำแนกเป็นงบดำเนินการ 1.03 แสนล้านบาท เป็นงบลงทุน 0.12 แสนล้านบาท มีสัดส่วนระหว่างงบดำเนินการ : งบลงทุน เป็น 89 : 11 ซึ่งนโยบายของรัฐบาลต้องการชะลอการขยายตัวของงบลงทุนในสถาบันอุดมศึกษา และเน้นงบประมาณที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ หรืองบประมาณที่ตอบโจทย์การพัฒนาเป็นหลัก

เปรียบเทียบงบประมาณด้านการศึกษาาระดับอุดมศึกษาของไทยกับประเทศต่าง ๆ พ.ศ. 2556

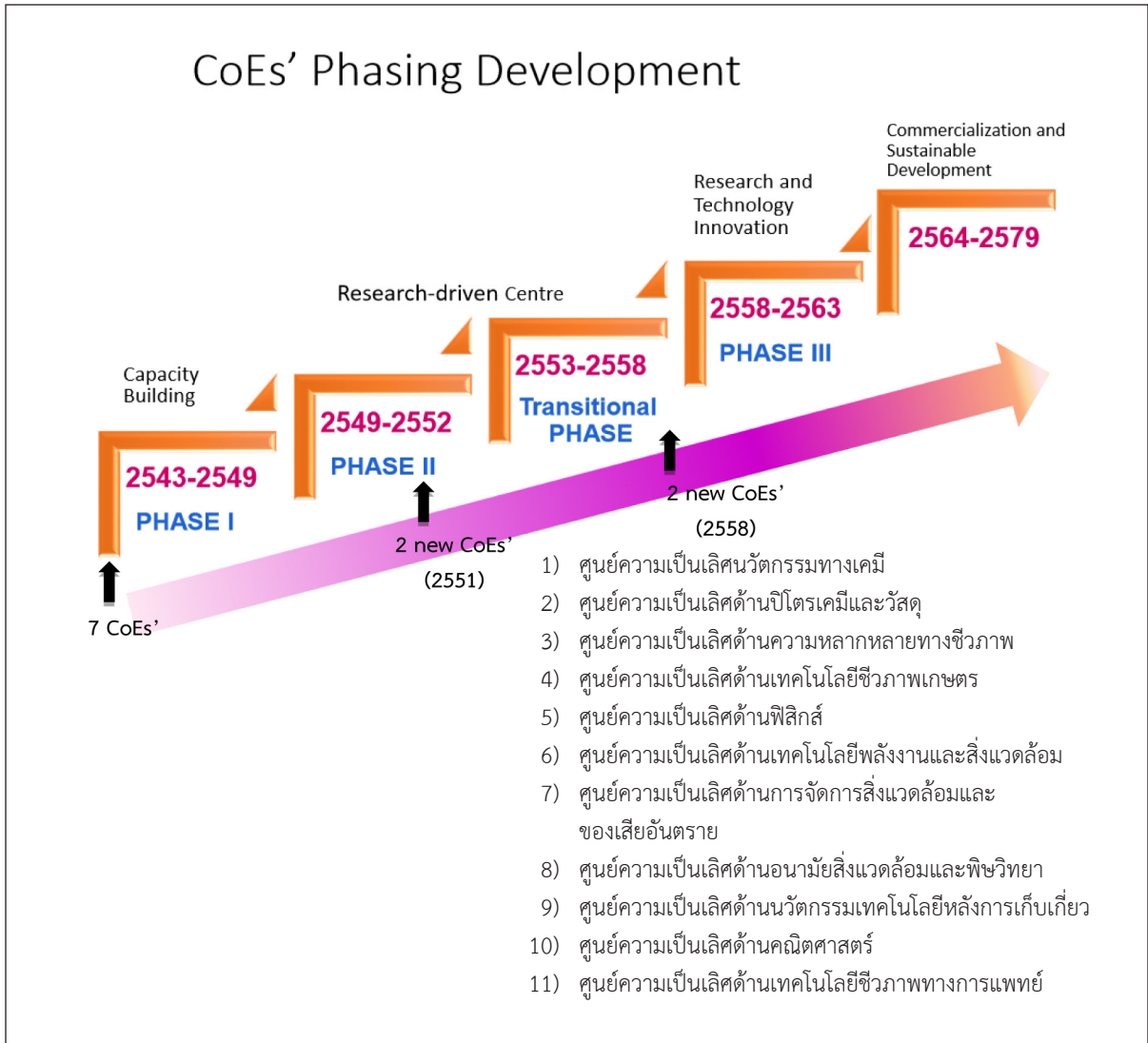
แผนภาพ 2.26 เปรียบเทียบงบประมาณด้านการศึกษาาระดับอุดมศึกษาของไทยกับประเทศต่าง ๆ พ.ศ. 2556

จากข้อมูลของ UNESCO ปี พ.ศ. 2556 งบประมาณที่ใช้สนับสนุนทางการศึกษาาระดับอุดมศึกษาเปรียบเทียบ 183 ประเทศ พบว่าประเทศไทยใช้จ่ายงบประมาณทางด้านอุดมศึกษาเป็นอันดับที่ 37 ของโลก คิดเป็นงบประมาณรวม 2,696 ล้านบาทหรือสหรัฐ ซึ่งหากเปรียบเทียบเฉพาะกับประเทศสมาชิกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะพบว่าประเทศมาเลเซียอยู่อันดับที่ 25 ใช้งบประมาณรวม 5,405 ล้านบาทหรือสหรัฐ และประเทศสิงคโปร์อยู่ที่อันดับ 33 ใช้งบประมาณรวมทั้งสิ้น 2,971 ล้านบาทหรือสหรัฐ จัดได้ว่าประเทศไทยใช้งบประมาณสำหรับอุดมศึกษาค่อนข้างสูงประเทศหนึ่งของโลก แต่หากเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์แล้วจะพบว่าทั้งการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งสมรรถนะของบัณฑิตยังอยู่ในสถานะที่น่าเป็นห่วง ขณะที่งบประมาณที่รัฐบาลจะต้องสนับสนุนให้กับอุดมศึกษามีขีดจำกัด สถาบันอุดมศึกษาควรปรับยุทธศาสตร์โดยหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติม และปรับการบริหารงบประมาณที่เน้นประสิทธิภาพของการใช้งบประมาณ เพื่อเพิ่มผลิตภาพให้สูงขึ้นงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนเท่าเดิม ทั้งนี้มีประเทศสหรัฐอเมริกา เยอรมนี ญี่ปุ่น อังกฤษ และฝรั่งเศส เป็น 5 ประเทศแรกที่มีการใช้งบประมาณสำหรับอุดมศึกษาสูงสุด โดยประเทศสหรัฐอเมริกาใช้งบประมาณทางด้านอุดมศึกษาสูงเป็น 5 เท่าของประเทศเยอรมนี

ศักยภาพการวิจัยของมหาวิทยาลัยไทย

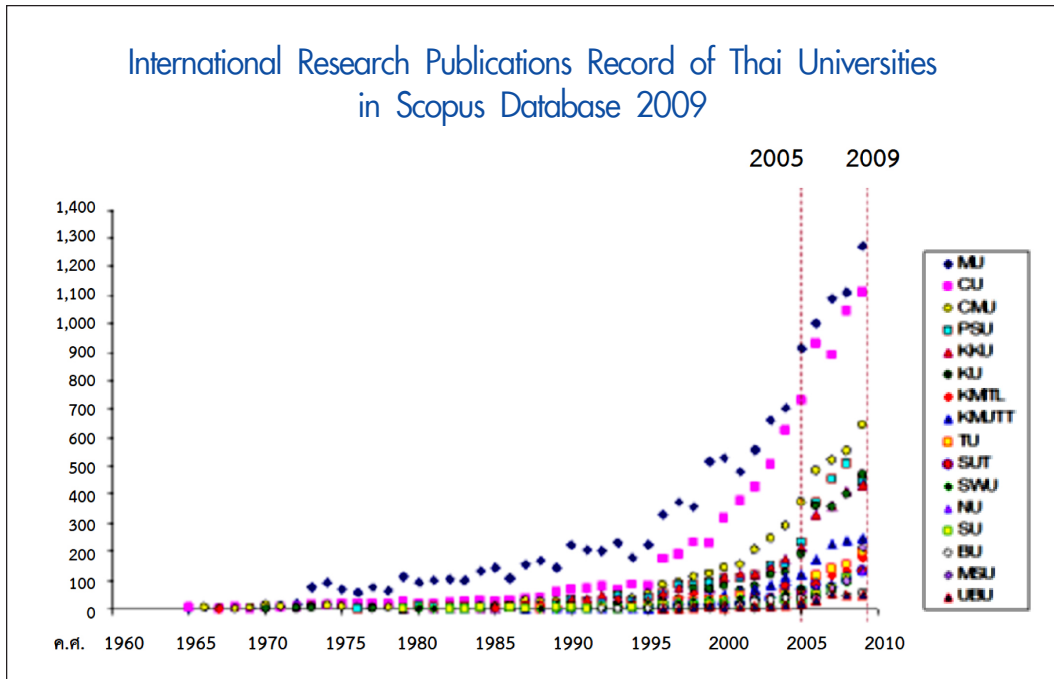
เป็นที่ทราบกันดีว่าสำหรับประเทศไทยมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งสำคัญของประเทศที่มีการทำวิจัยและผลิตผลงานวิจัย ในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยในสังกัดและในกำกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 155 แห่ง แบ่งเป็น มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 22 แห่ง มหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 73 แห่ง มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 58 แห่ง ในจำนวนมหาวิทยาลัยของรัฐนี้ สามารถแบ่งกลุ่มย่อยเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ กลุ่มเก่า 11 แห่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง และมหาวิทยาลัยราชชมงคล 9 แห่ง (2 กลุ่มหลังนี้สามารถจัดรวมเป็น มหาวิทยาลัยของรัฐกลุ่มใหม่ได้) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ดูแลสถาบันวิทยาลัยชุมชนอีก 20 แห่ง ใน 20 จังหวัด มีสถานะเทียบเท่ากรม หรือ 1 มหาวิทยาลัย

ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปี พ.ศ. 2543 มหาวิทยาลัยไทย ไม่ค่อยมีธรรมเนียมในเรื่องความร่วมมือด้านการเรียน การสอนและการวิจัยข้ามสถาบัน หรือมีโครงการวิจัยแบบ “บูรณาการ” ร่วมกันจำนวนไม่มากนัก จนกระทั่งปี พ.ศ. 2543 เมื่อที่ประชุมคณบดีคณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยทั่วประเทศได้เจรจากับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เพื่อกำหนดรูปแบบและสร้างศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อเป็นฐานด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี โดยใน Phase ที่ 1 และ 2 (ช่วงปี พ.ศ. 2542 - 2552) มีเป้าหมายหลักในการผลิตบัณฑิตปริญญาโท เอก และสร้างผลงานการตีพิมพ์ในวารสารชั้นนำ โดยมีการจัดสรรงบประมาณเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 จนถึงปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา ให้กับศูนย์ความเป็นเลิศ 11 ศูนย์ ประมาณ 7,820 ล้านบาท การทำงานของอาจารย์และนักวิจัยจากมหาวิทยาลัย สมาชิกของแต่ละศูนย์ความเป็นเลิศเป็นก้าวแรกของการทำงานร่วมกัน ถึงแม้จะมีการทำงานวิจัยเชิงบูรณาการ ข้ามศาสตร์ (Multidisciplinary / Interdisciplinary) ไม่มากนัก แต่ก็ถือเป็นก้าวสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบใหม่นี้จนกระทั่งมีผลงานวิจัยตีพิมพ์ถึง 9,322 เรื่อง (นานาชาติ 7,011 เรื่อง และในประเทศ 2,311 เรื่อง) เป็นที่ทราบดีว่างานวิจัยเหล่านี้จะมีการได้รับทุนเสริมจากแหล่งทุนอื่น ๆ ร่วมด้วยแต่ก็ถือว่า การสนับสนุนจากรัฐ ในโครงการศูนย์ความเป็นเลิศนี้มีส่วนร่วมอยู่ไม่มากนักน้อย รวมถึงการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานในห้องปฏิบัติการ ที่สมาชิกของศูนย์ความเป็นเลิศได้มีโอกาสใช้เป็นการเอื้ออำนวยแก่การวิจัย ทำให้ในช่วงเวลา 17 ปี (พ.ศ. 2543 - 2560) ที่มหาวิทยาลัยได้ร่วมมือกันทำให้สามารถพัฒนากำลังคนระดับสูง ระดับปริญญาโท 7,060 คน ระดับปริญญาเอก 1,602 คน และระดับหลังปริญญาเอก 103 คน มีการได้รับ Matching Grant จากภาครัฐ ภาคเอกชนและหน่วยงาน ต่างประเทศทั้งในรูปแบบ In-kind และ In-cash คิดเป็นมูลค่าประมาณ 200 ล้านบาทต่อปี

แผนภาพ 2.27 การพัฒนาของศูนย์ความเป็นเลิศในระยะต่าง ๆ

ในปี พ.ศ. 2553 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) มีดำริที่จะให้การสนับสนุนโครงการ “มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ” เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของมหาวิทยาลัยกลุ่มเก่า จึงได้จัดกลุ่มมหาวิทยาลัย โดยใช้ข้อมูลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก ของ Quacquarelli Symond (QS) และ Times Higher Education (THE) ทำให้เกิดกลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ (National Research Universities) จำนวน 9 แห่ง ที่ประกอบด้วย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่ง สกอ. ได้ให้การสนับสนุนเงินวิจัยต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 5 ปีงบประมาณ (พ.ศ. 2554 - 2558) โดยทั้งนี้เริ่มจากการใช้งบประมาณภายใต้ “โครงการไทยเข้มแข็ง” มีกรอบเงินเริ่มต้น 12,000 ล้านบาท ต่อมาเมื่อเดือนกันยายน 2552 สำนักงบประมาณได้มีการปรับลดกรอบเงินเหลือเพียง 5,000 ล้านบาท โดยใช้งบประมาณปกติ

แผนภาพ 2.28 ข้อมูลผลงานตีพิมพ์ระดับนานาชาติของ 16 มหาวิทยาลัยไทยจาก Scopus Database ปี พ.ศ. 2548 - 2552 ซึ่ง สกอ. ใช้ในการคัดเลือกมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ

นอกจาก กลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติแล้ว ยังมีมหาวิทยาลัยระดับกลางของรัฐ อีกประมาณ 70 แห่ง ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยของรัฐ 20 แห่ง และมหาวิทยาลัยกลุ่มใหม่ (มหาวิทยาลัยราชภัฏ 40 แห่ง มหาวิทยาลัยราชชมงคล 9 แห่ง และสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน) ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก สกอ. เช่นกัน โดยมหาวิทยาลัยกลุ่มนี้จะได้รับการสนับสนุนในโครงการวิจัยที่เป็นโครงการในสาขาวิชาเด่นและจำเพาะของแต่ละมหาวิทยาลัย มุ่งเน้นการค้นหาคำความรู้ ความเข้าใจในชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ดิน-น้ำ-ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

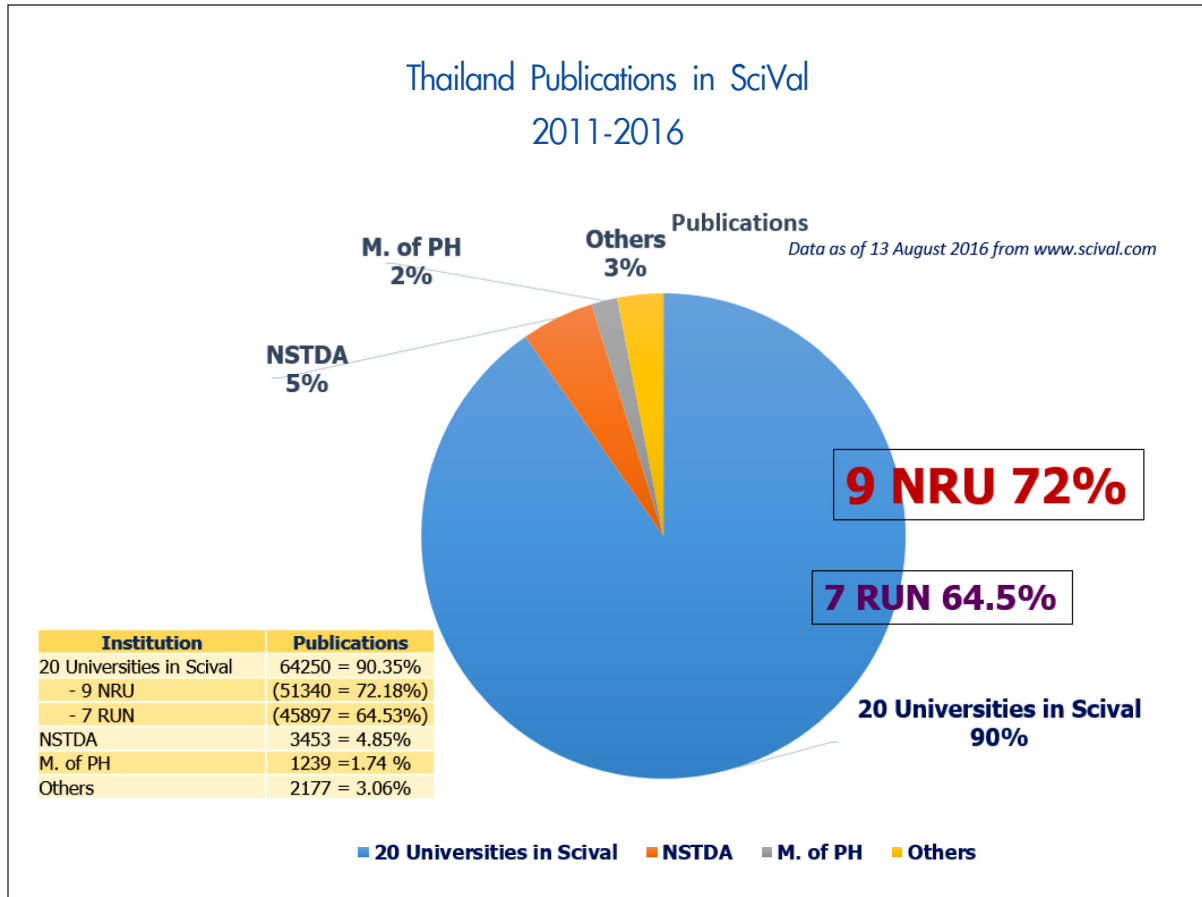
ในส่วนของการสนับสนุนนั้น ถึงแม้ ผู้บริหาร สกอ. จะพยายามที่จะของบประมาณสนับสนุนให้ได้ตามที่โครงการตั้งเป้าหมายไว้ แต่ตามความเป็นจริงแล้วรัฐบาลไทยไม่มีการเพิ่มเงินสนับสนุนการวิจัยของประเทศ (0.27% ของ GDP ของประเทศ) ตลอดช่วงระยะเวลาที่โครงการมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติดำเนินการอยู่ และสำนักงบประมาณมิได้ให้การสนับสนุนตามจำนวนเงินทุนวิจัยตามที่ สกอ. ได้ยื่นข้อเสนอโครงการ โดยเมื่อสิ้นสุดโครงการนี้ สกอ. ได้รับเงินสนับสนุนโครงการเพียง 4,583 ล้านบาท คิดเป็น 38% ของเงินทุนวิจัยที่โครงการมหาวิทยาลัยวิจัยเสนอต่อรัฐบาล ถึงแม้ 9 มหาวิทยาลัยวิจัยจะได้รับการสนับสนุนเงินทุนวิจัยเพิ่มเติมในช่วงที่มีการขยายเวลาของโครงการมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ แต่สำนักงบประมาณกลับปรับลดการสนับสนุนในส่วนของเงินงบประมาณแผ่นดิน ในหมวดเงินอุดหนุนการวิจัยที่แต่ละมหาวิทยาลัยวิจัยเคยได้รับการสนับสนุนโดยตรงทุกปีงบประมาณ การดำเนินการดังกล่าว หากเปรียบเทียบกับ โครงการ PTPTN (Perguruan Tabung Pendidikan Tinggi Nasional) National Higher Education Fund Corporation ซึ่งรัฐบาลมาเลเซียโดย Ministry of Higher Education ทำการคัดเลือก 5 มหาวิทยาลัยวิจัยของประเทศ และให้การสนับสนุนการวิจัยพัฒนา และการนำผลงานการวิจัยไปสู่เชิงพาณิชย์อย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนเงิน 100 ล้านริงกิต ต่อมหาวิทยาลัย ต่อปี ในระยะเวลา 5 ปี ในระยะแรกแล้ว สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของรัฐบาลไทย และ รัฐบาลมาเลเซียในการให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนมหาวิทยาลัยซึ่งเป็น Key Drivers ของระบบวิจัยของประเทศ และผลจากการลงทุนสนับสนุนการวิจัยในระดับอุดมศึกษาของรัฐบาลมาเลเซียนี้ ทำให้มหาวิทยาลัยของประเทศมาเลเซียได้รับการจัดอันดับที่ดีกว่ามหาวิทยาลัยชั้นนำของไทย

ปีงบประมาณ (พ.ศ.)	งบประมาณ (ล้านบาท)				
	กรอบงบ	จัดสรรจริง	โครงการมหาวิทยาลัย วิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง	โครงการส่งเสริม การวิจัย ในอุดมศึกษา 70 แห่ง	งบบริหาร จัดการ
2554	2,000	2,000	1,416	554	30
2555	2,000	833	663	167	3
2556	1,000	500	315	175	10
2557 (ขยาย)	-	650 (600+50)	425	215	10
2558 (ขยาย)	-	600	400	180	20
รวม	5,000	4,583	3,219	1,291	73

ตารางที่ 2.3 งบประมาณโครงการมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ

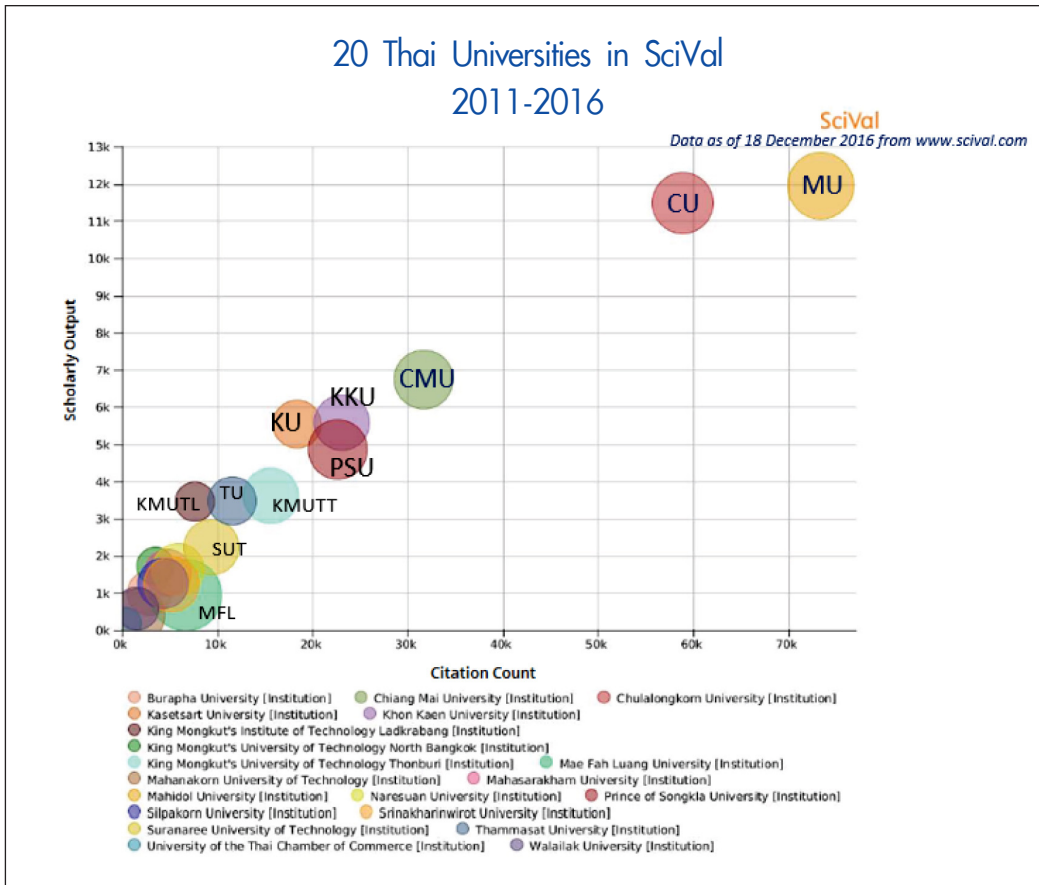
โครงการมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติได้ปิดโครงการในปี พ.ศ. 2560 โดยโครงการได้สร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ นักศึกษาระดับปริญญาโท 1,355 คน ปริญญาเอก 755 คน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ ในโครงการวิจัยกลุ่มเกษตร กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพจำนวน 18 โครงการและพบว่ามูลค่า ปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value) อยู่ระหว่าง 14 – 48,891 ล้านบาท มีอัตราส่วนผลที่ให้อัตนทุน (B/C ratio) อยู่ระหว่าง 3.56 – 139.70 คือ ทุกโครงการวิจัยมีความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจ โดยมีผลต่อการลงทุนไม่ต่ำกว่า 3 เท่า และสูงสุดถึง 140 เท่า

แผนภาพ 2.29 ข้อมูลผลงานตีพิมพ์ระดับนานาชาติในประเทศไทย จาก Scival ปี พ.ศ. 2554 - 2559

มหาวิทยาลัยเป็น Key Drivers ที่สำคัญของระบบวิจัยของประเทศไทย

หากพิจารณาศักยภาพด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยเพื่อตอบโจทยนโยบาย Thailand 4.0 โดยเฉพาะประเด็น “Global Context” แล้ว เมื่อสืบค้นแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่น่าเชื่อถือ เช่น ฐานข้อมูล Scopus หรือ ISI ซึ่งเป็นฐานข้อมูลระดับนานาชาติ (แผนภาพ 2.29) จะพบว่ามากกว่า 90% ของผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการของประเทศไทย มาจากมหาวิทยาลัยเพียง 20 แห่ง ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลของปี พ.ศ. 2554 - 2559 โดยโปรแกรม Scival พบว่า 72.3% เป็นผลงานจากมหาวิทยาลัยวิจัย 9 แห่ง ในขณะที่อีก 10% เป็นงานวิจัยของหน่วยงานอื่น ๆ ในประเทศ แผนภาพ 2.30 แสดงให้เห็นถึงจำนวนและคุณภาพของผลงานวิจัยจาก 20 มหาวิทยาลัยไทยตามลำดับ (จาก Scival ปี พ.ศ. 2554 - 2559)

แผนภาพ 2.30 ข้อมูลผลงานตีพิมพ์ระดับนานาชาติของ 20 มหาวิทยาลัย

Outputs 20 Thai Universities in SciVal 2011-2016

9 NRU	MU	CU	CMU	KKU	KU	PSU	KMUTT	TU	SUT
Scholarly Output	11955	11486	6743	5578	5545	4863	3609	3474	2236
Citation Count	73318	58808	31582	22986	18278	22580	15526	11466	9312
Citations per Publication	6.13	5.12	4.7	4.12	3.3	4.64	4.3	3.3	4.16
Field-Weighted Citation	1.10	0.97	0.96	0.89	0.78	0.96	1.07	0.80	0.94

Others Univ. in SciVal	KMUTL	KMUTNB	NU	MSU	SU	SWU	BUU
Scholarly Output	3468	1728	1625	1551	1261	1240	1009
Citation Count	7568	3388	5779	4709	4250	5082	2788
Citations per Publication	2.2	2	3.6	3	3.4	4.1	2.8
Field-Weighted Citation	0.78	0.78	0.86	0.68	0.89	0.8	0.68

Others Univ. in SciVal	MFU	WU	MUT	UTCC
Scholarly Output	944	578	398	183
Citation Count	6592	1444	1580	247
Citations per Publication	7	2.5	4	1.3
Field-Weighted Citation	1.45	0.54	0.89	0.6

Data as of 18 December 2016 from www.scival.com

ตาราง 2.4 ข้อมูลผลงานตีพิมพ์ระดับนานาชาติของ 20 มหาวิทยาลัย

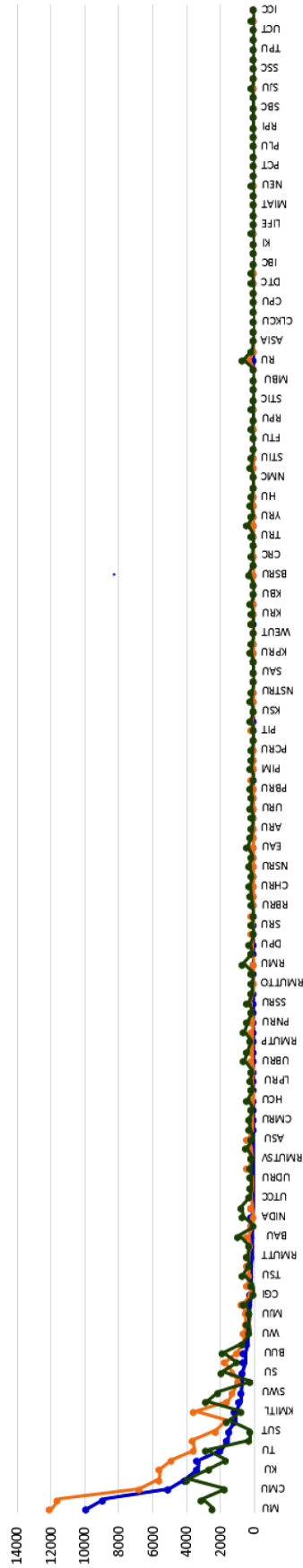
นอกจากนี้ แผนภาพ 2.30 สะท้อนให้เห็นถึง คุณภาพของผลงานวิจัย โดยดูจาก Citation Count และ Field-weighted citation ซึ่งตัวชี้วัดประเภทหลังนี้ เป็นการวิเคราะห์คุณภาพโดยเปรียบเทียบกับ World Average ซึ่งคือ 1.0 ในแต่ละสาขาวิชาที่มีการตีพิมพ์ผลงาน สำหรับมหาวิทยาลัยไทยนั้น มีเพียง 3 มหาวิทยาลัยที่ Field-weighted Citation สูงกว่า World Average คือ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงศักยภาพการวิจัยตาม QS World University Ranking และ U.S. News Ranking ตามลำดับ จะพบว่า มีเพียง 2 มหาวิทยาลัยที่ติดอันดับหนึ่งในร้อยในระดับนานาชาติ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อยู่อันดับที่ 47 จากทั้งหมด 50 มหาวิทยาลัย ในสาขาเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล ติดอันดับหนึ่งในร้อย ในสาขา Biomedical Science (Microbiology & Immunology)

สำหรับฐานข้อมูลอื่น ๆ เช่น TCI ซึ่งเป็นฐานข้อมูลระดับชาติ (แผนภาพ 2.31) พบว่า มหาวิทยาลัยระดับกลางส่วนใหญ่เผยแพร่ผลงานวิจัยผ่านวารสารที่อยู่บนฐานข้อมูลนี้ อย่างไรก็ตามสำหรับมหาวิทยาลัยไทยทั้งหมดมีเพียงไม่ถึง 10 มหาวิทยาลัยที่มีผลงานตีพิมพ์ทั้งสิ้นมากกว่า 2,000 ฉบับในฐานข้อมูล TCI (ปี พ.ศ. 2559) และมหาวิทยาลัยเหล่านี้เป็นสมาชิกของมหาวิทยาลัยในกลุ่มของสมาคมที่ประชุมมหาวิทยาลัย (สมาคม ทปอ.) ส่วนมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนั้น ยังมีผลงานตีพิมพ์จำนวนน้อยเช่นกันในฐานข้อมูล TCI มหาวิทยาลัยกลุ่มใหม่ดังกล่าวมักนิยมเผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบของรายงานผลงานวิจัยซึ่งไม่ได้ผ่านระบบ Peer Review

ในส่วนของ Citation Index ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่บ่งชี้ถึงคุณภาพของผลงานวิจัยนั้น พบว่ามีเพียง 9 มหาวิทยาลัยวิจัยเท่านั้นที่มีจำนวน Cumulative Citation Index เกิน 10,000 ในฐานข้อมูล SCOPUS ในปี พ.ศ. 2559 (แผนภาพ 2.32) มหาวิทยาลัยอื่น ๆ นั้นยังมี Citation index ที่ไม่สูงนัก ทำให้เห็นถึงโอกาสพัฒนาของมหาวิทยาลัยไทยในเรื่องของคุณภาพผลงานซึ่งทั้งจำนวนและคุณภาพผลงานวิจัยส่งผลถึงการจัดอันดับมหาวิทยาลัยและการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของ Intentional Institute for Management (IMD) และ World Economic Forum อีกด้วย

155 Universities Publication in ISI Scopus & TCI

Data as of 26 December 2016 from www.scopus.com, www.webofknowledge.com and www.kmutt.ac.th/jiff/public_html/index.html

No. of Pubs	MU	CU	CMU	KKU	KU	PSU	TU	KHUTT	SUT	NU	KMITL	MSU	SWU	FEU	SU	KMU	BUU	UBU	WU	UP	MJU	RSU	CGI	MUT	TSU	RMU	RMU	RMU	BAU	VIST	NID	STO	UTC	PSR	UDR	NPR	RMUTSV	SIU	ASU
ISI	9890	8836	4995	4050	3319	3278	1943	1537	1455	1118	1096	795	760	716	676	523	522	404	390	340	297	250	202	199	179	167	120	108	102	97	85	76	74	73	73	67	65	64	59
SCOPUS	11964	11509	6756	5590	5588	4881	3483	3626	2244	1625	3468	1551	1240	944	1261	1728	1009	602	578	472	495	723	101	398	314	323	333	227	323	92	43	84	183	135	111	329	134	173	326
TCI	2422	3065	1699	3927	2644	1611	2805	252	218	1492	748	2782	2044	200	1865	1034	1780	658	236	329	270	534	0	124	644	290	369	291	908	0	621	764	272	184	186	147	137	418	71

No. of Pubs	ISI	SCOPUS	TCI
ISI	52	51	51
SCOPUS	81	85	102
TCI	265	287	61

No. of Pubs	PKRU	VRU	PIT	VU	KSU	CRU	NSTRU	ATU	SAU	MCRU	KPRU	SSKRU	WEUT	SDU	KRU	CTU	KBU	STC	BSRU	CPRU	CRC	MAU	TRU	MCU	YRU	BTU	HU	NCU	NMC	PTU	STIU	CAS	FTU	NBU	RPU	SIC	STIC	SVIT	MBU
ISI	11	11	9	9	8	8	8	7	7	6	5	5	5	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	0
SCOPUS	30	13	75	111	9	12	15	7	26	29	11	7	29	121	5	8	47	3	3	12	7	4	23	2	15	6	15	12	5	6	9	1	1	2	1	4	16	1	0
TCI	90	43	45	199	19	165	94	7	50	35	191	120	0	65	77	194	2	44	292	48	91	13	73	400	71	176	83	43	48	157	132	7	14	120	41	56	27	0	39

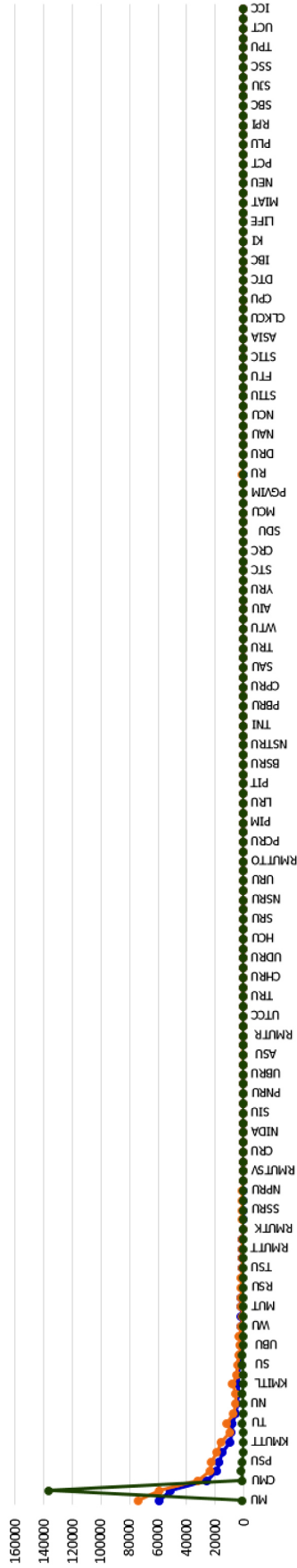

No. of Pubs	PGVIM	RU	DRU	ASIA	BSU	CLKCU	CLKRC	GPU	CTC	DTC	FEU	IBC	ITA	KI	KRU	LIFE	LIT	MIAT	NC	NEU	PBC	PCT	PIMS	PLU	RBU	RPT	RTU	SBC	SCT	SIU	SPC	SSC	STHC	TPU	TSC	UCT	UMT	ICC		
ISI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SCOPUS	0	280	3	1	1	0	0	1	2	1	0	0	0	0	13	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	3	0	0	0	1	0	0	0	0	
TCI	0	645	89	16	3	8	1	25	2	60	97	0	3	2	62	0	19	0	0	64	1	5	0	5	28	30	28	35	89	1	2	27	11	25	3	58	0			

แผนภาพ 2.31 ผลการเปรียบเทียบจำนวนสิ่งตีพิมพ์ทางวิชาการของมหาวิทยาลัยของไทยจากฐานข้อมูล ISI, SCOPUS และ TCI (ธันวาคม 2559)

155 Universities Citation in ISI Scopus & TCI

Data as of 26 December 2016 from www.scopus.com, www.webofknowledge.com and www.kmutt.ac.th/jiff/public_html/index.html

Citation Count	MU	CU	CMU	KKU	PSU	KU	KMUTT	SUT	TU	MFU	NU	SWU	KMIT	MSU	SU	BUU	UBU	KMUTN	WU	CGI	MUT	UP	RSU	MJU	TSU	RMUTIR	MUTT	PSR	MUTT	RMUTT	SSR	BAU	NPUR	RMUTS	RMUTS	CRU	STOU	NIDA	
ISI	58769	51477	25638	18333	16770	14853	9488	8210	7547	5298	4658	4047	4023	3485	3233	2082	1839	1771	1249	1236	1212	1209	858	813	791	648	513	448	315	302	290	275	271	266	248	248	224	216	214
SCOPUS	73318	58809	31582	22986	22581	18278	15529	9312	11466	6592	5779	5082	7568	4709	4250	2788	2314	3388	1444	667	1580	1394	1597	1260	1073	778	695	584	363	438	515	540	608	293	339	270	260	270	22
TCI	810	136240	461	1171	422	334	71	49	467	48	372	387	152	361	519	390	130	236	56	0	21	114	108	71	153	46	37	20	15	50	26	272	24	70	40	16	8	126	103

Citation Count	LPRU	STU	PKR	IPNRU	SKR	UBRU	VITEC	ASU	RMUTP	RMUT	R	RMU	UTCC	NRR	TRUS	NRU	CHRU	REUR	UDRU	SRR	HCU	CMRU	SRU	RBR	NSRU	EAU	URU	Asian	RMUTTO	PU	PCR	UP	IP	MISHU	LRU	ARU	PIT	SSKRU	BSRU	PNU
ISI	203	192	186	186	176	158	152	125	125	115	96	96	88	87	84	83	73	71	70	70	70	64	60	48	48	47	46	45	45	45	45	45	32	29	26	26	23	21	20	19
SCOPUS	280	306	230	252	214	275	155	380	186	200	19	247	177	111	140	126	102	158	130	107	150	110	108	97	79	94	57	47	65	16	116	47	52	44	40	69	21	13	20	
TCI	34	51	5	49	7	50	0	18	17	19	157	89	23	8	39	20	2	21	7	106	19	15	10	69	78	33	4	39	21	10	33	26	5	4	10	5	5	49	32	

Citation Count	INSTRU	RRU	TNI	NBU	PBR	VRU	CPRU	PTU	SAU	BRU	TRU	MCRU	WU	VU	AU	CTU	YRU	KBU	STC	KRU	CRC	SLC	SDU	BTU	MCU	MBU	PGVTM	KSU	RU	KPRU	DRU	WEUT	NAU	HU	NCU	NMC	STU	CAS	FTU		
ISI	19	18	18	17	17	17	17	17	16	14	14	13	13	13	13	8	6	6	5	4	4	4	4	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SCOPUS	25	39	81	21	55	7	28	25	118	29	30	29	255	103	16	11	15	83	7	4	4	4	10	334	1	0	0	0	0	892	3	0	20	1	22	2	1	2	0	0	
TCI	8	8	0	7	43	3	22	7	4	10	9	9	13	18	3	28	14	0	1	5	17	27	1	37	55	2	0	1	60	35	9	0	0	31	2	9	13	1	1		

Citation Count	RPU	STIC	SWIT	ASIA	BSU	CLKUC	CLKRC	CPU	CTC	DTC	FEU	IBC	ITA	KI	KRU	LIFE	LIT	MIAT	NC	NEU	PBC	PCT	PIMS	PLU	RBUR	RPI	RTU	SBC	SCT	SJU	SPC	SSC	STHC	TPU	TSC	UCT	UMT	ICC	
ISI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SCOPUS	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	10	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TCI	1	10	0	3	0	1	0	8	1	12	2	0	1	0	5	0	1	0	0	10	0	0	0	0	2	1	5	1	10	12	0	0	1	0	5	0	41	0	

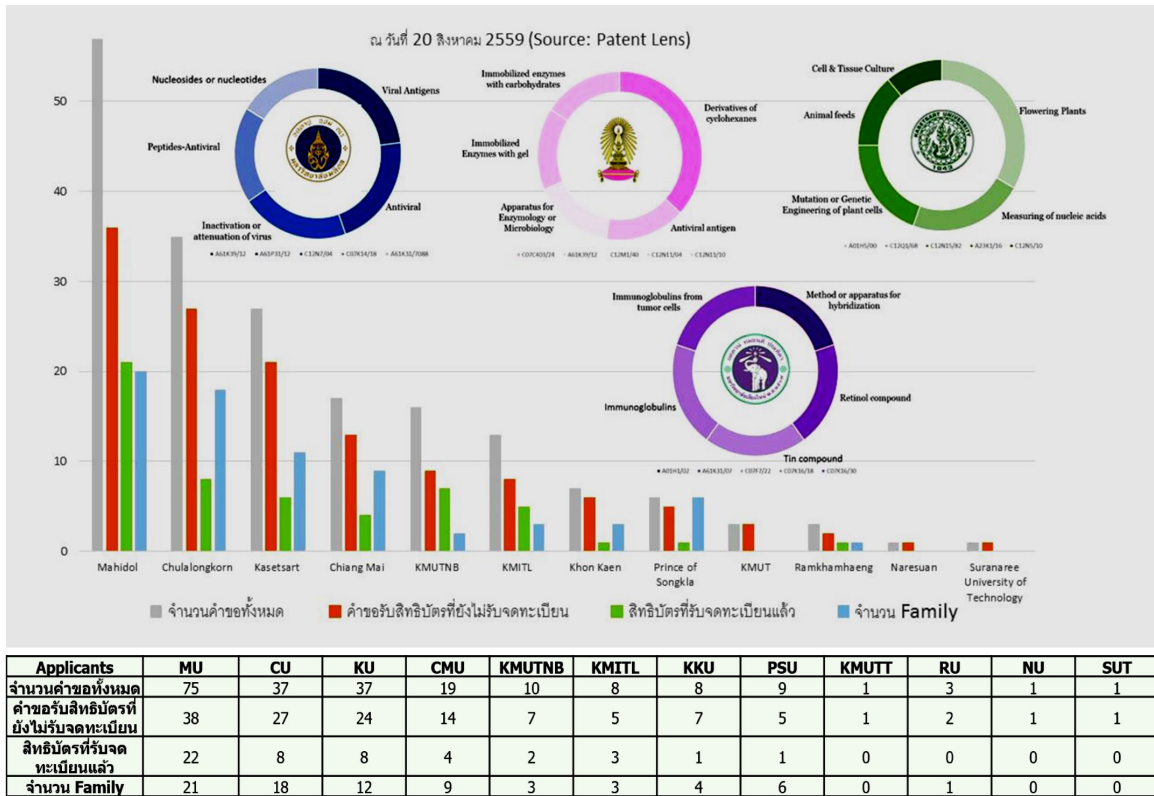
แผนภาพ 2.32 ผลการเปรียบเทียบจำนวนการอ้างอิงของสิ่งตีพิมพ์ทางวิชาการของมหาวิทยาลัยไทยจากฐานข้อมูล ISI, SCOPUS และ TCI (ธันวาคม 2559)

หากพิจารณาในแง่การเผยแพร่งานวิจัยในรูปของการจดทะเบียนสิทธิบัตรไทยจากรายงานของกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ เมื่อปี พ.ศ. 2559 พบว่า มหาวิทยาลัยที่มีสิทธิบัตรมากที่สุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รองลงมาเป็น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี และมหาวิทยาลัยมหิดล ตามลำดับ (แผนภาพ 2.33) อย่างไรก็ตาม จำนวนสิทธิบัตรเหล่านี้มีสิทธิบัตรประเภทสิทธิบัตรการออกแบบปะปนอยู่ และการใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตรเหล่านี้ยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อทำการค้นหาข้อมูลสิทธิบัตรระดับนานาชาติของมหาวิทยาลัยไทยแล้ว พบว่า ยังมีจำนวนผลงานการจดทะเบียนจำนวนน้อยมาก และมหาวิทยาลัยที่มีสิทธิบัตรระดับนานาชาติมากที่สุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล รองลงมาเป็น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตามลำดับ (แผนภาพ 2.34) อย่างไรก็ตาม สิทธิบัตรอาจไม่ใช่ตัวชี้วัดที่ดีสำหรับงานวิจัยที่สามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีทางด้านการเกษตรและอาหารซึ่งมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มักถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ในประเภทความลับทางการค้า (Trade Secret) ให้กับบริษัทเอกชนในสาขาดังกล่าว

แผนภาพ 2.33 ข้อมูลการยื่นจดสิทธิบัตรจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ (พ.ศ. 2559)

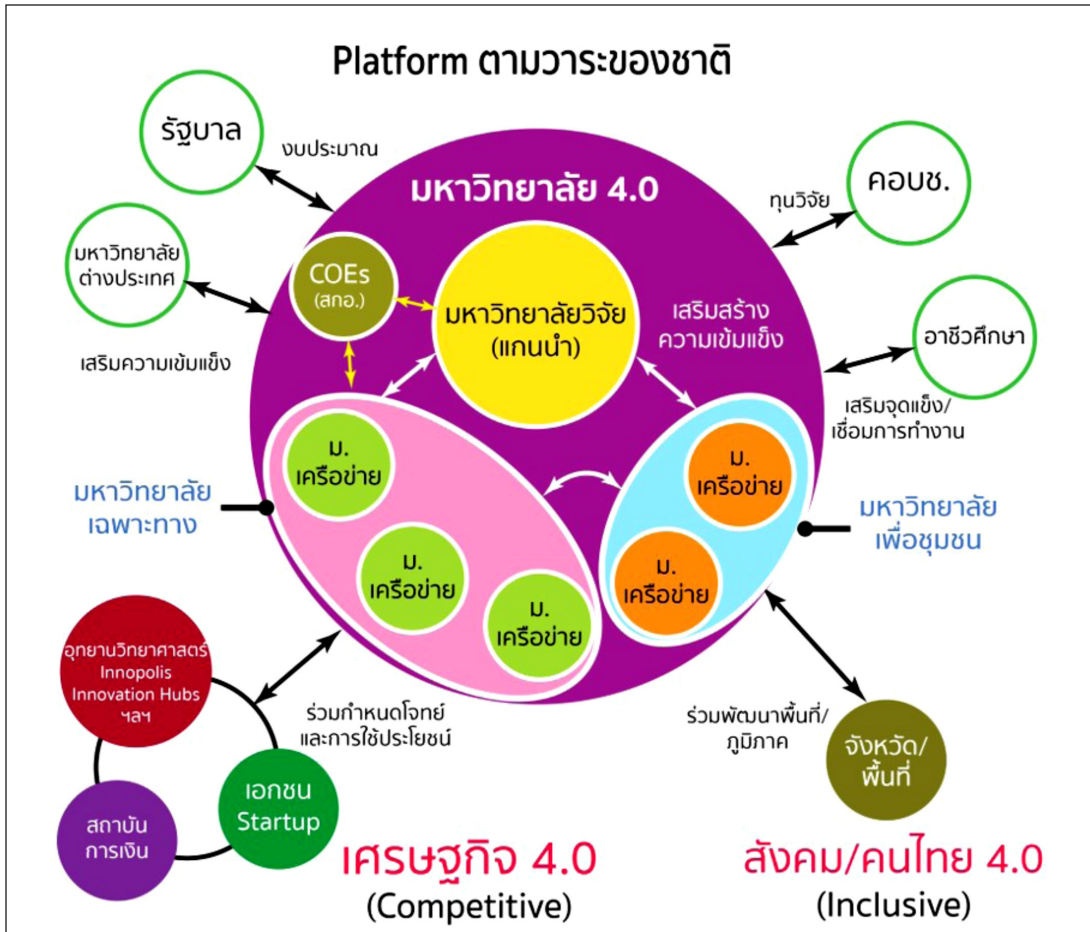
จำนวนคำขอสิทธิบัตรและสิทธิบัตรที่รับจดทะเบียนแล้วในต่างประเทศของมหาวิทยาลัยไทย

แผนภาพ 2.34 รายละเอียดด้านคำขอสิทธิบัตร จำนวนสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนและความหลากหลายของประเภทสิทธิบัตรที่ยื่นคำขอ (ข้อมูลจากฐานข้อมูลนานาชาติ Patent Lens มกราคม 2560)

จากการพิจารณาศักยภาพงานวิจัยและศักยภาพของมหาวิทยาลัยจากการจัดอันดับทางสาขาวิชา (Fields/ Subjects) ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่า 3 มหาวิทยาลัยที่มีผลงานวิจัยที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล คือ มหาวิทยาลัยมหิดล (อันดับที่ 86 และ 87 ตามลำดับในสาขา Immunology และ Microbiology โดย U.S. News Ranking) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (อันดับที่ 47 ในสาขา Agriculture โดย QS Ranking) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม ในยุคที่การวิจัยเป็น Multidisciplinary / Transdisciplinary เช่นในปัจจุบัน ทั้ง 3 มหาวิทยาลัยยังต้องทำงานวิจัยร่วมกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเช่นกัน เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เชี่ยวชาญในสาขาวิชาฟิสิกส์ พลังงานและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นเชี่ยวชาญด้านปศุสัตว์และอาหาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เชี่ยวชาญในด้านวัสดุศาสตร์ เรื่องที่มีความจำเพาะกับพื้นที่ และกลุ่มชาติพันธุ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีเชี่ยวชาญในสาขาวิชาหุ่นยนต์และเคมีวิศวกรรม มหาวิทยาลัยสุรนารีเชี่ยวชาญในสาขาฟิสิกส์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเชี่ยวชาญในสาขาวิชาศิลปะและ Creative Arts มหาวิทยาลัยสวนดุสิตเชี่ยวชาญในสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์เชี่ยวชาญในสาขาการทดสอบ สารสกัดจากธรรมชาติที่มีฤทธิ์ทางชีวภาพ และความเป็นพิษในสัตว์ทดลองรวมถึงด้านวิศวกรรมทางการแพทย์ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้เชี่ยวชาญในสาขาเกษตรกรรมที่มีผลกระทบทางเศรษฐกิจสูง เป็นต้น ที่สำคัญที่สุดซึ่งเป็นประเด็นที่จะทำให้การกระจายการศึกษาและการถ่ายทอดองค์ความรู้ตลอดจนเทคโนโลยีไปสู่ภาคส่วนต่าง ๆ ในประเทศ คือ มหาวิทยาลัยควรทำงานแบบ Agenda-based > Program-based > Projected-based ในรูปของ “Hub and Spokes” โดยมีมหาวิทยาลัยที่มีความเข้มแข็งเป็น Hub และทำงานร่วมกับมหาวิทยาลัยกลุ่มใหม่ (มหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล) ในพื้นที่เพื่อสร้างนวัตกรรมและแก้ปัญหาให้ตรงกับอุปสงค์ (Demand) ตอบสนองนโยบาย “Inclusive Society” ของรัฐบาล (แผนภาพ 2.35)

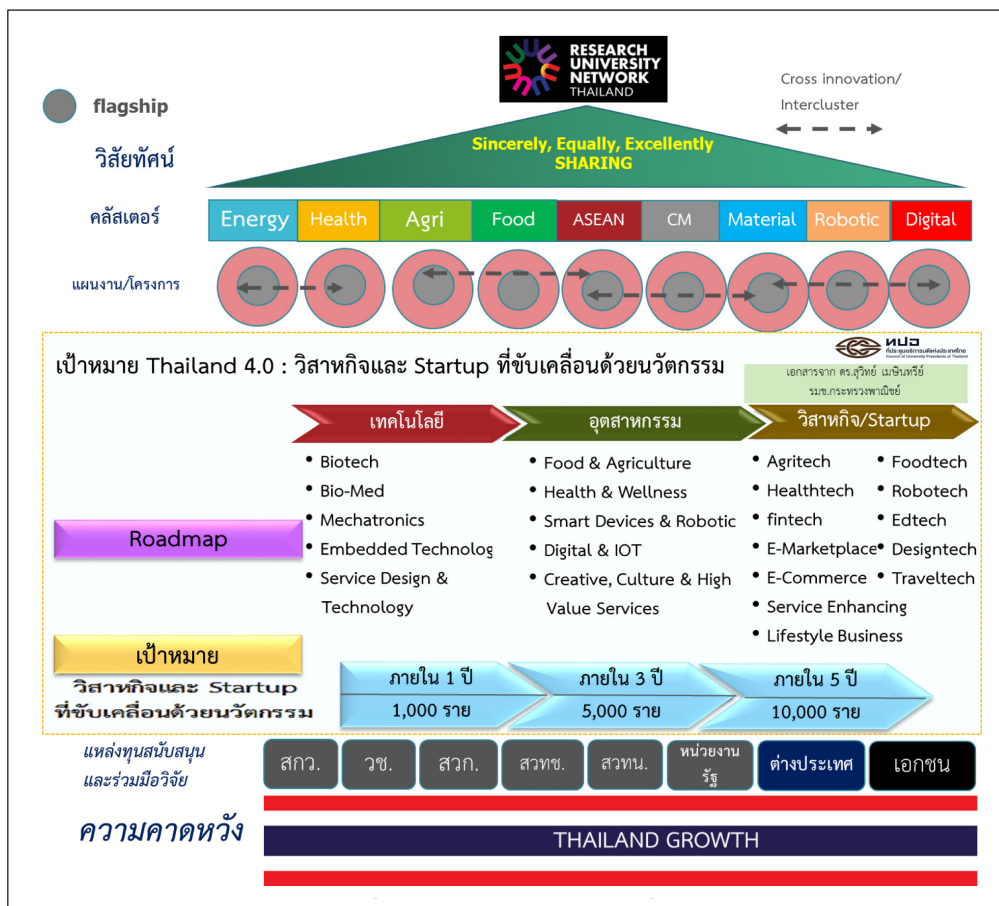

แผนภาพ 2.35 Platform ตามวาระของชาติ

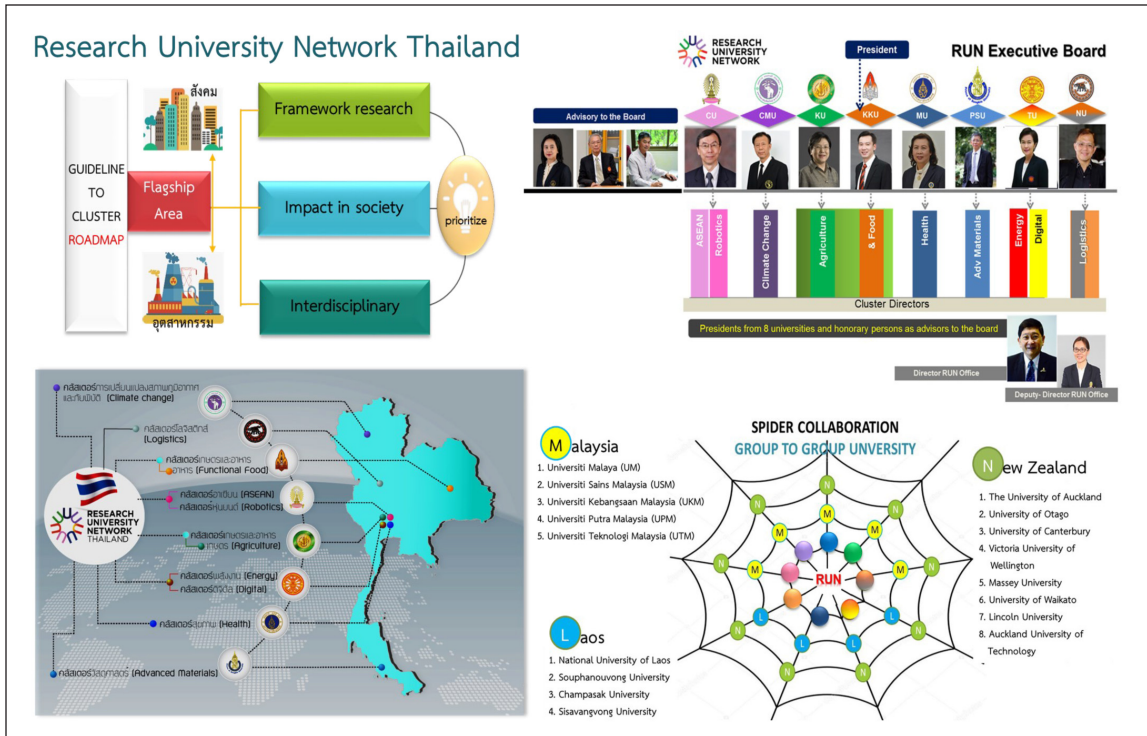
นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังมีความร่วมมือกับภาคการผลิตน้อยมาก เนื่องจากมีปัญหาจากการสื่อสาร (Communication Gap) และบุคลากรวิจัยของมหาวิทยาลัยยังมิได้มีปฏิสัมพันธ์กับภาคเอกชนเพื่อสร้างโจทย์ร่วมกัน ตั้งแต่ต้นน้ำ อีกทั้งมหาวิทยาลัยและภาคเอกชนมีความเชี่ยวชาญน้อยมากใน Translation Research Technology ซึ่งทำให้ประเทศไทยยังไม่สามารถก้าวผ่าน “Valley of Death” ไปได้ในหลายอุตสาหกรรม อีกทั้งประเทศไทย ยังต้องพัฒนา Ecosystem สำหรับการสร้างนวัตกรรมอีกมาก

การสร้างเครือข่ายการวิจัยของมหาวิทยาลัยไทยเพื่อสร้างนวัตกรรมและตอบสนองต่อปัญหาเศรษฐกิจและสังคม

จากการที่โลกยุคปัจจุบันผลักดันให้ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยปรับเปลี่ยนจากการสร้างผลงานวิชาการในรูปแบบการตีพิมพ์ในวารสาร การจดสิทธิบัตร ไปเป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการสร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมภาคการผลิตนั้น ทำให้มหาวิทยาลัยไทยปรับตัวในยุคหลัง “โครงการมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ” ของ สกอ. โดยมีการสร้างเครือข่ายการวิจัย ในรูปแบบของการทำงานเป็นคลัสเตอร์การวิจัยและตอบโจทย์ในลักษณะ Agenda-based และ Program-based เครือข่ายของมหาวิทยาลัยที่สร้างผลกระทบ (Impact) อย่างแท้จริงได้แก่ เครือข่าย Research University Network หรือ RUN (แผนภาพ 2.36 และแผนภาพ 2.37) ซึ่งประกอบด้วยมหาวิทยาลัยใหญ่ 7 มหาวิทยาลัย ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ได้มีการลงนามความร่วมมือพร้อมทั้งได้มีการลงทุนร่วมจากงบประมาณเงินรายได้มหาวิทยาลัยเพื่อจัดการเครือข่าย RUN มหาวิทยาลัยละ 5 ล้านบาท ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา RUN ได้มีการสร้างคลัสเตอร์การวิจัย 9 ด้าน คือ คลัสเตอร์การวิจัยด้านการเกษตร ด้านอาหาร ด้านสุขภาพ ด้านวัสดุศาสตร์ ด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติ ด้านหุ่นยนต์ ด้านการศึกษาทางภูมิภาค ASEAN ด้านพลังงาน และด้านดิจิทัล ต่อมาในต้นปี พ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยนเรศวรยื่นความจำนงขอเข้าร่วมเป็นสมาชิกใหม่ โดยใน MOU ที่ลงนามเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2561 จึงทำให้ RUN Phase II เป็นเครือข่ายของ 8 มหาวิทยาลัย และเพิ่มเติมคลัสเตอร์โลจิสติกส์เป็นคลัสเตอร์ใหม่ของการวิจัย

แผนภาพ 2.36 เครือข่าย Research University Network หรือ RUN

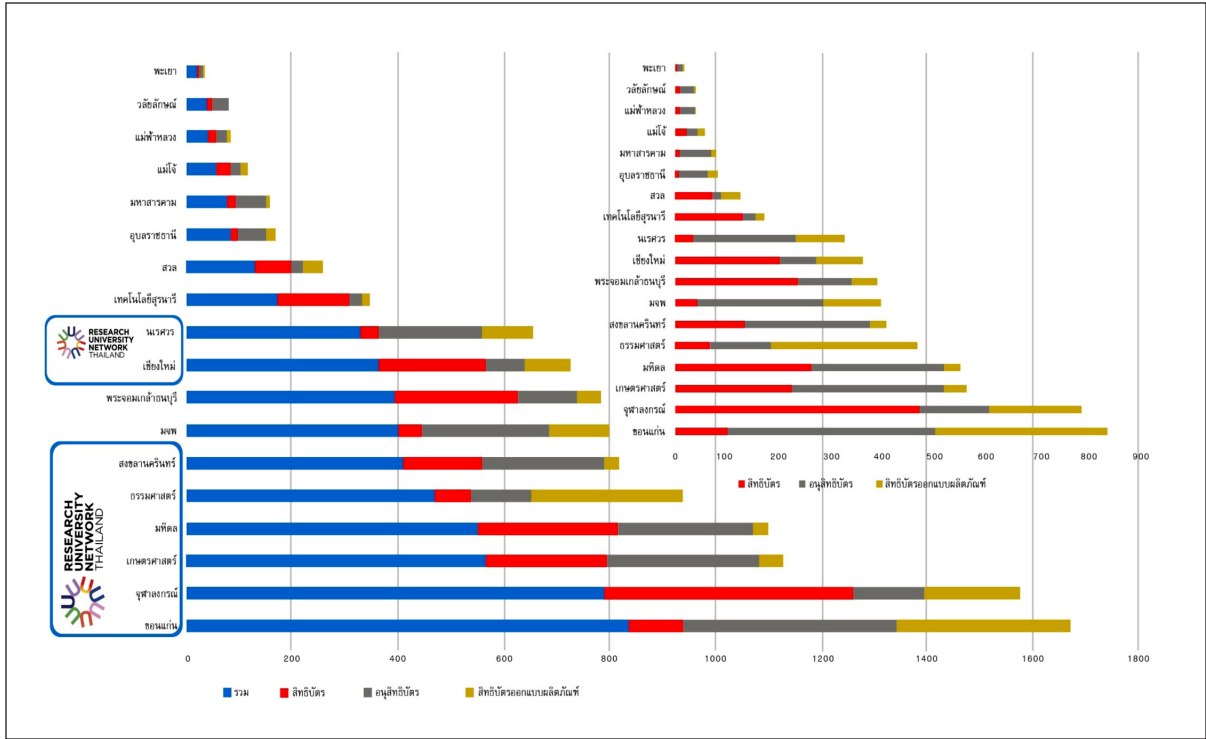

แผนภาพ 2.37 ความร่วมมือด้านการวิจัยของเครือข่ายมหาวิทยาลัย Research University Network

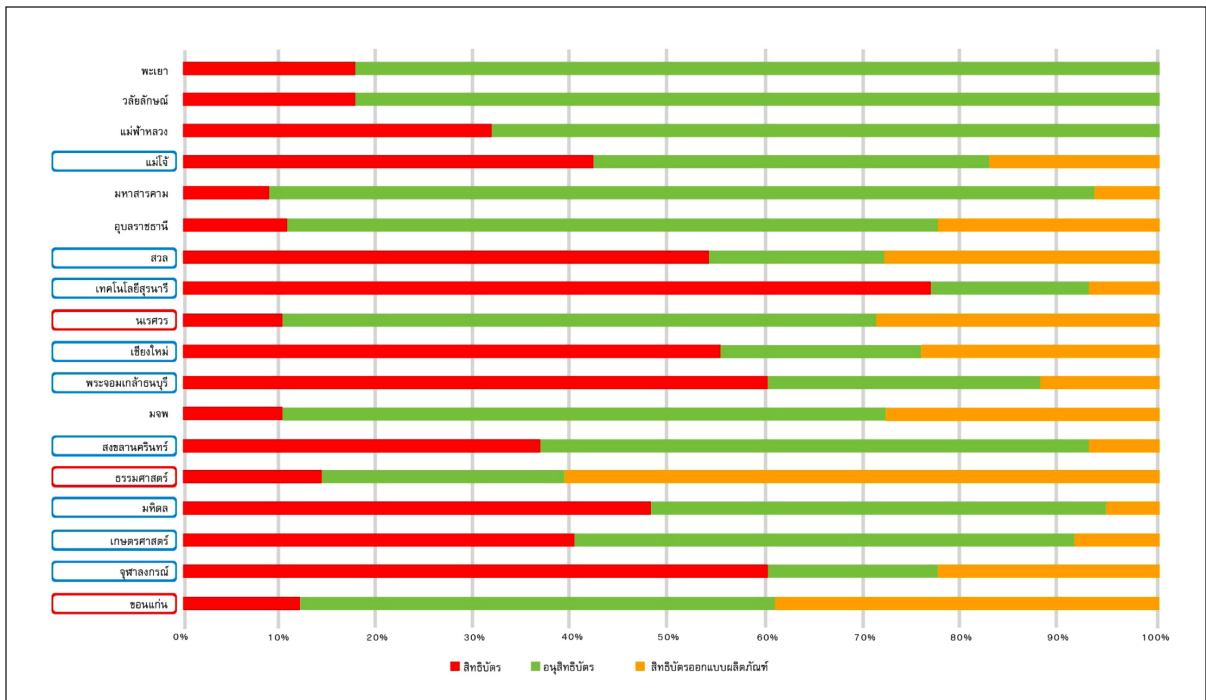
การดำเนินการของ RUN นี้มีวัตถุประสงค์ที่ประสานความร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งในการวิจัยและพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการศึกษา สร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีสู่ภาคการผลิต ภาคการบริการและสังคม โดยการแบ่งปันทรัพยากรและมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านคุณภาพ RUN ยังมีการสร้างเครือข่ายวิจัยกับต่างประเทศ ได้แก่ มหาวิทยาลัยในประเทศนิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย และมาเลเซีย และการรวมตัวของ RUN ในช่วง 3 ปีแรก ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการระดมเงินทุนวิจัยจากโครงการใหญ่ ๆ ของรัฐบาล ได้แก่ โครงการ Thailand Grand Challenges โครงการ Supercluster และโครงการ Innovation Hub ของกลุ่มประชาชาติ D1 (ทั้งนี้เป็นการทำงานร่วมกับ สกอ. และ ทปอ.วิจัย)

สิ่งสำคัญที่ RUN แตกต่างจากการสร้างเครือข่ายวิจัยปกติที่เฉพาะในรูปความร่วมมือในด้านการวิจัยและ Resource Sharing นั้น คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นระดับผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย หรือบุคลากรสายสนับสนุนทำให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการด้านวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในกลุ่มมหาวิทยาลัยเครือข่าย มีการสร้างขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการทรัพยากรปัญหาไปจนถึงการสร้างเครือข่าย University Social Responsibility

เมื่อวิเคราะห์ความเข้มแข็งด้านการวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมแล้วโดยพิจารณาจากการสืบค้นสิทธิบัตร พบว่ามหาวิทยาลัยที่เป็นสมาชิกของ RUN มีศักยภาพสูง โดย 8 มหาวิทยาลัยอยู่ใน 10 อันดับแรกของมหาวิทยาลัยที่มีจำนวนสิทธิบัตรสูงสุดในประเทศไทย (แผนภาพ 2.38 - 2.39 กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ปี พ.ศ. 2560) และเมื่อพิจารณาจำนวนคำขอและสิทธิบัตรที่จดทะเบียนในต่างประเทศของมหาวิทยาลัยไทย จะเห็นว่ามหาวิทยาลัยที่เป็นสมาชิกของ RUN อยู่ใน อันดับ 4 มหาวิทยาลัยแรกที่มีการจดทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศมากที่สุด อย่างไรก็ตาม จำนวนทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกนำไปใช้จริงของมหาวิทยาลัยไทยยังอยู่ในระดับไม่สูงนัก ดูได้จากรายได้ของมหาวิทยาลัยที่ได้จากการให้สิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งมหาวิทยาลัยที่มีรายได้สูงสุด เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล หรือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยังมีรายได้เฉลี่ยไม่ถึง 50 ล้านบาทต่อปี

แผนภาพ 2.38 จำนวนสิทธิบัตรจำแนกตามประเภทที่ยื่นจดทะเบียนในประเทศไทยโดยมหาวิทยาลัย

แผนภาพ 2.39 อัตราส่วนร้อยละของสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และสิทธิบัตรการออกแบที่ยื่นจดทะเบียนโดยมหาวิทยาลัย

จากเครือข่าย RUN สู่อิสรภาพ Innovation Hub ตามนโยบาย Thailand 4.0

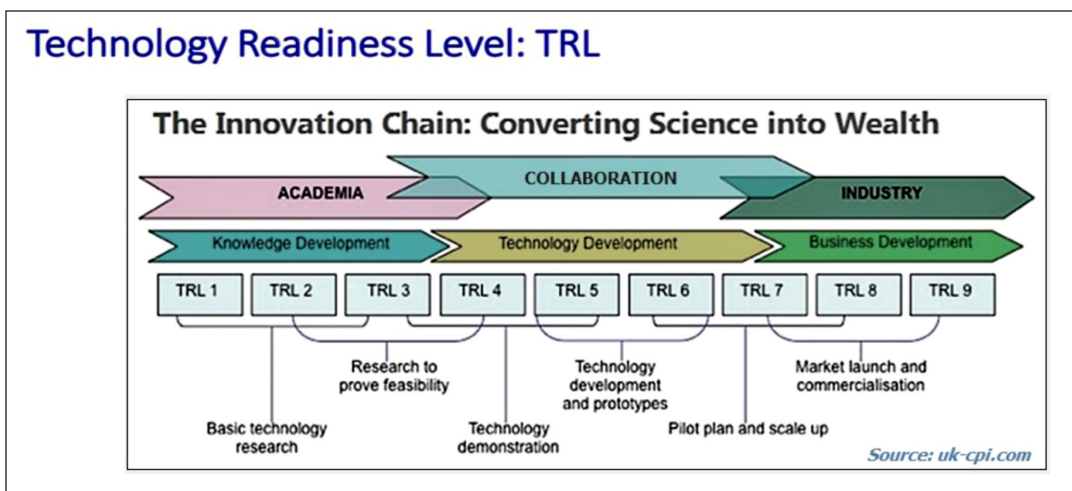
จากการที่รัฐบาลได้มีโครงการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมผ่านทางโครงการพระราชดำริ ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถขอการสนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรม โดยผ่านกลุ่มพระราชดำริ D1 และมีนโยบายที่จะส่งเสริม 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย จากที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทยด้านวิจัย (ทปอ.วิจัย) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 33 มหาวิทยาลัยภายใต้การนำของรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยกลุ่ม RUN จึงได้อาศัยโมเดล “Hub and Spoke” โดยอาศัยมหาวิทยาลัยที่เข้มแข็งเป็น Hub และรวบรวมนักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญใน 33 มหาวิทยาลัยและได้เสนอโครงการ Innovation Hub เพื่อของบประมาณสนับสนุนจากกลุ่มพลังพระราชดำริ D1 ภายใต้การนำของคุณกานต์ ตระกูลสุนทร และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ดร.พิเชฐ ดุรงคเวโรจน์, ดร.อรรถกานต์ สิบุญเรือง และ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์)

โครงการ Innovation Hub ปี พ.ศ. 2560 - 2561

จากการที่รัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีดำริให้มีการยกระดับการวิจัยพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศสู่ Thailand 4.0 นั้น ทางโครงการพระราชดำริกลุ่ม D1 จึงได้ให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการวิจัยในระดับ Technology Readiness Level 4 ขึ้นไป (แผนภาพ 2.40) เพื่อกระตุ้นให้มีการนำผลงานวิจัยประยุกต์ Proof-of-Concept ไปผลิตเป็น Laboratory Prototype เพื่อกระตุ้นภาคอุตสาหกรรมให้มาร่วมต่อยอดผลงานวิจัยไปสู่ผลงานวิจัยเชิงพาณิชย์ งบประมาณทั้งสิ้น 1,416,923,900 บาท สำหรับผู้บริหารโครงการ Innovation Hub นี้ ทางที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้มอบหมายให้มีประธานและคณะทำงานประจำ Innovation Hub 5 กลุ่มสาขา ดังนี้ คือ

1. Agriculture and Food
2. Ageing Society
3. Smart City
4. Smart Energy
5. Creative Economy

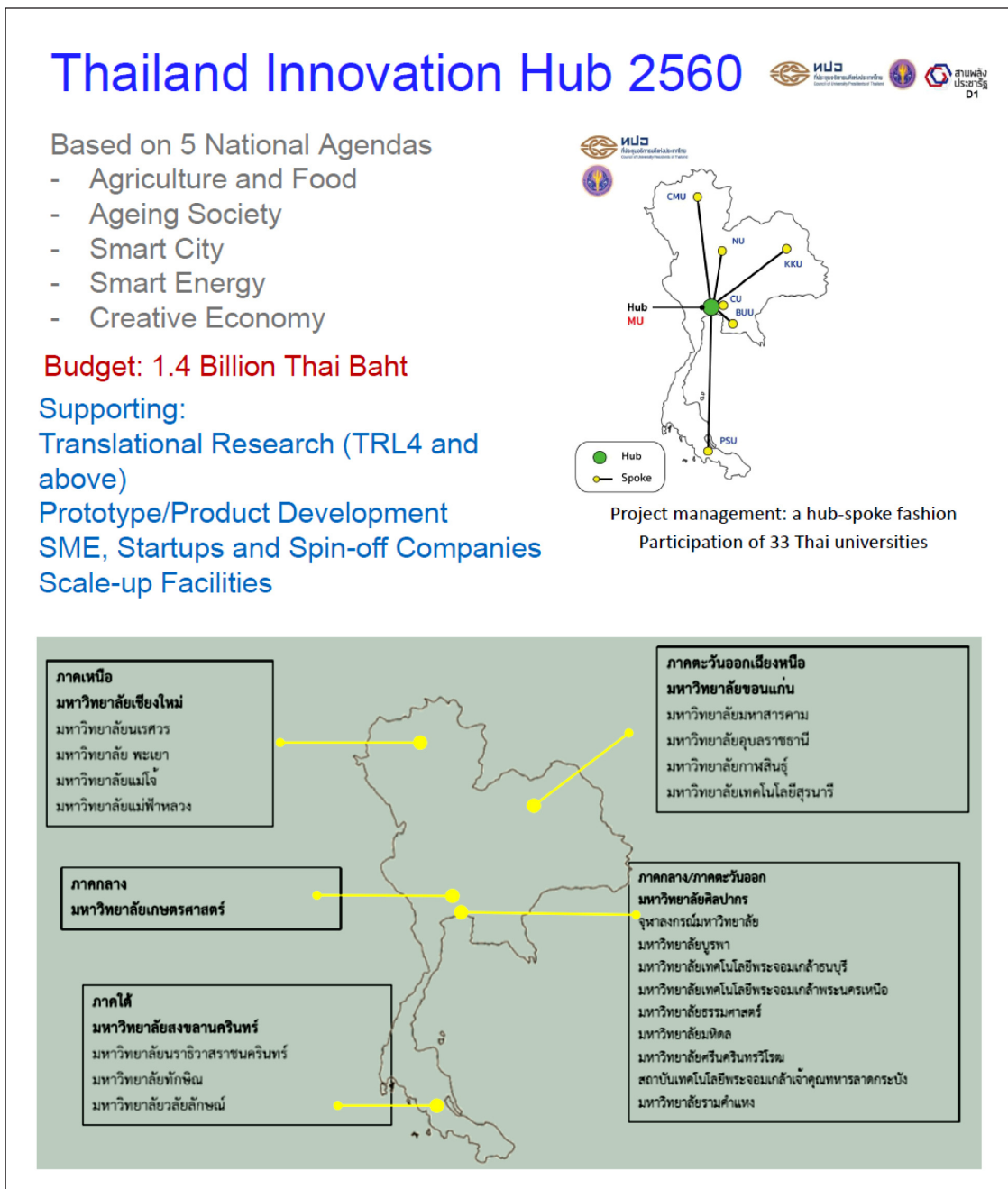
ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินการเพียงปีเศษ โครงการ Innovation Hub นี้เป็นตัวอย่างที่ดีของการให้ Block Grant แก่ผู้ที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการวิจัย ทำให้เกิดผลิตผลที่มีนวัตกรรมชนิด Technology-based จำนวนมาก

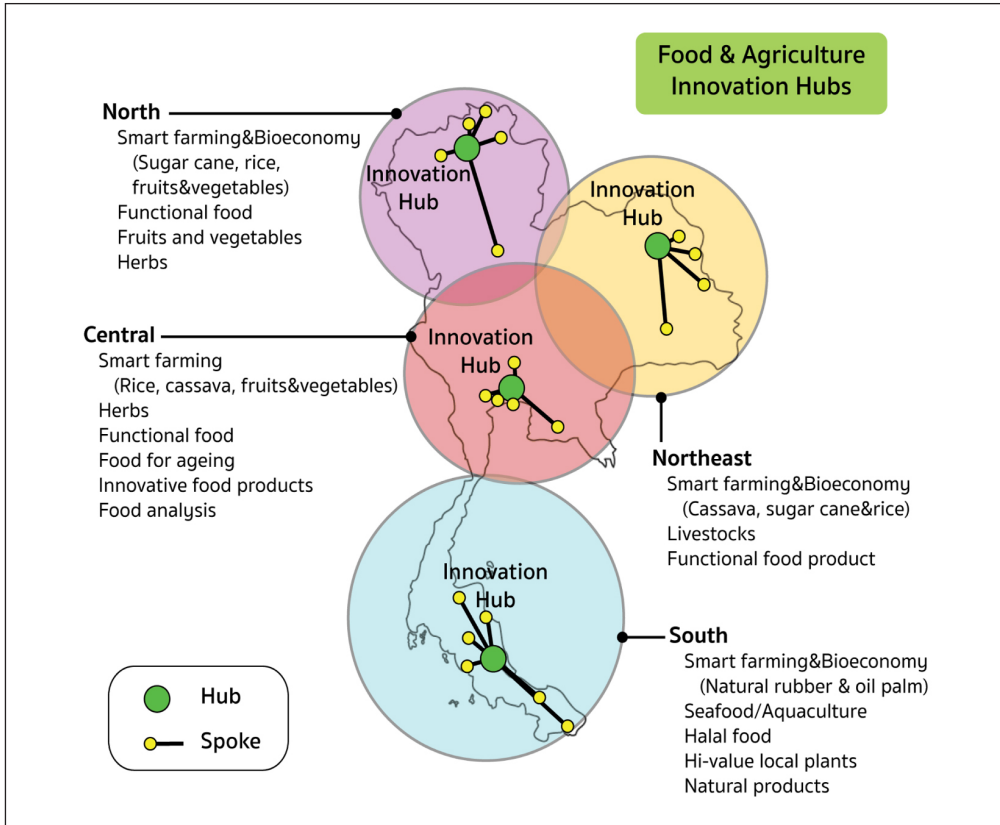
แผนภาพ 2.40 ระดับของ Technology Readiness ในห่วงโซ่การผลิตรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การบริหารโครงการ Innovation Hub กระทำในรูปแบบเดียวกัน คือ จัดให้มีผู้บริหารโครงการจากมหาวิทยาลัยที่มีความเข้มแข็งที่สุดในกลุ่มสาขา 5 สาขา และให้มีมหาวิทยาลัยภูมิภาคเป็นมหาวิทยาลัยศูนย์ในการช่วยดูแลโครงการจากมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน เช่น Ageing Society จะมีมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นแกนนำ และมีมหาวิทยาลัยอีก 6 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นแกนของแต่ละภูมิภาค

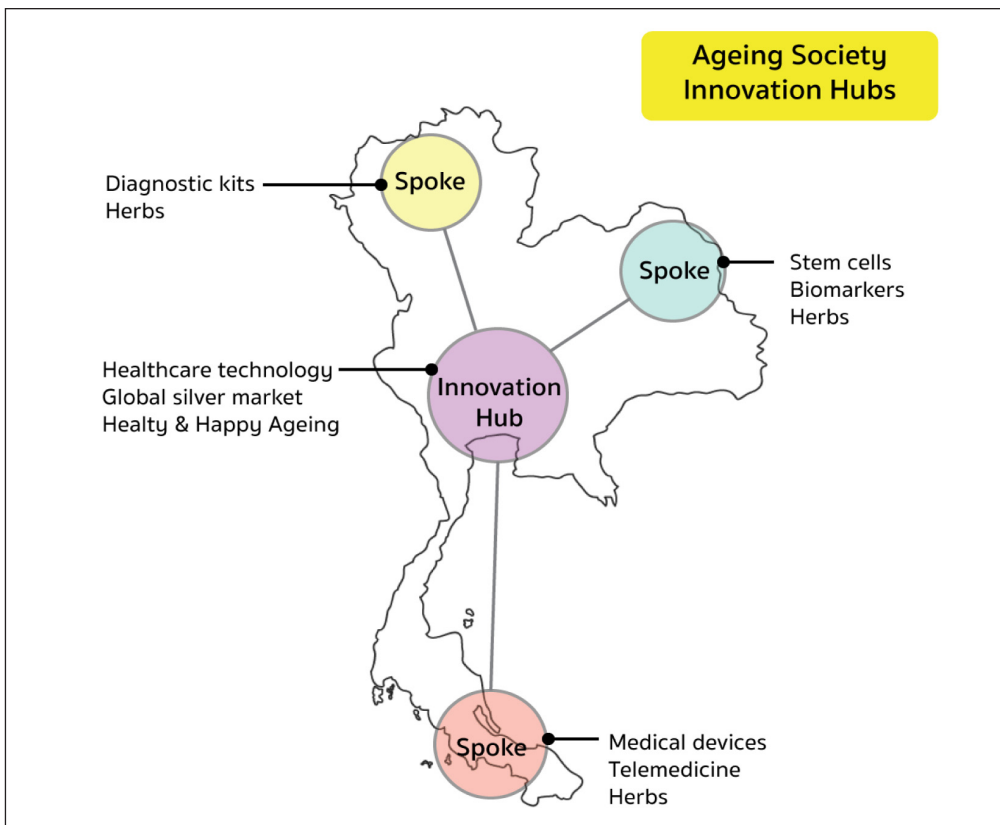
โดยในแผนภาพ 2.41 แสดงถึงการทำงานประสานแบบเครือข่าย “Hub and Spokes” ของโครงการ Innovation Hub นี้ ทั้งนี้โครงการจะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ โครงการจำพวก Translational Research และโครงการ Startup

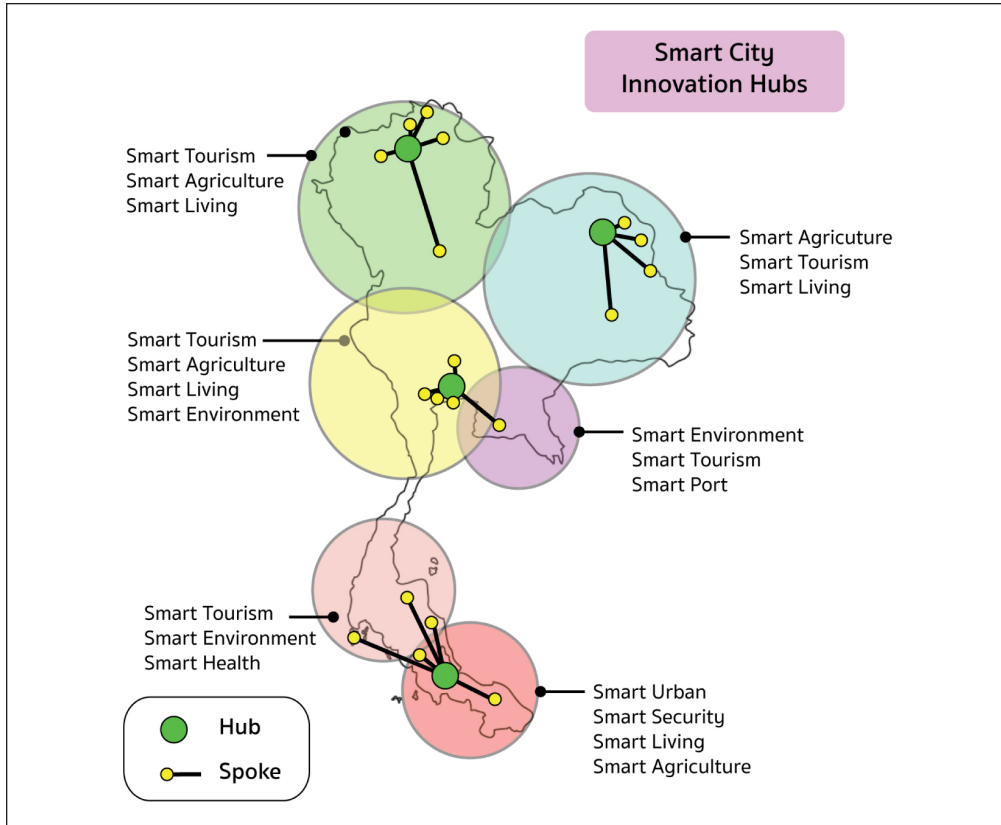
แผนภาพ 2.41 เครือข่ายของระบบบริหารการวิจัยของแต่ละ Innovation Hub

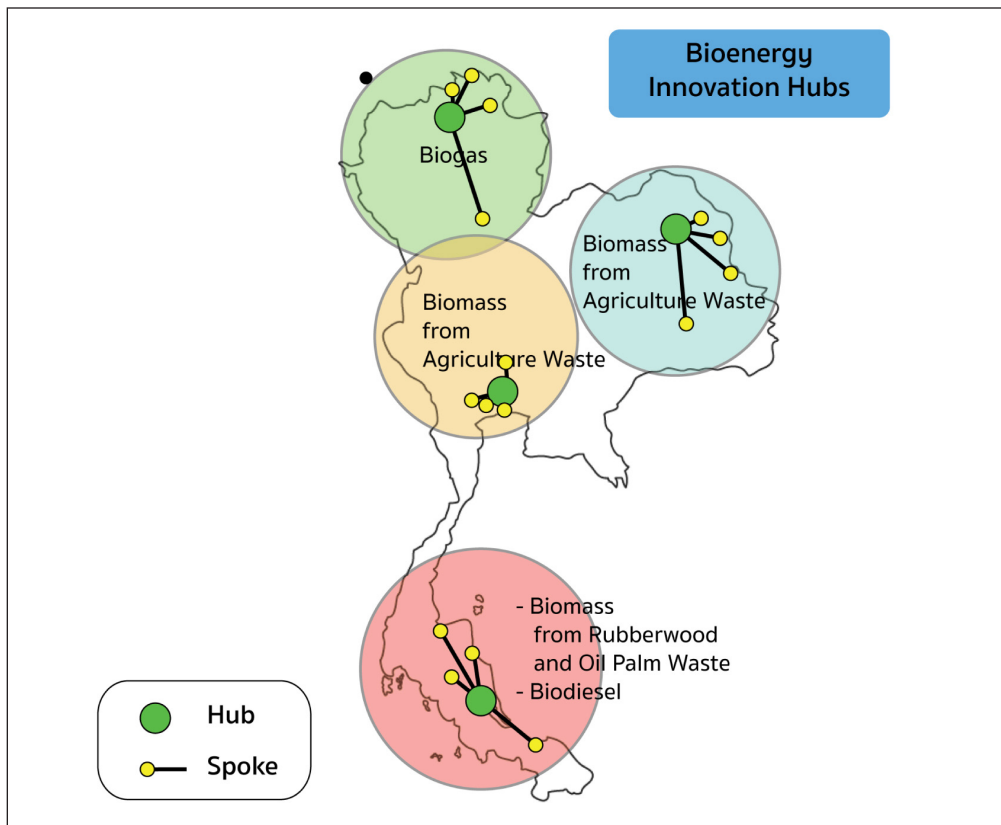
แผนภาพ 2.42 เครือข่ายของระบบบริหารการวิจัยกลุ่ม Agriculture and Food

แผนภาพ 2.43 เครือข่ายของระบบบริหารการวิจัยกลุ่ม Ageing Society

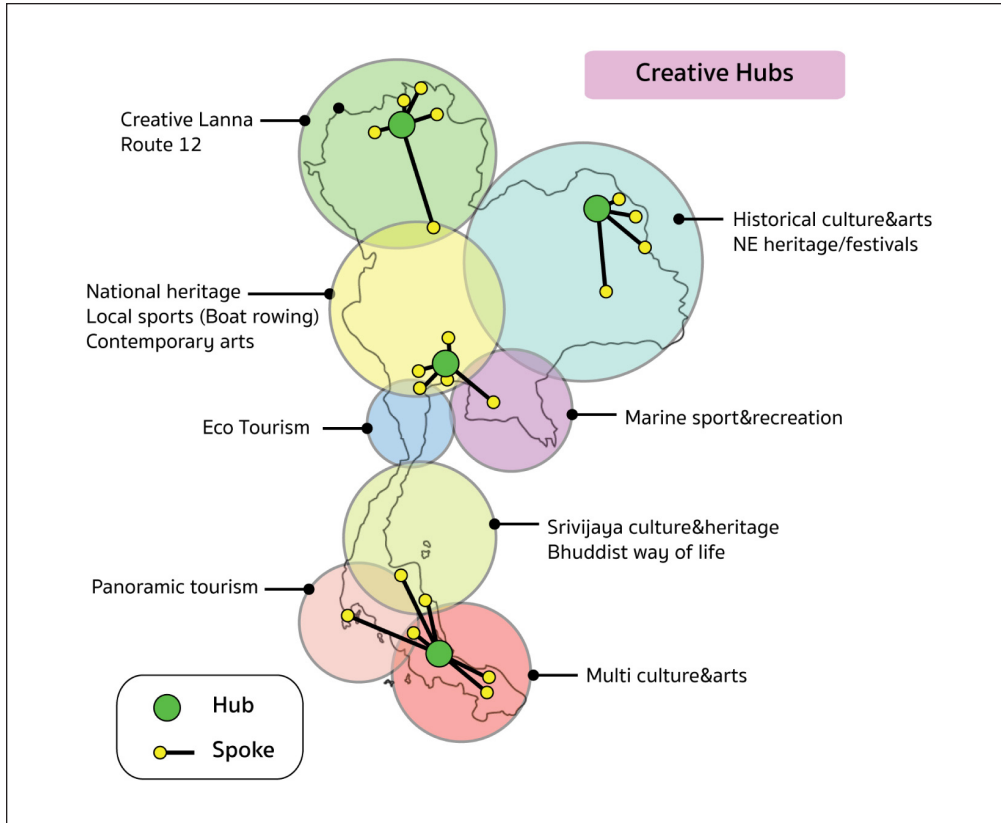

แผนภาพ 2.44 เครือข่ายของระบบบริหารการวิจัยกลุ่ม Smart City

แผนภาพ 2.45 เครือข่ายของระบบบริหารการวิจัยกลุ่ม Smart Energy

แผนภาพ 2.46 เครือข่ายของระบบบริหารการวิจัยกลุ่ม Creative Economy

จากผลการดำเนินการในช่วงแรกนี้ จึงสรุปเป็นผลงานโดยรวมในสี่ปีงบประมาณแรกตาม Key Performance Indicator ดังตารางด้านล่าง

Output	Distributive			Focused		Total
	Agri.	Ageing	CE	Energy	Smart City	
Hub	5	1+6	9	3	2+2	20
Enterprise/ startup	301	31	28	6	10	376
Product/ Project	416	59	100	6	6	587

Total of 20 hubs distributed to all parts of Thailand to nucleate or work with about 380 enterprises and deliver about 600 products/projects.

แผนภาพ 2.47 ผลการดำเนินงานในช่วง 1 ปีแรก หลังจากได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยประเภท Translational Research และบริษัท Startup

งานเด่น

หุ่นยนต์แพทย์เคลื่อนที่อัจฉริยะเพื่อ
การวินิจฉัยและรักษาผ่านระบบโทรเวช

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยทั้งในโรงพยาบาล นอกโรงพยาบาล และที่บ้าน

งานเด่น

เกษตร

- ชีวภัณฑ์จุลินทรีย์สำเร็จรูป
เพื่อการผลิตพริกปลอดภัย (P-มอ.)
- วัคซีนป้องกันเชื้อ Tilapia Lake Virus (P-มก.)

อาหาร

- ซูบผงใบหม่อน/ชาใบหม่อน
+ มะเขือเทศใบเตย (มข.)
- ผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่
ข้าวเก่า ข้าวหอมมะลิแดง (มข.)
- น้ำพริกหนมอบแห้ง โดยแคบหมูแม่แจ่ม (S-มข.)
- กล้วยน้ำว้าอบและผลิตภัณฑ์ (P-มก.)
- Snack จากข้าวท้องถิ่น (P-มก.)
- น้ำมะกรูดอัดลมแคลอรีต่ำเสริมใยอาหารสูง (S-มก.)

ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและความงาม

- การพัฒนาและยกระดับสารสกัดจากข้าวไทย
สู่มาตรฐานเครื่องสำอางสากล (S-มก.)
- เบต้ากลูแคนจากยีสต์เพื่อยกระดับคุณภาพ
ผลิตภัณฑ์สุขภาพและเวชสำอาง (S-มก.)
- ผงพอกขเคมีจากต้นกล้าข้าวเหนียวสันป่าตอง (P-มข.)
- เครื่องสำอางสำหรับผิวหน้าจากข้าวเหนียวดำ (S-มฟล.)
- ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสารสกัดเนื้อผลกาแฟเพื่อลด
และดักจับไขมัน (S-มข.)

งานเด่น

โครงการประเภท Translational Research และประเภท Startup Company

กลุ่มเรื่องสังคมผู้สูงอายุได้สนับสนุนโครงการประเภท Translational Research จำนวน 59 โครงการ และประเภท Startup Company จำนวน 31 โครงการ

ทั้งนี้หลังจากคณะกรรมการฯ ได้ลงพื้นที่เพื่อการประเมินการดำเนินงานของโครงการ ได้พบว่า บางโครงการได้รับการสนับสนุน ในประเภท Startup Company มีการดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับบริษัท SMEs จึงได้มีการเปลี่ยนประเภทสัญญา จึงทำให้มีการสนับสนุนโครงการประเภท Translational Research จำนวน 68 โครงการ และประเภท Startup Company จำนวน 22 โครงการ

- ขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อต่อยอดโครงการ
ที่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์จำนวน 30 โครงการ
งบประมาณ 75 ล้านบาท
- ขอรับประมาณสนับสนุนโครงการที่ต้องการวิจัย
ต่อยอดจำนวน 30 โครงการ งบประมาณ 50 ล้านบาท
- ขอรับการสนับสนุนโครงการใหม่ที่มีศักยภาพ
จำนวน 50 ล้านบาท

รวมงบประมาณที่ขอรับการสนับสนุนในปี 2561 จำนวน 175 ล้านบาท

แผนภาพ 2.48 ผลงานวิจัยเด่นของโครงการ Innovation Hub

งานเด่น

Compressed Biomethane (CBG)

ผลกระทบสำคัญ

- เกิดต้นแบบเชิงพาณิชย์ ในการเปลี่ยนก๊าซชีวภาพให้เป็นก๊าซ CBG ซึ่งเป็นพลังงานทดแทนมูลค่าสูง สามารถทดแทนน้ำมันเชื้อเพลิงฟอสซิลได้
- เป็นศูนย์กลางถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับก๊าซ CBG และก่อให้เกิดบริษัทใหม่ ๆ ในอนาคต (Start Up) ตลอดช่วง Value Chain ของการผลิตและจำหน่ายก๊าซ CBG ตามแผน AEDP ของประเทศ

Solid Biofuels

ผลกระทบสำคัญ

- เกิดต้นแบบเชิงพาณิชย์ เครื่องผลิตถ่านคุณภาพสูงและถ่านกัมมันต์ ในการเปลี่ยนชีวมวลชนิดต่าง ๆ ให้เป็นเชื้อเพลิงแข็ง สามารถทดแทนเชื้อเพลิงถ่านหินได้ โดยมีกำลังผลิตถ่านแทนถ่านหิน 200 ตัน/เดือน ถ่านอัดแท่งไร้ควัน 100 ตัน/เดือน ถ่านกัมมันต์ 30 ตัน/เดือน
- เป็นศูนย์กลางถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับการผลิตเชื้อเพลิงแข็ง โดยใช้วัสดุเหลือทิ้งของวิสาหกิจชุมชน

Pyrolysis Oil

ผลกระทบสำคัญ

- เกิดต้นแบบเชิงพาณิชย์ เครื่องผลิตน้ำมันไพโรไลซิส (เทียบน้ำมันดีเซล) จากวัสดุ 2 ประเภท คือ ขยะพลาสติก และ น้ำมันปาล์มเหลือทิ้ง โดยมีกำลังผลิตน้ำมันไพโรไลซิส 4,000 ลิตร/วัน/โรง
- เป็นศูนย์กลางถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับการผลิตน้ำมันไพโรไลซิส จากกองขยะขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และ น้ำมันเหลือทิ้งของอุตสาหกรรมปาล์ม

งานเด่น...สร้างอาชีพและธุรกิจใหม่

พลพฉัต

- Hubs 9 แห่ง
- Premium OTOP 71 โครงการ
- High Value Services 29 โครงการ
- Start ups 27 โครงการ

นวัตกรรมเครื่องอบปราศจากตะกั่ว

Application ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวใหม่

แผนภาพ 2.48 ผลงานวิจัยเด่นของโครงการ Innovation Hub (ต่อ)

โดยสรุป เพียงในปีแรกของการเกิด Innovation Hub ซึ่งเป็นโครงการของรัฐบาลโครงการแรกๆ ที่ให้ทุนกับมหาวิทยาลัยเพื่อต่อยอดผลงานวิจัยที่มีระดับสูงกว่า Technology Readiness Level 3 นั้น ได้เกิด Technology-based Startups ขึ้นในมหาวิทยาลัย 172 บริษัท มีการทำงานร่วมกับ SME ถึง 446 ราย และมีผลผลิต รวมถึงการยกระดับผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรม เพิ่มยอดขายได้ถึง 1,012 ล้านบาท และยังผลให้มีการลงทุนด้าน Infrastructure ในเอกชน โดยมีการสร้างโรงงานใหม่ถึง 18 โรงงาน และการลงทุนระดับโรงงานต้นแบบในทุกภูมิภาคไม่ต่ำกว่า 12 แห่ง

ปัจจัยที่มีผลต่อ
การพัฒนา
อุดมศึกษา

03

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาอุดมศึกษา

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

อุดมศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทุกประเทศในโลกยอมรับ ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์องค์ความรู้ นวัตกรรม และผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ มีปริมาณที่เพียงพอทั้งทางด้านวิชาการ และปฏิบัติการระดับสูงให้กับประเทศ รวมถึงบทบาทในการเสนอแนะและให้ข้อคิดเห็นเพื่อชี้นำสังคมที่อยู่บนหลักวิชาการ พันธกิจของอุดมศึกษาจึงเป็นกลไกหนึ่งของการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในหลากหลายมิติทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งจากภายใน และภายนอกประเทศ ล้วนส่งผลกระทบต่ออุดมศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งกระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร หรือปัจจัยเชิงนโยบายที่ภาครัฐกำหนดขึ้น ซึ่งท้าทายต่อบทบาทใหม่ของสถาบันอุดมศึกษา

เช่น Thailand 4.0 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น ที่เชื่อมโยงกับบทบาทของอุดมศึกษาในการสร้างนวัตกรรม และกำลังคน ที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาตามกรอบนโยบายที่กำหนด เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีโลก ซึ่งการขับเคลื่อนพันธกิจเพื่อตบใจยุทธ์ดังกล่าว จะสะท้อนไปยังปัจจัยภายในสถาบันอุดมศึกษาด้านต่าง ๆ ทั้งคุณภาพ มาตรฐาน ในการผลิตบัณฑิต การวิจัย โอกาสในการเข้าถึงอุดมศึกษา การบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม และส่งผลต่อความคาดหวัง รวมทั้งพันธกิจของอุดมศึกษาสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มที่คุ้มค่ากับการลงทุนของรัฐบาล ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

10 แนวโน้มที่มีผลกระทบต่ออุดมศึกษา

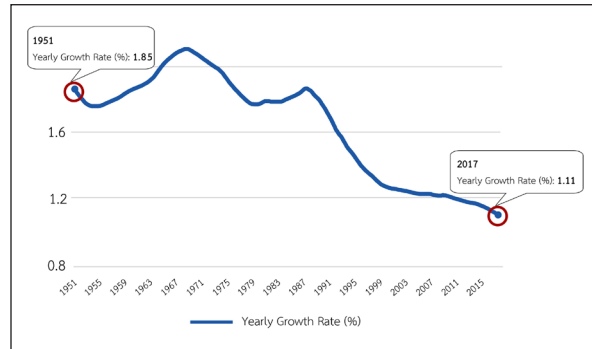

แผนภาพ 3.1 10 แนวโน้มที่มีผลกระทบต่ออุดมศึกษา

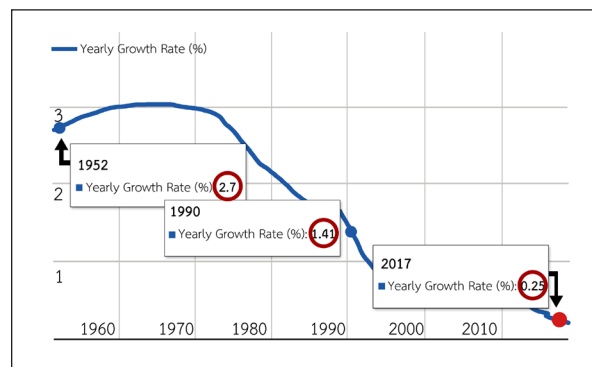
สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการอุดมศึกษา

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและสังคม

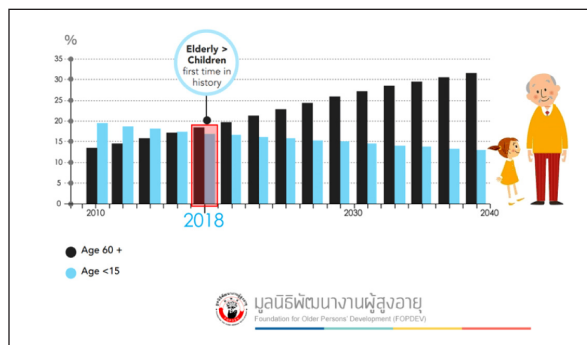
ปัจจุบันทั่วโลกมีประชากรรวมทั้งสิ้น 7.5 พันล้านคน ในอีก 20 ปี จะมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 8.9 พันล้านคน โดยมีอัตราการขยายตัวของประชากรที่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้หลายประเทศในโลกกำลังเผชิญสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรจากอัตราการเกิดลดลงและแนวโน้มประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้น หากพิจารณาในส่วนของประเทศไทยปัจจุบันมีประชากรรวมประมาณ 68 ล้านคน เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรแล้วประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 20 จาก 233 ประเทศทั่วโลก โดยมีขนาดใกล้เคียงกับประเทศฝรั่งเศส และอังกฤษ แต่หากเปรียบเทียบในเชิงคุณภาพจากการจัดอันดับ Human capital index 2016 ของ WEF ทั้งสองประเทศดังกล่าวอยู่ในอันดับที่ 17 และ 19 ตามลำดับ ขณะที่ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 48 จาก 130 ประเทศ ซึ่งดีขึ้นจากปี 2015 ที่อยู่ในอันดับที่ 57 และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคอาเซียนอย่างประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีประชากรประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศไทย กลับมี Human capital index 2016 อยู่ในอันดับที่ 42 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพของประชากรไทยอยู่ในระดับปานกลาง และต้องการการพัฒนา ถ้าหากจะต้องขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้ก้าวผ่านกับดักรายได้ปานกลางเป็นประเทศที่มีรายได้สูง จำเป็นต้องยกระดับคุณภาพของคนให้สูงขึ้น และกลายเป็นสมภาวะการณ์ที่ควรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เนื่องจากประเทศไทยได้รับผลกระทบ ทั้งในเชิงคุณภาพของผู้เรียนจาก

แผนภาพ 3.3 ร้อยละของการขยายตัวของประชากรโลก ตั้งแต่ ค.ศ. 1951 - 2015

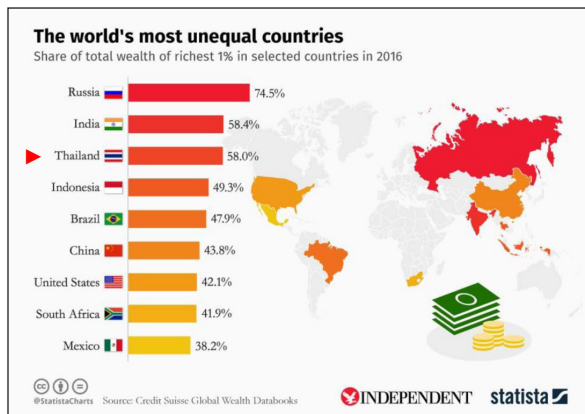
แผนภาพ 3.4 ร้อยละของการขยายตัวของประชากรไทย ตั้งแต่ ค.ศ. 1952 - 2017

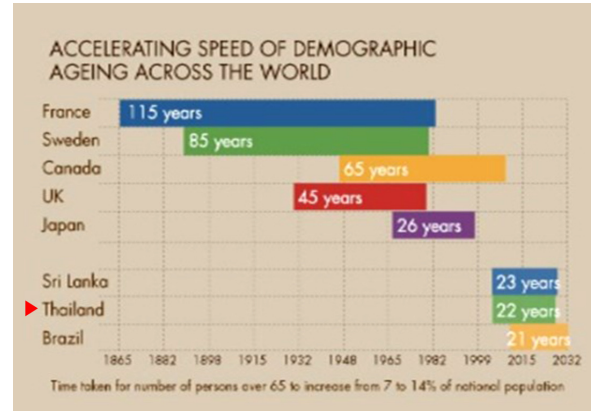
แผนภาพ 3.2 สัดส่วนของประชากรไทยอายุต่ำกว่า 15 ปี เปรียบเทียบกับประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป ระหว่างปี ค.ศ. 2010 - 2040

คุณภาพของการศึกษาและการเรียนรู้ยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล และผลกระทบเชิงปริมาณที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเช่นเดียวกับหลายประเทศในโลก ที่ถือได้ว่ามีแนวโน้มที่ค่อนข้างรุนแรงประเทศหนึ่ง จากอัตราการเกิดเฉลี่ยที่ลดลงจาก 4.9 คนต่อมารดา 1 คน ไปเป็น 1.6 คนต่อมารดา 1 คน ในปี พ.ศ. 2560 ส่งผลให้ประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวของประชากรอยู่ที่ร้อยละ 0.25 ต่อปี และคาดว่าในปี พ.ศ. 2561 จะเป็นปีแรกที่ประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี มีจำนวนน้อยกว่าประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป สำนักงานสถิติแห่งชาติสรุปว่าประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 โดยมีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 10.4 ของประชากรทั้งประเทศและคาดว่าจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ในช่วงปี พ.ศ. 2567 - 2568 และประมาณการว่าประชากรสูงอายุจะเป็น 1 ใน 3 ของประชากรไทยทั้งประเทศในปี พ.ศ. 2583

อัตราทดแทนประชากรวัย 18-22 ปี ที่อยู่ในประชากรวัยอุดมศึกษาจะลดลงอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งแนวโน้มที่ความแตกต่างของทั้งสองช่วงอายุจะเพิ่มและมีความรุนแรงขึ้น จากข้อมูลเปรียบเทียบระยะเวลาของแต่ละประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์จะพบว่าประเทศไทยใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 22 ปี ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ค่อนข้างสั้น หากเปรียบเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศไทยศูนย์เสียกำลังแรงงานออกจากระบบการทำงานอย่างรวดเร็ว ทำให้ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศ เป็นสถานะจนตอนแก่ จนนำไปสู่ภาวะพึ่งพิง รัฐจะเผชิญกับค่าใช้จ่ายจากผลกระทบการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้สังคมไทยยังเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ทวีความรุนแรง เพราะโอกาสที่มีอยู่อย่างจำกัด จากรายงานของ The Global Wealth Report 2016 ประเทศไทยถูกจัดอันดับความเหลื่อมล้ำอยู่ที่อันดับ 3 ของโลก โดยมีประชากรเพียงร้อยละ 1 ของประเทศที่ครอบครองความมั่งคั่งถึงร้อยละ 58 และจากข้อมูลของ สศช. ประชากรไทยร้อยละ 40 สามารถครอบครองความมั่งคั่งของประเทศเพียงร้อยละ 14 เท่านั้น

แผนภาพ 3.5 การจัดอันดับความเหลื่อมล้ำของโลก ปี ค.ศ. 2016

แผนภาพ 3.6 ข้อมูลเปรียบเทียบระยะเวลาของแต่ละประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์

ผลกระทบต่ออุดมศึกษา การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรส่งผลให้จำนวนประชากรวัยอุดมศึกษา ที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 18-22 ปี ลดลงจนอาจมีปริมาณเท่ากับขีดความสามารถในการรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ย่อมส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงจากการลดลงของจำนวนนักศึกษา โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาที่อาศัยค่าใช้จ่ายจากค่าเล่าเรียนเป็นหลัก อาจได้รับผลกระทบเป็นอันดับแรกจากรายได้ที่ลดลง ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งการปรับยุทธศาสตร์ เพื่อรองรับการลดลงของจำนวนนักศึกษา โดยกำหนดมาตรการตั้งแต่การปิดหลักสูตร การปิดคณะ ภาควิชา การยุบรวมหรือปิดสถาบัน หรือกำหนดกลุ่มเป้าหมายใหม่ การพัฒนาความรู้และทักษะใหม่ให้กับคณาจารย์ รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาต้องเพิ่มระดับคุณภาพ ทักษะ และขีดความสามารถให้กับบัณฑิตยุคใหม่ ให้พร้อมกับสถานะที่เปลี่ยนแปลงไป มีสมรรถนะที่สูงขึ้นสามารถทดแทนการขาดแคลนแรงงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมทั้งบทบาทของอุดมศึกษาต้องเป็นกลไกในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม และสังคมผู้สูงอายุ

องค์การสหประชาชาติได้ให้นิยาม ผู้สูงอายุ (Older Person) หมายถึง ประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป และได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็น 3 ระดับ ได้แก่

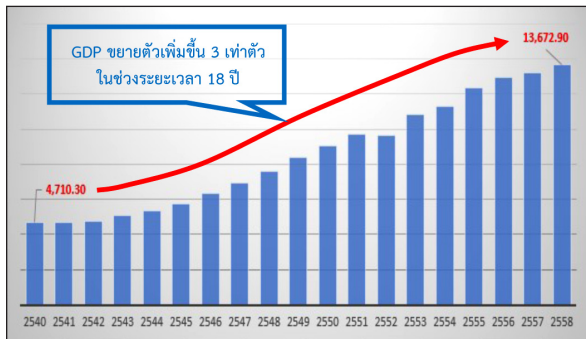
- ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society)** หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
- ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society)** หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์
- ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society)** หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

แผนภาพ 3.7 นิยาม คำว่า “ผู้สูงอายุ”

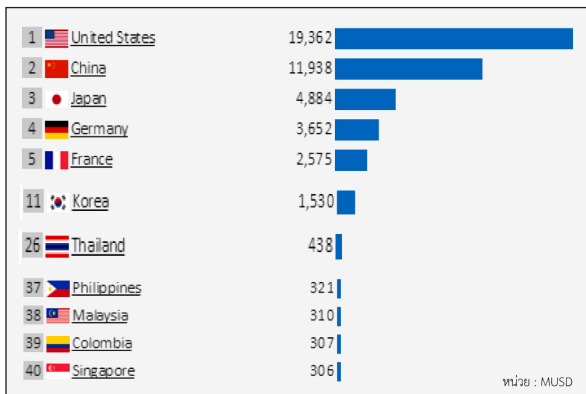

แนวโน้มและโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศ

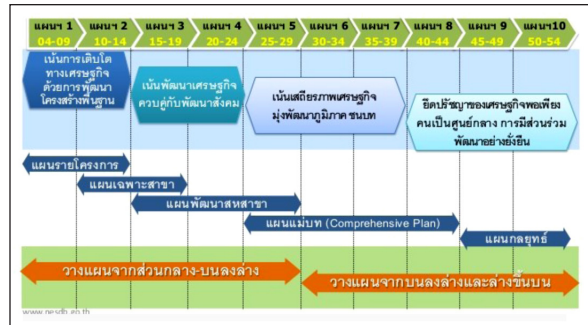
การพัฒนาประเทศในช่วง 50 กว่าปีที่ผ่านมานับจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) เศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แม้จะเผชิญกับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจโลก และปัญหาทางการเมืองภายในประเทศเป็นครั้งคราว แต่ยังสามารถพัฒนาและสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศ ยกกระดับจากประเทศด้อยพัฒนาที่เน้นเกษตรกรรมพื้นฐาน ไปสู่ประเทศกำลังพัฒนาที่เน้นอุตสาหกรรมหนัก โดยมี GDP เพิ่มขึ้นจาก 4.7 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2540 ไปเป็น 13.6 ล้านล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 และมีขนาด GDP อยู่ในอันดับ 26 จาก 188 ประเทศ สัดส่วน GDP ภาคเกษตรกรรมต่อนอกภาคเกษตรกรรม เป็น 0.6 : 9.4 ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้รายได้เฉลี่ยต่อประชากรไทยในปี พ.ศ. 2540 จาก 6,400 บาท/คน/เดือน เพิ่มขึ้นเป็น 16,000 บาท/คน/เดือน ในปี พ.ศ. 2558 สถานะของประเทศขยับมาอยู่ในระดับประเทศรายได้ปานกลางค่อนข้างสูง

แผนภาพ 3.8 ผลผลิตมวลรวม ณ ราคาปัจจุบัน พ.ศ. 2540 - 2558 (พันล้านบาท)

แผนภาพ 3.9 อันดับ GDP ประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ

แผนภาพ 3.10 ภาพรวมการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 1-10

Country	Ranks (2017)	Ranks (2016)	Change
Hong Kong SAR	1	1	-
Switzerland	2	2	-
Singapore	3	4	+1
USA	4	3	-1
Netherlands	5	8	+3
Malaysia	24	19	-5
Thailand	27	28	+1
Philippines	41	42	+1
Indonesia	42	48	+6

แผนภาพ 3.11 การจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของ IMD พ.ศ. 2560

การจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันโดย IMD ในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยขยับขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 27 จาก 63 ประเทศ จัดได้ว่าประเทศไทยประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับที่น่าพอใจ แต่ยังคงเผชิญกับปัญหาการพัฒนาประเทศไม่สามารถข้ามพ้นกับดักประเทศรายได้ปานกลางสู่ประเทศรายได้สูง และทรัพยากรส่วนใหญ่ยังอยู่ในมือของคนส่วนน้อย โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในเขตเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรของประเทศ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจตามมา อย่างไรก็ตามรัฐบาลตั้งเป้าหมายภายในระยะ 20 ปี ประเทศจะต้องข้ามพ้นกับดักรายได้ปานกลางเป็นประเทศรายได้สูง ไข่กลไกการสร้างมูลค่าเพิ่มจากนวัตกรรมภายในประเทศที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ ให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง โดยขับเคลื่อนแนวคิดของการพัฒนาผ่านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และ Thailand 4.0

มาตรการสำคัญของรัฐบาลภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และ Thailand 4.0 คือการใช้ศักยภาพที่มีอยู่ภายในประเทศ ทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม มาเป็นกลไกของการขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ซึ่งประเทศจะข้ามผ่านไปได้จำเป็นต้องพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ควบคู่กับการลงทุนด้านการวิจัยให้เกิดนวัตกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรที่มีอยู่ของประเทศ โดยรัฐบาลมีเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) จะเพิ่มงบประมาณค่าใช้จ่ายการลงทุนด้าน R&D เป็นร้อยละ 1.5 ของ GDP และเพิ่มบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาเป็น 25 คนต่อประชากร 10,000 คน เพื่อประกันว่าประเทศจะต้องมีทรัพยากรมนุษย์และผลงานวิจัยที่มีคุณภาพเพียงพอรองรับนโยบายและทิศทางการพัฒนาที่ต้องใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีขั้นสูง สามารถรองรับโครงการลงทุนขนาดใหญ่ของรัฐ หรือรองรับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากนักลงทุนต่างชาติ ทั้งระบบโลจิสติกส์ ระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เป็นต้น ซึ่งเมื่อวางทิศทางยกระดับเพื่อขยับศักยภาพของประเทศแล้วยังได้กำหนดนโยบายกระจายการพัฒนาไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่จังหวัดชายแดนที่มีศักยภาพ 10 จังหวัด กำหนดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ และวางเป้าหมายการลงทุนใน 13 กลุ่มกิจการเป้าหมายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศให้เข้มแข็ง ควบคู่กับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีโลก

แผนภาพ 3.12 5 อุตสาหกรรมเดิม และ 5 อุตสาหกรรมใหม่ แห่งอนาคต

13 กิจการเป้าหมายสำหรับการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

1. อุตสาหกรรมเกษตร ประมง และกิจการที่เกี่ยวข้อง	7. อุตสาหกรรมยานยนต์ เครื่องจักร และชิ้นส่วน
2. เซรามิกส์	8. อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์
3. อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง	9. การผลิตพลาสติก
4. อุตสาหกรรมผลิตเครื่องเรือน	10. การผลิตยา
5. อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ	11. กิจการโลจิสติกส์
6. การผลิตเครื่องมือแพทย์	12. นิคมหรือเขตอุตสาหกรรม
	13. กิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสถาบันอุดมศึกษาในฐานะหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่สร้างองค์ความรู้ และสร้างบุคลากรชั้นสูงของประเทศ จะต้องขับเคลื่อนพันธกิจของอุดมศึกษาในการสร้างผลงานวิจัย นวัตกรรม ผลิตกำลังคน รวมทั้งการบริการวิชาการที่ได้รับการยอมรับ มีคุณภาพอย่างเพียงพอเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาของรัฐบาล รองรับการแข่งขันขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ส่งผลให้ความคาดหวังต่อบทบาทของอุดมศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบเคียงสมรรถนะกับประเทศต่าง ๆ ในโลก ดังนั้นการขับเคลื่อนอุดมศึกษาในอนาคตจะต้องผลิตบัณฑิตไม่ใช่แค่พอเพียงเท่านั้น แต่ต้องมีคุณภาพ มีความเป็นสากล เป็นนักวิจัยระดับโลก ยกกระดับอุดมศึกษาของประเทศให้ทัดเทียมกับประเทศพัฒนาแล้ว เป็นการสะท้อนถึงขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศควบคู่กับการเพิ่มผลิตภาพให้กับสังคม ชุมชน ท้องถิ่น ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและทางสังคม โดยปรับบทบาทของอุดมศึกษาให้กลายเป็นกลไกหลักที่สนับสนุน และการแก้ปัญหาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคนในชาติ

โลกาภิวัตน์

ทิศทางการพัฒนาของทุกประเทศในโลกตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมาจนนำไปสู่การเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ ประชาชนพลเมือง เทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารไปทั่วทุกมุมโลกได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วง 20 ปีหลังประเทศต่าง ๆ เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างสมบูรณ์จากการพัฒนาระบบคมนาคม และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาดังกล่าวสามารถสร้างผลกระทบจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งได้อย่างรวดเร็วกว้างขวางทั้งเศรษฐกิจ สังคม ความเป็นอยู่ของคนในชาติ จากการจัดอันดับความเป็นโลกาภิวัตน์ของประเทศต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2560 (โดยประมวลจากข้อมูลของปี พ.ศ. 2557) ของ KOF Swiss Economic Institute ใช้องค์ประกอบความเป็นโลกาภิวัตน์ 3 มิติ คือ สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง พบว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 44 จาก 207 ประเทศทั่วโลก ซึ่งแสดงถึงประเทศมีขีดความสามารถในการรองรับการเคลื่อนย้ายประชากร ทรัพยากร และการลงทุน มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยี รวมทั้งเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กรต่าง ๆ บนเวทีโลก ซึ่งการศึกษาจัดเป็นสินค้าบริการอยู่ภายใต้แรงกดดันของโลกาภิวัตน์เช่นกัน โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาถือเป็นแหล่งความรู้สามารถสร้างความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่วงการวิชาการและวิชาชีพให้กับโลก เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศจากองค์ความรู้ สามารถเปลี่ยนความรู้ให้เกิดทรัพย์สินทางปัญญา มีมูลค่าที่ต้องปกป้องคุ้มครองนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาประเทศเป็นบทบาทของอุดมศึกษาที่ทั่วโลกยอมรับ ส่งผลให้การศึกษาระดับ

อันดับ ปี 2016 / 2017	อันดับ ปี 2015 / 2016	มหาวิทยาลัย
252 ↑	253	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
283 ↑	295	มหาวิทยาลัยมหิดล
551-600 =	551-600	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
601-650 =	601-650	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
701+ ↓	651-700	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
701+ =	701+	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
701+ =	701+	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
701+ =	701+	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตาราง 3.1 QS World University Rankings 2016/17

แผนภาพ 3.13 The Evolution of Globalization

Country	Globalization index	Economics Globalization	Social Globalization	Political Globalization
Netherlands	1	4	4	5
Singapore	20	1	1	134
Malaysia	31	35	37	49
Japan	39	78	48	34
Thailand	44	55	57	61
Korea	53	80	82	29

แผนภาพ 3.14 KOF Index of Globalization 2017

อุดมศึกษาถูกนำไปจัดอันดับ (World Class University) เกิดการพัฒนาเพื่อให้ทัดเทียมนานาชาติ โดยกำหนดเกณฑ์มาตรฐานมาประเมินศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาผ่านการกำหนดตัวชี้วัดที่เป็นสากล สะท้อนการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ของอุดมศึกษาแต่ละประเทศ ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวอาจไม่ตอบสนองความต้องการภายในประเทศโดยตรง แต่นำไปสู่การเทียบเคียง การจัดระดับ และการแข่งขัน เพื่อสร้างการยอมรับ สร้างแรงกดดันให้กับระบบอุดมศึกษาทั้งโลก แต่กลับเป็นทิศทางที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงในโลกยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งกระแส 21st Century Skills เป็นอิทธิพลทางความคิดของโลกตะวันตก ก่อให้เกิดผลกระทบทางการศึกษาและการจ้างงานไปทั่วโลก บัณฑิตที่จบการศึกษาต้องมีความพร้อมทั้งทักษะทางวิชาการ ทักษะทางวิชาชีพ และทักษะการใช้ชีวิตถึงพร้อมทั้งความฉลาดทางสติปัญญา และทางอารมณ์ ซึ่งแนวคิดดังกล่าว ส่งผลต่อสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยต้องปรับกระบวนการเรียนการสอนให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สามารถปรับตัวหรือค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมรองรับทักษะการทำงานกับอาชีพใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ จะกลายเป็นการศึกษาที่ไร้พรมแดน ด้วยอิทธิพลของการพัฒนาทางด้านดิจิทัล เทคโนโลยี การเชื่อมโยงโครงข่ายอินเทอร์เน็ตไปทั่วทุกจุดบนโลก ทั้งในรูปแบบ Wire line และ Wire less ทำให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายต่อเนื่องเป็นการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ทั้งรูปแบบในระบบการศึกษา และนอกระบบการศึกษา เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ และปรับวุฒิทางการศึกษา เพื่อให้ได้รับปริญญา เกิดสถาบันการศึกษารูปแบบใหม่ Cyber University, Virtual University หรือ Online University เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ทุกที่ทุกเวลาตามความถนัด และความสนใจ เกิดเป็นรูปแบบการสะสมหน่วยกิตในลักษณะธนาคารหน่วยกิต แต่อาจก่อให้เกิดปัญหาเรื่องมาตรฐานทางการศึกษา มาตรฐานหลักสูตร การประกันคุณภาพ การรับรองวิทยฐานะ การเทียบโอนหน่วยกิตที่ไม่ได้มาตรฐานและการยอมรับ ขณะเดียวกันการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ความหลากหลายขององค์ความรู้ และการเคลื่อนย้ายกำลังคนอย่างเสรี นำไปสู่การเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งปัญหาการครอบงำทางความคิด พร้อมกับการรู้ไม่เท่าทันสื่อออนไลน์ที่ทำขึ้นเพื่อหลอกลวงให้หลงเชื่อและเกิดความเข้าใจผิด ซึ่งบทบาทที่ภาครัฐต้องทำความเข้าใจ และเรียนรู้วิธีการส่งเสริมและกำกับดูแลให้เหมาะสม เพื่อนำกระแสโลกาภิวัตน์มาสร้างประโยชน์ พัฒนาผู้เรียนเพิ่มขีดความสามารถของประเทศได้เต็มประสิทธิภาพ

ผลกระทบต่ออุดมศึกษาคือบทบาทของภาครัฐ ในการกำหนดนโยบายการสนับสนุนที่ชัดเจน เพื่อการยกระดับมาตรฐานอุดมศึกษาของไทยสู่นานาชาติ (World Class University) มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่เป็นสากลมากขึ้น ซึ่งหมายถึงการขยายบริบทการแข่งขันของกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพ และความพร้อมให้กว้างขวางและซับซ้อนมากขึ้น สร้างความชัดเจนเรื่องมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานหลักสูตรของระบบการเรียนการสอนที่แตกต่างกันบนศักยภาพของแต่ละสถาบันอย่างเหมาะสมมีคุณภาพ รวมทั้งส่งเสริมการเคลื่อนย้ายอาจารย์ และนักศึกษา ให้มีประสบการณ์ในการเรียนการสอน การวิจัย การทำงานในต่างประเทศ เพื่อพัฒนาบัณฑิตที่มีความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนเชื่อมโยงทางสังคม สามารถปรับตัวเข้ากับการปฏิบัติงานบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เพิ่มขึ้นบนโลกยุคโลกาภิวัตน์

การปรับเปลี่ยนบทบาทภาครัฐ

การขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญ คือ การปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากประเทศจำเป็นต้องเตรียมคนในฐานะทรัพยากรหลักให้มีศักยภาพ มีความพร้อม รองรับบริบทใหม่ของการพัฒนา ส่งผลให้หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยรัฐอธิปไตยมาทำหน้าที่วางแนวทางการปฏิรูปประเทศ ทั้งสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) และสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ได้นำเสนอรูปแบบและแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ รวมทั้งในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะการวางระบบและการปรับระบบบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานกำกับสถาบันอุดมศึกษาขึ้นใหม่ ที่อยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เน้นคุณภาพการเรียนการสอน และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศ มีการเสนอรูปแบบการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษารองรับระบบการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อดึงศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาที่เหมาะสมมาขับเคลื่อนภารกิจที่ตอบสนองต่อชุมชน สังคม และประเทศ และเสนอแนวคิดดังกล่าวต่อรัฐบาลนำไปเป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการปฏิรูป ขณะที่หัวใจของการปรับเปลี่ยนบทบาทภาครัฐที่สำคัญถูกกำหนดไว้ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยกำหนดไว้ในหมวด 6 มาตรา 65 ให้รัฐบาลต้องจัดทำยุทธศาสตร์ชาติเพื่อใช้เป็นทิศทางการบริหารประเทศในช่วงระยะเวลา 20 ปี รวมทั้ง หมวด 16 มาตรา 258 กำหนดให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงด้านการศึกษา เป็นปัจจัยหนึ่งที่ต้องเร่งดำเนินการ ทั้งนี้ใน 2 มาตรา ได้จัดทำเป็นพระราชบัญญัติมีผลผูกพันและมีบทลงโทษกับทุกหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และทิศทางการปฏิรูปประเทศที่กำหนดไว้ 11 ด้าน เพื่อประกันว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาและการปฏิรูปประเทศจะยังคงขับเคลื่อนไปในแนวทางที่วางไว้

บทบาทของกระทรวงศึกษาธิการในการรองรับการเปลี่ยนแปลง และเป็นการปรับเปลี่ยนที่สำคัญ สร้างประวัติศาสตร์บทใหม่ทางการศึกษาที่เกิดขึ้นภายหลังการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542 คือการกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนการศึกษาของประเทศเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของรัฐบาลผ่านแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ซึ่งเป็นแผนที่กำกับการศึกษาทุกระดับ และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระยะ 20 ปีของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่เกิดจนจบการศึกษาให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ที่ควรมีในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบกับเกิดแนวคิดผลักดันการแยกการศึกษาระดับอุดมศึกษาออกจากกระทรวงศึกษาธิการและจัดตั้งขึ้นเป็นกระทรวงอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สนช. เนื่องจากเล็งเห็นว่าบทบาทของอุดมศึกษาจะเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญ เป็นแหล่งสะสมองค์ความรู้ที่นำมาใช้เพื่อการขับเคลื่อนประเทศให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง จึงจำเป็นต้องมีความอิสระในเชิงการบริหาร และทางวิชาการให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน ประกอบกับบริบทของอุดมศึกษามีความแตกต่างกับการศึกษาในระดับอื่น ๆ

ผลกระทบต่อบริบทของอุดมศึกษาที่เกิดขึ้น คือ ความคาดหวังที่จะต้องการเห็นบทบาทอุดมศึกษาใหม่ในฐานะกลไกสำคัญ เป็นหัวรถจักรของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะ (New Growth Engines) เพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ควบคู่กับพันธกิจ การถ่ายทอดองค์ความรู้ ความคิด และการชี้นำสังคม โดยอิสระและเสมอภาค อุดมศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นห่วงโซ่ เชื่อมโยงกับทุกภาคส่วนทั้งภาคสังคมและภาคเศรษฐกิจ ให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ นำการพัฒนาประเทศ อย่างจริงจัง โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการปรับ

บทบาทของหน่วยงานกำกับดูแล (Regulator) และ หน่วยงานผู้ให้บริการ (Providers) ให้มีความชัดเจน เกิดการ ถ่วงดุล ลดความทับซ้อนของหน้าที่ และการสูญเสียของ งบประมาณ รวมทั้งกำหนดแนวทางเพื่อลดเงื่อนไข เจริญควบคู่ ให้ความสำคัญกับการเพิ่มอิสระทางการบริหาร และความอิสระทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา ที่อยู่บนความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม และประเทศ ดำเนินการปฏิรูประบบงบประมาณและรายได้ ของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยหลักของการบริหาร สถาบันอุดมศึกษาที่สำคัญภายใต้หลักการธรรมาภิบาล

ที่มา : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

หมวด 6 แผนนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 “รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลัก ธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย ดังกล่าว

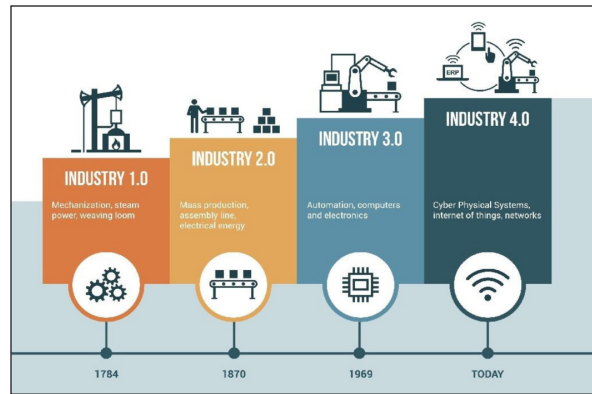
การจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย”

หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 259 “ภายใต้บังคับมาตรา 260 และมาตรา 261 การปฏิรูปประเทศตามหมวดนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศซึ่งอย่างน้อยต้องมีวิธีการ จัดทำแผน การมีส่วนร่วม ของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนในการดำเนินการปฏิรูปประเทศ การวัดผลการดำเนินการ และระยะเวลาดำเนินการ ปฏิรูปประเทศทุกด้าน ซึ่งต้องกำหนดให้เริ่มดำเนินการปฏิรูปในแต่ละด้านภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้รวมตลอดทั้ง ผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังว่าจะบรรลุ ในระยะเวลาห้าปี

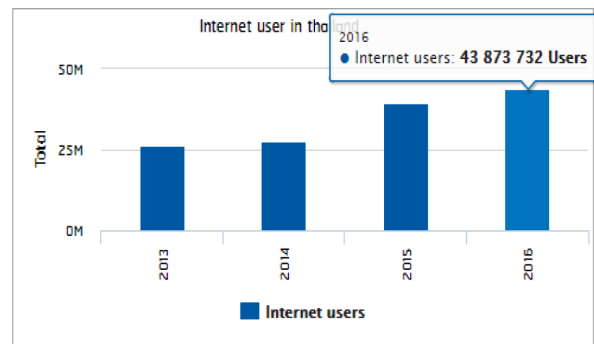
ให้ดำเนินการตรวจกฎหมายตามวรรคหนึ่ง และประกาศใช้บังคับภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่ วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ในระหว่างที่กฎหมายตามวรรคหนึ่งยังไม่มีผลใช้บังคับ ให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการปฏิรูป โดยอาศัยหน้าที่และอำนาจ ที่มีอยู่แล้วไปพลางก่อน”

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

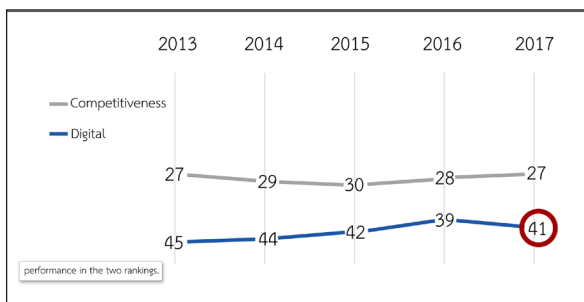
การปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุคที่ 4 หรือการพัฒนาอุตสาหกรรม 4.0 (Industrial 4.0) ที่ใช้กลไกขับเคลื่อนอุตสาหกรรมด้วยดิจิทัลเทคโนโลยี ข้อมูลการผลิต บริการ และความต้องการของลูกค้าจะถูกเชื่อมต่อกันผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มีการนำหุ่นยนต์ และปัญญาประดิษฐ์มาใช้เพิ่มขึ้นในภาคอุตสาหกรรมทั้งภาคการผลิต และภาคบริการ ซึ่งการผลิตสินค้าและบริการ จะตอบสนองความต้องการของผู้ใช้โดยตรง อุตสาหกรรม 4.0 จึงประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) Cyber-Physical System 2) Internet of Things และ 3) Cloud Computing ทำงานผ่านโครงข่ายขนาดใหญ่เชื่อมโยงไปทั่วทุกมุมโลก เกิดกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายเป็นฐานข้อมูลความต้องการของลูกค้าขนาดใหญ่ (Big Data) จากกรณีศึกษาของประเทศเยอรมนีการนำดิจิทัลเทคโนโลยีมาใช้สามารถเพิ่ม GDP ของประเทศ คิดเป็นร้อยละหนึ่ง ปัจจุบันมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกอยู่ที่ 3.8 พันล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 51 ของประชากรโลก ขณะที่ประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งการใช้งานผ่านคอมพิวเตอร์ และสมาร์ตโฟนรวมทั้งสิ้น 43 ล้านคนคิดเป็นร้อยละ 65 ของประชากรไทย และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

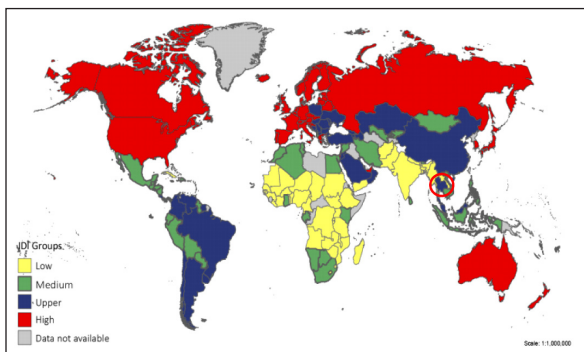
แผนภาพ 3.17 Industrial 4.0

แผนภาพ 3.18 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย พ.ศ. 2556 - 2559

แผนภาพ 3.15 อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้านดิจิทัลของประเทศไทย ค.ศ. 2013 - 2017

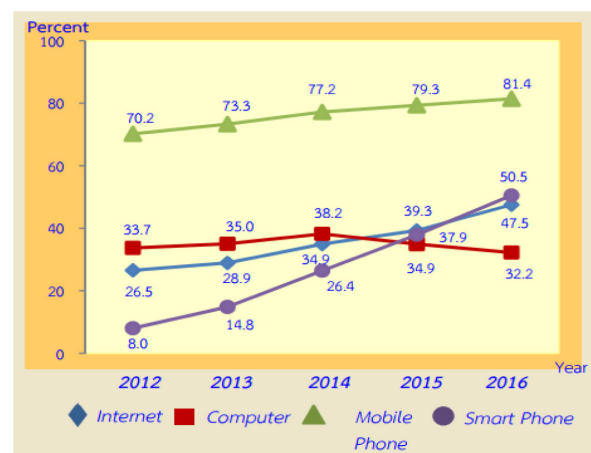

แผนภาพ 3.16 การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำแนกตามภูมิศาสตร์ ค.ศ. 2016

ดังนั้นการพัฒนาของเทคโนโลยีและการขยายตัวของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นกลไกสำคัญการขับเคลื่อนประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) และเปิดโอกาสเข้าถึงองค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลายได้ตลอดเวลาเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ผ่านสังคมดิจิทัล (Digital Society) ประเทศที่มีความก้าวหน้าหรือสามารถใช้ประโยชน์ทางดิจิทัลเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างนวัตกรรม จะเป็นประเทศที่ได้เปรียบทางการค้าและการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 จากการจัดอันดับ World Digital Competitiveness Ranking 2016 โดย IMD พบว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 41 จาก 63 ประเทศ ลดลงจากอันดับที่ 39 ในปี 2015 สอดคล้องกับการจัดอันดับการพัฒนาทางด้าน ICT หรือ ICT Development Index โดย ITU พบว่าประเทศไทย ตกจากอันดับที่ 79 จาก 175 ประเทศ ในปี 2015 ไปเป็นอันดับที่ 82 ในปี 2016 ซึ่งแสดงถึงนัยสำคัญที่สะท้อนการพัฒนาทางด้านดิจิทัลเทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคน และนำดิจิทัลเทคโนโลยีมาใช้อย่างจริงจัง

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตามนโยบายของรัฐบาล ที่จะนำเอาเทคโนโลยีขั้นสูงทั้ง ดิจิทัลเทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ และหุ่นยนต์เข้ามาใช้ เพื่อเพิ่มผลผลิต สร้างมูลค่าเพิ่มกับสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก รวมทั้งผลักดันที่จะยกระดับทางการศึกษาเพื่อเตรียมกำลังคนของประเทศ ให้มีความพร้อมและมีทักษะที่เพียงพอในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ที่อัตราการแข่งขันรุนแรง โดยใช้ประโยชน์จากการขยายตัวของโครงข่ายความเร็วสูงที่มีต้นทุนที่ถูกลง ทำให้สามารถสื่อสารโต้ตอบระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว ในลักษณะ Inter Active ในรูปแบบข้อมูล และ ภาพเคลื่อนไหว ที่หลากหลายผ่าน Application บน Web 2.0 เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพ การเรียนการสอนทุกระดับการศึกษา ช่วยให้ผู้ด้อยโอกาส เข้าถึงความรู้ต่าง ๆ เป็นแหล่งข้อมูลในการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้พิการ ผู้สูงอายุ เพิ่มเติมทักษะในการ ประกอบอาชีพ ให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข รวมทั้งลดต้นทุน การเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา ส่งผลให้ขยาย บริการอุดมศึกษาไปได้ทั่วโลก เพื่อตอบสนองความต้องการ ด้านการศึกษาอย่างกว้างขวาง ผลักดันให้เกิดอุดมศึกษา เพื่อมวลชน (Massification) นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษา โดยปรับรูปแบบการเรียนการสอนสู่ระบบ E-learning และ Digital Education หรือ MOOCs ที่เกิดประโยชน์กับผู้เรียนและประชาชนในวงกว้าง มี On-line Resource ที่สามารถเข้าถึงได้ในรูปแบบ ที่หลากหลายทั้งคอมพิวเตอร์และสมาร์ตโฟน ซึ่งมีผู้ใช้ อยู่ร้อยละ 40.5 ของประชากรในปี 2016 ทำให้ผู้เรียน เข้าถึงแหล่งความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และนำไปใช้เป็น เครื่องมือสำหรับนักวิจัยเข้าถึงแหล่งข้อมูลและความรู้ ได้อย่างรวดเร็ว เกิดเครือข่ายเชื่อมโยงองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ การเรียนการสอนและการเคลื่อนย้าย อาจารย์และนักศึกษา เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Economy) นำไปสู่การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ของประเทศ ตั้งแต่การมีใช้ การใช้เป็น การแก้ปัญหาได้ จนไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มจากนวัตกรรม

ดิจิทัลเทคโนโลยีสร้างผลกระทบต่ออุดมศึกษา ที่ค่อนข้างรุนแรง สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปรับตัวเพื่อ รองรับการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการบริหารจัดการ และหลักสูตรการเรียนการสอนที่ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้อง กับการเกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ รวมทั้งอาชีพที่ เปลี่ยนแปลงตามทิศทางการของกระแสโลก บัณฑิตต้องปรับตัว และมีทักษะทางด้านดิจิทัลเทคโนโลยีที่เพียงพอ สถาบัน อุดมศึกษาต้องดำเนินการปฏิวัติการเรียนการสอนโดยยึด ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน (Student-Centric) โดยเฉพาะ ลักษณะคนใน GEN-Z ที่เกิดในยุคเทคโนโลยีมีความคิด สร้างสรรค์ ค้นหาเหตุผลด้วยตนเอง และไม่ติดยึดกับกฎ ระเบียบ ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องการใบปริญญาบัตรอีกต่อไป รวมทั้งใช้เป็นเครื่องมือสร้างกลไกเชื่อมโยงองค์กร ทั้งภายใน และนอกประเทศ ภาคอุตสาหกรรม ศิษย์เก่า เกิด Social Engagement ที่แปลงพันธกิจของสถาบัน ไปสู่ภาคสังคม สร้างสังคมให้เข้มแข็ง โดยบทบาทภาครัฐ ต้องให้การสนับสนุนในระดับที่เหมาะสมกับความต้องการ เกิดเครือข่ายความเร็วสูงเพื่อการศึกษาและการวิจัย ส่งเสริมการใช้ฐานข้อมูลความรู้ร่วมกันระหว่างสถาบัน อุดมศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าของสถาบันอุดมศึกษา อย่างแท้จริง

แผนภาพ 3.19 ร้อยละของประชากรไทยตั้งแต่อายุ 6 ปี ขึ้นไป ที่ใช้ ICT ตั้งแต่ พ.ศ. 2555 - 2559

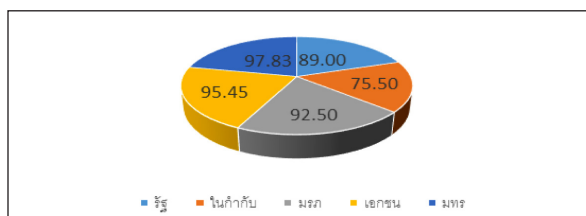

สภาพแวดล้อมภายในระบบอุดมศึกษา

คุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

คุณภาพการศึกษา คือ มุมมองที่แสดงให้เห็นทั้งความสำเร็จและความไม่สำเร็จของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจากอดีตที่ผ่านมาและอาจส่งผลต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะในเรื่องคุณภาพของบัณฑิตและคุณภาพด้านการวิจัย

ด้านคุณภาพของบัณฑิต แม้ว่าในภาพรวมระบบอุดมศึกษาสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศได้อย่างต่อเนื่อง แต่มีรายงานเกี่ยวกับปัญหาแรงงานที่สะท้อนคุณภาพของบัณฑิต เช่น ในปี พ.ศ. 2556 มีความต้องการแรงงานระดับปริญญาตรีจำนวน 45,000 คน ซึ่งสถานประกอบการไม่สามารถคัดเลือกและบรรจุแต่งตั้งได้ แต่ในขณะเดียวกันกลับพบว่า มีผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีกว่า 75,000 คน ว่างาน แสดงให้เห็นความไม่สอดคล้องของคุณภาพของบัณฑิตกับความต้องการของตลาดแรงงาน จากการศึกษาติดตามพัฒนาการของระดับความสามารถของบัณฑิตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2556 พบว่า มีช่องว่างระหว่างระดับความสามารถบัณฑิตกับความต้องการของนายจ้างเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความสามารถในการแก้ไขปัญหา ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งในข้อเท็จจริงแล้วนายจ้างเองให้ความสำคัญกับความสามารถทางด้านทักษะทั่วไป (Soft Skills) ซึ่งรวมถึงความซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา และความกระตือรือร้นในระดับที่สูงขึ้น มุมมองของสถานประกอบการยังเห็นว่าสถาบันอุดมศึกษายังมิได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมบัณฑิตเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างจริงจัง โดยให้ความสำคัญกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ครบตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร จึงทำให้คุณภาพของบัณฑิตมีความแตกต่างหลากหลายระหว่างสถาบันและการตอบสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการที่แตกต่างกัน

แผนภาพ 3.20 ร้อยละของจำนวนหลักสูตรที่ QA ผ่านการกำกับมาตรฐานระดับหลักสูตร

ด้านการวิจัย ในภาพรวม พบว่าผลงานวิจัยที่ตรวจสอบจากรายงานการพิมพ์เผยแพร่เป็นผลงานทางวิชาการผ่านวารสารทางวิชาการในระดับชาติและระดับนานาชาติมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น แต่การผลิตผลงานทางวิชาการดังกล่าวยังคงกระจุกอยู่เพียงบางสถาบัน ในขณะที่บางสถาบันไม่มีผลงานทางวิชาการเผยแพร่ทั้งในระดับชาติและนานาชาติเลย คุณภาพด้านการวิจัย ถ้าจะพิจารณาในมิติของการสร้างทรัพย์สินทางปัญญา การนำผลการวิจัยไปถ่ายทอดหรือนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาประเทศ การสร้างและพัฒนา นวัตกรรม การทำวิจัยร่วมกับภาคเอกชน ตลอดจนการพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรม พบว่า มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันกับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการซึ่งมีลักษณะกระจุกตัวและมีจุดเน้นที่แตกต่างกันตามเอกลักษณ์ของแต่ละสถาบัน (ดูรายละเอียดในบทที่ 5) นอกจากนี้ยังพบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่มีศักยภาพด้านการวิจัยต่ำ มีปัญหาความสมดุลระหว่างภาระงานสอนกับภาระงานวิจัย ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะว่า สถาบันที่มีศักยภาพด้านการวิจัยสูงจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างนักวิจัยระดับปริญญาเอกหรือระดับหลังปริญญาเอกมากยิ่งขึ้น

การจัดอันดับ (University Ranking) สามารถสะท้อนความหมายของคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการจัดอันดับระดับนานาชาติ ในอดีตที่ผ่านมา พบว่า สถาบันอุดมศึกษาของไทยจำนวน 8 แห่ง จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 156 แห่ง อยู่ในเวทีการแข่งขันระดับโลกและระดับเอเชีย ผลการจัดอันดับดังกล่าวเกิดจากผลการดำเนินงานของสถาบันดังกล่าวในอดีต ซึ่งเป็นไปตามสภาพปกติมิได้มีการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายและได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษจากรัฐบาลเพื่อการจัดอันดับแต่อย่างใด จากการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกที่ผ่านมาจึงพบว่า มหาวิทยาลัยไทยมีแนวโน้มลดลงจากการจัดอันดับของ QS และ THE อย่างไรก็ตาม การจัดอันดับในระดับสาขาวิชา (Disciplines) พบว่า หลายสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยไทยอยู่ในอันดับที่ดี จึงเป็นแนวโน้มที่ควรติดตาม การจัดอันดับโลกยังคงเป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ประเด็นเกี่ยวกับเกณฑ์ (Criteria) การประเมินได้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนามหาวิทยาลัยที่เป็นสากลมากยิ่งขึ้นและเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาของประเทศในระยะยาว

ผลกระทบการวิเคราะห์มิติคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับแนวโน้มความต้องการในการพัฒนาประเทศในอนาคต พบว่า คุณภาพการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ต้องกำหนดแนวคิดใหม่ในเรื่องคุณภาพการศึกษา ตลอดจนแนวคิดเรื่องมาตรฐานการศึกษา โดยควรพิจารณาให้มีความสำคัญในประเด็นดังต่อไปนี้

การกำหนดมาตรฐานอุดมศึกษาใหม่ หมายความว่ารวมตั้งแต่การปรับแนวคิดเรื่องมาตรฐานการศึกษา ซึ่งต้องเป็นมาตรฐานเดียนั้น อาจไม่สอดคล้องกับความต้องการหลากหลายของสถาบันอุดมศึกษาและความต้องการของภาคผู้ใช้บัณฑิตและผลงานวิจัย เป้าหมายในระยะยาวจึงต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้สูงขึ้นอย่างน้อยต้องให้ทัดเทียมประเทศพัฒนาแล้ว โดยมุ่งเน้นศักยภาพ ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตที่ตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศในมิติที่แตกต่างกัน ประเด็นสำคัญจึงเกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาใหม่ มาตรฐานผลการเรียนรู้ มาตรฐานหลักสูตร ตลอดจนการวัดและประเมินผลการศึกษา

การจัดกลุ่มเชิงยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา การจัดกลุ่มยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา หมายถึงการกำหนดจุดยืน จุดเน้น ตลอดจนพื้นที่ให้บริการของสถาบันอุดมศึกษาให้ชัดเจนว่ามีความมุ่งหมายในด้านการผลิตกำลังคน การผลิตผลงานวิจัย การถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างไร ซึ่งจะมีความแตกต่างกันตามผลงาน (Performance) และศักยภาพ (Potential) ของสถาบันแต่ละแห่ง ซึ่งตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศที่แตกต่างกัน

การประกันคุณภาพและการประเมินคุณภาพ ระบบการประกันคุณภาพจะต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับผลงานและศักยภาพตามกลุ่มเชิงยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา การประเมินคุณภาพหรือประเมินทักษะของบัณฑิตจะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นส่วนสำคัญของระบบอุดมศึกษา เพื่อรายงานต่อสาธารณะว่า ณ เวลานั้น ๆ บัณฑิตมีศักยภาพในด้านต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด และจะเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหา และสามารถสร้างความเชื่อมั่นว่าในอนาคตจะมีทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยของการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศระดับโลก

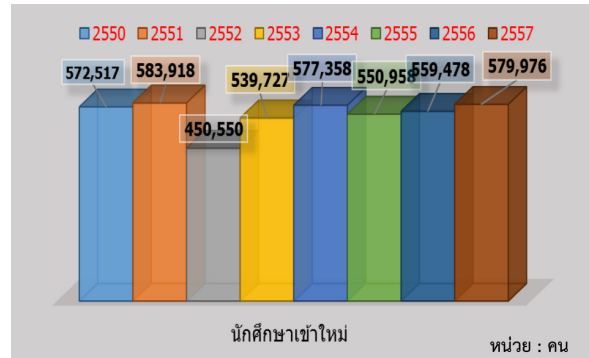
การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอน การสร้างมาตรฐานใหม่ เพื่อยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการปฏิรูปการเรียนการสอน ด้วยแนวความคิดหรือทฤษฎีการเรียนรู้ใหม่ในศตวรรษที่ 21 และอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลกับการสร้างระบบรองรับการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการสอนและการพัฒนานักศึกษาใหม่ ทำให้คณาจารย์ได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามเกณฑ์มาตรฐานสากลในระดับอุดมศึกษา ตลอดจนการจัดการศึกษาบูรณาการกับการทำงาน (Work Integrated Education) หรือการให้นักศึกษาได้มีโอกาสเข้าไปทำงานกับภาคเอกชน และทำงานวิจัยเพื่อตอบโจทย์ของภาคการผลิต (Talent Mobility) จะทำให้การผลิตบัณฑิตมิได้มุ่งเพื่อปริญญาบัตร แต่มุ่งเน้นการทำงานและการสร้างงาน นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

การเข้าถึงบริการอุดมศึกษา

จากการขยายตัวของระบบอุดมศึกษาในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ทำให้จำนวนสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น สามารถให้บริการการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้นด้วย ทำให้ระบบอุดมศึกษาของประเทศเปลี่ยนจากการศึกษาเพื่ออภิสิทธิ์ชน (Elite Education) ไปสู่การศึกษาเพื่อมวลชน (Mass Education) ตัวชี้วัดที่สำคัญประกอบด้วย **อัตราการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา** (Higher Education Enrollment Rate) หมายถึง อัตราส่วนของจำนวนนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษา (โดยไม่จำแนกอายุ) ต่อจำนวนประชากรรวมของประเทศ อายุ 18-22 ปี และในบางกรณีอาจใช้อัตราส่วนของจำนวนนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 100,000 คน

ในปี พ.ศ. 2557 ระบบอุดมศึกษาของประเทศให้บริการแก่นักศึกษารวมทั้งสิ้น 2.4 ล้านคน เมื่อเทียบกับประชากรวัยอุดมศึกษา (อายุ 18-22 ปี) พบว่า อัตราการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาร้อยละ 51 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงพอสมควร เมื่อเทียบกับร้อยละ 36 ของประเทศมาเลเซีย และร้อยละ 32 ของประเทศอินโดนีเซีย และในขณะเดียวกัน จากจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาดังกล่าว เมื่อเทียบกับประชากร 100,000 คน พบว่าระบบอุดมศึกษาของประเทศสามารถให้บริการได้ในอัตรา 3,565 คน เมื่อเทียบกับประเทศญี่ปุ่นสามารถให้บริการได้ 3,041 คน อย่างไรก็ตาม อัตราการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา ยังแสดงให้เห็นความสามารถของระบบอุดมศึกษาในการให้บริการแก่ประชากรนอกวัยเรียนระดับอุดมศึกษา (Non-Higher Education Age-group) เช่น อัตราการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ร้อยละ 98 ประเทศสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 94 ประเทศญี่ปุ่น ร้อยละ 61 เป็นต้น

จำนวนนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85) ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ จำนวนนักศึกษาส่วนนี้เหลือ (ร้อยละ 15) ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

แผนภาพ 3.21 จำนวนนักศึกษาใหม่ทุกระดับในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปี พ.ศ. 2550 - 2557

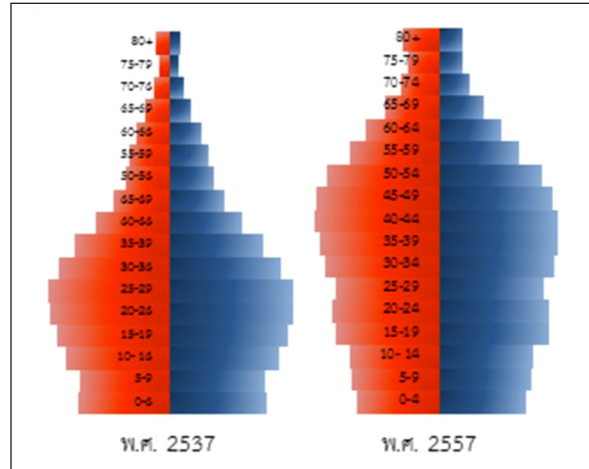
จากการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในอนาคต พบว่า จำนวนประชากรวัยอุดมศึกษา (อายุ 18-22 ปี) มีแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ. 2557 จำนวน 4.82 ล้านคน เหลือ 3.62 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2575 หรือลดลงประมาณ 1.20 ล้านคน ดังนั้นจึงน่าจะเกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบอุดมศึกษาของประเทศ และจากการติดตามจำนวนนักศึกษาใหม่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปี พ.ศ. 2557 พบว่า ในภาพรวมไม่มีการขยายตัว หรือมีการขยายตัวเพียงเล็กน้อย โดยพิจารณาจากจำนวนนักศึกษาใหม่ปี พ.ศ. 2550 จำนวน 572,517 คน เทียบกับปี พ.ศ. 2557 จำนวน 579,976 คน และพบว่า สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งรับนักศึกษาใหม่ได้น้อยกว่าเป้าหมายที่กำหนด สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งกำลังปรับยุทธศาสตร์การรับนักศึกษา เพื่อรักษาสถานภาพการผลิตบัณฑิตของตนเองไว้

ในระยะ 20 ปี (ภายในปี พ.ศ. 2579) ได้มีการประมาณการว่า อัตราการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาจะอยู่ในระดับร้อยละ 60 ซึ่งสูงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่ด้วยเหตุที่จำนวนประชากรวัยอุดมศึกษา (อายุ 18-22 ปี) จะลดลงเหลือประมาณ 3,618,000 คน จึงประมาณการว่าจะมีนักศึกษารวมในระดับศึกษาประมาณ 2,206,000 คน หรือตั้งแต่ปัจจุบันจะมีจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ลดลงปีละประมาณ 15,000 คน ซึ่งจะเกิดผลกระทบทางตรงต่อการบริหารของสถาบันอุดมศึกษาและการตอบสนองความต้องการทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาประเทศในอนาคต

ผลกระทบสำคัญที่จะเกิดที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ประกอบด้วย

โอกาสการเข้าถึงบริการการอุดมศึกษา ในด้านผู้รับบริการหรือนักศึกษาจะมีโอกาสเข้าถึงบริการการอุดมศึกษาได้สูงขึ้น จากการปรับอัตราการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาจากร้อยละ 51 เป็นร้อยละ 60 ในขณะเดียวกัน สถาบันอุดมศึกษาจะเกิดการแข่งขันในด้านคุณภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาเลือกเข้าศึกษาในสถาบันของตน จำเป็นต้องปรับทัศนคติในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่มีได้มุ่งเพื่อปริญญาเป็นหลัก แต่ต้องมุ่งเพื่อการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเอง และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปรับช่องทางการเข้าถึงอุดมศึกษาให้หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่อยู่นอกวัยอุดมศึกษา (Non Age group) และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) ตลอดจนนักศึกษาต่างชาติ

การปรับยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา การลดลงของจำนวนนักศึกษา ซึ่งเป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร เป็นโอกาสที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปรับยุทธศาสตร์ (Reprofiling) ให้เห็นจุดเน้น จุดยืน และการตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ สร้างแรงจูงใจให้เกิดการปฏิรูปการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรให้นำสมัยให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และประเมินผลการเรียนอย่างจริงจัง ตลอดจนการสร้างความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษา

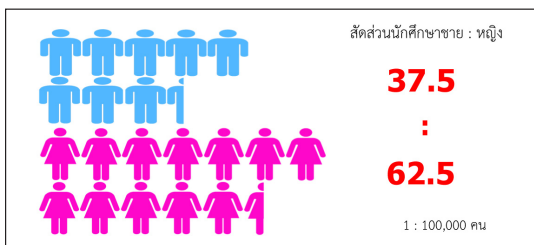
แผนภาพ 3.22 ปีรามิดโครงสร้างประชากรไทย ปี พ.ศ. 2537 เทียบกับ ปี พ.ศ. 2557

ความเสี่ยงทางการเงิน สถาบันอุดมศึกษาจะเผชิญกับความเสี่ยงทางการเงิน แม้จะเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐก็ตาม อันเนื่องมาจากการลดลงของจำนวนนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาต้องปฏิรูประบบการเงินและงบประมาณเพื่อสร้างความหลากหลายของแหล่งเงินทุนที่มีได้ขึ้นอยู่กับจำนวนนักศึกษาแต่เพียงด้านเดียว การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการดำเนินการตามพันธกิจให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ได้ประโยชน์ที่หลากหลายตลอดจนการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา การบริหารจัดการงานวิจัย การสร้างสรรค์นวัตกรรม จึงเป็นช่องทางใหม่ที่ทำให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดหรือลดความเสี่ยงทางการเงินในอนาคตได้

ความเท่าเทียมและความเป็นธรรม

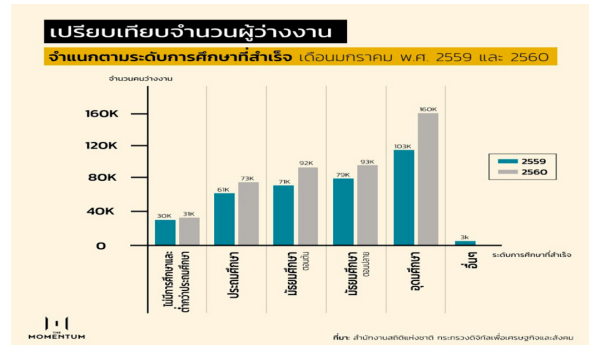
ถึงแม้ว่าระบบอุดมศึกษาของประเทศสามารถให้บริการการอุดมศึกษาแก่ประชากรได้เป็นจำนวนมากและพัฒนาไปสู่อุดมศึกษาเพื่อมวลชนแล้วก็ตาม แต่ถ้าพิจารณาในด้านความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในสังคมแล้วยังมีข้อสังเกตบางประการที่ต้องพิจารณาปรับปรุงเพื่อเสริมสร้างความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการการอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น

ความแตกต่างทางเพศ จากการวิเคราะห์ข้อมูลนักศึกษาเบื้องต้น พบว่า ในปีการศึกษา พ.ศ. 2558 จากจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษารวมทั้งประเทศเป็นนักศึกษาเพศหญิง ร้อยละ 62.5 และเป็นนักศึกษาเพศชาย ร้อยละ 37.5 เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรทั้งประเทศในปีเดียวกัน พบว่า จากจำนวนประชากรทั้งหมดเป็นประชากรเพศหญิง ร้อยละ 50.8 และเป็นประชากรเพศชาย ร้อยละ 49.2 ในด้านประชากรทั้งประเทศ พบว่า สัดส่วนของเพศหญิงและเพศชายมีได้แตกต่างกันมากนัก และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า สัดส่วนของนักศึกษาเพศหญิงมีแนวโน้มสูงกว่าสัดส่วนของนักศึกษาเพศชายอย่างชัดเจนแต่อย่างไรก็ตามยังไม่เห็นผลการศึกษาวิจัยที่ยืนยันชัดเจนว่าความแตกต่างทางเพศมีผลต่อความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในโอกาสการเข้าถึงบริการการอุดมศึกษาหรือไม่

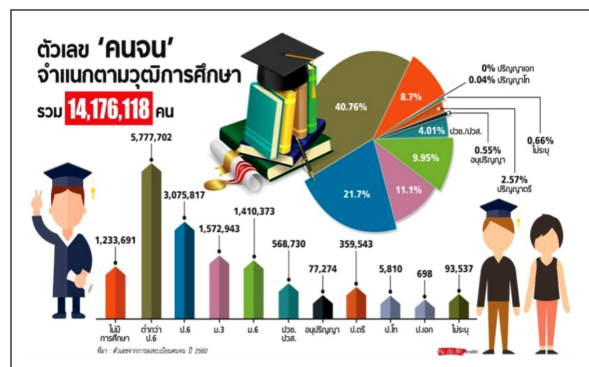
แผนภาพ 3.23 สัดส่วนนักศึกษาชายต่อนักศึกษาหญิง ปีการศึกษา พ.ศ. 2558

โอกาสการเข้าถึงบริการการอุดมศึกษาคุณภาพสูง จากการวิเคราะห์มีข้อสังเกตที่ว่า สถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพสูงสามารถคัดเลือกนักศึกษาเก่งเข้าเรียน และนักศึกษาเก่งเหล่านั้นมักจะมาจากครอบครัวผู้มีรายได้สูงซึ่งสามารถดูแลบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพได้ จึงทำให้นักศึกษาที่มาจากครอบครัวผู้มีรายได้ต่ำกว่ารายได้ปานกลางมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพสูงน้อยลง ผู้มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงยังได้รับประโยชน์จากการที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่ต่ำกว่า อันเนื่องมาจากสถาบันอุดมศึกษาคุณภาพสูงเหล่านั้นมักเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีค่าเล่าเรียนต่ำกว่า เนื่องจากการอุดหนุนจากรัฐ

แผนภาพ 3.24 เปรียบเทียบจำนวนผู้ว่างงาน จำแนกตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ

กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ในหลักการแล้ว กยศ. เป็นกลไกของรัฐในการสร้างความเท่าเทียมและความเป็นธรรม เพื่อการเข้าถึงบริการการอุดมศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษาที่มาจากครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ในระยะเวลาที่ผ่านมา กยศ. ต้องประสบปัญหาจากกรณีที่ผู้กู้ยืมจำนวนมากไม่ชำระคืนเงินกู้เมื่อครบกำหนด ทำให้ กยศ. ไม่สามารถนำเงินที่ชำระคืนไปหมุนเวียนให้ผู้กู้รายใหม่ได้ และต้องอาศัยเงินงบประมาณแผ่นดินเพิ่มเติมเป็นประจำทุกปี เพื่อรักษาความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในโอกาสการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามวัตถุประสงค์ของกองทุน อย่างไรก็ตามสาเหตุส่วนหนึ่งของปัญหานี้คือ การไม่มีงานทำ หรือ การทำงานต่ำระดับ ซึ่งได้คำตอบแทนไม่เพียงพอในการดำรงชีพและชำระคืนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา กรณีนี้กำลังเป็นปัญหาระหว่างการเพิ่มโอกาสและความเป็นธรรมทางการศึกษาให้แก่ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยกับการได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพที่สามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไข กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) จะมีใช้กลไกในการยกระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวผู้มีรายได้น้อยแต่จะเป็นการเพิ่มภาระทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง

แผนภาพ 3.25 จำนวนคนจบ จำแนกตามวุฒิการศึกษา พ.ศ. 2560

การศึกษาสำหรับผู้พิการ ระบบอุดมศึกษาของประเทศขณะนี้เปิดกว้างและให้ความเป็นธรรมต่อผู้พิการมากยิ่งขึ้น ปัญหาพื้นฐานคงจะอยู่ที่ระบบอุดมศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการมากน้อยเพียงใด เพราะการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา คือการจัดการศึกษาแบบการเรียนรู้ร่วม หมายความว่า นักศึกษาผู้พิการจะต้องเรียนร่วมกับนักศึกษาปกติ แต่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดระบบการสนับสนุนให้ผู้พิการประเภทต่าง ๆ สามารถเรียนรู้เช่นนักศึกษาปกติได้ ระบบสนับสนุนดังกล่าวจะแตกต่างกัน ตามศักยภาพและความสามารถของผู้พิการแต่ละคน ดังนั้น ความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในกรณีของผู้พิการคือขีดความสามารถของสถาบันอุดมศึกษาในการจัดระบบสนับสนุนให้ผู้พิการสามารถเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกับนักศึกษาปกติ

ผลกระทบ ประเด็นความเท่าเทียมและความเป็นธรรมโดยทั่วไปแล้วมิใช่ปัญหาหลักในระบบอุดมศึกษา แต่การพิจารณานโยบายในระยะยาวคงต้องให้ความสำคัญกับการปรับตัวเพื่อส่งเสริมให้กลไกการสนับสนุนความเท่าเทียมและความเป็นธรรมของภาครัฐ สามารถทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ต้องร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการมีงานทำของบัณฑิตทุกระดับทุกประเภทควบคู่กับการจัดระบบการคัดเลือกผู้กู้ เพื่อให้มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติที่ต้องศึกษาให้สำเร็จและมีงานทำ

อีกประการหนึ่งระบบอุดมศึกษาควรสร้างกลไกในการสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนจากผู้มีรายได้น้อยตามนโยบายของรัฐคือ กลุ่มครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ร้อยละ 40 แรก (B40) ได้มีโอกาสเข้าถึงบริการอุดมศึกษาที่เท่าเทียมและเป็นธรรม ผ่านระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่มีความหลากหลายและได้รับการสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนสามารถมีงานทำ

ภาครัฐควรใช้กลไกทางการเงินและงบประมาณผ่านสถาบันอุดมศึกษาเพื่อจูงใจให้สถาบันอุดมศึกษาคุณภาพสูงคัดเลือกผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่มาจาครอบครัวผู้มีรายได้น้อย (B40) เข้ารับการศึกษาในสถาบันคุณภาพสูงมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมกิจกรรมพันธกิจสัมพันธ์ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มากขึ้น (Social Engagement)

ประสิทธิภาพการบริหาร

ประสิทธิภาพของการบริหารเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อการทำงานของสถาบันอุดมศึกษาที่รุนแรงมาก ระบบอุดมศึกษาของประเทศไทยมักมองประเด็นประสิทธิภาพอยู่ที่ความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากกว่าความคุ้มค่าและความเหมาะสมของต้นทุนในการจัดการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับคุณค่าของผลลัพธ์ที่ได้ ปัญหานี้เกิดขึ้นทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ซึ่งมีประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิวิเคราะห์ไว้ดังต่อไปนี้

ประสิทธิภาพของระบบอุดมศึกษา

ระบบการวางแผนทั้งระดับนโยบายและระดับสถาบันไม่สอดคล้องกับระบบการจัดสรรเงินงบประมาณอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษา ทั้งสองระบบเป็นกลไกที่แยกส่วนผู้มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนกับผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดสรรเงินงบประมาณอุดหนุนต่างยืนยันในความถูกต้องเหมาะสมโดยอาศัยนโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก ความไม่สอดคล้องนั้นทำให้สถาบันอุดมศึกษาเลือกที่จะทำงานตามงบประมาณที่ได้มากกว่านโยบายและแผนที่กำหนดและขาดการการทำงานที่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในระยะยาว

ขาดระบบประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานในระบบอุดมศึกษา ทำให้ขาดข้อมูลหลักสูตรและการวิจัย การดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวมว่า เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมาย (แผน) ที่กำหนดมากน้อยเพียงใด โดยเชื่อว่าระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประเมินคุณภาพจากภายนอกที่มีการรับรองด้วยนั้นเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของระบบอุดมศึกษาที่เพียงพอแล้วแต่ที่จริงระบบดังกล่าวนี้เป็นเพียงการประกันคุณภาพที่เน้นกระบวนการและผลผลิตบางส่วนไม่สามารถชี้ให้เห็นความสำเร็จของอุดมศึกษาทั้งระบบได้

ขาดระบบสารสนเทศอุดมศึกษาที่มีคุณภาพถูกต้องและทันสมัย เพื่อกำหนดนโยบายการวางแผนและการประเมินผลในระบบอุดมศึกษา มีการพัฒนาระบบสารสนเทศแบบแยกส่วนตามวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน จึงทำให้ขาดการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศอุดมศึกษาที่เป็นประโยชน์และเป็นปัจจุบัน (Real time)

ประสิทธิภาพของผลผลิตในระบบอุดมศึกษา

ขาดการวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิภาพการผลิตบัณฑิต เช่น อัตราการออกกลางคัน อัตราการสำเร็จการศึกษา อัตราการคงอยู่ ตลอดจนจนความสูญเปล่าทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ขาดระบบการประเมินผลด้านการวิจัยในภาพรวมของประเทศ ทำให้การรับรู้สถานภาพการพัฒนาด้านความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ขาดความชัดเจน การลงทุนด้านการวิจัยประยุกต์ที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และชุมชน ขาดการติดตามจนถึงระดับการรับรู้ผลกระทบ

ประสิทธิภาพในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา

ประสิทธิภาพในการบริหารสถาบันอุดมศึกษามักจะให้ความสำคัญกับความอิสระและคล่องตัวในการบริหารตลอดจนการพัฒนาไปสู่สถาบันในกำกับของรัฐเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ประสิทธิภาพการบริหารในแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารที่นำไปสู่ผลสำเร็จโดยใช้ทรัพยากรด้านต่าง ๆ อย่างประหยัด คุ้มค่า มีต้นทุนที่เหมาะสม ทันเวลา และมีคุณภาพได้รับความสำคัญน้อยลง ทั้งนี้อาจเนื่องจากระบบการจัดสรรเงินอุดหนุนและการกำกับดูแลจากภาครัฐยังไม่สร้างเงื่อนไขอย่างเพียงพอในการกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะในภาครัฐต้องพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารอย่างจริงจัง ระบบบริหารสถาบันอุดมศึกษาจึงมีลักษณะที่อ่อนแอไม่ทันสมัยและปรับตัวล่าช้าในการตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกาภิวัตน์ ในบางกรณีที่ภาครัฐผ่อนคลายนโยบายระเบียบ เช่น การจัดตั้งส่วนงานภายในโดยอำนาจของสภาสถาบัน ทำให้เกิดการขยายตัวของส่วนงานภายในมากมายจนเกินความจำเป็นประกอบการขาดการวางแผนด้านกำลังคนจึงกลับเป็นปัญหาด้านงบประมาณของสถาบันในเวลาต่อไป

ผลกระทบ

การพัฒนากลไกการกำกับดูแลระบบอุดมศึกษา การพัฒนาอุดมศึกษาในระยะยาวต้องให้ความสำคัญกับ **ประสิทธิภาพการบริหารงานในระดับสถาบัน** ให้มากที่สุด ในหลักการสถาบันอุดมศึกษาต้องมีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารกิจการภายในของตน เพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ ตามเอกลักษณ์ ความเชี่ยวชาญ และ ความพร้อมของแต่ละสถาบันสอดคล้องกับหลักนิติธรรม จึงเป็นหน้าที่ของแต่ละสถาบันที่ต้องบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับกลไกการกำกับดูแลจากภาครัฐที่จะกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสถาบันได้ กลไกดังกล่าวควรเริ่มต้นจากการสร้างความเชื่อมโยงสอดคล้องระหว่างการกำหนดนโยบายกับการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินและการประเมินผลงานในระบบอุดมศึกษา การจัดสรรงบประมาณจะต้องมีเงื่อนไขที่สอดคล้องกับผลผลิตหรือผลลัพธ์อันเป็นจุดประสงค์ของนโยบายประกอบกับการประเมินผลงานที่เป็นกลไกบ่งชี้ความสำเร็จของระบบอุดมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ความมีอิสระและคล่องตัวของสถาบันอุดมศึกษา รัฐต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถบริหารจัดการโดยอิสระและมีความรับผิดชอบ ต่อความสำเร็จและความอยู่รอดของตนเองให้มากที่สุด สามารถพัฒนาระบบบริหารที่เหมาะสมกับบริบทและ ศักยภาพของตนในการตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ โดยรัฐควรกำหนด**กลุ่มยุทธศาสตร์ (University Strategic Profiles)** ที่แสดงถึงทิศทาง การดำเนินภารกิจของสถาบันและศักยภาพที่มีความ เป็นไปได้สูงสุดที่สามารถตอบสนองความต้องการ ตามยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกัน และใช้กลไกการกำกับดูแล ระบบอุดมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ในการสร้างแรงจูงใจและ สนับสนุนสถาบันให้พัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การตอบสนองกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

สถาบันอุดมศึกษามีความรับผิดชอบในการปฏิบัติพันธกิจให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและนโยบายของรัฐในการพัฒนาประเทศ ในขณะที่ปัจจัยภายนอกต่าง ๆ มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งจึงมีปัญหาในการปรับกลไกการบริหารให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงหรือมีความล่าช้าในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกาภิวัตน์ โดยมีประเด็นที่ควรพิจารณาดังต่อไปนี้

การผลิตกำลังคนไม่สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป จากสถานการณ์ที่สถานประกอบการยังขาดแคลนกำลังแรงงานระดับปริญญาตรีเป็นจำนวนมาก แต่ก็มีบัณฑิตจำนวนมากเช่นกันที่ไม่สามารถหางานทำได้ ประเด็นนี้อาจจะเกิดจากความล่าช้าในการปรับเปลี่ยนหลักสูตรตลอดจนการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วหรืออาจเกิดจากความพร้อมในการวิเคราะห์หรือคาดการณ์ความต้องการในอนาคตและการลดปัญหาความซ้ำซ้อนในการเปิดสอนหลักสูตรต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษา จากข้อเท็จจริงที่ว่าการผลิตกำลังคนทุกวันนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่สถาบันกำหนดแต่ไม่มีใครรู้ว่า ความต้องการทักษะ ความรู้ และทัศนคติในอนาคตเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะเป็นเช่นไร ไม่มีใครรู้ว่าเทคโนโลยีจะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพไปอย่างไร ประเด็นนี้จะมีผลกระทบต่อความสามารถในการวางแผนองค์รวมเพื่อออกแบบหลักสูตรในอนาคต ให้เน้นการสร้างทักษะ และทัศนคติ ตลอดจนวิธีการเรียนรู้ในอนาคตอันเนื่องมาจากอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัล

อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ
ในจีนและอาเซียนระหว่างปี 2558-2561

ประเทศ	2558	2559	2560	2561
จีน	6.9	6.7	6.5	6.3
อินโดนีเซีย	5.9	6.4	6.2	6.2
เวียดนาม	6.7	6.0	6.3	6.3
กัมพูชา	7.0	7.0	6.9	6.9
อินโดนีเซีย	4.8	5.1	5.3	5.5
ลาว	7.4	7.0	7.0	6.8
มาเลเซีย	5.0	4.2	4.3	4.5
ฟิลิปปินส์	7.0	7.8	8.4	8.3
ไทย	2.8	3.1	3.1	3.3

ที่มา : sumrsien USBC/ทีอาร์บีที

ตาราง 3.2 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในจีนและอาเซียนระหว่างปี พ.ศ. 2558 - 2561

แผนภาพ 3.26 Global Innovation Index 2017

การวิจัยที่มุ่งเน้นประโยชน์ทางวิชาการกับประโยชน์เชิงพาณิชย์ นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เมื่อสถาบันอุดมศึกษาต้องทำหน้าที่กลไกขับเคลื่อนการเจริญเติบโตของประเทศ (New Growth Engines) ซึ่งต้องปรับบทบาทด้านการวิจัยให้เกิดดุลยภาพระหว่างการวิจัยเชิงวิชาการและการวิจัยเชิงประยุกต์ อย่างไรก็ตามดุลยภาพดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับสถาบันนั้น ๆ อยู่ในกลุ่มยุทธศาสตร์ (University Strategic Profiles) ไດ ซึ่งจะสะท้อนลักษณะของผลงานวิจัยที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

ความเชื่อมโยงระหว่างโลกวิชาการกับโลกของการทำงาน สถาบันอุดมศึกษาในอนาคตต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโลกวิชาการกับโลกของการทำงานที่มีความชัดเจนและมีรูปแบบถาวรมากยิ่งขึ้น โลกของการทำงานหมายถึงชาติขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม และภาคบริการ ตลอดจนองค์กรทางสังคม ชุมชน และภาครัฐ การเชื่อมโยงนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกลไกในการปรับตัวเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตหรือวิจัยให้ตอบสนองความต้องการในโลกของการทำงาน สร้างองค์ความรู้เทคโนโลยี ตลอดจนนวัตกรรมที่สามารถขึ้นนำและสร้างประโยชน์อย่างแท้จริงในสังคมโลกของการทำงาน ยิ่งรวมถึงองค์กรในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

ผลกระทบต่ออุดมศึกษาจะตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงในอนาคตที่มีปัจจัยที่ต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

การพัฒนาเครือข่ายเชิงระบบระหว่างสถาบัน อุดมศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในรูปแบบที่เป็นทางการมากขึ้น แสดงความรับผิดชอบต่อภาคส่วนต่าง ๆ ต่อการผลิตกำลังคน การวิจัยและนวัตกรรม ตลอดจนการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ชัดเจน รูปแบบต่าง ๆ ประกอบด้วย

- **พันธกิจสัมพันธ์กับสังคมและชุมชน** (University Social and Community Engagement) มีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ การร่วมคิดร่วมทำแบบพันธมิตร และหุ้นส่วน เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการให้ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและเกิดผลกระทบต่อสังคมและชุมชนที่ประเมินได้

- **การศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน** (Work Integrated Education) หมายถึงการจัดการศึกษาที่บูรณาการเวลาเรียนในสถาบันกับในสถานประกอบการอย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพระหว่างภาคทฤษฎีกับปฏิบัติอย่างสมบูรณ์

เทคโนโลยีดิจิทัล สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับตัวในการให้บริการจัดการเรียนการสอน การวิจัยและการถ่ายทอดเทคโนโลยี ตลอดจนการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยสร้างโอกาสให้กับสถาบันอุดมศึกษาให้ตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาครัฐจำเป็นต้องให้การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนการปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรฐานการศึกษาให้อำนวยประโยชน์ต่อทั้งผู้เรียนและสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต

ภาษาอังกฤษ เนื่องจากองค์ความรู้สามารถที่หาได้ได้ง่ายดายขึ้นด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงควรส่งเสริมการสอนแบบมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษควบคู่กันไป ทั้งนี้เพื่อการสื่อสารทุกด้านไปพร้อมกับการใช้ภาษาอังกฤษเป็นตัวกลางในการค้นคว้า (Search) และได้รับความรู้ด้านเนื้อหาวิชาการเฉพาะทาง การที่เยาวชนมีทักษะภาษาอังกฤษที่ดี จะส่งผลให้เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองในอนาคต เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานธุรกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศไทย อีกทั้งภาษาอังกฤษเป็น “Working Language” ซึ่งจะทำให้สามารถปฏิบัติงานในต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การกำหนดเป้าหมายทางการศึกษา เป้าหมายการจัดการศึกษาเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ระบบอุดมศึกษาตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ แต่การกำหนดเป้าหมายมักประสบปัญหาความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือเสมอ โดยเฉพาะในสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องสร้างความสมดุลระหว่างการวางแผนการผลิตกำลังคน (Planned Approach) กับการใช้กลไกการตลาด (Market Approach) การวางแผนการผลิตกำลังคนจะมุ่งเน้นสาขาที่เป็นรัฐบริการ เช่น การผลิตแพทย์ และสาขาที่เกี่ยวข้องกับบริการทางการแพทย์ การผลิตครู และการผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลนและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศเป็นการเฉพาะ ส่วนการใช้กลไกการตลาดเป็นการให้สถาบันอุดมศึกษาประเมินและคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกับความต้องการกำลังคนตามสภาพแวดล้อมและบริบทของแต่ละสถาบัน และประมวลภาพรวมในลักษณะการตอบสนองด้านอุปทาน ซึ่งจะต้องมีการปรับตัวอย่างรวดเร็วตามความต้องการของตลาดแรงงาน

แนวโน้มอุดมศึกษาในอนาคต

จากการประมวลและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในระบบอุดมศึกษา ทำให้พบว่า มีปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งส่งผลในการนำบทบาทหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ ทั้งในมิติด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของอุดมศึกษาในอนาคต ประกอบด้วย 12 แนวโน้ม เพื่อใช้สำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<ul style="list-style-type: none"> • อุดมศึกษาเป็นสถาบันหลักทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ที่มีความจำเป็นต่อสังคม ในการสร้างสรรค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ตลอดจนเป็นผู้ชี้นำสังคมด้วยความเป็นกลาง • อุดมศึกษาเป็นแหล่งผลิตและพัฒนาทุนมนุษย์ และนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งสื่อสารต่อประชาคมโลก • อุดมศึกษาในกำกับของรัฐ เป็นระบบบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพและสู่ความเป็นเลิศ 	<ul style="list-style-type: none"> • อุดมศึกษาติดขัดอยู่กับการสนับสนุน ปกป้อง และคุ้มครองจากภาครัฐ จนทำให้การพัฒนาประสิทธิภาพเชิงบริหารเป็นไปอย่างล่าช้า • อุดมศึกษายังปรับตัวให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างล่าช้าไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง • อุดมศึกษายังต้องเผชิญปัญหาธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการตนเอง และส่งผลกระทบต่อคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน การวิจัยและนวัตกรรม
โอกาส	ภาวะคุกคาม
<ul style="list-style-type: none"> • วิวัฒนาการอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัลและโลกาภิวัตน์ (Globalization) จะเป็นแรงขับเคลื่อนประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนและการวิจัย ทำให้การใช้ทรัพยากร การใช้ภาษากลาง (ได้แก่ ภาษาอังกฤษ) เพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเปลี่ยนแปลงไป • คนรุ่นใหม่ (Gen-Z) มีความต้องการพัฒนาความรู้ และทักษะใหม่อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เกิดแรงจูงใจให้อุดมศึกษาพยายามแสวงหาวิธีการตอบสนองความต้องการที่หลากหลาย • ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศพัฒนาแล้ว ทำให้อุดมศึกษาต้องปรับตัวเปลี่ยนกลยุทธ์การบริหารให้ตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ (Re-positioning) 	<ul style="list-style-type: none"> • การสนับสนุนงบประมาณจากรัฐจะมีเงื่อนไขและข้อจำกัดมากยิ่งขึ้น ทำให้อุดมศึกษาต้องพึ่งพาตนเองสูงขึ้น อาจนำไปสู่อุดมศึกษาเชิงพาณิชย์ และการจัดการศึกษาที่ต่ำกว่ามาตรฐาน • กระแสการแข่งขันทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ • การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ส่งผลให้ประชากรวัยอุดมศึกษา (18-22 ปี) ลดลง จนส่งผลกระทบต่อจำนวนนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา

แผนภาพ 3.27 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของอุดมศึกษาในอนาคต

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการขับเคลื่อนอุดมศึกษาแห่งอนาคต แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี ต้องนำไปสู่การปฏิรูปอุดมศึกษา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริงที่เป็นการเปลี่ยนระบบอุดมศึกษาใหม่ (Reset Higher Education System) ใน 4 มิติหลักของอุดมศึกษา คือการปรับทิศทาง ปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ ปรับยุทธศาสตร์ และปรับรูปแบบองค์กรใหม่ สร้างความชัดเจนในอัตลักษณ์ บนศักยภาพของสถาบัน และเชื่อมโยงภารกิจความรับผิดชอบร่วมกันกับหน่วยงานทั้งภายนอก และภายในระบบอุดมศึกษา อย่างมีพลวัตร เพื่อให้อุดมศึกษาของประเทศมีขนาดและการดำเนินงานที่เหมาะสม (Right Size & Right Direction) สามารถรองรับบริบทใหม่ ๆ ในยุคศตวรรษที่ 21 รวมทั้งเข้ามามีส่วนในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องทบทวนระบบอุดมศึกษา ที่ประกอบด้วย

การขับเคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลง

Re - Orientation : การปรับเปลี่ยนทิศทาง บทบาท ความรับผิดชอบ สถานะ กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งความชอบธรรม ในการดำรงอยู่ของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อรองรับบริบทของโลก และของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป

Re – Orientation

Re - Profiling : การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษา สามารถนำเอาจุดเด่น และศักยภาพ ความเข้มแข็ง ใน 4 พันธกิจหลัก มาใช้เพื่อตอบสนอง ความต้องการในการพัฒนาประเทศทั้งในสถานการณ์ปัจจุบัน และอนาคต ได้อย่างยั่งยืน

Re – Profiling

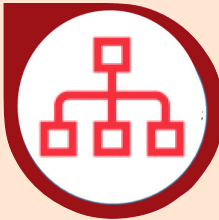

Re – Structure

Re - Structure : การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในฐานะ Service Provider ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ตอบสนองภาคผู้ผลิตในฐานะผู้ใช้ผลผลิตที่เกิดจากสถาบันอุดมศึกษา เพื่อบูรณาการให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน อย่างมีเอกภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่มีคุณภาพทั้งในเชิงนโยบายและคุณภาพอุดมศึกษา

Re – Organization

Re - Organization : การจัดองค์กรโดยเฉพาะองค์กรภาครัฐผู้มีหน้าที่กำกับดูแล (Regulator & Facilitator) เพื่อการบริการ การกำหนดนโยบาย มาตรฐานการจัดสรรงบประมาณ และการประเมินผล เพื่อให้การขับเคลื่อนศักยภาพของอุดมศึกษาใหม่ กลายเป็นกลไกส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ได้อย่างเต็มขีดความสามารถ และศักยภาพที่อยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล

แผนภาพ 3.28 การขับเคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลง

องค์ประกอบสำคัญที่จะสะท้อนทิศทางของ การขับเคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลงในระบบอุดมศึกษา

เป้าหมายเชิงหลักการ

ภายใต้การทบทวนระบบอุดมศึกษาให้เกิดแนวความคิดการขับเคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลง เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของทั้ง 4 กลไก เพื่อการขับเคลื่อนนโยบาย รวมทั้งทิศทางของการพัฒนาประเทศ และความต้องการเห็นการพัฒนา ระบบอุดมศึกษาของไทยให้มีบทบาทและสมรรถนะเทียบเคียงได้กับระบบอุดมศึกษาของประเทศพัฒนาแล้ว และความคาดหวังถึงการนำบทบาทและสมรรถนะที่มีอยู่ในแต่ละสถาบันอุดมศึกษามาใช้เพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในหลากหลายมิติ โดยวางเป้าหมายเชิงหลักการซึ่งเกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลงไว้ 4 ประการ ประกอบด้วย

1. เป้าหมายด้านคุณภาพ (Quality)

- **คุณภาพของบัณฑิต** : ผู้จบการศึกษาในทุกระดับมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนดครอบคลุมไม่น้อยกว่า 5 ด้าน ทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร การใช้ภาษาอังกฤษ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีทักษะและองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต เป็นไปตามสาขาวิชาที่ได้รับการศึกษา หรือสามารถสร้างงาน และปรับตัวเข้ากับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในการทำงานและการใช้ชีวิตในสังคมได้เป็นอย่างดี

- **คุณภาพของการวิจัยและนวัตกรรม** : ผลงานวิจัยที่พิจารณาถึงความถูกต้อง เหมาะสม ตามหลักของการวิจัยที่ดี อาศัยความรู้ ความมีเหตุมีผล มีเป้าหมาย และความน่าเชื่อถือ ที่ยึดหลักวิชาการ รวมทั้งได้รับการยอมรับหรือถูกนำไปอ้างอิงในระดับสากล

- **ระดับการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษากลุ่มต่าง ๆ :**

⇒ มหาวิทยาลัยระดับโลก (World Class University) : กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งผลิตงานวิจัยและนวัตกรรม รวมทั้งจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตองค์ความรู้ และกำลังคนในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นหลักทั้งทางด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางสังคม และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และการยอมรับในระดับสากล

⇒ มหาวิทยาลัยเฉพาะทาง (Specialized University) : กลุ่มสถาบันที่ผลิตบัณฑิต งานวิจัยและองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเป็นหลัก เพื่อนำงานวิจัยสู่ภาคการผลิตจริง ตอบสนองการเพิ่มศักยภาพของประเทศ รวมทั้งสร้างให้เกิดผู้ประกอบการรุ่นใหม่

⇒ มหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาชุมชน (Community University) : กลุ่มสถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทางด้านสังคมศาสตร์ และการทำงานเป็นหลัก รวมทั้งเป็นสถาบันเพื่อการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้เพื่อตอบสนองการพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

⇒ สถาบันวิทยาลัยชุมชน และอื่น ๆ (Community College) : กลุ่มสถาบันที่ผลิตกำลังคนระดับต่ำกว่าปริญญาตรี โดยตอบสนองทิศทางความต้องการที่เป็นองค์ความรู้ การพัฒนาอาชีพของชุมชน และคนในพื้นที่

2. เป้าหมายด้านประสิทธิภาพ (Efficiency)

- **การบริหารแบบมีอาชีพ (Smart University) :** การบริหารสถาบันอุดมศึกษาโดยบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ มีองค์ความรู้ และเข้าใจบริบทต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ส่งผลกระทบต่ออุดมศึกษา และนำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดทิศทางของสถาบัน รวมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ข้อมูลสถิติมาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ

- **การบริหารต้นทุนคุณภาพ :** การกำหนดมาตรฐานเพื่อการใช้งบประมาณในการบริหารต้นทุนคุณภาพ สำหรับการป้องกัน และปรับปรุงการบริหารจัดการ

ขับเคลื่อนทั้ง 4 พันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างเหมาะสมโดยไม่ลดคุณภาพ แต่จะนำมาซึ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุด

- **ประสิทธิภาพการผลิตบัณฑิต (Retention / Success Rate) :** สถาบันอุดมศึกษามีอาจารย์ และหลักสูตรที่เป็นไปตามมาตรฐาน มีความทันสมัย สอดรับกับบริบทของประเทศและของโลก ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน และอัตราคงอยู่ของนักศึกษา รวมทั้งปริมาณและคุณภาพของบัณฑิตสูงขึ้น เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บัณฑิตภายใต้กรอบงบประมาณที่ได้รับคงเดิม
- **ธรรมาภิบาลของระบบบริหาร :** การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ สอดคล้องกับหลักนิติธรรม และคงไว้ซึ่งความยุติธรรม รวมทั้งการเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง
- **ประสิทธิภาพการวิจัยและการสร้างนวัตกรรม :** ผลงานวิจัยและนวัตกรรมอยู่บนประโยชน์ที่มีต่อการพัฒนาประเทศ เกิดเครือข่ายการวิจัยที่มีการแบ่งปันองค์ความรู้ ทั้งมิติเชิงสังคม และเศรษฐกิจ โดยเชื่อมโยงกับโจทย์ของภาคการผลิตจริง รวมทั้งเป็นไปตามความต้องการพัฒนาประเทศ การสร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) เพื่อเอื้อต่อการทำวิจัยและการพัฒนานวัตกรรม

3. เป้าหมายด้านความเสมอภาค (Equity)

- **โอกาสและความหลากหลายของผู้รับบริการ :** การสร้างช่องทางและรูปแบบในการเข้าถึงบริการของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 4 พันธกิจ ให้กับผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ได้อย่างหลากหลายโดยไม่จำกัดอาชีพ อายุ เพศ และระดับการศึกษา เพื่อยกระดับไปสู่แหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน
- **กลไกการพัฒนากลุ่มผู้ด้อยโอกาส :** การจัดช่องทางรวมทั้งรูปแบบของการบริการทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทั้งทางร่างกาย หรือสถานะทางเศรษฐกิจที่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เหมาะสม ตรงตามศักยภาพของผู้เรียน
- **การระดมทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา :** การดึงภาคเอกชน ศิษย์เก่า เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนทุนทางการศึกษาในรูปแบบของกองทุนให้เปล่า

หรือทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีปัญหา สถานภาพทางเศรษฐกิจ และรายได้น้อย แต่มีศักยภาพในการเรียนในระดับอุดมศึกษาตามความเหมาะสม และความจำเป็น

4. เป้าหมายด้านการตอบสนองบทบาทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy)

- **การปรับตัวของการผลิตบัณฑิตเข้าสู่ความต้องการที่เหมาะสม :** การทบทวนยุทธศาสตร์ของสถาบันในการผลิตกำลังคนโดยพิจารณาจากศักยภาพ ชีตความสามารถ และ ความเชี่ยวชาญ ควบคู่กับนโยบายทิศทางการพัฒนาประเทศ และทิศทางของโลก เพื่อวางยุทธศาสตร์การผลิตบัณฑิตของอุดมศึกษาใหม่ ให้เกิดความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด
- **การลดช่องว่างทักษะของบัณฑิตกับความต้องการของนายจ้าง :** ดำเนินการสำรวจเพื่อให้ทราบ Skill Gaps และใช้เป็นข้อมูลในการปรับกระบวนการเรียนการสอน การอบรมให้สอดคล้องกับทักษะความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตในแต่ละสาขาวิชา และอาชีพ เพื่อลด Skill Gaps ให้เหลือน้อยที่สุด
- **ความสัมพันธ์กับภาคการผลิตและชุมชน :** การผลิตบัณฑิต งานวิจัยและนวัตกรรม ที่เชื่อมโยงกับภาคผู้ใช้บัณฑิต และภาคการผลิตจริง เพื่อให้การผลิตบัณฑิตสามารถไปปฏิบัติงาน รวมทั้งงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง จนนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศ
- **การสร้างงานและการมีงานทำ การเป็นผู้ประกอบการ New Start Up :** การกำหนดบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการใช้ทรัพยากร รวมทั้งองค์ความรู้ ที่เป็นการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อการสนับสนุนการผลิตบัณฑิตที่พร้อมในการทำงาน รวมทั้งสร้างงานและสามารถพัฒนาตนเองเป็นผู้ประกอบการ
- **การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนสามารถใช้ประโยชน์จากการวิจัยและนวัตกรรม :** การส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึง และการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย องค์ความรู้ต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษา ของทุกภาคส่วน ทั้งภาคเอกชน ประชาชน ชุมชน เพื่อนำงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ทั้งทางสังคมและทางเศรษฐกิจ

เจตนารมณ์
วิสัยทัศน์
วัตถุประสงค์
เป้าหมาย

04

เจตนาธรมณ์ วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย

เจตนาธรมณ์

แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี ได้ถูกจัดทำขึ้นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จึงมีเป้าหมายไม่เพียงแต่พัฒนาศักยภาพของคนในประเทศเท่านั้น แต่มุ่งให้สถาบันอุดมศึกษาของประเทศเป็นแหล่งรวมทรัพยากรทางด้านความคิดทั้งบุคลากร ความรู้ และเครื่องมือที่ทันสมัย เพื่อการสร้างผลงานวิจัยใหม่ แนวคิดและองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ตลอดจนการสร้างหลักสูตรชั้นนำที่สามารถผลิตบุคลากรที่ตอบสนองตลาดแรงงานในสัดส่วนที่เหมาะสม โดยมีมาตรฐาน

ที่เทียบเคียงได้กับระดับสากล ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศในภาพรวม และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี บนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี เป็นไปตามเจตนาที่ตั้งไว้ ที่ต้องการเห็นอุดมศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ยกกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน บนพื้นฐานการบริหารงานที่ยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นสำคัญ จึงได้กำหนดเจตนาธรมณ์ของแผนไว้ดังนี้

- 1 อุดมศึกษาไทยต้องนำการพัฒนาและเปิดโอกาสการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพคนไทยให้เกิดทักษะทางความคิด มีความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต
- 2 อุดมศึกษาไทยต้องเป็นศูนย์รวมของความรู้และศาสตร์ต่าง ๆ ที่ทันสมัย นำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ
- 3 อุดมศึกษาไทยต้องบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาของศาสตร์และวิชาการ รวมถึงการเรียนรู้ที่จะบูรณาการข้ามศาสตร์
- 4 อุดมศึกษาไทยต้องพัฒนาคุณภาพสู่สากล เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

วิสัยทัศน์

“อุดมศึกษาไทยเป็นแหล่งสร้างปัญญาให้สังคม นำทางไปสู่การเปลี่ยนแปลง สร้างนวัตกรรม ความรู้ งานวิจัย ที่เสนอทางเลือกและแก้ปัญหา เพื่อการพัฒนาประเทศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน”

วัตถุประสงค์ของแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี

1

เพื่อยกระดับมาตรฐานการอุดมศึกษาให้เทียบเคียงกับประเทศพัฒนาแล้ว สร้างปัญญาให้สังคมไทยและสังคมโลก ยกกระดับศักยภาพทุนมนุษย์ให้เป็นปัจจัย เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ยกกระดับความเป็นนานาชาติ (Internationalization) ยกกระดับศักยภาพวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและนวัตกรรมให้เป็น แรงขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศและตอบโจทย์ยุคโลกาภิวัตน์

2

เพื่อสนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมอย่างกว้างขวางและ ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการให้สามารถ นำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัย และนวัตกรรม มาใช้เพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3

เพื่อสนับสนุนการเคลื่อนย้ายทางสังคม (Social Mobility) ขยายโอกาส ทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา ครอบคลุมประชากรวัยเรียน วัยแรงงาน และผู้สูงอายุให้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะ และสมรรถนะตามความต้องการของ ตลาดแรงงาน การสร้างงาน และการเป็นผู้ประกอบการ โดยเฉพาะในท้องถิ่น หรือภูมิภาคของตนเอง

4

เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการกำกับดูแลระบบอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความเป็นอิสระในการบริหารจัดการตนเองของสถาบันอุดมศึกษา สามารถพัฒนาระบบบริหารแบบมีอาชีพ ด้วยการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาใหม่ (Re - Positioning)

จุดเน้นของแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี

1. กำหนดพันธกิจของอุดมศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะและเป็นจุดเด่นหรือความเชี่ยวชาญของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง ทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนให้เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (Reprofiling HEI)
2. มุ่งเน้นผลผลิตและผลลัพธ์ของระบบอุดมศึกษา (Higher Education Outcomes) ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่ยอมรับระดับสากล
3. ปฏิรูปอุดมศึกษาอย่างครบถ้วนและสมดุล เพื่อให้กลไกนโยบาย การสนับสนุน การกำกับตรวจสอบ และการประเมินผลกระทบของระบบอุดมศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด (Return on Investment)

ประเด็นเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์หลัก 6 ด้าน

อุดมศึกษาเป็นแหล่งพัฒนากำลังคนและส่งเสริมศักยภาพทั้ง ทักษะความคิดและการรู้คิด เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ ตามยุทธศาสตร์ชาติ

บริบท

การพัฒนาาระบบอุดมศึกษาในแผนระยะยาวสองฉบับแรกได้ส่งเสริมให้เกิดการเติบโตของสถาบันอุดมศึกษา และเปิดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษามากขึ้น สัดส่วนของผู้เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ต่อประชากร 100,000 คน เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปี พ.ศ. 2558 แต่ขณะเดียวกันอัตราการว่างงานของผู้จบ การศึกษาในระดับอุดมศึกษากลับสูงถึง 29% และมีเสียงเรียกร้องจากทุกภาคส่วนในเรื่องคุณภาพของบัณฑิต ที่ไม่ตรงตามความคาดหวังของตลาดแรงงาน

นอกจากนี้ จากการสำรวจของ สกอ. พบว่า สัดส่วนการผลิตในระดับอุดมศึกษาโดยรวมในปี พ.ศ. 2558 ใน สายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีเพียง 22% (ไม่นับรวมแพทยศาสตร์อีก 6%) ซึ่งยังไม่เพียงพอกับความต้องการ ด้านบุคลากรในการพัฒนาประเทศและสนับสนุนการสร้างผลงานวิจัยในเชิงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งกำลัง เปลี่ยนผ่านจากยุคอุตสาหกรรม 3.0 ไปสู่อุตสาหกรรม 4.0 ที่ต้องอาศัยความรู้และบุคลากรทางด้าน STEM มากขึ้น การปรับเปลี่ยนดังกล่าวส่งผลต่อการปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนที่ต้องเน้นทักษะทางด้านภาษาอังกฤษและ ทักษะด้านดิจิทัล รวมทั้งการสร้างหลักสูตรใหม่ ๆ ที่เป็นความต้องการของโลกในศตวรรษที่ 21 และเพียงพอ ต่อการเสริมสร้างศักยภาพในการยกระดับการแข่งขันของประเทศ การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา เป็นอีกหนึ่งรูปแบบของการกระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนให้เร็วขึ้น ไม่ว่าจะในรูปแบบของ การทำงานคู่ขนานกับการเรียน ระบบการสะสมหน่วยกิต และการเปิดโอกาสให้บุคลากรวัยทำงานสามารถต่อยอด ความรู้เพื่อเตรียมพร้อมกับการปรับเปลี่ยนสายอาชีพ และเพื่อเตรียมรับมือกับการปรับสัดส่วนประชากรของประเทศ ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

ประเด็นความท้าทายในยุทธศาสตร์ที่ 1 :

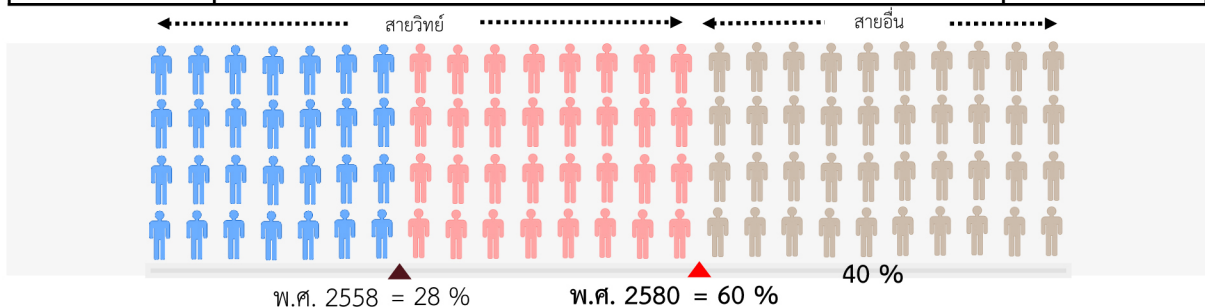
- คุณภาพของบัณฑิตที่ถดถอยและไม่ตรงความต้องการของผู้จ้างงานและตลาดแรงงานที่กำลัง เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
- การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนให้ทันสมัย และทันกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และความสามารถในทักษะด้านดิจิทัลและภาษาต่างประเทศ
- ความครอบคลุมเหมาะสมของสาขาการผลิตและศาสตร์ต่าง ๆ ตามความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ และการพัฒนาประเทศ
- การผลิตคนให้เพียงพอตามทิศทางการพัฒนา
- การเปิดโอกาสให้ต่อยอดความรู้เพื่อเตรียมพร้อมรับการปรับสัดส่วนประชากร

เป้าหมาย

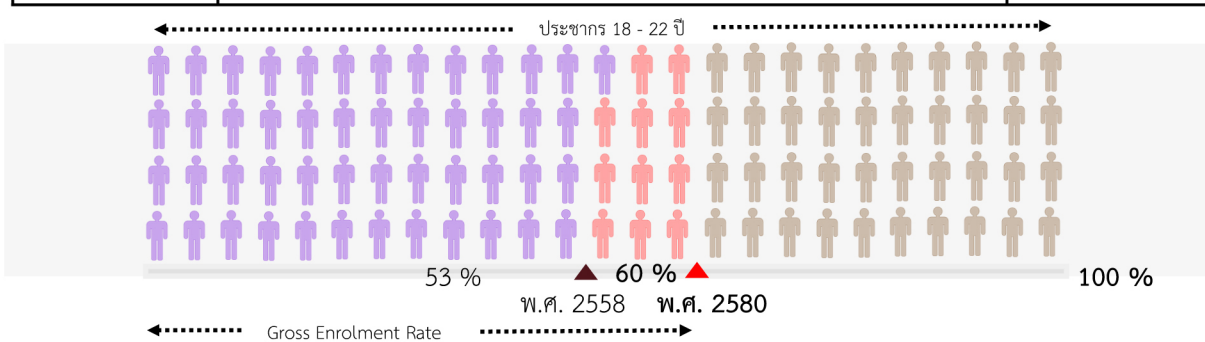
- 1.1 ปรับสัดส่วนการผลิตในภาพรวมเพื่อให้ตรงกับทิศทางการพัฒนา
- 1.2 การปรับปรุงคุณภาพของอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 1.3 เพิ่มโอกาสการเข้าถึงให้ทุกกลุ่ม ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาในกลุ่มวัยทำงานและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 1.4 การสร้างเครือข่ายและเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (Work-based learning, Integrated Learning, Credit Bank)
- 1.5 ยกระดับอุดมศึกษาให้มีความเป็นสากล (Internationalization) เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization)

ตัวชี้วัดหลัก (Core KPI)

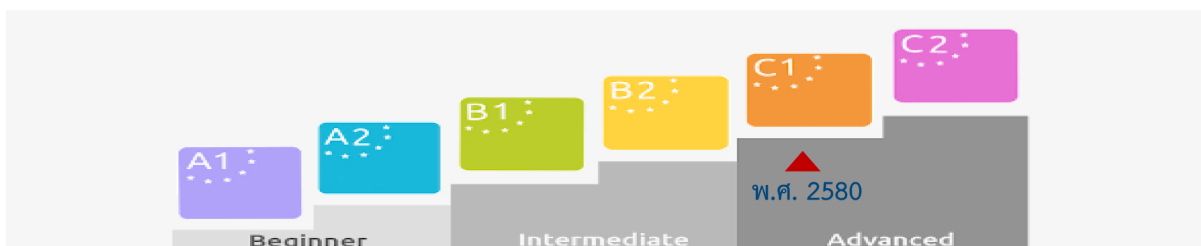
KPI 1 :	สัดส่วนการผลิตบุคลากรสายวิทย์ : สายอื่น ในสถาบันอุดมศึกษา	60 : 40
---------	---	---------

KPI 2 :	ร้อยละของผู้เรียนในระบบอุดมศึกษาเทียบกับจำนวนประชากร ช่วงอายุ 18-22 ปี	ร้อยละ 60
---------	--	-----------

KPI 3 :	ระดับการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ (CEFR ระดับปริญญาตรี)	C1 ⁺
---------	--	-----------------

ที่มา: <http://www.modulolearning.com/ระดับภาษาcefrของโมดูลี.html>

แผนงาน :

บทบาท สกอ. ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของหลักสูตรที่เป็นวิทยาศาสตร์ หลักสูตรที่ตอบโจทย์การพัฒนาขีดความสามารถด้านการแข่งขัน เพื่อเพิ่มสัดส่วนการผลิตบุคลากรสายวิทยาศาสตร์ การสนับสนุนให้เกิดหลักสูตรที่ต่อยอดสำหรับประชากรนอกรั้วเรียน (Non-age group) เพิ่มสัดส่วนหลักสูตรนานาชาติที่มีการเรียนการสอนโดยเน้นภาษาอังกฤษเป็น Working Language การสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการทำงาน เพื่อรักษากำลังคนที่สำคัญในตลาดแรงงาน

สถาบันการศึกษาควรปรับปรุงสัดส่วนการผลิตของตนเองให้เหมาะสม (Re-profiling) เน้นหลักสูตรที่มีคุณภาพ และตรงกับศักยภาพของสถาบัน ลดความซ้ำซ้อนของหลักสูตรภายในสถาบันรวมทั้งลดสัดส่วนการผลิตในบางหลักสูตรลง สร้างหลักสูตรที่ทันสมัยเน้นทักษะที่เป็นที่ต้องการ ปรับหลักสูตรเน้นสมรรถนะตอบสนองความต้องการในระยะสั้น ปรับเส้นทางการเข้าถึงบริการอุดมศึกษาที่หลากหลาย (Multiple Tracks) ปรับปรุงความสามารถด้านภาษาอังกฤษของบัณฑิตอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งประเมินขีดความสามารถด้านทักษะภาษาอังกฤษของบัณฑิตก่อนสำเร็จการศึกษา ปรับปรุงทุกหลักสูตรเพื่อให้ทันกับทิศทางของการพัฒนาประเทศไทยในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล

ยุทธศาสตร์

2

การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพนักศึกษา เสร้มนสร้างความรู้
และทักษะทางอาชีพให้พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลง
ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

บริบท

การพัฒนานักศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการผลิตบัณฑิต เพราะเป็นการสะท้อนถึงคุณภาพของหลักสูตร และปรัชญาในการศึกษาของแต่ละสถาบัน เป็นส่วนสำคัญที่แสดงถึงความสำเร็จในระบบการผลิตบัณฑิตและกำลังคน ที่ตรงความต้องการออกไปสู่ตลาดแรงงาน และสร้างคุณค่าให้กับสังคม การพัฒนานักศึกษาจึงต้องครอบคลุมทักษะที่จำเป็นทั้งวิชาการ วิชาชีพ ความคิด การแก้ปัญหา รวมทั้งการปลูกฝังหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน ฝึกทักษะการแก้ปัญหาและความคิดวิเคราะห์เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดในอนาคต การพัฒนามีทั้งในส่วนที่เป็นหลักสูตร และในส่วนของกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

อีกมิติหนึ่งของการพัฒนานักศึกษาคือการเปิดโอกาสให้เกิดความเท่าเทียมในการเข้าถึงของกลุ่มต่าง ๆ ทั้งกลุ่มที่มีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ และการพัฒนากลุ่มที่มีความสามารถพิเศษเพื่อให้ทุกกลุ่มได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนอย่างเต็มที่

ประเด็นความท้าทายในยุทธศาสตร์ที่ 2 :

- การพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (3R8C)
- การเปิดโอกาสให้เกิดความเท่าเทียมและการเข้าถึงของกลุ่มที่มีข้อจำกัด
- การพัฒนาทักษะและความรู้ความสามารถเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านการสร้างนวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการ
- การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและความเป็นประชากรโลก
- การพัฒนาศักยภาพเพื่ออนาคต
- กิจกรรมนักศึกษาที่บูรณาการกับหลักสูตร
- ความสามารถและเทคนิคในการถ่ายทอดวิชาความรู้และทักษะของอาจารย์ เพื่อให้ นักศึกษารู้จักคิดแก้ไขปัญหา และมีความคิดสร้างสรรค์

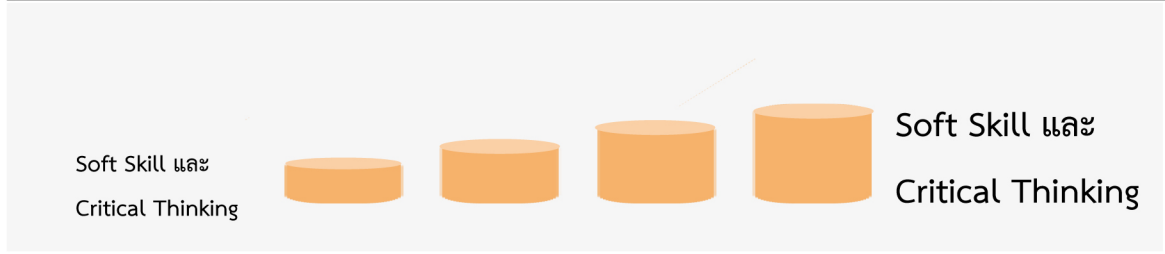
เป้าหมาย

- 2.1 ปรับปรุงกิจกรรมการพัฒนานักศึกษาให้ทันสมัย ได้มาตรฐาน ครอบคลุมความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21
- 2.2 พัฒนาทักษะการทำงานและการแก้ปัญหา (3R8C)
- 2.3 การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมและวิจัย

ตัวชี้วัดหลัก (Core KPI)

KPI 4 :	การประเมินทักษะและสมรรถนะของบัณฑิตด้าน Soft Skill และ Critical Thinking	21 st Century
----------------	---	--------------------------

KPI 5 :	Innovative Universities	10 แห่ง
----------------	-------------------------	---------

แผนงาน :

บทบาท สกอ. ในการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต เสริมสร้างทักษะที่เป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมและผู้ใช้บัณฑิต การให้ทุนสนับสนุนนักศึกษาที่มีความสามารถด้านการสร้างสิ่งประดิษฐ์และวิจัย การประเมินสมรรถนะนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับต่างประเทศ ให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเปิดโลกทัศน์ในการเป็นประชากรโลก ในขณะที่เดียวกันวางมาตรการลดความเหลื่อมล้ำและการเพิ่มของโอกาสในการเข้าถึงอุดมศึกษาของทุกกลุ่มผู้เรียน

สถาบันการศึกษาควรบูรณาการหลักสูตรและการใช้ชีวิตของนักศึกษาในสถาบันให้เกิดประโยชน์และสร้างคุณค่า กำหนดกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาในทุกด้าน ทั้งวิชาการ ความคิด คุณธรรม และสังคม ประเมินผลการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในเชิงรูปธรรม เปิดโอกาสให้เกิดความเท่าเทียมและการเข้าถึงของทุกกลุ่ม สร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ปลูกฝังหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่กับการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่เป็น Soft Skill และการติดตามประเมินผลความพึงพอใจของนายจ้าง

นอกจากนี้ความสามารถและความทันสมัยในเทคนิคการถ่ายทอดวิชาความรู้ของอาจารย์เป็นสิ่งสำคัญที่สถาบันการศึกษาควรพิจารณา โดยเฉพาะการให้การอบรมเพิ่มเติมกับอาจารย์ผู้สอน การจัดให้มีการรับฟังข้อคิดเห็น (Feedback) จากนักศึกษาผู้เรียนถึงทัศนคติและความต้องการของแต่ละ Generation เพื่อความเหมาะสมในการปรับปรุงวิธีสอนให้เหมาะสมกับยุคสมัย

ยุทธศาสตร์

3

เสริมสร้างสมรรถนะหลักของอุดมศึกษาไทยให้เป็นแหล่งพัฒนา
ต่อยอดความสามรถในการใช้ความรู้ สร้างผลงานวิจัย
ค้นหาคำตอบที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหา
และพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

บริบท

การวิจัยเป็นภารกิจหลักหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา เพราะอุดมศึกษาเป็นศูนย์รวมของความรู้และศาสตร์ต่าง ๆ ที่ทันสมัย และทรัพยากรที่สามารถสร้างผลงานวิจัยได้อย่างมากมาย จากการวิเคราะห์พบว่า กว่า 90% ของผลงานตีพิมพ์ใน SciVal ระหว่างปี พ.ศ. 2554 – 2559 มาจากมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยเฉพาะใน 9 มหาวิทยาลัยวิจัยของรัฐมีสูงถึง 79% แม้การวิจัยจะมีการนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาต่อยอด แต่ขาดการรวมพลังเพื่อนำไปสู่การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของยุทธศาสตร์ชาติ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยที่มีศักยภาพด้านงานวิจัย แต่ไม่มีระบบการบริหารงานวิจัยที่บูรณาการเพื่อนำผลงานวิจัยไปสู่อุตสาหกรรม และการสร้างนักวิจัยที่เป็นกลุ่มก้อนมากพอ ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีโอกาสในการสร้างผลงานวิจัยในหลากหลายสาขา แต่ต้องกำหนดจุดเด่นหรือความเชี่ยวชาญของตนเอง และจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดผลจากงานวิจัยของตนเองอย่างแท้จริง โอกาสในการสร้างผลงานวิจัยอาจนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งระดับท้องถิ่นและในระดับสากล รวมทั้งการพัฒนาให้มหาวิทยาลัยที่มีความสามารถไปสู่การจัดอันดับที่ดีขึ้นใน World Class Ranking

ประเด็นความท้าทายในยุทธศาสตร์ที่ 3 :

- การเพิ่มขีดความสามารถด้านงานวิจัยและนวัตกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศ (Thailand 4.0)
- การสร้างขีดความสามารถในการวิจัยที่เป็นแนวหน้า
- การค้นหาคำตอบเพื่อสนับสนุนการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ
- การนำผลงานวิจัยมาต่อยอดเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ประเทศ
- การพัฒนาศักยภาพของนักวิจัย ทั้งกลุ่มหลัก กลุ่มสนับสนุน และนักวิจัยมืออาชีพ
- การพัฒนาขีดความสามารถสู่มหาวิทยาลัยวิจัยและการเป็น Global University

เป้าหมาย

- 3.1 พัฒนาสถาบันอุดมศึกษาตามความสามารถและศักยภาพด้านการวิจัย และการบริการที่มีต่อสังคม (Research Hubs, Innovation Center)
- 3.2 พัฒนาสมรรถนะและความสามารถบุคลากรวิจัยเพื่อสร้างความรู้ใหม่และนวัตกรรมที่มีคุณภาพสูง (ผลงานวิจัย/จำนวนอาจารย์, จำนวนนักวิจัย, Impact Factor, Citation)
- 3.3 การสร้างขีดความสามารถในการวิจัยที่นำไปสู่การใช้งานจริง แก้ไขปัญหา และชี้นำสังคม (จำนวนนวัตกรรมที่ใช้งานและเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจ/สังคม)
- 3.4 พัฒนาขีดความสามารถไปสู่มหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก (University 4.0, World Class / Global University Ranking)

ตัวชี้วัดหลัก (Core KPI)

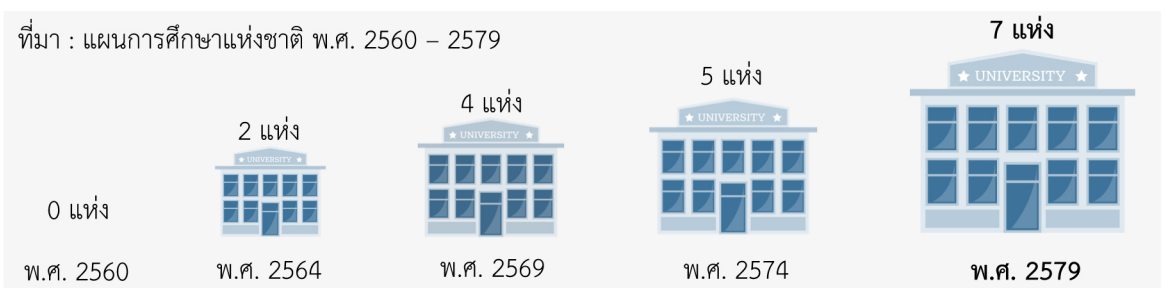
KPI 6 :	จำนวนนักวิจัยต่อประชากร	60 คน
----------------	-------------------------	-------

KPI 7 :	รายได้ที่ได้จากการให้สิทธิในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย	50 ล้านบาทต่อปี
----------------	---	-----------------

Global Innovation Index 2017 ประเทศไทยอยู่อันดับ 51 จาก 127 ประเทศ
 ที่มา : <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2017-report#>
 จำนวนคำขอสิทธิบัตรที่สถาบันอุดมศึกษาขึ้นรวมทั้งสิ้น 646 ชิ้นในปี พ.ศ. 2558
 ที่มา : สวทช.

KPI 8 :	World Class Ranking at 200	7 แห่ง
----------------	----------------------------	--------

แผนงาน :

บทบาท สกอ. ในการกำหนดนโยบายที่สนับสนุนให้เกิดนักวิจัย งานวิจัย และการนำงานวิจัยไป ขยายผลเชิงพาณิชย์และต่อยอดทางธุรกิจ การสนับสนุนด้านกฎระเบียบ ภาษี แรงจูงใจในการสร้างคู่ความร่วมมือด้านงานวิจัย ทั้งในประเทศ และในระดับนานาชาติ กำหนดตำแหน่งนักวิจัยรวมทั้งผลตอบแทนที่จูงใจ ไม่ซ้ำซ้อน กำหนดเกณฑ์ของบัณฑิตศึกษาที่สนับสนุนงานวิจัย การสร้างนวัตกรรม ตลอดจนผลงานนวัตกรรมในรูปแบบอื่น กำหนดกรอบในการประเมินขีดความสามารถด้านงานวิจัย

สถาบันการศึกษาควรกำหนดขีดความสามารถด้านนวัตกรรมและงานวิจัยของตนเอง (Re-positioning) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการสร้างผลงานวิจัย และจูงใจให้เกิดจำนวนนักวิจัยมืออาชีพเพิ่มขึ้น ปรับปรุงห้องปฏิบัติการวิจัยให้ได้มาตรฐานสากลเพื่อรองรับงานวิจัยที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล สร้างระบบการบริหารจัดการงานวิจัยและสร้างระบบนิเวศนวัตกรรม (Innovative Ecosystem) ของการถ่ายทอดเทคโนโลยี และการอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ที่มีประสิทธิภาพและสร้างคุณค่าต่อภาคเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน

อุดมศึกษาเป็นแหล่งสนับสนุนการสร้างงานและนำความรู้ ไปแก้ปัญหาผ่านความร่วมมือกับภาคเอกชนและท้องถิ่น

บริบท

การนำความรู้สู่สังคมในรูปแบบการบริการวิชาการเป็นอีกหนึ่งพันธกิจที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้ เพราะอุดมศึกษาเป็นศูนย์รวมของความรู้และศาสตร์ต่าง ๆ ที่ทันสมัยและถูกสังคมชุมชนมองดูว่าเป็นที่พึ่งในการ แก้ไขปัญหา และการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งได้ทำมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการอบรมวิชาชีพ การถ่ายทอดความรู้ไปจนถึงการเป็นแหล่งความรู้ในการแก้ปัญหา บทบาทดังกล่าวเพิ่มความสำคัญมากยิ่งขึ้นใน ยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีด้านสื่อ และการผลิตที่ลดต้นทุนลงอย่างมากมาย ในขณะที่เปิดโอกาสสู่การค้า ในรูปแบบใหม่บน Internet นอกจากนี้บทบาทสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาควรรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่ดี เพื่อไม่ให้ถูกทำลายจากการพัฒนาที่ก้าวเข้ามาอย่างรวดเร็ว บทบาทอีกอันหนึ่งในการถ่ายทอดความรู้ สู่สังคมจึงควรเป็นการสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนต่าง ๆ

ประเด็นความท้าทายในยุทธศาสตร์ที่ 4 :

- การนำความรู้และทรัพยากรที่มีไปสู่การบริการทางสังคมที่เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน
- สถาบันการศึกษาควรมีบทบาทในการสร้างงานและโอกาสทางธุรกิจ
- ความเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ที่สอนและการนำไปใช้

เป้าหมาย

- 4.1 เปิดโอกาสในการพัฒนาวิชาการสู่สังคม (University Social Engagement)
- 4.2 ส่งเสริมการนำความรู้ไปสู่การสร้างโอกาสทางธุรกิจ (Start-up, Spin-off, Incubator และ Accelerator)
- 4.3 แหล่งสนับสนุนการพัฒนาฐานรากเศรษฐกิจและชุมชนท้องถิ่น (โครงการความร่วมมือกับเอกชน/ท้องถิ่น ประชาธิปไตย Community University)
- 4.4 โครงการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน (Demand Driven)

ตัวชี้วัดหลัก (Core KPI)

KPI 9 :	จำนวน Technology-based startups	ไม่น้อยกว่า 300 แห่ง
---------	---------------------------------	-------------------------

Global Entrepreneurship Index อยู่ในเปอร์เซ็นต์ที่ 70

ที่มา : แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี

KPI 10 :	นำองค์ความรู้เพื่อพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับ SMEs	ไม่น้อยกว่า 800 แห่ง
----------	--	-------------------------

แผนงาน :

บทบาท สกอ. ในการส่งเสริมให้เกิดคณะกรรมการร่วมรัฐ-เอกชน-ท้องถิ่น การเป็นตัวกลางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มมหาวิทยาลัยในโครงการต่าง ๆ เพื่อลดความซ้ำซ้อน และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ส่งเสริมความร่วมมือทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ในสาขาวิชาต่าง ๆ กำหนดนโยบายที่สนับสนุนให้เกิดธุรกิจใหม่ และต่อยอดเครือข่ายทางธุรกิจ

สถาบันการศึกษาควรค้นหาความต้องการของชุมชนที่ตนเองไปช่วยพัฒนา ค้นหาโอกาสในการพัฒนาธุรกิจใหม่ ๆ ร่วมกับชุมชน และเครือข่ายความร่วมมือ นำความรู้ไปสู่ชุมชนผ่านกลไกการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาร่วมกัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการเป็นแหล่งสนับสนุนด้านวิชาการ สถาบันการศึกษา ควรพัฒนา Incubator และ Accelerator ในการบ่มเพาะทั้งเทคโนโลยีและธุรกิจ เพื่อเอื้อประโยชน์กับการนำนวัตกรรมไปทำให้เกิดรายได้กับภาคธุรกิจและชุมชน

ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ มีประสิทธิภาพ และมีระบบการกำกับดูแลที่รับผิดชอบ ต่อผลการดำเนินการของมหาวิทยาลัยในทุกด้าน

บริบท

แม้สถาบันอุดมศึกษาจะมีทั้งที่เป็นหน่วยงานราชการ มหาวิทยาลัยในกำกับ และภาคเอกชน แต่ระบบการบริหารจัดการและระบบการกำกับดูแลก็เป็นส่วนสำคัญที่จำเป็นต้องปรับปรุงให้มีความทันสมัย รับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามพันธกิจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อผู้บริหาร และระบบกำกับดูแลของสถาบัน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัด การดูแลการบริหารไม่ให้เกิดการทุจริต มีความโปร่งใส สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและมีจริยธรรมในการดำเนินการตามพันธกิจทุกด้าน หรือแม้นโยบายด้านผลประโยชน์ทับซ้อนล้วนเป็นความรับผิดชอบต่อระบบการบริหารจัดการของสถาบัน การรายงานผลประกอบการ สู่สังคมก็เป็นความรับผิดชอบต่อร่วมกันของ สกอ. และสถาบันการศึกษาทุกแห่ง การบริหารความเสี่ยง และการสร้างความเข้มแข็งด้านการเงิน

ประเด็นความท้าทายในยุทธศาสตร์ที่ 5 :

- ความโปร่งใสของระบบการบริหารของอุดมศึกษา
- การบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพและความรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ
- การติดตามประเมินผลที่ขาดประสิทธิภาพและขาดบทลงโทษ
- การยกระดับขีดความสามารถของมหาวิทยาลัยทุกกลุ่ม
- ระบบการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ มีการรายงาน ตรวจสอบได้ สอดคล้องกับหลักนิติธรรม และจริยธรรมจรรยาบรรณ

เป้าหมาย

- 5.1 การปรับโครงสร้างการบริหารจัดการและบทบาทของระบบอุดมศึกษา (HE Restructure, Governance Roles and Responsibility)
- 5.2 ปรับปรุงการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (การลดต้นทุนต่อหน่วย/ความรับผิดชอบต่อด้านการเงิน)
- 5.3 ระบบฐานข้อมูลและการรายงานที่ถูกต้อง (ความครบถ้วนของการรายงานข้อมูลต่อ สกอ. และต่อสาธารณะ)
- 5.4 สร้างระบบการกำกับดูแลที่โปร่งใส ความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ (Governance Accountability/Organizational Assessment) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวข้องกับบทบาทของสภามหาวิทยาลัย

ตัวชี้วัดหลัก (Core KPI)

KPI 11 :	ร้อยละการประเมินความโปร่งใสและความรับผิดชอบ	ร้อยละ 90
----------	---	-----------

การประเมินความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ
(Integrity & Transparency Assessment : ITA)

<https://www.nacc.go.th/main.php?filename=ITA>

KPI 12 :	การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางเศรษฐกิจและสังคม	
----------	---	--

Economic and Social Outcome

แผนงาน :

การรายงานข้อมูลและสถิติภาพรวมของอุดมศึกษาเพื่อให้สาธารณะได้รับรู้ เช่น สัดส่วนการผลิตบัณฑิตในสาขาต่าง ๆ อัตราการได้งานทำ ความนิยมของสถาบัน เป็นต้น บทบาท สกอ. ในการส่งเสริมให้เกิดธรรมาภิบาลและความโปร่งใสทั้งระบบ การพัฒนาระบบการประเมินความโปร่งใสของการจัดการและระบบการกำกับดูแล

สถาบันการศึกษาควรปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการของสถาบันอย่างต่อเนื่องจัดทำรายงานผลการดำเนินการของตนเอง และประกาศนโยบายผลประโยชน์ทับซ้อน รวมทั้งสร้างระบบการประเมินผู้บริหาร การบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน และระบบการติดตามตรวจสอบที่ทันกาลและมีประสิทธิผล

ปรับระบบโครงสร้างการตรวจสอบ การจัดสรรงบประมาณ และการติดตามรายงานผลที่มีประสิทธิภาพ

บริบท

การรายงานและการติดตามประเมินผลของ สกอ. ในอดีตมุ่งเน้นไปในเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งไม่อาจสะท้อนปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในภาพรวม ตั้งแต่หลักสูตรที่มีการเปิดเกินความต้องการ และการหดตัวของจำนวนผู้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้การจัดสรรงบประมาณในภาครัฐที่ลงไปยังสถาบันการศึกษาโดยตรง ไม่อาจบอกได้ว่าภาพรวมในการผลิตได้ตอบสนองทิศทางการพัฒนาเพียงใด ทั้งนี้เพราะการติดตามข้อมูลและการประเมินผลการใช้งบประมาณของ สกอ. ยังไม่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นความท้าทายในยุทธศาสตร์ที่ 6 :

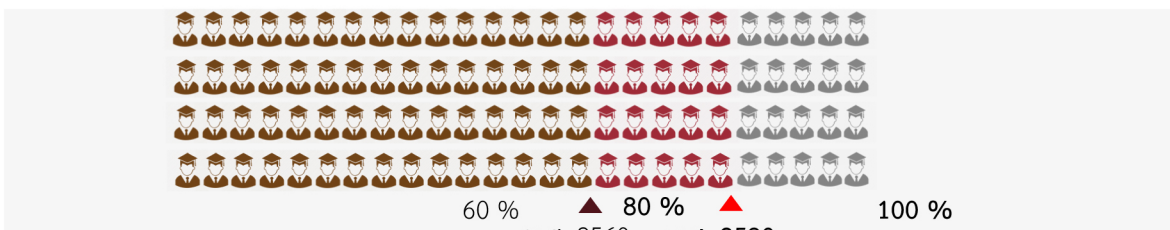
- การยกระดับขีดความสามารถของมหาวิทยาลัยทุกกลุ่ม
- การติดตามประเมินผลที่ขาดประสิทธิภาพ
- การจัดสรรงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับทิศทางการผลิตบัณฑิต และยังไม่เป็น Performance-based
- มาตรการกระตุ้นให้มหาวิทยาลัยพัฒนาให้รวดเร็วและตรงตามความต้องการของประเทศ
- การยกระดับขีดความสามารถของหน่วยงานที่กำกับดูแล และการติดตามประเมินผลระบบคุณภาพในทุกมิติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- กลไกการติดตามและระบบฐานข้อมูลกลางที่มีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

- 6.1 การปรับระบบการจัดสรรงบประมาณตามการพัฒนาขีดความสามารถของสถาบันอุดมศึกษา (Financial Incentive: Demand Pull, Performance-based, PA)
- 6.2 ปรับระบบการติดตามประเมินผลทุกระดับของ สกอ. ให้เกิดประสิทธิภาพ และให้เชื่อมกับการให้คุณ ให้โทษตาม Performance
- 6.3 สร้างกลไกการประเมินคุณภาพที่มุ่งเน้นประสิทธิผล การสร้างความรู้ และทักษะของบัณฑิต (Quality System: Accreditation System, QA System, Learning Outcome, Ranking)
- 6.4 ส่งเสริมให้สร้างกลไกในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพในพันธกิจทุกด้าน (Resource and Support Centers, Benchmark Partners)
- 6.5 สร้างระบบการติดตามรายงานผลที่มีประสิทธิภาพ ระบบข้อมูลสารสนเทศและสถิติอุดมศึกษา การรายงานผลระบบอุดมศึกษาสู่สาธารณะ

ตัวชี้วัดหลัก (Core KPI)

KPI 13 :	ร้อยละการสำเร็จการศึกษาตามเวลาที่กำหนดในหลักสูตร	ร้อยละ 80
----------	--	-----------

KPI 14 :	ความสามารถในการปฏิบัติงานภายหลังจบการศึกษา	
----------	--	--

แผนงาน :

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรกำหนดนโยบายระดับมหภาค และมาตรฐานการบริหารจัดการ จัดตั้งศูนย์ข้อมูลด้านอุดมศึกษาเพื่อการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสะดวกต่อการจัดทำรายงานสู่สาธารณะ และการทำดัชนีเทียบเคียง (Benchmark)

ปรับปรุงรูปแบบการจัดสรรงบประมาณโดยพิจารณาจากคุณภาพของการผลิตบัณฑิต ชีตความสามารถ ด้านการวิจัย ผลิตภาพจากผลงานวิจัยและศักยภาพของการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษา

ใช้กลไกของงบประมาณการเงินเพื่อปรับสัดส่วนการผลิตให้สนับสนุนการพัฒนาตามกรอบยุทธศาสตร์ระยะยาว ของประเทศ รวมทั้งการสร้างสมดุลของเป้าหมายการผลิตระหว่าง Planned Approach กับ Market Approach

สนับสนุนให้ระบบการประกันคุณภาพภายในสถาบันสามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิผล ในขณะที่สร้างกลไกการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นในทุกพันธกิจและระบบการบริหารของสถาบัน

การวางแผนเพื่อ การเปลี่ยนแปลง

05

การวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลง

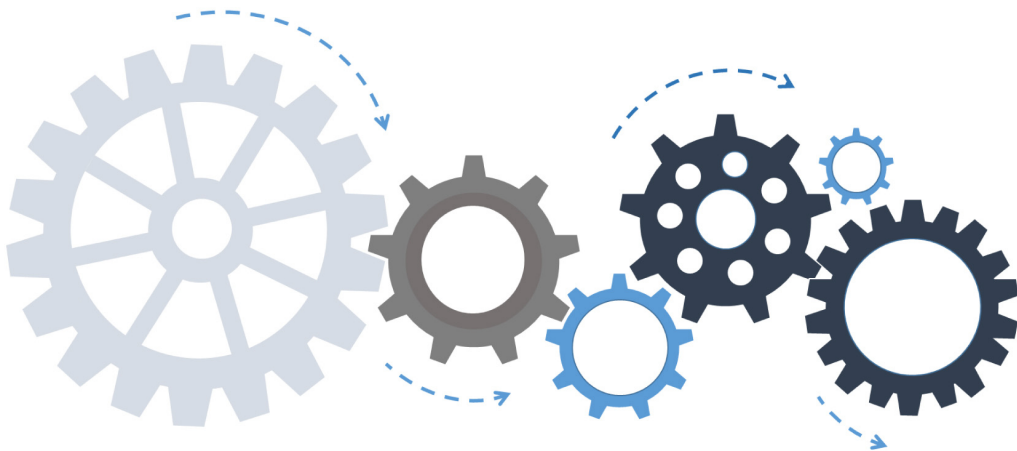
หลักการสำคัญของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวของอุดมศึกษา (พ.ศ. 2561 - 2580) ให้มีระยะเวลา 20 ปี และกำหนดแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Blueprint for Changes) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ ทั้งนี้ เพื่อให้ระบบอุดมศึกษาใหม่ (New Higher Education System) สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ที่กำหนด โดยมีสมมติฐานว่า “ถ้าระบบอุดมศึกษามีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพไม่ว่าความต้องการในการพัฒนาประเทศจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม สถาบันอุดมศึกษาจะสามารถตอบสนองและเป็นกลไกของรัฐ เพื่อการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายได้” ทั้งนี้ให้แยกบทบาทของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

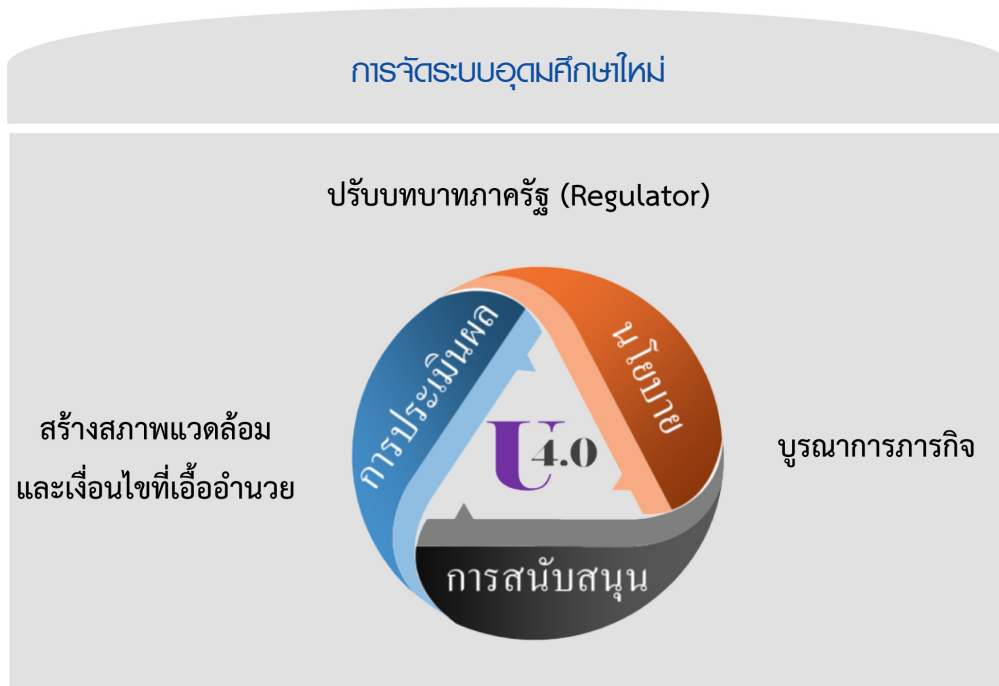
บทบาทของรัฐ

รัฐมีอำนาจหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลระบบอุดมศึกษา (Regulator) โดยใช้กลไกเชิงนโยบายและมาตรฐานอุดมศึกษาที่แสดงถึงความคาดหวังของรัฐที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษาในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ ให้การสนับสนุนทรัพยากรโดยวิธีการที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลโดยเน้นผลผลิตภาพ และผลสัมฤทธิ์มิใช่กระบวนการ เพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นความสำเร็จของการใช้กลไกเชิงนโยบายและมาตรฐานอุดมศึกษา ซึ่งจะป็นข้อมูลย้อนกลับไปสู่กลไกเชิงนโยบายและการสนับสนุนทรัพยากรต่อไป

บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการบริหารกิจการภายในของสถาบันตามที่กฎหมายกำหนด ภายใต้การกำกับของสภาสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานตามกรอบนโยบายและงบประมาณที่ได้รับสนับสนุนจากภาครัฐ

แผนภาพ 5.1 การจักระบบอุดมศึกษาใหม่

การกำหนดนโยบาย (Policy Formulation)

การกำหนดนโยบาย หมายถึง การกำหนดเป้าประสงค์และแนวทางการพัฒนาระบบอุดมศึกษาที่มีความชัดเจนเฉพาะเจาะจงในที่นี้รวมถึงการกำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษาด้วย

มาตรฐานอุดมศึกษา หมายถึง ระดับคุณภาพที่ยอมรับได้ที่สถาบันจะต้องปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญของการบริหารที่มีธรรมาภิบาล

กลยุทธ์ หมายถึง วิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐ

การกำหนดเส้นทางยุทธศาสตร์ของสถาบัน หมายถึง การจัดกลุ่มสถาบันตามศักยภาพที่แตกต่างกันและการตอบสนองความต้องการของประเทศ

ระบบการสนับสนุน (Support System)

การจัดสรรเงินอุดหนุนตามนโยบายที่กำหนดในลักษณะ Block Grant โดยยึดหลัก Results-based / Performance-based (Value-based) และ Demand Side Financing

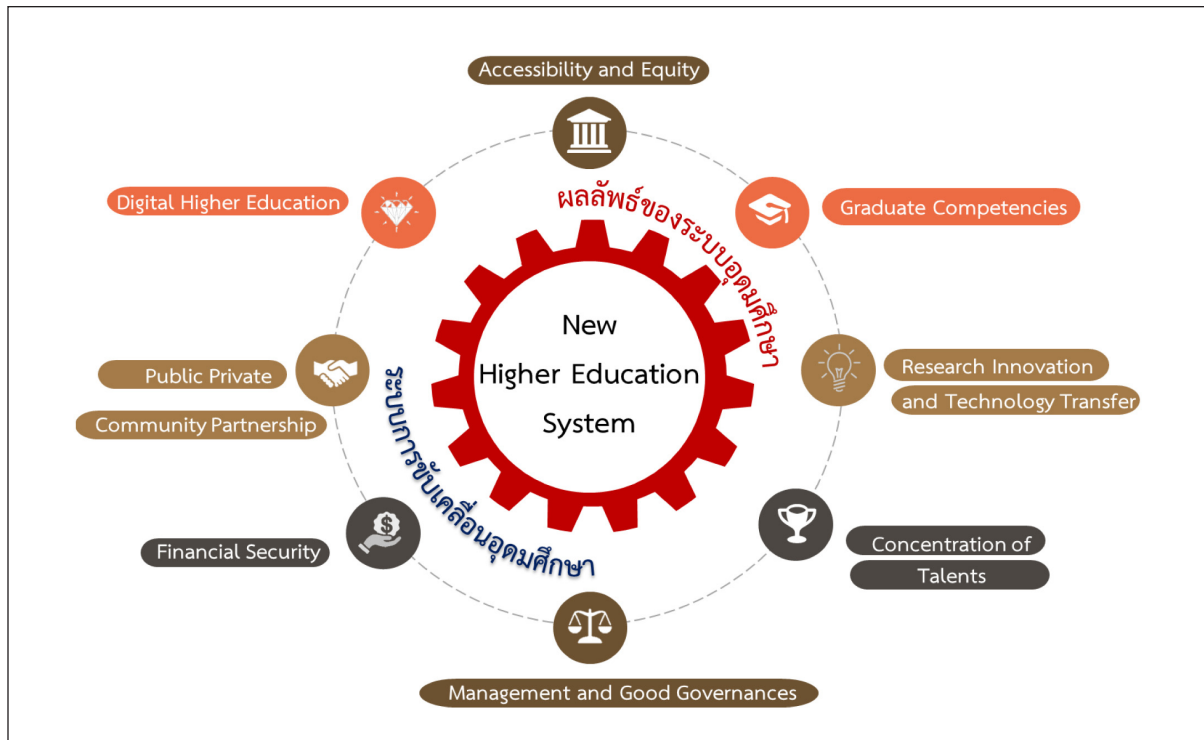
การสร้างสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขที่เอื้ออำนวย การปรับปรุงกฎระเบียบ การประสานความร่วมมือ การสนับสนุนข้อมูล และองค์ความรู้จากภายนอก

ระบบการประเมินผล (Assessment System)

การประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพผลการดำเนินงานของสถาบัน การพัฒนาระบบข้อมูลและการวิจัยระบบอุดมศึกษา และการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะของสถาบัน

แผนเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Blueprint for Changes)

แผนเพื่อการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การกำหนดประเด็นหลักเชิงนโยบายทั้งในส่วนของผลลัพธ์ของระบบอุดมศึกษาใหม่ที่พึงประสงค์และในส่วนของประเด็นระบบการขับเคลื่อนอุดมศึกษาที่เป็นบทบาทของผู้กำหนดและกำกับนโยบาย (Regulators) จะต้องเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการ ทั้งการสื่อสารนโยบายให้สังคมเกิดความเข้าใจและการเป็นผู้นำในการปรับเปลี่ยนระบบต่าง ๆ ที่กำลังขับเคลื่อนการอุดมศึกษาของประเทศ

แผนภาพ 5.2 แผนเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Blueprint for Changes)

ประเด็นผลลัพธ์ของระบบอุดมศึกษา (H.E. Outcomes) ประกอบด้วย

1. โอกาสการเข้าถึงอุดมศึกษาและความเป็นธรรม (Accessibility and Equity)
2. สมรรถนะของบัณฑิต (Graduate Competencies)
3. การวิจัย นวัตกรรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยี (Research Innovation and Technology Transfer)

ประเด็นระบบการขับเคลื่อนอุดมศึกษา (H.E. Driving System) ประกอบด้วย

4. การสร้างเสริมบุคลากรคุณภาพสูง (Concentration of Talents)
5. การบริหารและธรรมาภิบาล (Management and Good Governances)
6. ความมั่นคงทางการเงินในระบบอุดมศึกษา (Financial Security)
7. ภาคราชการ ภาคเอกชนและภาคชุมชน (Public Private Community Partnership)
8. อุดมศึกษาดิจิทัล (Digital Higher Education)

1

โอกาสการเข้าถึงอุดมศึกษาและความเป็นธรรม (Higher Education Access and Equity)

ความสำคัญ

ถ้าพิจารณาในภาพรวมแล้วจะพบว่าระบบอุดมศึกษาของประเทศสามารถให้บริการแก่ผู้เรียนได้กว้างขวาง จากอัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาสูงถึงร้อยละ 51 (เมื่อเทียบกับประชากรวัยเรียนอายุ 18-22 ปี) แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า มีนักศึกษาที่มาจากครอบครัวผู้มีรายได้น้อยจำนวนมากไม่สามารถเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีคุณภาพสูงซึ่งมีค่าใช้จ่ายต่ำได้ แต่ต้องเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพต่ำกว่าซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาในประเทศไทยกำลังเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากการหดตัวของประชากรวัยเรียนและวัยทำงาน ทำให้ประชากรสูงวัยมีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นที่คาดการณ์ได้ว่าอัตราการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาจะสูงขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 60 แต่จะมีจำนวนผู้เรียนลดลงเหลือประมาณ 2.2 ล้านคนในปี พ.ศ. 2575 ดังนั้น การพิจารณาโอกาสการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาและความเป็นธรรมในอนาคตจึงมีความซับซ้อนสูง ทำให้สถาบันอุดมศึกษามีการแข่งขันสูง มีการพัฒนาหลักสูตรใหม่ให้ทันสมัยสอดคล้องกับใช้ชีวิตและความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย ประกอบกับนโยบายของรัฐที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ จึงมีความจำเป็นที่ต้องปรับกลไกการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีศักยภาพสามารถเข้าถึงระบบอุดมศึกษาอย่างเป็นธรรม

วัตถุประสงค์

การเปลี่ยนแปลงด้านโอกาสทางการเข้าถึงอุดมศึกษาและความเป็นธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ผู้พิการ ตลอดจนผู้สูงอายุและผู้ที่อยู่ในตลาดแรงงานหรืออยู่ในกลุ่มนอกรวัยเรียน (Non-Aged Group) สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพสูง เมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถประกอบอาชีพและมีรายได้สูงเพียงพอที่จะช่วยเหลือยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวที่ดีขึ้นในอนาคต

กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนา (Development Education) การสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพและมีความพร้อมรับผู้เรียนที่มาจากครอบครัวผู้มีรายได้น้อย (B40) เข้าเรียนในกรณีนี้ผู้เรียนจำนวนมากมักมีปัญหาความพร้อมด้านวิชาการ โดยสถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดการศึกษาเสริมเพื่อให้ความช่วยเหลือในระยะแรกของการเข้าศึกษาและจัดระบบการติดตามดูแลช่วยเหลือให้สำเร็จการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้รัฐควรจัดเงินอุดหนุนการดำเนินงานทั้งในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาและผู้เรียน ในส่วนของผู้เรียนอาจจัดเงินทุนการศึกษา ทุนเงินให้กู้ยืม การให้ทำงานระหว่างเรียน รวมทั้งทุนผูกพันเมื่อสำเร็จการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ

กลยุทธ์ที่ 2 การปรับระบบการศึกษาเพื่อรองรับผู้เรียนนอกรวัยเรียน (Non-Aged Group) ผู้เรียนนอกรวัยเรียนจะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญของระบบอุดมศึกษาในอนาคต ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่มีผลต่อความต้องการความรู้และทักษะใหม่ ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงมีความยืดหยุ่นสูง ประกอบด้วยการศึกษาแบบอิสระ การประกอบอาชีพควบคู่กับการเรียนรู้ออนไลน์ การสะสมหน่วยกิต (Credit Bank) และเป็นการศึกษาที่เน้นสมรรถนะและการเพิ่มพูนทักษะแบบจำเพาะเป็นหลัก

กลยุทธ์ที่ 3 การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงวัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพของกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นให้มีความรู้และทักษะการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและสมรรถนะทางกายลักษณะงาน และส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ การศึกษาสำหรับผู้สูงวัยยังมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและให้สามารถดูแลตนเองได้โดยไม่เป็นภาระของสังคม ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงวัยจึงต้องการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น ตลอดจนมาตรฐานการศึกษาที่แตกต่างจากระบบการศึกษาปกติ

กลยุทธ์ที่ 4 การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) การเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญของการดำรงชีวิตในอนาคต ระบบอุดมศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้และบริการทางวิชาการของสถาบัน โดยไม่มีขีดจำกัด ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์มีได้จำกัดเฉพาะในช่วงเวลาที่เป็นนักศึกษา แต่จะเป็นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาไม่ว่าศิษย์ผู้นั้นจะอยู่ในสถานภาพใด สถาบันต้องให้บริการตลอดชีวิต

แนวทางการดำเนินงาน

1. การส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

- การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนา (Development Education) สำหรับผู้เรียนที่มาจากครอบครัวผู้มีรายได้น้อยด้วยการสนับสนุนทรัพยากรพิเศษแก่สถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพสูงในสาขาวิชาหลัก ๆ ให้รับนักศึกษาที่มาจากครอบครัวผู้มีรายได้น้อยได้ต่ำร้อยละ 40 (B40) เข้าศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษา
- จัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนนอกวัยเรียน (Non-Aged Group Learners) สถาบันอุดมศึกษาออกแบบและพัฒนาหลักสูตรใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการผู้เรียนนอกวัยเรียนหรือผู้ที่อยู่ในตลาดแรงงาน เพื่อเสริมศักยภาพให้มีความรู้และทักษะใหม่สอดคล้องกับตลาดแรงงานในอนาคตด้วยการปรับระบบการรับนักศึกษา ระบบการจัดการเรียนการสอน การเทียบโอนประสบการณ์ การวัดและประเมินผล ตลอดจนระบบธนาคารหน่วยกิต
- จัดการศึกษาสำหรับผู้สูงวัย (Aged Learners) สถาบันอุดมศึกษาออกแบบและพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นให้เหมาะสมกับผู้สูงวัย ครอบคลุมทั้งกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นที่ต้องการความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมและกลุ่มผู้สูงอายุทั่วไปที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- จัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ (Handicapped Learners) สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องการความช่วยเหลือพิเศษหรือผู้พิการที่มีศักยภาพแตกต่างกันด้วยวิธีการที่ต่างกัน จัดให้มีศูนย์บริการให้ความช่วยเหลือพิเศษ จัดโควตาการเข้าศึกษาพิเศษเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถศึกษาร่วมกับผู้เรียนปกติได้จนประสบความสำเร็จ

2. จัดระบบการส่งเสริมการบริหารเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง

- จัดระบบข้อมูลติดตามการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรอันอาจเกิดผลกระทบต่อการบริหารงานอุดมศึกษาทั้งในระดับสถาบันและระดับชาติ
- เสนอแนะมาตรการการปรับระบบบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อรองรับการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
- เสนอแนะมาตรการรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่คณาจารย์ บุคลากร และนิสิตนักศึกษา อันเนื่องมาจากการปรับระบบบริหารของสถาบันอุดมศึกษา
- สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนการเงินเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ความสำคัญ

การเตรียมบัณฑิตให้มีความพร้อมและสามารถปรับตัวได้ในสถานการณ์ที่มีโอกาสเติบโตในอนาคตเป็นประเด็นสำคัญของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน แนวคิดและความท้าทายเกี่ยวกับทักษะและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีอิทธิพลต่อนักการศึกษาทั่วโลกและเป็นปัจจัยผลักดันการปฏิรูปการศึกษาในหลาย ๆ ประเทศ สำหรับประเทศไทยอาจต้องมองข้ามปัญหาคุณภาพของบัณฑิตในอดีตจนถึงปัจจุบัน แล้ววางแผนเพื่อเปลี่ยนแปลงกลไกการกำกับ และการผลิตบัณฑิตใหม่ โดยมุ่งเป้าหมายให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาสร้างสรรค์ สมรรถนะของบัณฑิตยุคใหม่ ให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศของรัฐบาล ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งการขับเคลื่อนโครงการสำคัญต่าง ๆ ในนโยบาย Thailand 4.0 เช่น โครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นต้น

วัตถุประสงค์

การเปลี่ยนแปลงด้านสมรรถนะของบัณฑิตมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบัณฑิตทุกคน ให้มีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม มีทักษะดำรงชีวิตสำหรับโลกในศตวรรษที่ 21 ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นบัณฑิตที่ประกอบด้วย ก) สมรรถนะเชิงวิชาการ ข) สมรรถนะการประกอบอาชีพ ซึ่งประกอบด้วยทักษะการปฏิบัติงาน และทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และ ค) สมรรถนะการเป็นพลเมืองและพลโลก สมรรถนะเหล่านี้จะช่วยให้บัณฑิตสามารถพัฒนาตนเอง ครอบคลุมตลอดจนสังคม และมีส่วนร่วมอันสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ

กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ที่ 1 ปรับปรุงระบบการกำกับคุณภาพและมาตรฐานหลักสูตรให้เกิดการเชื่อมโยงอย่างชัดเจนระหว่างการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล หลักสูตรต้องกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตในลักษณะของผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) อย่างชัดเจนตามอัตลักษณ์ของสถาบันอุดมศึกษา และตอบสนองความต้องการของสังคมในการพัฒนาประเทศ การจัดการเรียนการสอนต้องปรับให้สอดคล้องการใช้ชีวิตของผู้เรียนยุคใหม่ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่ก้าวหน้า และการวัดและประเมินผลต้องเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ สามารถแสดงผลการเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียน ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งนี้ รัฐต้องกำหนดกลไกสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาได้ตามความจำเป็น

กลยุทธ์ที่ 2 วางแผนการผลิตบัณฑิตกำลังคนทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้สอดคล้องตามศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษา และตอบสนองความต้องการเพื่อการพัฒนาประเทศ รัฐควรสร้างกลไกการติดตามและตรวจสอบความต้องการกำลังคน ความต้องการของสมรรถนะที่จำเป็นในการทำงาน การเปลี่ยนแปลงของอาชีพตลอดจนการประเมินศักยภาพของบัณฑิตในการประกอบอาชีพ แผนการผลิตบัณฑิตต้องประกอบด้วยกลไกการกำกับปริมาณและคุณภาพกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ โดยที่สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการวางแผนการผลิตบัณฑิตของตนเอง การวางแผนการผลิตกำลังคนจะต้องเชื่อมโยงกับระบบและกลไกการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาตามหลักการ การสนองทุนผ่านด้านอุปสงค์ (Demand Side Financing) ตลอดจนการยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพการผลิตบัณฑิต

กลยุทธ์ที่ 3 การเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการทำงาน (Work Integrated Learning) การพัฒนาบัณฑิตให้เกิดสมรรถนะเชิงวิชาการและเชิงวิชาชีพอย่างสมบูรณ์นั้น ไม่สามารถบรรลุผลได้จากการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว แนวโน้มในอนาคตโลกของการทำงานมีความเปลี่ยนแปลงสูงมาก ความรู้ ทักษะใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพอย่างก้าวหน้าในอนาคตจะเกิดขึ้นในโลกของการทำงานเป็นส่วนใหญ่ รัฐจึงควรสนับสนุนการเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการทำงาน ให้เป็นกลไกหลักในการพัฒนาสมรรถนะของบัณฑิตและสมรรถนะเชิงวิชาการ สมรรถนะเชิงวิชาชีพ และสมรรถนะการเป็นพลเมืองและพลโลก ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นผู้ออกแบบและวางแผนการจัดการศึกษา โดยความร่วมมือของสถานประกอบการ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการทำงาน จึงเป็นกลไกที่ต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวัง โดยการบูรณาการการเรียนรู้ในชั้นเรียนและการเรียนรู้ในสถานประกอบการให้เหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 4 การยึดหลักการทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligence Theory) หมายถึง การมุ่งส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในทุกด้าน โดยคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ความสามารถดังกล่าว ได้แก่ ความสามารถด้านภาษา ความสามารถในการใช้เหตุผล การคิดคำนวณ ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ความสามารถในการเคลื่อนไหวร่างกาย ความสามารถด้านดนตรี ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการเข้าใจตนเอง และความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติ นักศึกษาทุกคนย่อมมีความสามารถเฉพาะที่แตกต่างกัน สถาบันอุดมศึกษาจะต้องค้นหาและพัฒนาให้ทุกคนได้แสดงศักยภาพที่แท้จริงอย่างเต็มที่ การพัฒนาประเทศจะมีได้เกิดขึ้นเฉพาะผู้มีความสามารถกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

กลยุทธ์ที่ 5 การบูรณาการสร้างสรรค์ใหม่ ความรู้ของมนุษย์เกิดขึ้น พัฒนา และนำไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง ไม่มีวันหยุด ไม่มีสิ้นสุด ความรู้เทคโนโลยีนวัตกรรมที่เกิดจากการบูรณาการศาสตร์แขนงต่าง ๆ เป็นจุดกำเนิดของศาสตร์ใหม่ที่เร็วที่สุดและง่ายที่สุด อุดมศึกษายุคใหม่ต้องเปิดเสรีภาพทางวิชาการสูงสุด เพื่อให้คณาจารย์แต่ละสาขาวิชาได้ทำงานร่วมกัน พัฒนางานวิจัย นวัตกรรม และเทคโนโลยีร่วมกัน อันจะก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดภูมิปัญญา และความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนความร่วมมือระหว่างสถาบันและความร่วมมือของนักวิชาการระหว่างประเทศทั่วโลก

กลยุทธ์ที่ 6 การปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ในระบบศึกษา นับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่มวลมนุษยชาติได้สร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้จากวิธีการดั้งเดิมไปสู่วิธีการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาโดยตรง การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นความท้าทายขีดความสามารถของคณาจารย์ว่าจะสามารถก้าวข้ามมิติใหม่ของการเรียนรู้ในโลกของความจริงได้หรือไม่ ยิ่งในระยะ 20 ปีข้างหน้า การเปลี่ยนแปลงจะรวดเร็วและทรงพลังต่อสติปัญญาของมนุษย์มากยิ่งขึ้น

แนวทางการดำเนินงาน

1. มาตรฐานการศึกษาาระดับอุดมศึกษา เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ การศึกษาระดับอุดมศึกษา

- รัฐควรทบทวน ปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาาระดับอุดมศึกษา เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษาาระดับอุดมศึกษา ให้เป็นกลไกสนับสนุน การปรับตัวของสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ และจุดเน้นในการผลิตและพัฒนาบัณฑิตศึกษา ให้ตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศที่แตกต่างกัน
- กลไกดังกล่าวต้องสามารถพัฒนาและยกระดับความสามารถของสถาบันอุดมศึกษาให้มีระดับสูงขึ้น ตามแผนพัฒนาของสถาบันอุดมศึกษาในระยะยาวและเทียบเคียงกับสถาบันอุดมศึกษาสากล
- ปรับระบบประกันคุณภาพภายใน ให้สอดคล้องกับการปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาาระดับอุดมศึกษา เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษาาระดับอุดมศึกษา
- มหาวิทยาลัยควรทบทวน คุณภาพและหาหลักสูตร และความต้องการของสังคม ตลอดจน Return on Investment การพิจารณาระบบการกู้เงินเพื่อการศึกษา (Contingent Loan) และระบบสนับสนุนอื่น ๆ

2. การพัฒนาระบบการประเมินสมรรถนะนักศึกษา

- รัฐควรกำหนดสมรรถนะของบัณฑิตที่เป็นมาตรการร่วมกันในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยอาจกำหนดเป็น 3 ลักษณะ

สมรรถนะเชิงวิชาการ คือ ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา การเรียนรู้ ตลอดชีวิต และการสร้างสรรค์นวัตกรรม

สมรรถนะการประกอบอาชีพ ประกอบด้วยทักษะสำคัญ 2 ประการ คือ

ทักษะการปฏิบัติงาน (Employability Skills) หมายถึง ทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ ทักษะ เทคโนโลยีดิจิทัล และทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และสร้างสรรค์ รวมถึงทักษะที่จำเป็นอื่น ๆ

ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Skills)

สมรรถนะการเป็นพลเมืองและพลโลก หมายถึง การมีจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อการเมือง การปกครองระบอบ ประชาธิปไตย การเคารพในสิทธิและหน้าที่ เสรีภาพ การรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม สร้างสรรค์ประโยชน์ แก่สังคม ดำรงตนในสังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

จัดให้มีการประเมินสมรรถนะของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ เป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะ ภาษาอังกฤษ โดยกำหนดสมรรถนะที่พึงประเมินไว้ล่วงหน้า ดำเนินการประเมินจากกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมสถาบัน อุดมศึกษาที่มีลักษณะแตกต่างกัน และอยู่ในสาขาวิชาและชั้นปีแตกต่างกัน

กำหนดให้มีการสอบเพื่อสำเร็จการศึกษา (Exit Exam) เป็นส่วนสำคัญของการกำกับมาตรฐานการศึกษา ระดับอุดมศึกษา

3. การวางแผนการผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาและความต้องการในการพัฒนาประเทศ

- จำแนกการผลิตกำลังคนตามสาขาวิชา International Standard Classification of Education (ISCED 1997)
- ประเมินแผนการผลิตกำลังคนตามสภาพจริงในปัจจุบัน จำแนกตาม ISCED 1997
- พัฒนาระบบการประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน และสถาบันอุดมศึกษาในการกำหนดความต้องการกำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ
- ปรับฐานการผลิตกำลังคนระดับสถาบันให้สอดคล้องกับแนวทางการปรับยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง รวมถึงเพิ่มความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการผลิตกำลังคนข้ามศาสตร์กับมหาวิทยาลัยคู่ความร่วมมือ
- ใช้แผนการผลิตกำลังคนเป็นกลไกการจัดสรรเงินอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาในลักษณะ Demand Side Financing ที่กำกับด้วยคุณภาพและปริมาณการผลิต
- ประเมินผลแผนการผลิตกำลังคนเป็นประจำทุกปี เพื่อการเจรจาปรับแผนการผลิตกำลังคนกับสถานศึกษาในระยะต่อไป

4. การสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาคุณภาพนักศึกษาและบัณฑิต

- ส่งเสริมการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Work Integrated Education) ให้สถาบันอุดมศึกษาวางแผนการจัดหลักสูตรและการเรียนรู้มุ่งเน้นผลการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนร่วมกับสถานประกอบการที่มีคุณภาพ จัดสัดส่วนการเรียนรู้ในห้องเรียน และในสถานประกอบการให้เหมาะสม เพียงพอที่จะสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์
- ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยการนำของผู้เชี่ยวชาญในภาคอุตสาหกรรมนั้น ๆ (Industry-led Curriculum)
- ส่งเสริมการศึกษาเพื่อการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Education) มุ่งสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมทางการศึกษาและการประกอบอาชีพที่ส่งเสริมการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การบริหารจัดการเทคโนโลยีสมัยใหม่ การลงทุน และการบริหารทรัพยากรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนแนวคิด (Mindset) สู่โลกของการทำงานสมัยใหม่
- ส่งเสริมการศึกษาเชิงนวัตกรรม (Innovation Education) มุ่งสร้างสรรค์โอกาสและประสบการณ์ของผู้เรียนให้เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถแสดงศักยภาพสูงสุดของตนเองในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจินตนาการและการนำไปใช้ในโลกรของความเป็นจริง
- ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของนักศึกษาในภูมิภาคและระดับโลก (Student Mobility) เป็นการพัฒนานักศึกษา สัมผัสกับวิถีชีวิตจริงในสังคมนานาชาติ เพื่อการพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะและการแลกเปลี่ยนเชิงวัฒนธรรม สถาบันอุดมศึกษาอาจกำหนดเป็นเงื่อนไขให้หลักสูตรให้นักศึกษาต้องไปเรียนรู้ หรือเสริมประสบการณ์จากการทำงานในต่างประเทศ และถ่ายโอนประสบการณ์ดังกล่าวให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตร
- ส่งเสริมกิจกรรมการกีฬา เพื่อสร้างเสริมสุขภาพ และความเป็นเลิศสู่มืออาชีพ ควบคู่กิจกรรมแลกเปลี่ยนเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นส่วนสำคัญในระบบการศึกษา
- ส่งเสริมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ หรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ มุ่งสร้างทักษะในการปฏิสัมพันธ์ เพื่อการสื่อสารที่มีความเป็นมืออาชีพ (Professionalism)

วัตถุประสงค์

- เพื่อสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่และกำลังคนที่มีสมรรถนะสูงสำหรับทำงานในอุตสาหกรรมไปสู่ New S-Curve
- เพื่อสร้างฐาน (Platform) การพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งอนาคต โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตบัณฑิต หลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพและสมรรถนะสูง

กระบวนการจัดการเรียนการสอน

- การบูรณาการการเรียนรู้ข้ามศาสตร์สู่การปฏิบัติงานจริง ทักษะชีวิตสังคมดิจิทัลและตอบสนองความต้องการการเรียนรู้รายบุคคล
- การร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมแบบครบวงจร (50 : 50 , 3+1 , 2+2)
- เน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน
- ใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการเรียนรู้

แผนภาพ 5.3 กรณีตัวอย่าง การสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่

ความสำคัญ

บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในฐานะกลไกการขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจใหม่ (New Growth Engine) ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี หมายถึง บทบาทด้านการวิจัยนวัตกรรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยี จากพัฒนาการในอดีตซึ่งสถาบันอุดมศึกษาประสบผลสำเร็จ เป็นอย่างดีในการสื่อสารกับประชาคมโลกให้รับรู้ ผลงานทาง วิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ ตลอดจน การพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรมทางด้านการเกษตร และ สาธารณสุข จนเป็นที่ยอมรับของสากล การที่สถาบัน อุดมศึกษาจะทำหน้าที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนการขยายตัว ทางเศรษฐกิจใหม่ภายใต้แนวคิดประเทศไทย 4.0 จึงเป็น มูลเหตุให้ระบบอุดมศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง เชิงนโยบาย การกำกับ และการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ด้านการวิจัย (Research) แม้สถาบัน อุดมศึกษาให้ความสำคัญต่อการวิจัยบริสุทธิ์ หรือ การวิจัย เพื่อขยายขอบเขตองค์ความรู้ในศาสตร์ที่ตนเองเชี่ยวชาญ แต่ต้องมีจุดเน้นหรือเป้าหมายที่จะนำไปสู่การพัฒนา (Development) เพื่อประยุกต์ให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจ ในลักษณะของกิจการเชิงพาณิชย์ (Commercialization) และสอดคล้องกับอุตสาหกรรมหรือเทคโนโลยีเป้าหมาย เพื่อการพัฒนาประเทศในกรอบแนวคิดประเทศไทย 4.0 นวัตกรรม (Innovation) คือกลไกขับเคลื่อนการขยายตัว ทางเศรษฐกิจของประเทศที่พิสูจน์แล้ว การสร้างสรรค์ นวัตกรรมให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง จะต้องสร้างสภาพแวดล้อม (Ecosystem) ให้เหมาะสมทั้ง ภาควิชาการ ภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐ และภาคชุมชน ในฐานะผู้บริโภค และยังคงต้องได้รับการสนับสนุนด้านการเงิน และการลงทุน ด้านกระบวนการพัฒนาสู่เป้าหมาย และ การมีบุคลากรระดับมัธยมนสนับสนุนเป็นจำนวนมาก

วัตถุประสงค์

การเปลี่ยนแปลงด้านการวิจัย นวัตกรรม และ การถ่ายทอดเทคโนโลยีในระบบอุดมศึกษามีวัตถุประสงค์ เพื่อการขยายขอบเขตและความสำคัญของการวิจัยในสถาบัน อุดมศึกษาให้กว้างขวางครอบคลุม การวิจัยบริสุทธิ์ การวิจัย ประยุกต์ การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการถ่ายทอด เทคโนโลยี ให้เป็นกลไกขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ใหม่ของประเทศ ซึ่งเป็นการดำเนินงานอย่างมีเป้าหมาย เฉพาะที่สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย 4.0

กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ที่ 1 กำหนดจุดเน้นและเป้าหมายของเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของสถาบันอุดมศึกษาให้ชัดเจน และสอดคล้องกับโมเดลประเทศไทย 4.0

ประสานความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมอย่างใกล้ชิด ในการกำหนดความต้องการเทคโนโลยีเพื่ออนาคต

ประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่มี จุดแข็งและศักยภาพในด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายในการกำหนด ความรับผิดชอบร่วมกัน

ประสานความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ เพื่อให้ การสนับสนุน ส่งเสริม และการอำนวยความสะดวก ในการเข้าถึงข้อมูลและแผนการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐ

กลยุทธ์ที่ 2 สร้างรูปแบบความร่วมมือเพื่อการวิจัย นวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพ สูงสุด

ความร่วมมือในลักษณะศูนย์ความเป็นเลิศทางวิชาการ และนวัตกรรมเฉพาะทาง (Center of Excellence) โดย ความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษา และสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม

ความร่วมมือในลักษณะศูนย์ประสานการดำเนินการ ด้านนวัตกรรม (Innovation Hubs) โดยมีสถาบันอุดมศึกษา ที่มีศักยภาพสูงเป็นแกนนำในเชิงบริหาร และมีสถาบัน อุดมศึกษากลุ่มต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นเครือข่ายรับผิดชอบ การพัฒนานวัตกรรมในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญ

ส่งเสริมความร่วมมืออย่างเป็นทางการของสถาบัน อุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญและความสนใจในประเด็น การวิจัยร่วมกันให้ตอบสนองความต้องการของประเทศ

กลยุทธ์ที่ 3 ระดมทรัพยากรและความเชี่ยวชาญต่างประเทศ

เชิญชวนสถาบันอุดมศึกษาระดับโลก (World Class University) ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในสาขาที่สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยยังอยู่ในระยะของการพัฒนา แต่มีความสำคัญ และจำเป็นต้องเร่งรัดพัฒนาเพื่ออนาคตโดยรัฐ กำหนดเงื่อนไขการสนับสนุนและผ่อนคลายกฎระเบียบให้สถาบันอุดมศึกษาระดับโลกสนใจมาดำเนินการทั้งการผลิตบัณฑิต และการวิจัยในประเทศ ทั้งนี้อาจดำเนินการผ่านความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา หรือภาคอุตสาหกรรมในประเทศก็ได้

ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างความร่วมมือกับนักวิจัยหรือห้องปฏิบัติการวิจัยที่มีสมรรถนะสูงในระดับนานาชาติทั้งภาครัฐและเอกชนในต่างประเทศ เพื่อการวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมที่สอดคล้องกับโมเดลประเทศไทย 4.0

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาวิธีการจัดสรรเงินอุดหนุนด้านการวิจัย นวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้คณาจารย์ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาทุ่มเทกำลังความสามารถเพื่อการพัฒนาประเทศ

พัฒนาหลักเกณฑ์การจัดสรรเงินอุดหนุนการวิจัย นวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีบนพื้นฐานของผลการดำเนินงาน (Performance) และผลกระทบต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมตามโมเดลประเทศไทย 4.0 และให้อิสระในการบริหารงบประมาณด้วยความคล่องตัว

พัฒนาระบบการประเมินผลงานด้านการวิจัย นวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบการประเมินผลของสถาบันอุดมศึกษา

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนานักวิชาการ นักวิจัยระดับมัธยมศึกษา ให้สามารถตอบสนองความต้องการในปัจจุบันและอนาคต

พัฒนานักวิชาการและนักวิจัยระดับปริญญาเอกในสาขาวิชาที่ขาดแคลนและเป็นความต้องการเพื่อการพัฒนาประเทศ ทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง

พัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ให้สามารถพัฒนาตนเองและเป็นผู้นำการวิจัยในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

ส่งเสริมการขยายหลักสูตรระดับปริญญาโทและเอกในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับโมเดลประเทศไทย 4.0

แนวทางการดำเนินงาน

1. จัดทำแผนบูรณาการด้านการวิจัย นวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีของสถาบันอุดมศึกษาระยะ 5 ปี

- กำหนดเป้าหมายการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออุตสาหกรรมหลักตามโมเดลประเทศไทย 4.0
- กำหนดรูปแบบและวิธีการดำเนินโครงการร่วมกันของสถาบันอุดมศึกษาในลักษณะ Center of Excellence และ Innovation Hubs และรูปแบบอื่น
- การบูรณาการความร่วมมือของภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรม และภาคชุมชน

2. พัฒนาวิธีการจัดสรรเงินอุดหนุนการวิจัย นวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้สถาบันอุดมศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

- การจัดสรรเงินอุดหนุนให้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ที่สะท้อนผลการดำเนินงานและความสามารถที่จะบรรลุเป้าหมายและเกิดผลกระทบต่อแผนงานและโครงการที่กำหนด
- ใช้วิธีการและหลักเกณฑ์ที่หลากหลายตามเป้าหมายผลผลิตที่แตกต่างกัน ทั้งการวิจัยบริสุทธิ์ การวิจัยประยุกต์ การพัฒนานวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี
- พัฒนาระบบการประเมินผลงานด้านการวิจัย นวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนงบประมาณและการกำหนดนโยบาย

3. สนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาให้ดำเนินการในการพัฒนาการวิจัย นวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพ

- จัดสรรทุนพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่
- จัดสรรทุนการศึกษาระดับปริญญาเอกทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- การสนับสนุนการพัฒนาสู่มหาวิทยาลัยระดับโลก (World Class University)
- การสนับสนุนวิสาหกิจของสถาบันอุดมศึกษา อันเนื่องมาจากการวิจัย นวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี
- การสนับสนุนให้เกิดระบบนิเวศนวัตกรรม (Innovative Ecosystem) เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- การสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมโดยระบบนวัตกรรมเปิด (Open Innovation)

4

การเสริมบุคลิกภาพคุณภาพสูง (Concentration of Talent)

ความสำคัญ

คุณภาพของระบบอุดมศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาที่ร่วมมือกันปฏิบัติภารกิจตามความเชี่ยวชาญ ความสอดคล้องของพื้นที่และโอกาสในการสร้างคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของชุมชนวิชาการในสถาบันนั้น ๆ ตั้งแต่ คณาจารย์ นักวิจัย นักศึกษา นักปฏิบัติ และผู้นำในการบริหาร ในสภาวะของความเปลี่ยนแปลงและความคาดหวังที่จะให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นหัวรถจักรในการพัฒนาประเทศ ระบบอุดมศึกษาต้องสร้างโอกาสให้ศูนย์รวมของบุคลากรคุณภาพสูงมีมากยิ่งขึ้นกว่าที่เคยมีในอดีต การกำหนดเส้นทางอาชีพและการพัฒนาของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาจะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการระดมสรรพกำลังที่มีความสามารถสูง ตั้งแต่การสร้างสภาพแวดล้อมให้ดึงดูดผู้มีศักยภาพสูง การคัดเลือก และการดำรงรักษาให้เจริญเติบโต

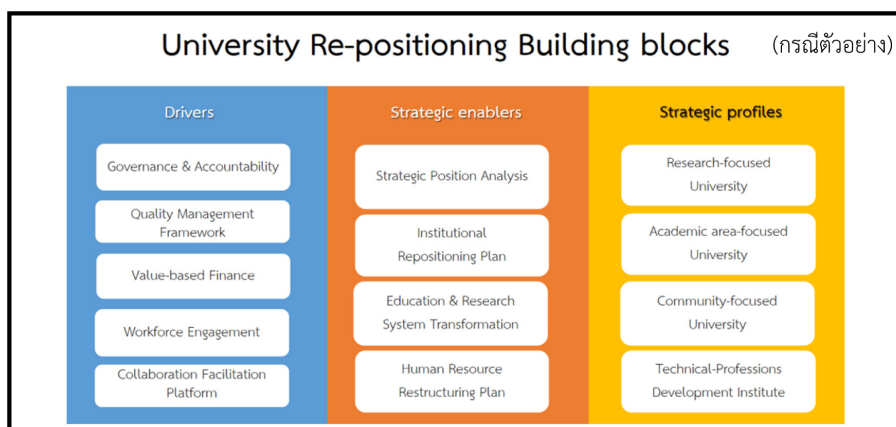
ในสภาพปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญกับการสรรหาคณาจารย์เพื่อปฏิบัติการสอนเป็นหลัก การปฏิบัติหน้าที่อื่นทั้งในด้านการวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม ตลอดจนการพัฒนาท้องถิ่นและการถ่ายทอดเทคโนโลยี จึงเป็นภาระงานที่ต้องสร้างสรรค์ฝึกฝนขึ้นมาใหม่ทั้งหมด เส้นทางอาชีพและการพัฒนามิได้เอื้อให้บุคลากรเหล่านั้นได้เจริญก้าวหน้า สร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างเต็มความสามารถ

วัตถุประสงค์

1. ระบบอุดมศึกษาสามารถพัฒนาสภาพแวดล้อมให้ดึงดูดผู้มีความสามารถสูงเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งคณาจารย์ นักวิจัย ผู้นำ และผู้บริหาร ตลอดจนผู้ปฏิบัติสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย
2. ระบบอุดมศึกษาเป็นชุมชนทางวิชาการที่มีศักยภาพสูง มีความหลากหลาย มีจุดเน้น จุดแข็งที่แตกต่างกัน ล้วนสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ
3. ระบบอุดมศึกษามีขีดความสามารถในการแข่งขันสู่สากลเป็นสถาบันอุดมศึกษาระดับโลก เป็นจุดดึงดูดนักวิชาการจากทั่วโลกมาร่วมพัฒนาประเทศ

กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ที่ 1 กำหนดจุดเน้นเพื่อการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาที่หลากหลายให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ กลยุทธ์นี้เรียกว่า University Re-positioning Framework คือการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้ทำหน้าที่เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความสอดคล้องในแนวเดียวกันระหว่างความต้องการของประเทศ นโยบายทิศทางของสถาบัน การกำกับดูแล การจัดสรรทรัพยากร และการจัดการทรัพยากรบุคคล การสร้างจุดเน้นของการดำเนินการของสถาบันในเรื่องที่เป็นความต้องการของประเทศและประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง

แผนภาพ 5.4 กรณีตัวอย่าง University Re-positioning Building blocks

กลยุทธ์ที่ 2 สนับสนุนกรอบการบริหารงานบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเส้นทางอาชีพที่หลากหลายในระบบอุดมศึกษา เพื่อสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรคุณภาพสูงทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ในชุมชนวิชาการ ชักจูงผู้ประสบความสำเร็จในภาคเอกชน-ภาครัฐ มีโอกาสมาช่วยงานวิชาการและงานวิชาชีพในสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับจุดเน้นของสถาบันแต่ละแห่ง

กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่ระดับโลก (World Class University) ในสังคมวิชาการระดับโลก ต่างยอมรับบทบาทของนักวิชาการด้วยกันว่าเป็นผู้ที่สร้างสรรค์ พัฒนาความรู้หรือวิชาการที่ส่งผลกระทบต่อแวดวงวิชาการทั้งโลก ชุมชนวิชาการนั้นอยู่ในสถาบันใดมากที่สุด สถาบันนั้นจะเป็นที่รู้จักเป็นที่ยอมรับและยกย่องให้เป็นสถาบันระดับโลก การพัฒนาไปสู่จุดนั้นเป็นเรื่องยากจึงเป็นสิ่งที่รัฐต้องเข้ามามีบทบาทผลักดันอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยเลือกสรรสถาบันที่มีความพร้อมเหมาะสม มีความเป็นไปได้สูงเท่านั้น

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบการส่งเสริมและเชิดชูเกียรติบุคลากรคุณภาพสูงในระดับสากล มุ่งส่งเสริมชุมชนวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ การประกวดการแข่งขันผลงานวิชาการ การสนับสนุนผลักดันให้เป็นบุคลากรผู้มีชื่อเสียงของประเทศและของโลก

แนวทางการดำเนินงาน

1. การกำหนดจุดเน้นเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา (Re-positioning Framework)

- กำหนดกรอบแสดงจุดเน้นของสถาบันอุดมศึกษาที่ตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ ประกอบด้วย ความหมาย คุณลักษณะ และแนวทางการวิเคราะห์คุณลักษณะเหล่านั้นเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานของสถาบัน (Strategic Profiles) พร้อมระบบฐานข้อมูลเพื่อการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ
- พัฒนาระบบการเงินอุดมศึกษาฐานคุณค่า (Value-based Financing)
- พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการกำกับดูแลและการบริหารสถาบันอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

2. กำหนดกรอบส่งเสริมการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพ

- กำหนดแนวทางการพัฒนาและเส้นทางอาชีพของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาที่หลากหลายและสามารถดึงดูดผู้เชี่ยวชาญจากทั่วโลก
- การกำหนดวิธีการและผลงานวิชาการเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการที่หลากหลาย ทั้งในสายคณาจารย์ผู้สอนและนักวิจัย ตลอดจนนักสร้างสรรค์นวัตกรรม
- การกำหนดหลักเกณฑ์การสนับสนุน ชักจูงและคัดสรรบุคลากรผู้มีความสามารถทางวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ พัฒนาระบบเชิดชูเกียรติให้เป็นที่ยอมรับระดับชาติและนานาชาติ

3. การส่งเสริมการพัฒนาศาสนาสถาบันอุดมศึกษาสู่ระดับโลก

- ศึกษา วิเคราะห์ ติดตามความเคลื่อนไหวของการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาของโลกที่มีความหลากหลายมิติและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบอุดมศึกษาของประเทศ
- รัฐร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพและความพร้อมสูง เพื่อให้การสนับสนุน สร้างแรงจูงใจและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาแบบมีเงื่อนไขร่วมกันในระยะสั้นและระยะยาว
- รัฐใช้มาตรการจัดอันดับหรือจัดระดับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศ ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาและการส่งเสริมให้เป็นที่มาตามจุดเน้นที่กำหนด

ความสำคัญ

อุดมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นสูงสุดที่สร้างประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจให้แก่ปัจเจกบุคคลและการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม บุคคลจึงมีความพยายามที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นเหตุให้สถาบันอุดมศึกษาใช้กลยุทธ์ในการบริหารจัดการเพื่อขยายปริมาณอุดมศึกษารองรับความต้องการดังกล่าว เมื่อความต้องการเริ่มอึดอัดตัวประกอบกับโครงสร้างประชากรเริ่มเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อภาระงานด้านการเรียนการสอนและรายได้ของสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งเริ่มลดลง ปรากฏการณ์นี้มีแนวโน้มรุนแรงยิ่งขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพ ประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความสอดคล้องสนองตอบต่อการพัฒนาประเทศของสถาบันอุดมศึกษาโดยรวม

ธรรมาภิบาลในระบบอุดมศึกษา คือ แนวความคิดหรือหลักการพื้นฐานและวิธีการบริหารสถาบันอุดมศึกษา โดยยึดถือระบบคุณธรรมและจริยธรรม เป็นแนวทางในการจัดการ กำกับดูแลการดำเนินงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามครรลองธรรม ภายใต้ความคาดหวังจะบรรลุผลอย่างมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ ความสุจริตโปร่งใส และคุ้มค่าเงิน ดังนั้นธรรมาภิบาลในระบบอุดมศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอุดมศึกษา

แผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 – 2565) ได้ให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการอุดมศึกษา และได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาไว้ 4 ประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย

- **ปรับโครงสร้างการบริหารธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา** ที่มาและระบบการสรรหานายกสภาสถาบัน สัดส่วนกรรมการสภาจากบุคคลภายนอกและภายในสถาบัน การจัดตั้งสำนักงานสภาสถาบัน การมีเลขานุการสภาสถาบัน ปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลา ปรับจำนวนกรรมการสภามหาวิทยาลัยให้กะทัดรัดแต่มีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิรูปการประชุมสภาให้มีเนื้อหาเชิงนโยบายมากกว่าเชิงบริหาร ตลอดจนการทดลองระบบบริหารใหม่ ๆ ที่มีผู้ปฏิบัติงานต่อเนื่องในการกำกับทิศทางและยุทธศาสตร์

- **การประเมินสถาบันอุดมศึกษาเชิงธรรมาภิบาลอย่างครบวงจร** ประกอบด้วยการกำหนดตัวชี้วัด ธรรมาภิบาลที่เหมาะสม รวมทั้งการประเมินนายกสภา อธิการบดี ถึงผู้บริหารระดับภาควิชา

- **สร้างเวทีการถ่ายทอดนโยบายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การบริหารนโยบาย** ระหว่างรัฐมนตรีที่กำกับการอุดมศึกษา รัฐมนตรีกำกับเศรษฐกิจและสังคม กับนายกสภาสถาบัน และคณะกรรมการการอุดมศึกษา

- **ปรับโครงสร้างคณะกรรมการการอุดมศึกษาให้เป็นคณะมนตรีหรือคณะกรรมการ (Commission) โดยมีมนตรีหรือกรรมาธิการ (Commission) ทำหน้าที่เต็มเวลา และจัดโครงสร้างการบริหารของ สกอ. ให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ**

ในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการตาม **แนวทางการพัฒนาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง** โดย **สถาบันคลังสมองของชาติ** ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นกลไกพัฒนาผู้กำกับนโยบายและผู้บริหารด้วยหลักสูตรธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับกรรมการสภาสถาบันและผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับ ส่วนการปรับโครงสร้างการบริหารธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาได้มีการปรับปรุงตามบริบทและวัฒนธรรมองค์กรของแต่ละสถาบันอยู่เป็นประจำ

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 39/2559 เรื่อง **การจัดระเบียบและแก้ปัญหาธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา** วันที่ 12 กรกฎาคม 2559 ด้วยปรากฏข้อเท็จจริงว่าสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งเปิดสอนและจัดการศึกษาทั้งในและนอกสถานที่ตั้ง โดยใช้หลักสูตรที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ที่มีปัญหาด้านคุณภาพและไม่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ซึ่งสภาสถาบันอุดมศึกษาแห่งนั้นไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สภาสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งอาศัยอำนาจและช่องว่างทางกฎหมายดำเนินการในลักษณะที่ส่อเจตนาแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว หรือเพื่อให้ตนเองอยู่ในตำแหน่งต่อไป มีการกลั่นแกล้งฝ่ายตรงข้ามจนกระทั่งเกิดปัญหาร้องเรียนและฟ้องร้องทางคดีเป็นจำนวนมาก

การดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้จึงไม่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของประเทศโดยตรง ดังนั้นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยความเห็นชอบของคณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงมีคำสั่งพอสสรุปได้ดังนี้

1. ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในการยับยั้งการแต่งตั้งหรือการดำเนินการให้ได้มาซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งนายกสภา หรืออธิการบดีในกรณีที่เกิดความขัดแย้งหรือฝ่าฝืนกฎหมาย
2. กำหนดจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่ซึ่งบุคคลจะปฏิบัติหน้าที่นายกสภา และ/หรือกรรมการสภา รวมทั้งกำหนดสิทธิในการได้รับค่าตอบแทนเมื่อประชุม และสิทธิประโยชน์อื่นใดจากสภาสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ
3. ให้คณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) มีหน้าที่รายงานต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเมื่อปรากฏว่าสภาสถาบันอุดมศึกษาแห่งใดดำเนินการจัดการศึกษาไม่เป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษาหรือมาตรฐานหลักสูตร จงใจหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายหรือคำสั่งผู้บริหารมีพฤติกรรมส่อไปในทางทุจริต ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในจนสภาสถาบันไม่สามารถแก้ไขได้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งให้สถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ ยับยั้งการรับนักศึกษาปิตุหลักสูตร ยุติการจัดการศึกษา ตลอดจนสั่งการในเรื่องเกี่ยวกับการได้มาซึ่งผู้บริหารในระยะเวลาที่กำหนด
4. ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการโดยคำแนะนำของ กกอ. มีอำนาจสั่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งใดในสถาบันอุดมศึกษาหรือนายกสภาหรือคณะกรรมการสภาสถาบันอุดมศึกษาหยุดการปฏิบัติหน้าที่หรือพ้นจากตำแหน่ง และแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่แทนตำแหน่งดังกล่าวได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลในระบบอุดมศึกษา ให้มีความเข้มแข็ง สมดุล ก่อเกิดประโยชน์ในการบริหาร และบรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
2. เพื่อลดและขจัดปัญหาและสาเหตุของปัญหา การดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ในสถาบันอุดมศึกษา

กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาสมรรถนะสถาบันอุดมศึกษา และผู้บริหาร

สนับสนุน ส่งเสริม และกระตุ้นให้สังคมเห็น ความสำคัญและบทบาทของสภาสถาบันอุดมศึกษาในการ สร้างสรรค์ธรรมาภิบาล สนับสนุนองค์กรอิสระต่าง ๆ ให้จัดระบบการสื่อสารให้เกิดความรู้ ความเข้าใจทั้งด้าน ข้อกฎหมายและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ปฏิบัติ หน้าที่กรรมการสภาสถาบัน จัดการฝึกอบรม วิธีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในหมู่สภาสถาบัน การวิเคราะห์บทบาท การทำหน้าที่ และการแก้ไขปัญหาทั้งสภาและผู้บริหารจะต้องปฏิบัติ หน้าที่ระดับมืออาชีพ

กลยุทธ์ที่ 2 ปรับโครงสร้างธรรมาภิบาลในระบบ อุดมศึกษา

- สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อความรู้และความ เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงปัญหาธรรมาภิบาล พร้อม มุ่งแสวงหาแนวทางในการปรับโครงสร้างอำนาจหน้าที่ และองค์ประกอบที่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ กำหนดและกำกับนโยบาย การตรวจสอบการดำเนินงาน ของสถาบัน การควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของสถาบัน และสร้างเสริมดุลยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ควบคู่กับ สภาวิชาชีพและสภาคณาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษา
- ปรับระบบการสรรหานายกสภา กรรมการสภา และอธิการบดี เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการสรรหาและ การรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง

- ปฏิรูปสภาสถาบันอุดมศึกษา จัดให้มีสำนักงาน สภาสถาบันอุดมศึกษา แต่งตั้งรองอธิการบดีฝ่ายกิจการ สภาสถาบันทำหน้าที่เลขานุการสภาสถาบันเป็นการเฉพาะ จัดระบบการประชุมสภาสถาบันที่โปร่งใส มีความก้าวหน้า เน้นการพิจารณาเชิงนโยบายและการพัฒนาความก้าวหน้า ของสถาบันอย่างต่อเนื่อง ติดตามการปฏิบัติตามมติ ของสภา โดยแยกบทบาทการกำกับดูแลและการบริหาร สถาบันให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน ป้องกันมิให้ เกิดความขัดแย้ง

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนากลไกการส่งเสริมธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา

มุ่งสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงพัฒนานวัตกรรม การบริหารและการจัดการสถาบันอุดมศึกษาให้สอดคล้อง กับการบริหารงานยุคดิจิทัล ทั้งผู้กำกับนโยบายและ ผู้บริหารจำเป็นต้องปรับตัว นำเทคโนโลยีมาช่วย ในการบริหาร ซึ่งจะทำให้การเข้าถึงข้อมูลข้อเท็จจริง มีความโปร่งใส การตัดสินใจเชิงบริหารเป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพ การพัฒนาหลักสูตรใหม่ การจัดการเรียน การสอน การวิจัยและการสร้างสรรค์นวัตกรรมจะเป็นไป เพื่อประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติอย่างแท้จริง รัฐพึงสนับสนุนการจัดตั้งสมาคมหรือสมาพันธ์ของ นายกสภาและกรรมการสภาสถาบันให้เป็นแหล่งรวม และแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อเสนอแนะในการพัฒนา ธรรมาภิบาลต่อไป

กลยุทธ์ที่ 4 การประเมินสถาบันอุดมศึกษา เชิงธรรมาภิบาล

มุ่งเน้นการกำหนดมาตรฐานธรรมาภิบาล ในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อใช้เป็นเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติ ในการกำกับดูแลและการใช้อำนาจเชิงบริหาร โดยยึดหลัก ความเป็นธรรมเพื่อให้การบริหารจัดการของสถาบัน บรรลุวัตถุประสงค์ มาตรฐานดังกล่าวยังใช้เป็นเกณฑ์ ในการประเมินผลธรรมาภิบาลทั้งระดับสภาสถาบันและ ผู้บริหาร ตั้งแต่อธิการบดีจนถึงระดับคณะหรือเทียบเท่า และเปิดเผยต่อสาธารณะ การกำหนดมาตรฐานธรรมาภิบาล ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับภารกิจหลักของสถาบัน อุดมศึกษา ประกอบด้วย ธรรมาภิบาลในการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนธรรมาภิบาลในระบบบริหารงานบุคคล

แนวทางการดำเนินงาน

1. การกำหนดมาตรฐานธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา

รัฐจัดให้มีการระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนการประมวลผลจากการวิจัย บทความทางวิชาการ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การกำหนดมาตรฐานธรรมาภิบาลจะเป็นพื้นฐานของการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมธรรมาภิบาลในลำดับต่อไป เช่น การพัฒนาสมรรถนะสภาและผู้บริหาร การประเมินธรรมาภิบาล เป็นต้น

2. การส่งเสริมงานวิจัยเชิงนโยบายด้านธรรมาภิบาล

มาตรการส่งเสริมธรรมาภิบาลที่ผ่านมาเป็นการตัดสินใจจากสภาวะแวดล้อม สังคมยังขาดข้อมูลองค์ความรู้หรือหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นระบบ รัฐควรส่งเสริมกำหนดเป้าหมายการวิจัยเพื่อแสวงหาหลักฐานเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ เพื่อประกอบการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

3. การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาสภาและผู้บริหาร ปัจจุบันสถาบันคลังสมองของชาติภายใต้มูลนิธิส่งเสริมทบวงมหาวิทยาลัยได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาผู้บริหารและกรรมการสภาสถาบันมาอย่างต่อเนื่อง รัฐควรให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันคลังสมองของชาติ โดยการกำหนดคุณสมบัติของกรรมการสภาและผู้บริหารจะต้องผ่านการพัฒนาหลักสูตรธรรมาภิบาลหรือหลักสูตรอื่นที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ รัฐควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมเชิงสังคมหรือเชิงวิชาการ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมาภิบาลขององค์กรอื่น ๆ ที่มีใช้สถาบันอุดมศึกษา

4. กำหนดกรอบและแนวทางการปฏิรูปสภาสถาบัน รัฐควรให้ความสำคัญกับการปฏิรูปสภาสถาบัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตามที่กฎหมายกำหนด

ระบบการเงินอุดมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่แสดงให้เห็นนโยบายของรัฐที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในอดีตที่ผ่านมารัฐจัดสรรเงินอุดหนุนอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องเพราะเห็นว่าการศึกษา คือ การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในขณะเดียวกัน การศึกษาระดับอุดมศึกษายังช่วยเพิ่มพูนรายได้และยกสถานภาพทางสังคมให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษา ทำให้ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมามีการขยายตัวของบัณฑิตศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องและด้วยการสนับสนุนของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ทำให้โอกาสการเข้าถึงอุดมศึกษามีสูงขึ้น ทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน แต่ในอนาคตอีก 20 ปีต่อจากนี้ ระบบอุดมศึกษาที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องกำลังจะประสบปัญหาการหดตัวของจำนวนนักศึกษาอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับรายได้และภาระงานของสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2559 ได้รับจัดสรรงบประมาณแผ่นดินจำนวน 57,152 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2550 และเพิ่มขึ้นเป็น 111,755 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2559 หรือมีอัตราการเพิ่มขึ้นประมาณเท่าตัว (ร้อยละ 93.49) ในขณะที่เงินรายได้เพิ่มขึ้นจาก 45,536 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2550 เป็น 98,617 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2559 หรือมีอัตราการเพิ่มขึ้นประมาณเท่าตัว (ร้อยละ 96.92) เช่นเดียวกัน ถ้าพิจารณาเฉพาะงบประมาณแผ่นดินประเภทงบดำเนินการ จะมีเงินใกล้เคียงกับเงินรายได้ของสถาบันอุดมศึกษา แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมค่าใช้จ่ายของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบเฉลี่ยร้อยละ 50

จากการวิเคราะห์พบว่า เงินงบประมาณแผ่นดินที่รัฐจัดสรรให้ในระยะ 10 ปี ที่ผ่านมาไม่สัมพันธ์กับจำนวนนักศึกษารวมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เนื่องจากในระยะเวลา 10 ปี ที่ผ่านมา จำนวนนักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงในระดับต่ำหรือคงที่ประมาณ 1,800,000 คน แต่ได้รับงบจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นทุกปี

เมื่อพิจารณาเงินรายได้ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐพบว่า แม้จำนวนนักศึกษารวมจะมีอัตราคงที่แต่เงินรายได้กลับมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาพยายามปรับตัวในด้านต่าง ๆ ทำให้แหล่งรายได้ของสถาบันอุดมศึกษามีได้ขึ้นอยู่กับค่าเล่าเรียนที่เรียกเก็บจากนักศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว รายได้จาก การดำเนินการกิจการด้านอื่น ๆ เช่น การวิจัย และบริการวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ น่าจะเป็นแหล่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นของสถาบันอุดมศึกษาด้วย

ความมั่นคงทางการเงินของระบบอุดมศึกษาจึงมีปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องอยู่ 4 ประเด็น คือ

• การจัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษา

หมายถึง จำนวนเงินงบประมาณที่อุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาและวิธีการจัดสรรเงินอุดหนุนดังกล่าวด้วย เนื่องจากการจัดสรรเงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานงบประมาณ ซึ่งมีวิธีการจัดสรรงบประมาณและมาตรฐานการจัดสรรงบประมาณสำหรับส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐเป็นหลัก หรือที่เรียกว่า การจัดสรรงบประมาณอุดหนุนผ่านด้านอุปทาน (Supply Side Financing) เป็นหลัก ทำให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาตามความพร้อมและความต้องการของสถาบันเป็นหลัก จึงไม่ทำให้เกิดการแข่งขันเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและทำให้การผลิตบัณฑิตไม่ตอบสนองความต้องการกำลังคนในสาขาวิชาที่ขาดแคลนหรือเป็นความต้องการในการพัฒนาประเทศ

• การมีส่วนร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของผู้เรียน

ปัจจุบันผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอยู่แล้ว ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในระดับสถาบันและในระดับสาขาวิชาที่ศึกษา กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) มีส่วนช่วยเหลือผู้เรียนที่มาจากครอบครัวรายได้น้อยให้ได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นจำนวนมากในแต่ละปีการศึกษา แต่อัตราการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้เรียนนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ต้นทุนต่อหน่วย (Unit Costs) อัตราค่าเล่าเรียน (Tuition and Fees) และอัตราส่วนเงินอุดหนุนจากรัฐ เนื่องจากรายละเอียดทั้ง 3 ส่วนนี้ยังไม่มีภาวะวิเคราะห์ศักยภาพในรายละเอียดและนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่เหมาะสม จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนบางคนได้ศึกษาในสถาบันที่มีคุณภาพสูง โดยจ่ายค่าเล่าเรียนต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับบางคนที่เรียนในสถาบันที่มีคุณภาพต่ำกว่า แต่ต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบสูงกว่า เป็นต้น

• ความหลากหลายของแหล่งรายได้ของสถาบันอุดมศึกษา

จากข้อมูลเบื้องต้นพบว่า แหล่งรายได้ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีความหลากหลายมากขึ้น มิได้ขึ้นอยู่กับจำนวนนักศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว การที่สถาบันอุดมศึกษาจะรักษาระดับเงินรายได้จากแหล่งรายได้ต่าง ๆ ให้คงที่หรือเพิ่มขึ้นจะต้องมีมาตรการหลายอย่างประกอบกัน ทั้งในเรื่องการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้สามารถพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคใหม่ การสร้างสรรค์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่นำไปสู่สินค้าและบริการใหม่ ตลอดจนการปรับตัวและประสานความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมหรือภาคผู้ใช้บริการ นอกจากนี้รัฐบาลควรพิจารณามาตรการการให้โอกาสสมหาวิทยาลัยในการใช้พื้นที่ราชพัสดุให้เกิดประโยชน์ในการหารายได้ นอกเหนือไปจากรายได้จากการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น

• ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

ประสิทธิภาพเป็นประเด็นที่ทำนายในระบบอุดมศึกษาจากความไม่ชัดเจนในเรื่องต้นทุนต่อหน่วย ระดับหรือมาตรฐานคุณภาพบัณฑิต มาตรฐานการผลิตที่มีคุณภาพ ตลอดจนการผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองความต้องการเพื่อการพัฒนาประเทศ และความสูญเปล่าทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประเด็นเหล่านี้จำเป็นต้องมีการศึกษา วิเคราะห์ และวิจัยอย่างละเอียด เพื่อแสวงหาข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินในระบบอุดมศึกษาในสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
2. เพื่อพัฒนาระบบการเงินอุดมศึกษาให้เป็นกลไกของรัฐในการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพทางการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ที่ 1 การปฏิรูประบบการเงินเพื่อการศึกษา

มุ่งเน้นการแก้ปัญหาในระดับมหภาคเพื่อให้ระบบการเงินอุดมศึกษาเป็นการลงทุนเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การวิจัยและนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพคุ้มค่า โดยที่ภาครัฐยังเป็นผู้ลงทุนเพื่อการศึกษาไม่ต่ำกว่าเดิม การปรับระบบการเงินเพื่อการศึกษาให้ตอบสนองผ่านด้านอุปสงค์ (Demand Side Financing) ให้สถาบันอุดมศึกษา และกำหนดค่าเล่าเรียนให้สะท้อนต้นทุนคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง รัฐพึงจัดสรรเงินเพื่อสนับสนุนกองทุนการเงินเพื่อการศึกษาและเปิดโอกาสให้นักศึกษาทุกคนสามารถกู้ยืมเงินกองทุนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพและการประกอบอาชีพของตนเองด้วยเงื่อนไขที่รัฐสนับสนุน

กลยุทธ์ที่ 2 การปรับปรุงระบบการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา

การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนนโยบายของรัฐที่มีความคาดหวังต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสาขาใด ระดับใด ด้วยคุณภาพมาตรฐานในระดับใด จึงจะตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต การจัดสรรงบประมาณจึงต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนากำลังคนของรัฐ วงเงินที่กำหนดจะสะท้อนจุดเน้นของนโยบายการลงทุนเพื่อการศึกษา แม้ว่าในความเป็นจริงยังไม่สามารถอธิบายตามหลักการดังกล่าวได้อย่างชัดเจน การปรับปรุงระบบจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา มีหลักการ 3 ประการ คือ ประการที่ 1 งบประมาณต้องสะท้อนผลผลิตที่คาดหวังอย่างมีคุณภาพ ประการที่ 2 การกระจายงบประมาณคือการกระจายความรับผิดชอบหรือความร่วมมือในการผลิตบัณฑิตของประเทศ ประการที่ 3 สถาบันอุดมศึกษาต้องมีอิสระในการบริหารงบประมาณภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนด

กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมความหลากหลายของแหล่งรายได้ของสถาบันอุดมศึกษา

รัฐสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาศึกษาวิเคราะห์ ทบทวนแหล่งรายได้ของสถาบันอย่างกว้างขวาง โดยสร้างสิ่งจูงใจต่าง ๆ เช่น การใช้ประโยชน์จากที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของรัฐ การออกกฎหมายส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยและนวัตกรรม (Bayh-Dole Act) การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดตั้งวิสาหกิจจากนวัตกรรม การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรมตามความต้องการของภาครัฐ

แนวทางการดำเนินงาน

1. รัฐยังคงนโยบายรับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาไม่น้อยกว่าเดิม แต่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาให้เป็นกลไกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาประเทศ
2. ศึกษาวิจัยเชิงนโยบายเพื่อปรับการสนองทุนผ่านด้านอุปสงค์ การวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ การวิเคราะห์โครงสร้างรายได้ตลอดชีวิต การทำงานของผู้สำเร็จการศึกษา กลไกการผลิตกำลังคนสาขาขาดแคลนตอบสนองความต้องการของประเทศ แก้ปัญหาการผลิตบัณฑิตเชิงพาณิชย์
3. ศึกษา วิเคราะห์ แก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ เพื่อเพิ่มแหล่งทุนให้สถาบันอุดมศึกษา เช่น การใช้ที่ราชพัสดุที่สถาบันอุดมศึกษาครอบครอง การจัดตั้งวิสาหกิจของสถาบันอุดมศึกษา การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา และการสร้างสรรค์นวัตกรรมตอบสนองความต้องการของภาครัฐ

ความสำคัญ

การพัฒนาอุดมศึกษาในระยะที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับบทบาทขององค์กรภายนอก ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยมีพัฒนาการจากการเป็นผู้รับบริการไปสู่ผู้กำหนดความต้องการและผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษากำลังปรับบทบาทและภารกิจให้ตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ ซึ่งต้องสามารถกำหนดความต้องการ (Demand) ทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัยและพัฒนา ตลอดจนการบริการวิชาการ หรือการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เกิดความชัดเจนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การปฏิบัติการกิจอย่างมีส่วนร่วมของภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการปรับตัวเข้าสู่ความต้องการอย่างแท้จริงมากยิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกันสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากมีที่ตั้งกระจายไปตามภูมิภาคต่าง ๆ การปฏิบัติการกิจให้ตอบสนองความต้องการในเชิงพื้นที่ (Area based) จึงมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ ความเชี่ยวชาญและความรับผิดชอบต่อพื้นที่บริการอีกด้วย

ปัจจุบันโครงการประชารัฐนับได้ว่าเป็นกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนในการปฏิรูปการศึกษาที่มีความเข้มแข็งในฐานะผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ สามารถนำเสนอแนวคิดใหม่ที่จะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพตอบสนอง ความต้องการได้ในอนาคต หรือแม้แต่การส่งเสริมการลงทุนร่วมระหว่างคู่ความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการประกอบธุรกิจที่เกิดจากนวัตกรรมและองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดระบบเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน เพื่อพัฒนาอุดมศึกษาให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอุปสงค์และอุปทานด้านอุดมศึกษาและมีส่วนร่วมรับผิดชอบดำเนินการของสถาบัน เพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ
2. เพื่อส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาจุดแข็ง ซึ่งเป็นความสามารถเฉพาะทางให้ตอบสนองและทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างภาคีกิจการทางภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน ภาคีกิจการทาง การรวมตัวกัน เพื่อดำเนินภารกิจให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในหมู่สมาชิกภาคีนั้น ๆ เป้าหมายสำคัญของภาคีคือการสะท้อนให้เห็นสภาวะความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ ที่ประสงค์จะให้สถาบันอุดมศึกษา รับรู้และมุ่งตอบสนองความต้องการอย่างถูกต้องเที่ยงตรง ภาคีดังกล่าวอาจประกอบด้วยสมาชิกจากภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีสภาวะความต้องการที่แตกต่างกัน เช่น ความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจ การมีงานทำ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม

กลยุทธ์ที่ 2 ปรับกลไกการจัดสรรงบประมาณ เพื่อส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถปรับพันธกิจที่ตอบสนองความต้องการและสามารถทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานตามพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อการทำงานร่วมกันในภาคีเครือข่ายรูปแบบต่าง ๆ และก่อให้เกิดการระดมทรัพยากรและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะพันธกิจสัมพันธ์กับสังคม (Social Engagement)

กลยุทธ์ที่ 3 เสริมสร้างจุดเน้นเฉพาะทางของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่แตกต่างกัน เพื่อให้การตอบสนองความต้องการในภาคีเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งจะต้องกำหนดจุดเน้นหรือจุดแข็งของตนเองที่สามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะทางของภาคีเครือข่ายได้ จะทำให้ลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อนและการแข่งขันโดยไม่จำเป็น

แนวทางการดำเนินงาน

1. รัฐส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน ด้วยการกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้ภาคีต่าง ๆ ยึดถือเป็นหลักการ รายละเอียดอุปสงค์และอุปทานจะขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกในภาคี เช่น ภาคีความต้องการกำลังคนในระดับพื้นที่-ท้องถิ่น ภาคีการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภาคีการเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการทำงาน

2. รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาที่ดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อตอบสนองปัญหาทั้งในระดับพื้นที่ ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

3. รัฐสนับสนุนการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (Re-positioning) เพื่อปรับพันธกิจและขีดความสามารถเฉพาะทางให้ตอบสนองการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

ความสำคัญ

เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลต่อระบบเศรษฐกิจและโครงสร้างทางสังคมในยุคสังคมแห่งความรู้ วิทยาการของเทคโนโลยีดิจิทัลยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำรงชีวิตของมนุษยชาติ เกิดวิทยาการทางการเรียนรู้ของมนุษย์ สร้างสรรค์กิจกรรมการดำรงชีพที่แตกต่างไปจากอดีตและเทคโนโลยีดิจิทัลจะยังคงเป็นเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโลกนี้อย่างต่อเนื่องและรุนแรงมากยิ่งขึ้น ในด้านการศึกษาเทคโนโลยีดิจิทัลกำลังเข้ามาทำหน้าที่แทนมนุษย์ ตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา ผลกระทบอย่างใหญ่หลวงในอนาคตสามารถสังเกตได้ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของระบบอุดมศึกษาเพื่อรองรับหรือใช้ประโยชน์จากวิทยาการของเทคโนโลยีดิจิทัลจึงจำเป็นต้องพิจารณาและกำหนดบทบาทของภาครัฐ ภาคสถาบัน และภาคประชาชนอย่างชัดเจน

การเรียนรู้ที่ไร้ขีดจำกัดในสังคม หมายถึง สภาวะที่ทุกคนในสังคมสามารถเข้าถึงความรู้ได้ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใด ความรู้ไม่มีข้อจำกัดเรื่องวัย เพศ สถานที่ และเวลา แต่เกิดจากความสามารถของแต่ละคนในการติดต่อเชื่อมโยง (Connectivity) กับแหล่งความรู้ทั้งหลายได้โดยอิสระเสรี องค์กรความรู้ในโลกกำลังเปลี่ยนแปลงจากความรู้เชิงทฤษฎีหรือหลักการไปสู่ความรู้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพได้ ใช้เพิ่มประสิทธิภาพเพิ่มศักยภาพของมนุษยชาติได้

การปฏิรูปการเรียนรู้ เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างปัจจัยเกื้อหนุนให้การเรียนรู้ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป การเรียนรู้และการเข้าถึงแหล่งความรู้ มีความเป็นเฉพาะบุคคลมากยิ่งขึ้น ความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างผู้สอนหรืออาจารย์กับผู้เรียนหรือศิษย์เปลี่ยนแปลงไป

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระดับอุดมศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างความอิสระให้แก่ผู้เรียน แต่สร้างความท้าทายให้กับสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะคณาจารย์ที่จะต้องแสวงหาวิธีการเรียนรู้ใหม่ให้สอดคล้องกับความอิสระของผู้เรียน และวิธีการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ทักษะ สมรรถนะ หรือขีดความสามารถของนักศึกษาแต่ละคน

ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา แม้ว่าสมาชิกในสังคมแต่ละคนจะมีโอกาสเรียนรู้ในยุคดิจิทัลได้เท่าเทียมกัน แต่ก็มีเชื่อว่าสมาชิกทุกคนจะสามารถเข้าถึงความรู้ที่ตนเองต้องการอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เพราะการเข้าถึงเทคโนโลยีจะมีต้นทุนและศักยภาพพื้นฐานที่แตกต่างกัน ในขณะที่สภาพสังคมปัจจุบันยังมีความเหลื่อมล้ำ จึงเป็นบทบาทของรัฐที่จะต้องลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสให้สมาชิกในสังคมสามารถเข้าถึงองค์ความรู้โดยเท่าเทียมกัน การเปลี่ยนแปลงระบบอุดมศึกษาจึงมีความสำคัญเพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาค คุณภาพ และประสิทธิภาพของอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการเสริมสร้างกระบวนการเข้าถึงแหล่งความรู้ การกระจายความรู้ และการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา
2. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้อการเรียนการสอน และการบริหารจัดการทางการศึกษา ให้สามารถขยายบริการทางการศึกษาได้เพิ่มมากขึ้น
3. เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถใช้ประโยชน์และพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของตนเองโดยอิสระ

กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ที่ 1 การกำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษาใหม่ อันเป็นการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีโอกาสปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการ ของเทคโนโลยีดิจิทัล

1.1 กำหนดมาตรฐานศักยภาพพื้นฐานด้านดิจิทัล (Digital Literacy) เพื่อสนับสนุนให้นักศึกษาแต่ละคน สามารถใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การสืบค้น การสื่อสาร การใช้ชีวิตประจำวัน รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และก่อประโยชน์ต่อสังคม ศักยภาพพื้นฐานนี้จะแตกต่างกันไปตามสาขาวิชาชีพและความสนใจของแต่ละบุคคล

1.2 กำหนดมาตรฐานศักยภาพพื้นฐานด้านดิจิทัล (Digital Literacy) สำหรับคณาจารย์และบุคลากรใน สถาบันอุดมศึกษา เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์มีศักยภาพใน การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ปฏิรูปการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาการวิจัย ตลอดจน การให้บริการทางวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยี สู่สังคมให้มีประสิทธิภาพ คณาจารย์ยุคใหม่ต้องมีทักษะ คอมพิวเตอร์และการสื่อสารที่สูงขึ้นและแตกต่างกัน ตามสาขาวิชาชีพ

1.3 ปรับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรและกรอบคุณวุฒิ อุดมศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ คณาจารย์สามารถศึกษา วิจัย ทดลอง พัฒนานวัตกรรม การจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยไม่มี ขอบเขตหรือข้อจำกัดทางความคิด โดยมุ่งเน้นความสำเร็จ ทักษะ ชีตความสามารถของนักศึกษาเป็นสำคัญ สามารถ ช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ตามความแตกต่าง ของบุคคล (Individualized Learning) ขยายปรับปรุง ขอบเขตสาขาวิชาสำหรับหลักสูตรโดยไม่ติดขัด กับศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่ง แต่เน้นความสำเร็จในการ ประกอบอาชีพและการพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรม

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ รัฐส่งเสริม ให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง พัฒนา องค์ความรู้การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ปฏิรูปการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ทำให้เกิดการศึกษ แบบไร้พรมแดน ไร้ขีดจำกัด แต่ขึ้นอยู่กับความต้องการ ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.1 ส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมการเรียนรู้ ในยุคดิจิทัล จัดตั้งสถาบันวิจัยนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุค ดิจิทัล พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนผลงาน วิจัยระดับชาติและนานาชาติ

2.2 การคัดเลือก เผยแพร่ และการแลกเปลี่ยน เรียนรู้นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

2.3 ใช้กลไกทางการเงินกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา หลักสูตรใหม่ที่เน้นทักษะดิจิทัลและนวัตกรรมการเรียนรู้

2.4 ส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถออกแบบการเรียนรู้ และสามารถเข้าถึงความรู้ ทักษะที่เป็นความต้องการ ของตนเอง ทั้งในสถาบันและข้ามสถาบันในประเทศและ ต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 3 โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเพื่อการอุดมศึกษา และวิจัย

3.1 กำหนดมาตรฐานการให้บริการเทคโนโลยี ดิจิทัลระดับสถาบัน เพื่อให้ทุกสถาบันสามารถส่งเสริม การจัดการศึกษาและการวิจัยได้อย่างเสมอภาค ตลอดจน การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเชื่อมโยงแหล่งความรู้ได้จากทั่วโลก รัฐต้องจัดให้ สถาบันอุดมศึกษาใช้บริการเทคโนโลยีดิจิทัลในอัตรา เพื่อการศึกษา (Education Rate) หรืออัตราที่มีใช้ เพื่อประโยชน์ทางการค้า (Non-Commercial Rate)

3.2 รัฐควรมีมาตรการสนับสนุนให้นักศึกษา แต่ละคนสามารถเป็นเจ้าของหรือมีอุปกรณ์สื่อสาร เฉพาะบุคคล ด้วยมาตรการทางการเงินถือว่าเป็นสื่อ หรืออุปกรณ์การเรียนรู้ที่จำเป็น

3.3 รัฐกำหนดมาตรฐานการเข้าถึงแหล่งข้อมูลดิจิทัล เพื่อการเรียนรู้และการวิจัย (Digital Contents) จากทั่วโลก

- ส่งเสริมการพัฒนา Online Course, Digital Content, Digital Collections

- ส่งเสริมการพัฒนาห้องสมุดดิจิทัลให้เป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล การสืบค้นข้อมูล และ แหล่งกระตุ้นส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ที่หลากหลาย

- รัฐเป็นผู้ประสานการเจรจาต่อรอง การจัดการฐานข้อมูลความรู้และการวิจัยทั้งในระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรเพื่อ การศึกษามีความเหมาะสมสอดคล้องกับยุคดิจิทัล

แนวทางการดำเนินงาน

1. รัฐกำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษาใหม่
  - 1.1 มาตรฐานทักษะดิจิทัลสำหรับนักศึกษา (Digital Literacy)
  - 1.2 มาตรฐานทักษะดิจิทัลสำหรับคณาจารย์ และการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน
  - 1.3 ปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรและกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิรูปการเรียนรู้
2. รัฐส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ยุคดิจิทัล
  - 2.1 จัดตั้งสถาบันวิจัยและนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล
  - 2.2 ปรับการจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร เน้นสมรรถนะไม่เน้นปริญญา
  - 2.3 ส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ การเรียนข้ามคณะ และการเรียนรู้ข้ามสถาบัน ให้นักศึกษามีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความต้องการผ่าน Digital Contents
3. ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเพื่อการอุดมศึกษาและการวิจัย
  - 3.1 กำหนดมาตรฐานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้และการวิจัยสำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่มีจุดเน้นแตกต่างกัน
  - 3.2 รัฐกำหนดมาตรการส่งเสริมการเข้าถึงดิจิทัลเทคโนโลยีสำหรับนักศึกษาเฉพาะบุคคล ถือว่าเป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีความจำเป็น
  - 3.3 รัฐกำหนดมาตรการการเงินส่งเสริมการสร้างและการเข้าถึง Digital Contents
  - 3.4 รัฐส่งเสริมการพัฒนาฐานข้อมูล ความรู้ และการวิจัยในประเทศให้มีคุณภาพในระดับสากล
  - 3.5 รัฐมีบทบาทสำคัญในการประสานการเลือกสรรค์ และการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลการศึกษา และการวิจัยระดับนานาชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). จำนวนนักเรียน นักศึกษา ในระบบ จำแนกรายสถานศึกษา รายจังหวัด ปีการศึกษา 2558. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.mis.moe.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=557&Itemid=113.
- _____. (2557). จำนวนนักเรียน นักศึกษา ในระบบ จำแนกรายสถานศึกษา ปีการศึกษา 2557. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.mis.moe.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=557&Itemid=113.
- _____. (2556). จำนวนนักเรียน นักศึกษา ในระบบ จำแนกรายสถานศึกษา ปีการศึกษา 2556. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.mis.moe.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=557&Itemid=113.
- _____. (2555). จำนวนนักเรียน จำแนกตามสังกัด ชั้นปี ปีการศึกษา 2555 (ประมวลผลล่าสุด 25 ธ.ค.55). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.mis.moe.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=557&Itemid=113.
- _____. (2554). จำนวนนักเรียนทุกชั้นปี จำแนกรายสังกัด ปีการศึกษา 2554. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.mis.moe.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=557&Itemid=113.
- _____. (2553). จำนวนนักเรียน รายสังกัด รายจังหวัด ปีการศึกษา 2553. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.mis.moe.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=557&Itemid=113.
- _____. (2552). จำนวนนักเรียนนักศึกษา อาจารย์ รายสถานศึกษา ปีการศึกษา 2552. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.mis.moe.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=557&Itemid=113.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (ออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>.
- มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ. (2558). สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aging Society). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://fopdev.or.th/สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์/>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2561). เครื่องชี้เศรษฐกิจมหภาคของไทย 1. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www2.bot.or.th/statistics/ReportPage.aspx?reportID=409>
- พงศัณคร โภชากรณ์. (2559). New S-Curve/Startup เมล็ดพันธุ์แห่งอนาคต. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://m.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1468684014.
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์. (2560). โครงการสำรวจข้อมูลอินเทอร์เน็ตและศึกษามูลค่าตลาดสื่อสารประเทศไทย. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://webstats.nbt.go.th/netnbt/INTERNETUSERS.php>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). นักศึกษารวม 2559 ภาคเรียนที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด จำแนกตามสถาบัน / กลุ่มสถาบัน / เพศ / ระดับการศึกษา / ชื่อสาขาวิชา / กลุ่มสาขาวิชาของ UNESCO / (ISCED_NAME). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.info.mua.go.th/information/index.php>.
- _____. (2558). นักศึกษารวม 2558 ภาคเรียนที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด จำแนกตาม สถาบัน / กลุ่มสถาบัน / เพศ / ระดับการศึกษา / ชื่อสาขาวิชา / กลุ่มสาขาวิชาของ UNESCO / (ISCED_NAME). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.info.mua.go.th/information/index.php>.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- _____. 2557). นักศึกษารวม 2557 ภาคเรียนที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดจำแนกตาม สถาบัน / กลุ่มสถาบัน / เพศ / ระดับการศึกษา / คณะ / ชื่อสาขาวิชา. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.info.mua.go.th/information/index.php>.
- _____. (2556). นักศึกษารวม 2556 ภาคเรียนที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดจำแนกตาม สถาบัน / กลุ่มสถาบัน / เพศ / ระดับการศึกษา / คณะ / ชื่อสาขาวิชา / กลุ่มสาขาวิชาของ UNESCO. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.info.mua.go.th/information/index.php>.
- _____. (2555). นักศึกษารวม 2555 ภาคเรียนที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดจำแนกตาม สถาบัน / กลุ่มสถาบัน / เพศ / ระดับการศึกษา / คณะ / ชื่อสาขาวิชา / กลุ่มสาขาวิชาของ UNESCO. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.info.mua.go.th/information/index.php>.
- _____. (2554). นักศึกษารวม 2554 ภาคเรียนที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดจำแนกตาม สถาบัน / เพศ / ระดับการศึกษา / คณะ / กลุ่มสาขาวิชาของ UNESCO. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.info.mua.go.th/information/index.php>.
- _____. (2553). นักศึกษารวม 2553 ภาคเรียนที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด จำแนกตาม สถาบัน / กลุ่มสถาบัน / ระดับการศึกษา / คณะ / กลุ่มสาขาวิชาของ UNESCO. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.info.mua.go.th/information/index.php>.
- _____. (2552). นักศึกษารวม 2552 ภาคเรียนที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดจำแนกตาม สถาบัน / กลุ่มสถาบัน / เพศ / ระดับการศึกษา / คณะ / ชื่อสาขาวิชา. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.info.mua.go.th/information/index.php>.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา. (2558). การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา. การประชุมคณะอนุกรรมการกอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2560 –2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 260 –2564). กรุงเทพมหานคร.
- _____. (2559). การจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574). การประชุมคณะอนุกรรมการจัดทำแผนร่างแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2574). กรุงเทพมหานคร.
- _____. สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา. (2559). รายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนา ระบบบริการเพื่อรองรับนักเรียน นิสิต นักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2560). ดัชนีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย ปี 2559 - 2560. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://stiiic.sti.or.th/wp-content/uploads/2017/10/PDFsam_merge.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.
- สำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. (2561). โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ พิเศษภาคตะวันออก (EEC). (ออนไลน์) แหล่งที่มา : <http://www.eeco.or.th>.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.onec.go.th/index.php/page/category/CAT0000018>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร มิถุนายน 2560. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.nso.go.th/sites/2014/Lists/Infographic/Attachments/25/เดือนมิถุนายน60เผยแพร่.jpg>.
- Thailand Competitiveness. (2560). ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประจำปี 2560 โดย IMD World Competitiveness Center. (Online). from : http://thailandcompetitiveness.org/topic_detail.php?lang=Th&ps=70.
- IMD. (2017). IMD World Digital Competitiveness Yearbook 2017. (Online). from : <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-digital-competitiveness-rankings-2017/>.
- KOF Swiss Economic Institute. (2018). KOF Globalization Index. (Online). from : http://globalization.kof.ethz.ch/media/filer_public/2017/04/19/rankings_2017.pdf.
- The World Bank. (2017). World Bank Open Data. (Online). from : <http://www.worldbank.org/>.
- United Nation DESA /Population Division. (2017). World Population Prospects. (Online). from : https://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf.
- World Economic Forum. (2016). What are the 21st-century skills every student needs?. (Online). from : <https://www.weforum.org/agenda/2016/03/21st-century-skills-future-jobs-students/>.
- _____. (2016). Is online learning the future of education?. (Online). from : <https://www.weforum.org/agenda/2016/09/is-online-learning-the-future-of-education/>.
- _____. (2016). The Networked Readiness Index 2016. (Online). from : <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016/1-1-the-networked-readiness-index-2016/>.
- Worldometers. (2017). Countries in the world by population. (Online). from : <http://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/>.
- Committed to connecting the world. (2016). Measuring The Information Society Report 2016. (Online). from : <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/publications/misr2016/MISR2016-w4.pdf>.
- Internet World Stats. (2018). World Internet Users and 2018 Population Stats. (Online). from : <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>.

ภาคผนวก

คำสั่งคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ที่ 1/2558

เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574)
และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

.....

ด้วยคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในการประชุมครั้งที่ 2/2558 เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เป็นอนุกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังต่อไปนี้

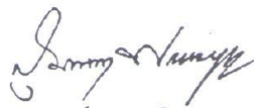
1. ทบทวนกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 - 2565) และดำเนินการจัดทำร่างกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) รวมทั้งแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) โดยคำนึงถึงหลักการอุดมศึกษาและการเปลี่ยนแปลงบริบทอุดมศึกษาและบริบทโลก
2. เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการทำงานเพื่อปฏิบัติภารกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามความจำเป็น
3. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษามอบหมาย

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 จึงแต่งตั้งคณะกรรมการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1. นายสุเมธ แย้มมนุ่	ประธานอนุกรรมการ
2. รองเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา	รองประธานอนุกรรมการ
3. ศาสตราจารย์วิชัย รั้วตระกูล	อนุกรรมการ
4. ศาสตราจารย์วีระศักดิ์ จงสูวิวัฒน์วงศ์	อนุกรรมการ
5. ศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว	อนุกรรมการ
6. ศาสตราจารย์เกียรติคุณกิตติชัย วัฒนานิก	อนุกรรมการ
7. ศาสตราจารย์พงษ์รักษ์ ศรีบัณฑิตมงคล	อนุกรรมการ
8. ศาสตราจารย์สุวิมล ว่องวาณิช	อนุกรรมการ
9. ศาสตราจารย์ภฤชณะ สาคริก	อนุกรรมการ
10. ศาสตราจารย์วุฒิชัย ธนาพงศธร	อนุกรรมการ
11. ศาสตราจารย์ศันสนีย์ ไชยโรจน์	อนุกรรมการ
12. รองศาสตราจารย์นายยุทธ สงค์ธนาพิทักษ์	อนุกรรมการ
13. รองศาสตราจารย์ก้องกิติ พุสวัสดี	อนุกรรมการ
14. รองศาสตราจารย์ปัทมาวดี โปชนกุล	อนุกรรมการ
15. รองศาสตราจารย์รัชต์วรรณ กาญจนปัญญาคุณ	อนุกรรมการ

16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพล อารีนิจ	อนุกรรมการ
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิตี บวรรัตนารักษ์	อนุกรรมการ
18. นายชวลิต หมิ่นนุช	อนุกรรมการ
19. นายธนิตสรณ์ จิระพรชัย	อนุกรรมการ
20. ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา	อนุกรรมการและเลขานุการ
21. เจ้าหน้าที่สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา	ผู้ช่วยเลขานุการ
22. เจ้าหน้าที่สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา	ผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป
สั่ง ณ วันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558

(รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุนงา พรหมบุญ)

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการการอุดมศึกษา

คำสั่งคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ที่ 5/2559

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574)

และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) (เพิ่มเติม)

.....

อนุสนธิคำสั่งคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ 1/2558 ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) และมติคณะกรรมการการอุดมศึกษาครั้งที่ 2/2559 เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ให้ความเห็นชอบแต่งตั้งเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา เป็นอนุกรรมการและที่ปรึกษา เพิ่มเติม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 จึงแต่งตั้งเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา เป็นอนุกรรมการและที่ปรึกษา เพิ่มเติม

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559

สั่ง ณ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559

รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ)

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการการอุดมศึกษา

คำสั่งคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ที่ 27/2559

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574)

และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) (เพิ่มเติม)

.....

อนุสนธิคำสั่งคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ 1/2558 ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) และมติคณะกรรมการการอุดมศึกษาครั้งที่ 7/2559 เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 ให้ความเห็นชอบแต่งตั้งอนุกรรมการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เพิ่มเติม ดังนี้

1. รองศาสตราจารย์ปาริฉัตร หงสประภาส	อนุกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์เอกสิทธิ์ สมสุข	อนุกรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์ พุทธิชีวิน	อนุกรรมการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัฐชาติ มงคลนาวิน	อนุกรรมการ
5. นายณัฐพงษ์ พัฒนพงษ์	อนุกรรมการ
6. ผู้แทนสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	อนุกรรมการ
7. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	อนุกรรมการ
8. ผู้แทนสำนักงานประมาณ	อนุกรรมการ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 จึงแต่งตั้งอนุกรรมการกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เพิ่มเติม จำนวน 8 ราย ข้างต้น

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2559

สั่ง ณ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2559

(รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุนงษา พรหมบุญ)

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการการอุดมศึกษา

คำสั่งคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ที่ 16/2558

เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574)

ด้วยคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในการประชุมครั้งที่ 12/2558 เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) เป็นอนุกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. สืบเคราะห์ข้อมูลแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในที่กระทบอุดมศึกษา

2. ดำเนินการจัดทำรายละเอียดร่างแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574)

3. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ศาสตราจารย์วิชัย รุ่งตระกูล	ประธานอนุกรรมการ
2. ศาสตราจารย์คันสนีย์ ไชยโรจน์	อนุกรรมการ
3. ศาสตราจารย์ก้องกิติ พุสวัตต์	อนุกรรมการ
4. รองศาสตราจารย์รัชต์วรรณ กาญจนปัญญาคม	อนุกรรมการ
5. รองศาสตราจารย์ปาริฉัตร หงสประภาส	อนุกรรมการ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิตี บวรรัตนรักษ์	อนุกรรมการ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัฐชาติ มงคลนาวิน	อนุกรรมการ
8. นายณัฐพงษ์ พัฒนพงษ์	อนุกรรมการ
9. ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา	อนุกรรมการและเลขานุการ
10. เจ้าหน้าที่สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา	ผู้ช่วยเลขานุการ
11. เจ้าหน้าที่สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา	ผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2558

(รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสมณฑา พรหมบุญ)

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการการอุดมศึกษา

คำสั่งคณะกรรมการการอุดมศึกษา
ที่ 28/2559

เรื่อง แต่งตั้งอนุกรรมการจัดทำร่างแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) (เพิ่มเติม)

.....

อนุสนธิคำสั่งคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ 16/2558 ลงวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2558 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) และมติคณะกรรมการการอุดมศึกษา ครั้งที่ 7/2559 เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 ให้ความเห็นชอบแต่งตั้งอนุกรรมการจัดทำร่างแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) เพิ่มเติม ดังนี้

1. รองศาสตราจารย์เอกสิทธิ์ สมสุข	อนุกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์ พุทธิชีวิน	อนุกรรมการ
3. ผู้แทนสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	อนุกรรมการ
4. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	อนุกรรมการ
5. ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ	อนุกรรมการ

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 จึงแต่งตั้งอนุกรรมการจัดทำร่างแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2574) เพิ่มเติม จำนวน 5 รายข้างต้น

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2559

สั่ง ณ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2559

(รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุนงษา พรหมบุญ)
ประธานกรรมการ
คณะกรรมการการอุดมศึกษา

